

ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 1950

ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΑ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

42299

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

TIMHΣ ENEKEN
Διὰ τοὺς μαθητάς τῆς ΣΤ' τάξεως
τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

Ἐγνεκριμένη παρὰ τὸν Ὑπονομεύοντα Παιδείας
Ἄριθμ. Ἀποφ. 53016/1950

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ
Έκδοτικός Οίκος Ι. Σιδέρη, Σταδίου 52α, Αθήναι

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως.

S. Fourber

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ Σοῦ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

«...¹Επιμελεστάτη ἐπεξεργασία τῆς ὅλης καὶ ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς γίνεται κατὰ τρόπον αὐστηρῶς ἐπιστημονικόν.

²Η διάταξις τῆς ὅλης καθ' ὅλα συστηματική, μὲ λογικὴν ἀκολουθίαν, κατὰ τὰ ἐπιστημονικῶς καθιερωμένα.

Αἱ ἀσκήσεις ἄφθονοι, ποικίλαι, εὐληπτοι καὶ ἐν πολλοῖς μὲ πλήρεις προτάσεις. Λίαν μεθοδικῶς, ἐπὶ τῇ βάσει προτασσομένων παραδειγμάτων, παρέχονται οἱ δρισμοὶ καὶ οἱ κανόνες.

³Αρίστη γλωσσικὴ διατύπωσις. ⁴Ακρίβεια καὶ σαφήνεια· εἰς τὴν σύνταξιν οὐδὲν λάθος καὶ τὸ ὑφος διμαλὸν καὶ φέον. Χρήσιμον τὸ ἐν τέλει παράρτημα τῶν συμπληρωματικῶν κανόνων τονισμοῦ.

Φρονοῦμεν δτι τὸ βιβλίον τοῦτο παρουσιάζει μίαν γραμματικὴν πρότυπον».

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

Λόγος

Παραδείγματα:

‘Ο Θεός ἀγαπᾶ τοὺς ἀνθρώπους, οἵ διοῖοι ὑπακούουν εἰς τὰς ἐντολάς του.

‘Ο μαθητὴς θὰ ἥτο καλύτερος, ἐὰν ἥτο περισσότερον ἐπιμελῆς.

1. Οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξύ των μὲ τὸν λόγον.
2. ‘Ο λόγος εἶναι προφορικὸς καὶ γραπτός. “Οταν ὁμιλῶμεν ἔχομεν τὸν προφορικὸν λόγον, δταν γράφωμεν ἔχομεν τὸν γραπτὸν λόγον.

3. Μὲ τὸν λόγον φανερώνομεν τὰς σκέψεις μας, διατυπώνομεν τὰς ἰδέας μας καὶ ἐκφράζομεν τὰ αἰσθήματά μας.

Πρότασις

Παραδείγματα:

Παῖς·

‘Ο μαθητὴς γράφει.

‘Ο Πέτρος ἀγαπᾷ τὸ ποδόσφαιρον.

1. ‘Ο λόγος δ ὅποιος φανερώνει μίαν μόνον ἀπλῆν σκέψιν, ή μίαν ἀπλῆν ἰδέαν, ή μίαν ἀπλῆν ἐπιθυμίαν, λέγεται πρότασις.

Λέξεις — Συλλαβαί — Φθόγγοι

1. ‘Η πρότασις ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν, δύο ή καὶ περισσότερας λέξεις.

2. ‘Η λέξις χωρίζεται εἰς μικρότερα μέρη. Τὰ μέρη αὐτὰ δύνανται ν ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν, δύο καὶ τρία σύμφωνα μὲ ἐν φωνῇσι ή διφθοργοῖς καὶ λέγονται συλλαβαῖ.

3. Κάθε συλλαβὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ή περισσοτέρας φωνάς. Αἱ φωναὶ αὗται λέγονται φθόγγοι. ‘Η λέξις ἔ ἡ α γίνεται ἀπὸ τοὺς φθόγγους ε, λ, α. Τὰ γραπτὰ σημεῖα ε. λ. α. τὰ δποῖα παριστάνουν τοὺς φθόγγους λέγονται γράμματα.

4. Τὰ γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24.

α) Μικρά: α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

β) Κεφαλαῖα: ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥ
ΦΧΨΩ.

5. Τὰ 24 γράμματα παριστάνουν γραπτῶς τοὺς στοιχειώδεις φθόγγους τῆς γλώσσης μας καὶ τὰ δνομάζομεν Ἑλληνικόν Ἀλφάβητον.

6. Μὲ κεφαλαῖον γράμμα γράφομεν: α) Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν κυρίων δνομάτων, τῶν πατρωνυμικῶν καὶ τῶν ἔθνικῶν. β) Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν λέξεων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 1.—Γράψατε τρία δνόματα ἀνθρώπων, πόλεων, δρέων, ποταμῶν, χωρῶν, θαλασσῶν, ἔθνῶν, μηνῶν, ἡμερῶν.

Διαίρεσις τῶν γραμμάτων

1. Τὰ γράμματα διαιροῦνται εἰς δύο: Φωνήεντα καὶ σύμφωνα.

α) Τὰ φωνήεντα εἶναι ἐπτά: α, ε, η, ι, ο, υ, ω.

Λέγονται φωνήεντα, διότι μόνα των ἀποτελοῦν συλλαβῆν καὶ προφέρονται μὲν δυνατήν φωνήν.

β) Τὰ σύμφωνα εἶναι 17: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ. Λέγονται σύμφωνα, διότι δὲν ἔχουν μόνα των δυνατήν φωνήν, παρὰ δταν προφέρωνται μαζὶ μὲν ἄλλα φωνήεντα.

2. Ἀπὸ τὰ ἐπτὰ φωνήεντα:

α) Τὰ μὲν ε καὶ ο λέγονται βραχέα.

β) Τὰ η καὶ ω λέγονται μακρά.

γ) Τὰ δὲ α, ι, υ, λέγονται δίχρονα,

διότι ἄλλοτε μὲν λαμβάνονται ὡς βραχέα καὶ ἄλλοτε ὡς μακρά.

ΣΗΜ. "Οταν τὸ δίχρονον φωνῆν μιᾶς συλλαβῆς εἶναι βραχύ, γράφουμεν ὑπεράνω αὐτοῦ τὸ σημεῖον", δταν εἶναι μακρὸν γράφομεν ὑπεράνω αὐτοῦ τὸ σημεῖον —, π. χ. πῆχυς, ψυχή.

3. Ἀπὸ τὰ σύμφωνα:

α) Τὰ κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ, λέγονται ἄφωνα, διότι δὲν ἔχουν φωνήν.

β) Τὰ λ, μ, ν, ρ, σ, λέγονται ἡμίφωνα, διότι ἔχουν ἀδύνατον φωνήν.

γ) Τὰ ζ, ξ, ψ, λέγονται διπλᾶ, διότι γίνονται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν δύο συμφώνων: Τὸ ζ ἐκ τοῦ δ+σ. Τὸ ξ ἐκ τοῦ κ+σ ή γ+σ ή χ+σ. Τὸ ψ ἐκ τοῦ π+σ ή β+σ ή φ+σ.

4. Τὰ ἄφωνα σύμφωνα διαιροῦνται εἰς τρία κατὰ τὸ φωνητικὸν δργανὸν μὲν τὸ δποῖον κυρίως προφέρονται.

α) "Οσα προφέρονται μὲν τὸν οὐρανίσκον (λάρυγγα), λέγονται οὐρανισκόφωνα. Ταῦτα εἶναι τὰ: κ, γ, χ.

β) "Οσα προφέρονται μὲ τὰ χείλη, λέγονται χειλόφωνα.
Ταῦτα εἰναι τά: π, θ, φ.

γ) "Οσα προφέρονται μὲ τοὺς δόδοντας, λέγονται δδοντόφωνα.
Ταῦτα εἰναι τά: τ, δ, θ.

5. Τὰ ἄφωνα σύμφωνα κατὰ τὸ ποιὸν τῆς πνοῆς, ἡ ὁποία
τὰ συνοδεύει κατὰ τὴν προφοράν των, μερικά προφέρονται μὲ
ψιλήν (λεπτήν) πνοήν, ἄλλα μὲ δασεῖαν (παχεῖαν) πνοήν καὶ
ἄλλα μὲ μέσην (μεταξύ λεπτῆς καὶ παχείας) πνοήν καὶ διαιροῦνται
εἰς ψιλὰ κ, π, τ, εἰς μέσα γ, θ, δ, καὶ εἰς δασέα χ, φ, θ.

6. Τὰ ήμίφωνα διαιροῦνται εἰς:

α) Τὰ ύγρα λ, ρ, β) Τὰ ἔνρινα μ, ν. γ) Τὸ συριστικὸν σ.

ΑΦΩΝΑ			ΗΜΙΦΩΝΑ			
ούρανι- σκόφωνα	χειλό- φωνα	δδοντό- φωνα	ύγρα	ἔνρινα	διπλὰ	συριστικὸν
ψιλὰ κ	π	τ	λ	μ	ξ	σ
μέσα γ	β	δ	ρ	ν	ψ	
δασέα χ	φ	θ			ζ	

ΣΗΜ. Τὸ σ δταν τίθεται ἔμπροσθεν τῶν γραμμάτων **γ, θ, δ, μ** καὶ
ν, προφέρεται ως ζ, π.χ. σβύνω. Ἐνρινον εἰναι καὶ τὸ **γ** δταν εύρισκεται πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων **κ, γ, χ**, π.χ. ἀγγεῖον, ἄγκυρα, ἄλχος.

Δίφθογγοι

Παράδειγμα :

Αἴγαιον, εῖσοδος, οίκια, αύλη, εύχη, ούρανός, υἱός, ηύχαριστης, αἱηποι, χῷραι.

1. Δύο φωνήεντα, δταν προφέρωνται μὲ μίαν φωνὴν καὶ
ἀποτελοῦν μίαν συλλαβήν, λέγονται δίφθογγοι.

2. Αἱ δίφθογγοι εἰναι δύο εἰδῶν: Κύριαι καὶ καταχρηστικαί. Αἱ κύριαι εἰναι δκτῶ: αι, ει, οι, αυ, ευ ου, ηυ, ui.

Αἱ καταχρηστικαὶ εἰναι τρεῖς: ά, η, ώ.

3. Ο τόνος καὶ τὸ πνεῦμα τίθενται εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν τῆς διφθόγγου.

4. Αἱ δίφθογγοι εἰναι δλαι μακραὶ ἐκτὸς τῆς αι καὶ οι, αι
ὁποῖαι, δταν εἰναι εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως ἀνευ τελικοῦ ζ, λο-
γίζονται ως πρὸς τὸν τονισμὸν βραχεῖαι.

5. Εἰς πολλὰς λέξεις τὸ i καὶ u τῶν διφθόγγων προφέρονται
χωριστὰ καὶ δὲν ἀποτελοῦν δίφθογγον. Τότε πρὸς διάκρισιν

λαμβάνουν δύο στιγμάς (· ·), αἱ ὁποῖαι καλοῦνται διαλυτικά σημεῖα, π.χ. ἄπενος.

6. Αἱ δίφθογγοι αἱ, εὐ καὶ ηὐ προφέρονται εἰς ἄλλας λέξεις αἱ, εβ καὶ ηβ, καὶ εἰς ἄλλας αἱ, εφ καὶ ηφ. Ὅταν εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ἄφωνα κ, π, τ, χ, φ, δ, ἀπὸ τὸ σ καὶ ἀπὸ τὰ διπλᾶ ξ, ψ, προφέρονται ὡς αἱ, εφ, ηφ. Ὅταν εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα σύμφωνα, προφέρονται ὡς αἱ, εβ καὶ ηβ, π. χ. εὔχομαι, εὔφορος, εὔτυχισμένος, εὔθυς, εὔσωμος, Εὔξεινος, εὔψυχος.

Ἄλλα: εὔγενής, Εὔβοια, εύδιάθετος, Εύρωπη.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 2.—Γράψατε 10 λέξεις, αἱ ὁποῖαι νά περιέχουν τὰς κυρίας διφθόγγους.

Συλλαβαὶ

Παράδειγμα:

λέ - γω, νέ - ος, τοῖ - χος, οὐ - ρα - νός,
πα - ρά - θυ - ρον, σι - δη - ρό - δρο - μος

1. Ἡ λέξις χωρίζεται εἰς μικρότερα μέρη. Τὰ μικρότερα αύτὰ μέρη δύνανται ν' ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν, δύο καὶ τρία σύμφωνα, μὲ ἔν φωνῆν ἡ δίφθογγον καὶ λέγονται συλλαβαῖ.

2. Αἱ λέξεις ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν λέγονται:

α) Μονοσύλλαβοι, δταν ἔχουν μίαν μόνον συλλαβὴν. Π.χ. φῶς, νοῦς.

β) Δισύλλαβοι, δταν ἔχουν δύο συλλαβάς. Π. χ. μῆ - λον, παί - ζω.

γ) Τρισύλλαβοι, δταν ἔχουν τρεῖς συλλαβάς. Π.χ. θά - λα - σσα, θρα - νί - ον.

δ) Πολυσύλλαβοι, δταν ἔχουν περισσοτέρας ἀπὸ τρεῖς. Π.χ. νο - σο κο - μεῖ - ον, σι - δη - ρό - δρο - μος.

3. Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται λήγουσα. Ἡ συλλαβὴ τῆς λέξεως ἡ ὁποία εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν λήγουσαν λέγεται παραλήγουσα. Καὶ ἡ συλλαβὴ ἡ ὁποία εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν παραλήγουσαν λέγεται προπαραλήγουσα.

Μα — δη — τής

προπαραλήγουσα παραλήγουσα λήγουσα

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 3.—Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς ἀναγγώσεως 5 λέξεις μονοσύλλαβους, 5 δισύλλαβους, 5 τρισύλλαβους καὶ 5 πολυσύλλαβους κατά τὸ παρακάτω ὑπόδειγμα:

Μονοσύλλαβοι	Δισύλλαβοι	Τρισύλλαβοι	Πολυσύλλαβοι

Συλλαβισμὸς

Παράδειγμα :

‘Ο Ἀλ-κι-βι-ά-δης εἰ-ναι ἐ-πι-με-λής.

‘Ο χωρισμὸς τῶν λέξεων εἰς συλλαβὰς λέγεται συλλαβι-
σμός. ‘Ο συλλαβισμὸς γίνεται κατά τοὺς ἔξῆς κανόνας.

Παράδειγμα :

λό-γιος, οὐ-ρα-νός, πό-λε-μος

α) “Οταν ἔνα σύμφωνον εύρισκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων
ἡ διφθόγγων, συλλαβίζεται μὲ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον φωνῆν.

Παράδειγμα :

Πέ-τρα (τρέχω), βι-βλί-ον (βλέπω), κρύ-πτω (πτωχός), ἄρ-τος, ἄν-
θος, ἄρ-χή.

β) “Οταν δύο σύμφωνα εύρισκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων
καὶ ὑπάρχει λέξις ἐλληνικὴ ν’ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὰ σύμφωνα αὐτά,
συλλαβίζονται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆν, ἄλλως χωρίζονται.

Παράδειγμα :

ἐ-χθρὸς (χθές), ἀ-στρα-πὴ (στρέψω), ἄ-στρον (στρατός), αἱ-σχρὸς
(σχέδιον), ἄν-θρω-πος, ἄρ-κτος, ἄν-θραξ, Ἄν-δρέ-ας

γ) “Οταν τρία σύμφωνα εύρισκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων
καὶ ὑπάρχει λέξις ἐλληνικὴ ν’ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ σύμ-
φωνα ἡ τουλάχιστον ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα, συλλαβίζονται μὲ τὸ
δεύτερον φωνῆν. Εάν δμως δὲν ὑπάρχῃ, τότε χωρίζονται καὶ
τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μὲ τὸ πρῶτον φωνῆν
τὰ δὲ δύο ἄλλα μὲ τὸ δεύτερον φωνῆν.

Παράδειγμα :

φά-τνη, δά-φνη, πρᾶ-γμα, τά-γμα

δ) “Οταν πρὸ τοῦ μὴ ν ὑπάρχῃ σύμφωνον ἄφωνον (γμ, δμ,
τν, φν), τότε συλλαβίζονται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆν.

Παράδειγμα :

γράμ-μα, ἄλ-λος, ἄγ-γε-λος, ἐκ-κλη-σί-α

ε) Δύο δμοια σύμφωνα χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμ-
φωνον συλλαβίζεται μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆν, τὸ δὲ δεύ-
τερον μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆν.

Παράδειγμα :

εῖσ-ο-δος, σύν-τρο-φος, σύν-οι-κος, ἐκ-λέγω

~~Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται εἰς τὰ μέρη ἀπό τὰ ὅποια ἀποτελοῦνται.~~

Παράδειγμα :

κά-θο-δος, (κατὰ ὄδὸς) πα-ρέ-χω (παρὰ ἔχω).

ζ) Τὸ σύμφωνον τὸ ὅποιον μένει μετὰ τὴν ἐκθλιψιν συλλα-
βίζεται μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 4. Ἀντιγράφατε τὰς παρακάτω λέξεις καὶ χωρίσατε αὐτὰς εἰς συλλαβάς :

Ἄγιος, λόγιος, τίμιος, ἄγγελος, ἀρρωστος, ἄμμος, Σάββατον,
γραμμή, ἀστραπή, καρπός, ἀρτοποιός, ἐμπόρος, λαμπρός, ἀρχηγός,
ἄνθος, ὅρθιος, ἐμπορος, ἐρχομαι, ἀτμός, σταθμός, ισθμός, πορθμός,
ἐχθρός, σεμνός, καπνός, πυκνός, κοντός, δικηγόρος, πραγματικός, ἔνορκος,
ἔξιδος, εἴσοδος, σύγοικος, κατέρχομαι, ἀνέρχομαι, κατονομάζω.

Χρόνος τῶν συλλαβῶν**Παράδειγμα :**

νέ-ος, λό-φος, λό-γος, σο-φρός, δρο-σε ρὸς

1. Ἡ συλλαβὴ ἡ ὅποια ἔχει βραχὺ φωνῆν (ε· ο) λέγεται
βραχεῖα συλλαβὴ.

Παράδειγμα :

φω-νή, χε-λώ-νη, ζώ-νη, φοι-τη-τής, ναύ-της

2. Ἡ συλλαβὴ ἡ ὅποια ἔχει μακρὸν φωνῆν (η· ω) ἡ δίφθογ-
γον, λέγεται φύσει μακρὰ συλλαβὴ.

Παράδειγμα :

τρά-πε-ζα, τό-ξον, ἐ-χθρός, κό-σμος

3. Ἡ συλλαβὴ ἡ ὅποια ἔχει βραχὺ φωνῆν καὶ κατόπιν αὐ-
τοῦ ἀκολουθοῦν δύο ἡ τρία σύμφωνα ἡ ἐν διπλοῦν, λέγεται
δέσει μακρά.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 5. Ἀντιγράφατε τὰς παρακάτω λέξεις καὶ θέσατε εἰς
κάθε βραχεῖαν συλλαβὴν ὑποκάτω τὸ βραχὺ σημεῖον καὶ εἰς κάθε
φύσει ἡ θέσει μακράν συλλαβὴν, τὸ μακρὸν σημεῖον —.

λέ-γω, θέ-λω, τρέ-χω, σο-φρός, ι-ε-ρός, ού-ρα-νός, ἥ-χος, τοῖ-χος,

κατ·πος, αὐ·γή, αὐ·λή, εὐ·χή, μέ·τρον, ἔρ·γον, τό·ξον, ἐ·χθρός, νε·κρός,
ἔν·δο·ξος.

Πνεύματα

Παράδειγμα :

εὔκολος, αὔριον, "Ολυμπος, ὑγεία

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὅποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, ἐκτὸς τοῦ τόνου, λαμβάνουν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐν ἄλλῳ σημεῖον. Τὸ σημεῖον αὐτὸς λέγεται πνεύμα.

2. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο : ἡ ψιλή (') καὶ ἡ δασεῖα (').

3. Εἰς τὰς κυρίας διφθόγγους οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα τίθενται εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν. Π. χ. εὔπορος, εἰσοδος.

4. Αἱ περισσότεραι λέξεις, αἱ ὅποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, δέχονται ψιλήν.

5. Δασεῖαν λαμβάνουν :

α) "Ολαι αἱ λέξεις αἱ ὅποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ υ ἢ ρ: Π. χ. ύγεία, όδωρ, ρέω.

β) Τὰ ἄρθρα δ, ḥ, οί, αί.

γ) Τὰ ἀριθμητικά εἰς, ἔν, ἔξ, ἐπτά, ἔνδεκα καὶ τὰ παράγωγα αὐτῶν. Π. χ. ἔκτος, ἔβδομος, ἔκατόν.

δ) Αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὅποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ ε, η, ο. Π. χ. ἡμεῖς, ἡμέτερος, ἔτερος, ἔκαστος, ἔαυτοῦ, οἴος, ὅποιος, θσος, δόποςος, δστις, δθε. Ἐξαιροῦνται αἱ ἀντωνυμίαι : ἔγω, ἔμοι, ἔκεινος, ἔνιοι, ούδεις.

ε) "Ολοι οἱ σύνδεσμοι οἱ ὅποιοι ἀρχίζουν ἀπὸ ο ἢ ω (πλὴν τῶν οὕτε, ούδε, οῦν). Π. χ. δτε, δπότε, δταν, δπόταν, δτι, δμως, δπως, ώς, δστε, δσπερ.

στ) Αἱ ἀκόλουθοι λέξεις, αἱ ὅποῖαι ἀρχίζουν :

"Απὸ α: ἀβρός, ἀγιος, ἀγρός. "Αδης, ἀδρός, αἷμα, Αἷμος, αἵρετός, ἀλας, 'Αλιάκμων, ἀλιεία, 'Αλικαρνασσός, ἀλμα, 'Αλόννησος, ἀλυκή, ἀλυσις, ἀλώνιον, ἀλωσις, ἀμα, ἀμαξα, ἀμαρτάνω, ἀμιλλα, ἀπαλός, ἀπαξ, ἀπλοῦς, ἀπτω, ἀρμα, ἀρμόζω, ἀρπάζω, ἀφή, ἀψίς, ἀψίθυμος, ἀψίκορος.

"Απὸ ε: "Εβραῖος, "Εβρος, ἐδώλιον, ἐδρα, είμαρμένη, ειρκτή, 'Εκάβη, "Έκτη, "Έκτωρ, 'Ελένη, ἐλιξ, 'Ελικών, ἐλξις, ἐλκύω, ἐλκος, ἐρπω, ἐσπέρα, ἐστία, ἐταῖρος, ἐτοιμος, εύρισκω.

"Απὸ η: "Ηβη, ἡγοῦμαι, ἡγεμών, ἡδονή, ἡδύς, ἡλικία, ἡλιος, ἡλέρα, ἡμερος, ἡμισυς, ἡνίον, ἡπαρ, "Ηρα, 'Ηρακλῆς, "Ηρόδοτος, ἡρως, ἡσυχος, ἡττα, "Ηφαιστος.

"Απὸ ι: ίδρυω, ίδρως, ίεραξ, ίερδς, ίερουσαλήμ, ίκανός,

Ιλαρός, ίλεος, ίμάς, ίνα, ίππος, ίπποκράτης, ίπποτης, ίστος, ίστορία.

*Από ο : άδηγός, άδος, άλμος, άλος, άμαλός, άμάς, "Ομηρος, άμιλία, άμιλος, άμιχλη, άμοιος, άπλη, άπλον, άρασις, άρκιζω, άρκος, άρμος, άρμή, άρος (δ), άσιος.

*Από ω : ώρα, ώραίος, ώριμος.

Τόνοι

Παράδειγμα :

δρό-μυς, αῆ-πος, ἄν-θρω-πος

1. Εἰς κάθε λέξιν ή όποια ἔχει δύο τουλάχιστον συλλαβάς, ή μία προφέρεται δυνατώτερον άπό τάς ἄλλας καὶ λέγεται τονιζομένη συλλαβή. "Υπεράνω τῆς τονιζομένης συλλαβῆς θέτομεν ἐν σημεῖον. Τὸ σημεῖον αὐτὸ λέγεται τόνος.

Παράδειγμα :

"Ο καλὲς μαθητὴς εἶναι φρόνιμος.

2. Οἱ τόνοι εἰναι τρεῖς: ὀξεῖα (') , βαρεῖα (') καὶ περισπωμένη (")

Παράδειγμα :

"Η μαθήτρια γράφει τὸ μάθημά της.

3. Η ὀξεῖα τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν, εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Παράδειγμα :

Ο ἀγαθὸς χωρικός.

Τὸ πονηρὸν παιδίον.

ἄλλα:

Τὸ καλόν μου τὸ βιβλίον.

4. Η βαρεῖα τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς ὀξείας, δταν δὲν ἀκολουθεῖ σημεῖον στίξεως ή δταν ή λέξις ή όποια ἀκολουθεῖ δὲν ἔγκλινεται.

Παράδειγμα :

ἀγαπῶ, κῆπος, πολεμῶ, σχολεῖον

5. Η περισπωμένη τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ εἰς τὴν παραλήγουσαν.

6. Η λέξις ἀνάλογα μὲ τὴν θέσιν καὶ τὸ εἶδος τοῦ τόνου λέγεται:

α) Ὁξύτονος, δταν ἔχῃ εἰς τὴν λήγουσαν ὀξεῖαν ή βαρεῖαν.
Π. χ. ὁ σοφός, ὁ ούρανός, ὁ καλός μαθητής.

β) Παροξύτονος, δταν ἔχῃ εἰς τὴν παραλήγουσαν δξεῖαν.
Π. χ. νό·μος, πό·νος, φέ·ρω.

γ) Προπαροξύτονος, δταν ἔχῃ δξεῖαν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν. Π. χ. πό·λε·μος, ἄν·θρω·πος.

δ) Περισπωμένη, δταν ἔχῃ περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν.
Π. χ. τιμῶ, τοῦ φυτοῦ, τοῦ ἀγροῦ, τῆς φωνῆς.

ε) Προπερισπωμένη, δταν ἔχῃ τὴν περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν. Π. χ. ἡ νῆ·σος, δ πλοῦ·τος, τὰ μῆ·λα.

στ) Βαρύτονος, δταν ἡ λήγουσα αὐτῆς ἔχῃ βαρεῖαν καὶ γενικῶς δταν δὲν τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης. Π.χ. ὁ σοφὸς ἀνήρ,
παιδεύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 6.—Γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ σας, 5 λέξεις δξυτόνους, 5 παροξυτόνους, 5 προπαροξυτόνους, 5 περισπωμένας καὶ 5 προπερισπωμένας.

Γενικοὶ κανόνες τονισμοῦ

1. Ποῦ τίθεται ἡ δξεῖα :

Παράδειγμα :

ἄν·θρω·πος, ἄγ·ρι·ος, ἥ·με·ρος

α) Εἰς τὴν προπαραλήγουσαν θέτομεν δξεῖαν.

Παράδειγμα :

λέ·γω, τρέ·χω, λό·γος, Θε·ός

β) Εἰς τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν θέτομεν πάντοτε δξεῖαν.

Παράδειγμα :

Εὖρ·πη, Κρήτη, φήμη, μήτηρ, παιδεύω

γ) Εἰς τὴν παραλήγουσαν θέτομεν δξεῖαν, δταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά.

δ) Εἰς τὴν δνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ἀσυναιρέτων δνομάτων, δταν τονίζωνται εἰς τὴν λήγουσαν, θέτομεν δξεῖαν.

2. Ποῦ τίθεται περισπωμένη :

Παράδειγμα :

ώραιος, νῆσος, βραβεῖον, ἀγῶνες

α) Εἰς τὴν μακράν παραλήγουσαν θέτομεν περισπωμένην, δταν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα. Ἐξαιροῦνται αἱ λέξεις : ὥστε,

οῦτε, μήτε, εἴτε, εἴθε, διότι σχηματίζονται ἀπό δύο λέξεις: οδέ τέ, μὴ τέ.

Παράδειγμα:

Θεοῦ, οὐρανοῦ, πανταχοῦ, βασιλεῦ, Ἱερεῦ

β) Εἰς τὰς λέξεις αἱ ὁποῖαι λήγουσιν εἰς εὐ, αὐ, οὐ καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, θέτομεν περισπωμένην. Ἐξαιρεῖται ἡ λέξις ίδου καὶ τὸ ἀναφορικόν πού.

γ) Εἰς τὴν μακρὰν κατάληξιν τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ὄνομάτων, τὰ ὁποῖα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, θέτομεν περισπωμένην.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 7.— Ἀντιγράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς παρακάτω προτάσεις καὶ θέσατε εἰς τὰς λέξεις τὸν κατάλληλον τόνον.

Τοῦ ὑψηλοτερον ὅρος τῆς Ἑλλαδος εἶναι ὁ Ὄλυμπος. Ὁ καλυτερος στρατος του κοσμου εἶναι ὁ Ἑλληνικος. Ἡ Κορητη εἶναι ἡ μεγαλυτερα νησος της Μεσογειου. Ὁ καδων του σχολειου σημαινει δια να τελειωσῃ το μαθημα. Φροντισε ν' ἀποκτησης καλην φημην. Ὁ Ἑλλην στρατιωτης πηγαινει εἰς την μαχην παντοτε με θαρρος. Ὁ κηπος του σχολειου μας εἶναι ὁραιος. Ἡ νησος Ροδος ἡτο παντοτε Ἑλληνικη. Εἰς τους ἄγωνας του Σταδιου ἐπηγε πληθος κοσμου. Ὁ Θεος εἶναι παντοτε παρων. Θεε και Βασιλευ του οὐρανου, συγχωρησον τους ἀμαρτωλους.

"ΑΤΟΝΟΙ ΛΕΞΕΙΣ

1. Μερικαὶ μονοσύλλαβοι λέξεις προφέρονται στενῶς μὲ τὴν ἀκόλουθον λέξιν καὶ δὲν τονίζονται.

Αἱ λέξεις αὕται λέγονται ἀτόνοι. Εἶναι δὲ αἱ ἔξῆς:

α) Οἱ τέσσαρες τύποι τοῦ ἄρθρου: ὁ, ἡ, οἱ, αἱ.

β) Αἱ τρεῖς προθέσεις: ἐν, εἰς, ἐκ (ἐξ).

γ) Τὸ ἀρνητικόν μόριον οὐ (οὐκ, οὐχ).

δ) Οἱ σύνδεσμοι ως καὶ εἰ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 8.— Εὕρετε τὰς ἀτόνους λέξεις εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις:

‘Ο Παῦλος μελετᾶ. Ἡ Ἑλλη γράφει. Οἱ Ἑλληνες πολεμοῦν. Πηγαίνω εἰς τὴν ἔξοχήν. Ἐν ἀνάγκῃ ύδα φύγω μόνος. Ἐρχομαι ἐκ τοῦ ναοῦ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Πέτρου δὲν ἔγραψα. Σοῦ διμιλῶ ώς ἀνθρωπος. Δὲν φοβοῦμαι τοὺς ἀνθρώπους, εἰ μὴ μόνον τὸν Θεόν.

2. Εγκλιτικαὶ λέξεις

Παράδειγμα:

Τὸ σχολεῖον μου, τὸ βιβλίον σου,
ἀνθρωπός τις, μαθηταί τινες.

Εις τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα αἱ μονοσύλλαβοι ἡ δισύλλαβοι λέξεις, μου, του, σου, τις, τινες, συμπροφέρονται τόσον στενῶς μὲ τὰς προηγουμένας των λέξεις: σχολεῖον, βιβλίον, ἀνθρώπος, μαθητά, ὅστε φαίνονται ώς μία λέξις.

Αἱ λέξεις αὗται κατὰ τὴν συμπροφοράν ἡ ἀποβάλλουν τὸν τόνον των ἡ μεταβιβάζουν αὐτὸν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως ώς δξεῖαν.

Ἡ μεταβιβασίς τοῦ τόνου μιᾶς λέξεως εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης ἡ ἡ ἀποβολὴ αὐτοῦ, λέγεται ἔγκλισις τοῦ τόνου. Αἱ δὲ λέξεις αἱ ὅποιαι ἀποβάλλουν ἡ μεταβιβάζουν τὸν τόνον των λέγονται ἔγκλιτικαὶ λέξεις.

2. Αἱ συχνότεραι ἔγκλιτικαὶ λέξεις εἰναι:

α) Οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν μοῦ, μοί, μέ, σοῦ, σοὶ, σέ, μᾶς, σᾶς, τοῦ, τῆς, τῶν, τούς, τάς, τά.

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τις, τι, εἰς δλας τὰς πτώσεις.

γ) Τὰ ἐπιρρήματά πού = (κάπου), πώς = (κάπως) καὶ ποτέ = (κάποτε).

3. Αἱ ἔγκλιτικαὶ λέξεις χάνουν τὸν τόνον τῶν.

α) "Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἰναι δξύτονος ἡ περισπωμένη. Π. χ. ὁ ἀδελφός μου, ὁ πατήρ σου, σοφός τις, γεωργοί τινες, τιμῶ τινα.

β) "Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἰναι παροξύτονος, ἡ δὲ ἔγκλιτικὴ λέξις μονοσύλλαβος. Π. χ. ἡ θυγάτηρ μου, ἡ μητέρα των, γέρων τις.

4. Αἱ ἔγκλιτικαὶ λέξεις μεταβιβάζουν τὸν τόνον των εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως:

α) "Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἰναι προπαροξύτονος ἡ προπερισπωμένη. Π. χ. ἀνθρώπος τις, παράδειγμά τι, δῶρόν τι, κῆπον τινα.

β) "Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἰναι ἄτονος. Π. χ. οὕ τε, ώς τε, εἴ τε, εἰς τινα, ἔκ τινος.

γ) "Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἰναι ἔγκλιτική. Π. χ. εἴπε τις, τί ποτε.

5. Αἱ ἔγκλιτικαὶ λέξεις φυλάττουν τὸν τόνον:

α) "Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἰναι παροξύτονος, ἡ δὲ ἔγκλιτικὴ λέξις εἰναι δισύλλαβος. Π. χ. ἀνθρώπου τινός, φίλοι τινές, βιβλία τινά, ἔζη ποτέ.

β) "Οταν γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν τῶν ἔγκλιτικῶν. Π. χ. τὸ τις εἰναι ἀόριστος ἀντωνυμία, καὶ

γ) "Οταν αἱ ἔγκλιτικαι λέξεις εύρισκωνται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ή δταν χωρίζωνται ἀπὸ τῆς προηγουμένης διὰ στίξεως ή κόμματος. Π. χ. Τινὲς ἐπέστρεψαν τινὲς δὲ ὅχι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 9.—Νὰ τονισθοῦν αἱ παρακάτω λέξεις:

Τα βιβλία μας και τα τετραδια μας ειναι καθαρα. Γερων τις εχασε τα χορηματα του. Ἐπαινουμεν τινα δια την καλην του συμπεριφοραν. Εις τινας πυλεις ιπαρχουν ὁραια ξενοδοχεια. Κηπουροι τινες καλλιεργουν εις τὸν κηπον των μεγαλην ποικιλιαν ἀνθεων. Μετα τινας ημερας θα ἔλη δ πατηης μου. Δοξα σοι δ Θεος.

3

Σημεῖα στίξεως

"Οταν δμιλῶμεν, δὲν προφέρομεν πάντοτε τάς λέξεις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόνον." Αλλας λέξεις τονίζομεν περισσότερον καὶ ἄλλας διλγώτερον.

"Αλλοτε πάλιν σταματῶμεν ἡ χρωματίζομεν τὴν φωνήν μας ἀναλόγως μὲ τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα, δπου θέλομεν νὰ ἐκφράσωμεν, διὰ νὰ μᾶς ἀντιλαμβάνωνται καλύτερον ἔκεινοι οἱ δποῖοι μᾶς ἀκούουν. Ὁ χρωματισμὸς τῆς φωνῆς μας ἀλλάζει κυρίως, δταν θέλωμεν νὰ ἐρωτήσωμεν, νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀπορίαν μας ή νὰ δείξωμεν τὴν χαράν, τὴν λύπην καὶ τὸν θαυμασμόν μας.

Διὰ νὰ παραστήσωμεν τὸν χρωματισμὸν τῆς φωνῆς μας, δταν γράφωμεν, μεταχειριζόμεθα μερικά γραπτὰ σημεῖα, τὰ δποῖα μᾶς δεικνύουν ποῦ καὶ πόσον πρέπει νὰ σταματήσωμεν καὶ ποῖος πρέπει νὰ εἶναι δ τόνος τῆς φωνῆς μας. Τὰ σημεῖα αὐτὰ λέγονται σημεῖα στίξεως.

Τὰ σημεῖα στίξεως εἶναι:

'Η τελεία στιγμὴ (.), ἡ ἄνω στιγμὴ (·), τὸ κόμμα (,), τὸ ἐρωτηματικὸν (;), τὸ δαυμαστικὸν (!), αἱ δύο τελεῖαι (:), τὸ ἀποσιωπητικά (...), τὰ εἰσαγωγικά («»), ἡ παρένθεσις (()), ἡ παῦλα (—), τὸ ἐνωτικὸν (-), τὰ διαλυτικά (..).

Ποῦ θέτομεν τὰ σημεῖα στίξεως.

1. Τελείαν (.) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς περιόδου, ή δποία ἐκφράζει τέλειον ηδημα. Π. χ. Ὁ ἥλιος μᾶς χαρίζει φῶς καὶ ζωήν.

2. "Άνω στιγμὴ (·) θέτομεν, δταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν τὰ μέρη μιᾶς περιόδου καὶ χρησιμεύει διὰ νὰ σημειώνωμεν μικροτέραν διακοπὴν ἀπὸ τὴν τελείαν καὶ μεγαλυτέραν ἀπὸ τὸ κόμμα. Π.χ. Αύτοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ ἀδελφοὶ μεταξύ των ἀδελφοὶ εἰς τὴν λύπην, ἀδελφοὶ εἰς τὴν χαράν.

3. Κόμμα (,) θέτομεν :

α) "Οταν θέλωμεν νά χωρίσωμεν μικράς προτάσεις μιᾶς περιόδου. Π.χ. Χθές ἀπουσίασα ἀπό τὸ σχολεῖον, διότι ἥμουν ἀσθενής.

β) "Οταν θέλωμεν νά χωρίσωμεν πολλὰ ὑποκείμενα, ἡ κατηγορούμενα, ἡ ἀντικείμενα. Π.χ. Ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος, ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Λεωνίδας εἶναι φίλοι. Ὁ μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής, τακτικός, πρόθυμος καὶ ὑπάκουος. Τὰ ζῶα προσφέρουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ κρέας, τὸ γάλα, τὸ βούτυρον καὶ τὸ δέρμα.

γ) "Οταν θέλωμεν νά χωρίσωμεν λέξεις ἡ φράσεις, αἱ δοπῖαι καὶ ἀν παραλειφθοῦν δὲν χάνεται τὸ νόημα τοῦ λόγου. Π.χ. Ὁ Ὀλυμπος, τὸ ύψηλότερον δρος τῆς Ἑλλάδος, ἦτο ἡ κατοικία τῶν Θεῶν.

δ) "Οταν θέλωμεν νά χωρίσωμεν τὰ λόγια τοῦ ὅμιλοθντος ἀπό τὰ ἴδια μας, τοῦ γράφοντος. Π.χ. Μάλιστα, εἶπε μὲ θάρρος, δὲν φοβοῦμαι νά εἴπω τὴν ἀλήθειαν.

ε) Τὴν κλητικὴν τὴν χωρίζομεν πάντοτε μὲ κόμμα ἀπό τὰς ἄλλας λέξεις τῆς προτάσεως. Π.χ. Ἐπῆρα τὰ πράγματα, ἀγαπητὲ Πέτρο, καὶ σ' εύχαριστῷ πολύ.

4. Ἐρωτηματικὸν (;) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς φράσεως, μιᾶς προτάσεως, ἡ δοπία περιέχει ἔρωτησιν. Π.χ. Πόσων ἔτῶν εἶσαι;

5. Θαυμαστικὸν (!) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς λέξεως ἡ προτάσεως, δταν θέλωμεν νά ἐκφράσωμεν θαυμασμόν, ἀπορίαν, ἔκπληξιν, χαράν, ἐλπίδα, λύπην, φόβον, προσταγήν. Ζήτω! εῦγε! ἀλλοίμονον! Πόσα χρόνια ἐπερίμενα αὐτὴν τὴν ἡμέραν!

6. Δύο τελείας (:) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς προτάσεως διὰ νά δείξωμεν δτι κατόπιν ἀπό τὰς δύο τελείας γράφεται κάτι νέον ἡ κάτι σπουδαῖον. Π.χ. Ὁ Χριστὸς εἶπεν: «ἄγαπάτε τοὺς ἔχθρούς ὑμῶν.»

7. Ἀποσιωπητικά (...) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς προτάσεως διὰ νά δείξωμεν δτι ἀφήνομεν ἐπίτηδες τὴν πρότασιν ἀσυμπλήρωτον, δηλ. ἀποσιωπῶμεν κάτι τὸ δοποῖον δὲν θέλομεν νά εἴπωμεν, εἴτε ἀπό ἐντροπήν, εἴτε δι' ἄλλον λόγον. Π.χ. Μὴ τὸ ἐπαναλάβης...

8. Εἰσαγωγικά («»). Μέσα εἰς τὰ εἰσαγωγικὰ κλείομεν τὰ ξένα λόγια, τὰ δοποῖα ἐπαναλαμβάνομεν, δπως ἀκριβῶς τὰ εἰ- πεν ξνας ἄλλος. Π.χ. "Οταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ διδάσκαλος μᾶς εἶπεν: «Αύτὸ εἶναι, παιδιά, τὸ μέρος τὸ δοποῖον σᾶς ἔλεγα».

9. Παρένθεσις (()). Μέσα εἰς τὴν παρένθεσιν κλείομεν μίαν λέξιν ἡ φράσιν διὰ νὰ ἔξηγήσωμεν κάτι προηγούμενον ἢ νὰ προσθέσωμεν κάτι πρὸς συμπλήρωσιν καὶ τὸ δποῖον δύναται νὰ παραλειφθῇ. Π.χ. Εἰς τὰ 1821 (25 Μαρτίου) δ. Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὄψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως.

10. Παῦλα (—). Τὴν παῦλαν τὴν χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὸν διάλογον καὶ τὴν θέτομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σειρᾶς.

11. Τὸ ἐνωτικόν (-) χρησιμεύει διὰ νὰ χωρίζωμεν τὰς λέξεις εἰς συλλαβάς. π.χ. ἀ·ρε·τή.

4) Ἐκθλιψίς

Παραδείγματα:

ἀντὶ αὐτοῦ = ἀντ' αὐτοῦ

ἀπὸ ἔκει = ἀπ' ἔκει

κατὰ ἀρχὴν = κατ' ἀρχὴν

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα βλέπομεν δτι ἡ πρώτη λέξις τελειώνει εἰς φωνῆν, ἡ δὲ δευτέρα ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν ἢ διφθογγον καὶ τὸ τελικὸν φωνῆν τῆς πρώτης λέξεως χάνεται.

1. Ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ βραχέος φωνήντος μιᾶς λέξεως, δταν ἡ ἐπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν ἢ διφθογγον, λέγεται ἐκθλίψις.

Σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως εἶναι ἡ ἀπόστροφος ('), τὴν όποιαν θέτομεν ὑπεράνω τῆς θέσεως τοῦ ἐκθλιβούμενου φωνήντος.

Παραδείγματα:

κατὰ - οἰκῶ = κατοικῶ παρὰ ἔχω = παρέχω

ὑπὸ - ἀκούω = ὑπακούω κατὰ ἔχω = κατέχω

2. Ἐκθλιψίς γίνεται καὶ εἰς τὰς συνθέτους λέξεις, ἀλλὰ δὲν τίθεται ἀπόστροφος.

Παραδείγματα:

μετὰ - ἡμῶν (μετ' ἡμῶν) = μεθ' ἡμῶν

κατὰ - ὁδὸν (κατ' ὁδὸν) = καθ' ὁδὸν

ἀπὸ - ἀρπάζω (ἀπ' ἀρπάζω) = ἀφαρπάζω

3. Ἀν μετὰ τὴν ἐκθλιψιν τοῦ φωνήντος ὑπάρχῃ σύμφωνον ἄφωνον ψιλὸν (κ,π,τ), ἡ δὲ ἐπομένη λέξις ἔχει δασεῖαν, τότε τὸ ψιλὸν τρέπεται εἰς τὸ ὁμόφωνόν του δασύ: τὸ κ εἰς χ, τὸ π εἰς φ καὶ τὸ τ εἰς δ. Ἐξαιροῦνται τὸ μεθαύριον (μετά·αὔριον) καὶ ἔφετος (ἐπὶ·ἔτος).

4. Δὲν ἐκθλιβούνται :

α) Τὸ αἱ, ο τῶν μονοσυλλάβων λέξεων. Π. χ. Τὰ ἀγαθά, τὸ ἄριστον πρὸ ἐμοῦ.

β) Τὸ ι τοῦ συνδέσμου δτι. Π.χ. Μᾶς εἶπεν δτι ἥλθεν.

γ) Τὸ ι τῶν προθέσεων περὶ, μέχρι ή ἄχρι. Π. χ. Περὶ αὐτοῦ, μέχρι αὐτοῦ.

δ) Τὸ ι τῆς ἐπὶ εἰς τὰς λέξεις ἐπίορκος καὶ ἐπιεικής.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 10.—Νὰ γίνῃ ἔκθλιψις εἰς τὰς παρακάτω λέξεις:

Κατὰ αὐτῶν, κατὰ ἐμοῦ, παρὰ ἐμοῦ, κατὰ ἐκείνου, παρὰ ἐκείνου, περὶ ἐκείνου, ἀντὶ ἐμοῦ, διὰ αὐτόν, μετὰ ἡμῶν, ὑπὸ ἡμῶν, ἀντὶ ἄλλου κατὰ ἄλλου, ἀλλὰ ὅμως, παρὰ ὀλίγον, παρὰ ἐλπίδα, ἀπὸ ἔρχομαι, ἀνὺ δόδος, ἐπὶ εὐρίσκω, ἐπὶ ἥλθεν, παρὰ ἐλάμβανε, κατὰ ἔλαβε, κατὰ ἔβαλον

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 11.—Νὰ γίνῃ ἔκθλιψις εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις, δπου χρειάζεται.

Παρέλαβε μετὰ αὐτοῦ καὶ τὸν υἱόν του. Οἱ μαθηταὶ ἐδιδάχθησαν τὰ μαθήματα κατὰ οἶκον. Οἱ σχολικοὶ ἀγώνες γίνονται κατὰ ἔτος. Παρὰ ὀλίγον ὃταν ἔκερδιζον τὸ πρῶτον βραβεῖον. Ἡ εἰδησις ἔφθασε μέχρι ἡμῶν. Ἀπεφοίτησα ἀπὸ τὸ σχολεῖον πρὸ ἐνὸς ἔτους. Δὲν ἔχομεν καμμίαν εἰδησιν περὶ αὐτοῦ.

Ἄφαίρεσις

Παραδείγματα:

ἐκεῖνος = καὶ ἕκεῖνος	ἔρχομαι ἐγὼ = ᔁρχομαι ἕγῳ
νὰ ἰδῃ = καὶ νὰ ὅδῃ	νὰ εἴτης = καὶ νὰ ἔπης

1. "Οταν ἡ προηγουμένη λέξις τελειώνῃ εἰς φωνῆεν ή διφθογγον καὶ ή ἐπομένη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ή διφθογγον, ἀντὶ νὰ γίνῃ ἔκθλιψις ἀποβάλλεται τὸ πρῶτον φωνῆεν τῆς ἐπομένης λέξεως.

"Η μεταβολὴ αὐτὴ λέγεται ἀφαίρεσις. Σημεῖον δὲ τῆς ἀφαίρεσεως είναι ή ἀπόστροφος.

Κράσις

Παραδείγματα:

τὸ ἐναντίον = τούναντίον	τὸ ἐλάχιστον = τοῦλάχιστον
τὰ ἐμὰ = τάμα	τὸ ὄνομα = τοῦνομα

1. "Οταν μία λέξις τελειώνῃ εἰς φωνῆεν ή εἰς διφθογγον καὶ ή ἐπομένη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ή διφθογγον, συχνὰ αἱ δύο λέξεις ἐνώνονται καὶ συγχωνεύουν τὸ τελικὸν φωνῆεν ή τὴν

δίφθογγον τῆς προηγουμένης λέξεως, μὲ τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον τῆς ἐπομένης, εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις αὐτὴ λέγεται κρᾶσις.

Σημεῖον δὲ τῆς κράσεως εἶναι ἡ κορωνίς (') καὶ τίθεται ἐπὶ τοῦ μακροῦ φωνήεντος, τὸ δποῖον προέρχεται ἐκ τῆς κράσεως.

Συναίρεσις

Παραδείγματα:

ἀγαπά-ω = καὶ ἀγαπῶ	νικά-ω = καὶ νικῶ
συκέ-α = καὶ συκῆ	δρε-α = καὶ δρη

1. "Οταν μία λέξις ἔχῃ δύο φωνήεντα ἢ ἐν φωνῆεν καὶ μίαν δίφθογγον ἀλλεπαλλήλα, συγχωνεύονται εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον.

Ἡ συγχώνευσις αὐτὴ λέγεται συναίρεσις.

2. Ἡ συλλαβή, ἡ δόποια προκύπτει ἐκ τῆς συναίρεσεως, λέγεται συνηρημένη καὶ εἶναι πάντοτε μακρά.

Εὔφωνικὰ σύμφωνα

Παραδείγματα:

Οἱ παιδες ὑπακούουσιν εἰς τοὺς γονεῖς των.

Ο πατήρ ἔγραψεν ἐπιστολήν.

Ο Θεός εἶπεν: «οὗτος ἐστιν ὁ νίος μου».

Μερικαὶ λέξεις λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος ἐν ἐκ τῶν συμφώνων ν ἢ σ χάριν εὐφωνίας, δταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

1. Τὸ εὐφωνικὸν ν λαμβάνουν:

α) Αἱ λέξεις αἱ δόποιαι λήγουν εἰς σι. Π.χ. Ὑπακούουσιν εἰς τοὺς γονεῖς των.

β) Τὰ γ' ἑνικὰ πρόσωπα τῶν ρημάτων τὰ λήγοντα εἰς ε καὶ ὁ ρηματικός τύπος ἔστι. Π.χ. Ἔγραψεν ἐπιστολήν. Οὗτος ἐστιν ὁ υἱός μου.

2. Τὸ εὐφωνικὸν σ λαμβάνει ἡ λέξις οὕτω. Π.χ. Οὕτω λέγουσι=οὕτως ἔλεγον.

ΣΗΜ. Ἡ πρόθεσις ἐκ ὅταν εύρισκεται πρὸ φωνήεντος γίνεται ἔξ. Π.χ. Ἀνεχώρησεν ἐκ Πατρῶν—Ἐξ Ἀθηνῶν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

Τὰ μέρη τοῦ λόγου

1. Ὁ λόγος ἀποτελεῖται ἀπό λέξεις. Τὰ διάφορα εἴδη τῶν λέξεων διαιροῦνται εἰς δέκα κατηγορίας καὶ ἀποτελοῦν τὰ μέρη τοῦ λόγου.

2. Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἰναι δέκα, τὰ ἔξῆς: "Ἀρδρον, ούσια-στικόν, ἐπίθετον, ἀντωνυμία, ρῆμα, μετοχή, πρόδεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος καὶ ἐπιφώνημα.

3. Ἀπὸ τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ ἔξι πρῶτα (τὸ ἄρθρον, τὸ ούσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχή) λέγονται κλιτά, διότι κλίνονται (ἀλλάζουν μορφήν).

4. Τὰ ἄλλα τέσσαρα (ἡ πρόθεσις, τὸ ἐπίρρημα, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα) λέγονται ἄκλιτα, διότι δὲν κλίνονται (δὲν ἀλλάζουν μορφήν).

Α'. ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

α'. Όνόματα ούσιαστικὰ

'Αλέξανδρος	} δνόματα προσώπων
'Ελένη	
λέων	} δνόματα ζώων
ἀλώπηξ	
θρανίον	} δνόματα πραγμάτων
βιβλίον	
ἀνδρεία	} δνόματα φανερώνοντα ιδιότητα ἢ κατάστασιν ἢ ἐνέργειαν τῶν προσώπων, τῶν ζώων ἢ τῶν πραγμάτων.
εύτυχία	
ἐργασία	

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα καὶ πράγ-

ματα, ἢ τὴν ἰδιότητα, τὴν κατάστασιν καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν, λέγονται οὐσιαστικά.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 12.—Νὰ ξεχωρίσετε τὸ εἶδος τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν:

Πίναξ, Ἱππος, πρόβατον, κῆπος, σχολεῖον, οἰκία, μαθητής, Ἡρακλῆς, Ὅλυμπος, ὅρος ἄμπελος, ἀλήθεια, εὐγένεια, ἐλεημοσύνη, ἔλαφος, γυμναστική, δυστυχία, ἀνάπταυσις, ἐπιμέλεια.

Διαίρεσις τῶν οὐσιαστικῶν

Πέτρος	} Αἱ λέξεις Πέτρος, Ἀξιός, Ὑμηττός φανερώνουν ἐν μόνον πρόσωπον, ἐν μόνον πρᾶγμα.
Ἀξιός	
Ὑμηττός	

1. "Οσα οὐσιαστικά φανερώνουν ἐν ὡρισμένον πρόσωπον, ζώοιν ἢ πρᾶγμα, λέγονται κύρια.

ἄνθρωπος	} "Η λέξις ἄνθρωπος φανερώνει δμοια πρόσωπα καὶ χρησιμοποιεῖται δι' δλους τοὺς ἀνθρώπους. 'Η λέξις ἐλέφας φανερώνει δμοια ζῶα καὶ χρησιμοποιεῖται δι' δλους τούς ἐλέφαντας. 'Ομοίως καὶ ἡ λέξις δρος.
ἐλέφας	
πλοῖον	
δρος	

2. "Οσα οὐσιαστικά φανερώνουν ἐν σύνολον ὁμοιειδῶν προσώπων, ζώων ἢ πρᾶγμάτων, λέγονται προσηγορικά.

ἄνθρωπος	} Αἱ λέξεις ἄνθρωπος, λέων, βιβλίον φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα τὰ δποῖα ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας.
λέων	
βιβλίον	

3. "Οσα οὐσιαστικά φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τὰ δποῖα ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, λέγονται συγκεκριμένα.

ἀνδρεία	} Αἱ λέξεις ἀνδρεία, εύτυχία, ταχύτης φανερώνουν ἰδιότητα, κατάστασιν ἢ ἐνέργειαν καὶ δὲν τὰς ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας.
εύτυχία	
ταχύτης	

4. "Οσα οὐσιαστικά φανερώνουν ἰδιότητα, κατάστασιν ἢ ἐνέργειαν καὶ δὲν τὰ δποῖα ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, λέγονται ἀφηρημένα.

Κρητικός	} Τὰ ἀπέναντι οὐσιαστικά φανερώνουν πρόσωπον, τὸ δποῖον κατάγεται ἀπὸ κάποιαν χώραν ἢ πόλιν ἢ ἀνήκει εἰς ἐν θένος.
Ἡπειρώτης	
Κορίνθιος	
Ἐλλην	

5. "Οσα ούσιαστικά φανερώνουν τόν τόπον τής καταγωγῆς
ένδεις προσώπου λέγονται έθνικά.

ΣΗΜ.—Τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν ἔθνικῶν
γράφεται μὲν κεφαλαῖον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 13.—Γράψατε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας 10 ούσια-
στικά συγκεκριμένα καὶ 10 ἀφηρημένα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 14.—Νὰ γραφοῦν τὰ παρακάτω ούσιαστικά χωριστὰ
τὰ κύρια, χωριστὰ τὰ προσηγορικά καὶ χωριστὰ τὰ ἔθνικά:

Οἰκία, ἀλώπηξ, σχολεῖον, Ὄλυμπος, Σπαρτιάτης, πόλις, ποταμός,
δύναμις, κίνησις, Ἀθηναῖος, Κορήτη, Ἐλλάς, Αφροδίτη, μαθητής,
πτηνόν, Μακεδών.

Αρθρα

Παράδειγμα:

δ κῆπος, ἥ αὖλή, τὸ βιβλίον

Αἱ λέξεις δ, ἥ, τὸ τίθενται πρὸ τῶν ὀνομάτων. Φανερώνουν
ῷρισμένον ἡ γνωστὸν πρόσωπον, ζῶον ἡ πρᾶγμα, καὶ μᾶς
γνωρίζουν τὸ γένος τῶν. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται ἄρθρα.

1. "Ἄρθρον λέγεται ἡ μονοσύλλαβος λέξις, ἡ δποία τίθεται
πρὸ τῶν ὀνομάτων καὶ φανερώνει ὥρισμένον πρόσωπον, ζῶον
ἢ πρᾶγμα, καθὼς καὶ τὸ γένος τῶν.

Παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων

"Απὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, τὸ ἄρθρον, τὸ ούσιαστικόν,
τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχὴ ἔχουν μερικοὺς τύπους
κοινούς (δύμοίους) οἱ δποῖοι καλοῦνται παρεπόμενα.

1. Τὰ παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων εἶναι τὸ γένος, ὁ ἀρι-
θμός, ἡ πτῶσις καὶ ἡ κλίσις.

I. Γένος

Παράδειγμα:

δ δρόμος, ἥ αὖλή, τὸ σχολεῖον

"Οσα δνόματα ἔχουν τὸ ἄρθρον δ, εἶναι γένους ἀρσενικοῦ,
δσα ἔχουν τὸ ἄρθρον ἥ, εἶναι γένους θηλυκοῦ καὶ δσα ἔχουν
τὸ ἄρθρον τό, εἶναι γένους οὐδετέρου.

"Ἐπομένως τὰ γένη εἶναι τρία: ἀρσενικόν, θηλυκόν καὶ
οὐδέτερον.

ΣΗΜ.—Τὸ γραμματικὸν γένος κάθε πτωτικοῦ διακρίνεται ἀπὸ τὸ
ἄρθρον τὸ δποῖον ἔχει ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Τὸ γραμματικὸν δμως γένος
δέν συμφωνεῖ πάντοτε μὲν τὸ γένος τὸ φυσικόν. Δηλ. ἔνα δνομα τὸ δποῖον
γραμματικῶς εἶναι γένους οὐδετέρου, φυσικῶς τὸ δνομα τοῦτο δύναται

νὰ είναι γένους ἀρσενικοῦ ή θηλυκοῦ. Π. χ. τὸ μειράκιον = δὲ νέος, τὸ κοράσιον = ἡ κόρη.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 15.—Θέσατε εἰς τὰς παρακάτω λέξεις τὸ κατάλληλον ἀρθρον:

Οὐρανός, ὁδός, θάρρος, ἀετός, φήμη, δάσος, μέλισσα, πόλεμος, θάλασσα, ξηρά, ἀτμόσφαιρα, πολύτης, τεχνίτης, ἀρτοπωλεῖον, ἄνθος, νοσοκομεῖον, καθαριότης, ἀνάστασις.

2. Ἀριθμός

Παράδειγμα:

δ ἄνθρωπος	—	οἱ ἄνθρωποι
ἡ θύρα	—	αἱ θύραι
τὸ πρόβατον	—	τὰ πρόβατα

Αἱ λέξεις δ ἄνθρωπος, ἡ θύρα, τὸ πρόβατον φανερώνουν ἐν πρόσωπον, ἐν πρᾶγμα, ἐν ζῶον. Αἱ λέξεις οἱ ἄνθρωποι, αἱ θύραι, τὰ πρόβατα φανερώνουν πολλὰ πρόσωπα, πολλὰ ζῶα, πολλὰ πράγματα.

1. "Ο γραμματικὸς τύπος τὸν ὅποιον λαμβάνουν τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ φανερώσουν τὸν ἀριθμὸν (τὸ ποσὸν) τῶν προσώπων, ζῶων ἢ πραγμάτων, λέγεται ἀριθμός.

2. "Οσαι λέξεις φανερώνουν ἐν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, εἶναι ἐνικοῦ ἀριθμοῦ. "Οσαι λέξεις φανερώνουν πολλὰ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα εἶναι πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο: ὁ Ἐνικός καὶ ὁ Πληθυντικός.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 16.—Εὕρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας τὰ ὀνόματα τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

3. Πτῶσις

Ἐνικός ἀριθμός

ὁ γεωργὸς σκάπτει τὴν γῆν.
τοῦ γεωργοῦ ὁ ἀγρὸς κατεστράφη.
τῷ γεωργῷ εἴμαι φίλος.
τὸν γεωργὸν βοηθεῖ ὁ υἱός του.
ὦ γεωργέ, πόσον κοπιάζεις !

Πτῶσεις

Ὀνομαστικὴ
Γενικὴ
Δοτικὴ
Αἰτιατικὴ
Κλητικὴ

Πληθυντικός ἀριθμός

οἱ γεωργὸι σκάπτουν τὴν γῆν.
τῶν γεωργῶν οἱ ἀγροὶ κατεστράφησαν.
τοῖς γεωργοῖς εἴμεθα φίλοι.
τοὺς γεωργοὺς βοηθοῦμεν οἱ υἱοὶ των.
ὦ γεωργοί, πόσον κοπιάζετε !

Ὀνομαστικὴ
Γενικὴ
Δοτικὴ
Αἰτιατικὴ
Κλητικὴ

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἡ λέξις γεωργός μετέβαλε τύπον (ἄλλαξε μορφὴν) εἰς τὴν λήγουσαν.

1. Οἱ τύποι τοὺς ὅποίους λαμβάνουν τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσια-
στικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή, λέγονται πτώ-
σεις. Τὰ δὲ κλιτά μέρη τοῦ λόγου, τὰ δποῖα ἔχουν πτώσεις, λέ-
γονται πτωτικά.

2. Αἱ πτώσεις εἶναι πέντε : Ὄνομαστική, Γενική, Δοτική,
Αἰτιατική καὶ Κλητική. Καὶ ἡ μὲν ὁνομαστικὴ καὶ κλητικὴ λέ-
γονται ὄρδαι ἡ εύδεῖαι πτώσεις, ἡ δὲ γενική, δοτικὴ καὶ αἰτι-
ατικὴ λέγονται πλάγιαι.

3. Αἱ πτώσεις χρησιμοποιοῦνται ὡς ἔξῆς :

α'.) Ἡ ὁνομαστικὴ χρησιμοποιεῖται δταν θέλωμεν νὰ ἀπαν-
τήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν : τίς ; Π. χ. Τίς σκάπτει τὸν κῆπον ;
‘Ο γεωργός.

β'.) Ἡ γενικὴ χρησιμοποιεῖται, δταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσω-
μεν εἰς τὴν ἐρώτησιν : τίνος ; Π. χ. Τίνος κατεστράφη ὁ ἀγρός ;
Τοῦ γεωργοῦ.

γ'.) Ἡ δοτική, δταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώ-
τησιν : εἰς τίνα ; Π. χ. Εἰς τίνα εἴμαι φίλος ; Τῷ γεωργῷ.

δ'.) Ἡ αἰτιατική, δταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν
ἐρώτησιν : τίνα ; Π. χ. Τίνα βοηθεῖ ὁ οἰλός ; Τὸν γεωργόν.

ε'.) Ἡ κλητική, δταν καλοῦμεν τινὰ μὲ τὸ ὄνομά του. Π. χ.
‘Ω γεωργέ, πόσον κοπιάζεις !

4. Κλίσις

Όνομ.	ό	δικαστής	ἡ	τράπεζα	ό	ἄνθρωπος
Γενική	τοῦ	δικαστοῦ	τῆς	τραπέζης	τοῦ	άνθρωπου
Δοτική	τῷ	δικαστῇ	τῇ	τραπέζῃ	τῷ	άνθρωπῳ
Αἰτιατ.	τὸν	δικαστὴν	τὴν	τράπεζαν	τὸν	άνθρωπον
Κλητ.	ῷ	δικαστὰ	ῷ	τράπεζα	ῷ	άνθρωπε

Τὰ παραπάνω δνόματα καὶ εἰς τὰς πέντε πτώσεις μεταβάλ-
λονται (ἀλλάζουν μορφήν). Ἡ μεταβολὴ δμως αὐτῇ γίνεται
εἰς τὸ καθένα κατὰ τρόπον διάφορον.

1. Οἱ διάφοροι τρόποι τῆς μεταβολῆς (ἀλλαγῆς) τῶν ὄνο-
μάτων λέγονται κλίσεις.

2. Αἱ κλίσεις εἶναι τρεῖς : πρώτη, δευτέρα καὶ τρίτη.

Θέμα — Κατάληξις — Χαρακτήρ

‘Ο στρατιώτης ὑπερασπίζει τὴν πατρίδα.
Τοῦ στρατιώτου τὸ δπλον εἶναι καθαρόν.

Τῷ στρατιώτῃ ἐδόθη ἀδεια.

Τὸν στρατιώτην γυμνάζει ὁ ἀξιωματικός.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα τὸ τελευταῖον μέρος τῆς λέ-

ξεως στρατιώτης μεταβάλλεται, ένω τὸ ἀρχικὸν μέρος μένει ἀμετάβλητον

1. "Ολα τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, δταν κλίνωνται, μεταβάλλουν τὴν λήγουσαν. Καὶ τὸ μὲν τελευταῖον μέρος τῶν κλιτῶν λέξεων, τὸ ὅποιον μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται κατάληξις, τὸ δὲ ἀρχικὸν μέρος, τὸ ὅποιον δὲν μεταβάλλεται, λέγεται δέμα ἢ ρίζα. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται χαρακτήρ.

Παράδειγμα :

θέμα	χαρακτήρ	κατάληξις
ἄνθρω	π	ος
φοιτη	τ	ής
μέλισ	σ	α

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 17.— Χωρίσατε τὰς παρακάτω λέξεις εἰς τὸ θέμα, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν κατάληξιν :

ὅ δικαστής, ὁ ναύτης, ὁ λοχίας, ἡ χελώνη, ἡ ἄμαξα, ἡ φωνή, ὁ ἔργατης, ὁ καρπός, ὁ ἀγρός, ἡ ἄμπελος, τὸ μῆλον, ἡ νῆσος, ὁ κῆπος, ὁ τοῖχος.

Κλίσεις τῶν ἄρθρων

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.
Ὀνομ.	ό	ή	τὸ	οἱ	αι	τὰ
Γενικὴ	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτικὴ	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αἴτιατικὴ	τὸν	τὴν	τὸ	τοὺς	τὰς	τὰ
Κλητικὴ	ῶ	ῶ	ῶ	ῶ	ῶ	ῶ

1. Τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ, οἱ, αἱ λαμβάνουν δασεῖαν καὶ δὲν τονίζονται.

2. Τὰ ἄρθρα κλητικὴν δὲν ἔχουν· ως κλητικὴν λαμβάνουν τὸ ἐπιφώνημα ώ.

3. Τὰ ἄρθρα εἰς μὲν τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ περισπῶνται, εἰς δὲ τὴν αἴτιατικὴν δένονται.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 18.—Αντιγράψατε τάς παρακάτω προτάσεις και πρὸ τῶν οὐσιαστικῶν, θέσατε τὰ κατάλληλα ἄρθρα :

— ὕδωρ — θαλάσσης εἶναι ἀλμυρόν. — ἄμαξαν σύρει — ἵππος. — οἴ-
ζας — φυτῶν καλύπτει — χῶμα. — τοῖχος — οἰκιῶν εἶναι στερεός.
— ἐνδυμασία — ναύτου εἶναι λευκή. — μέλισσαι παράγουν — μέλι.
— στρατιῶται πολεμοῦν — ἔχθροὺς — πατρίδος. — ὄνομα — καλῶν
ἀνθρώπων τιμᾶται καὶ μετὰ — θάνατον.

3

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

δ ταμί-ας	δ μαθητ-ής	ἡ χώρ-α	ἡ τιμ-ή
δ λοχί-ας	δ φοιτητ-ής	ἡ οἰκί-α	ἡ πηγ-ή

1. Ἡ πρώτη κλίσις ἔχει ὄνδματα ἀρσενικά καὶ θηλυκά. Τὰ
ἀρσενικά λήγουν εἰς τὴν ὄνομαστικὴν εἰς ας καὶ εἰς ης καὶ τὰ
θηλυκά εἰς α καὶ η.

Ἄρσενικὰ τῆς πρώτης κλίσεως

Πτώσ.		Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Όνομ.	δ	ταμί-ας	μαθητ-ής	στρατιώτ-ης
Γεν.	τοῦ	ταμί-ου	μαθητ-οῦ	στρατιώτ-ου
Δοτ.	τῷ	ταμί-ᾳ	μαθητ-ῇ	στρατιώτ-ῃ
Αἰτ.	τὸν	ταμί-αν	μαθητ-ὴν	στρατιώτην
Κλητ.	ῷ	ταμί-α	μαθητ-ά	στρατιώτ-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς				
Όνομ.	οἱ	ταμί-αι	μαθητ-αι	στρατιώτ-αι
Γεν.	τῶν	ταμί-ῶν	μαθητ-ῶν	στρατιώτ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	ταμί-αῖς	μαθητ-αῖς	στρατιώτ-αῖς
Αἰτ.	τοὺς	ταμί-ας	μαθητ-άς	στρατιώτ-ας
Κλητ.	ῷ	ταμί-αι	μαθητ-αι	στρατιώτ-αι

Πτώσ.		Ένικός ἀριθμός		
Όνομ.	ό	νομάρχ-ης	χαρτοπώλ-ης	είρηνοδίκ-ης
Γεν.	τοῦ	νομάρχ-ου	χαρτοπώλ-ου	είρηνοδίκ-ου
Δοτ.	τῷ	νομάρχ-ῃ	χαρτοπώλ-ῃ	είρηνοδίκ-ῃ
Αἰτ.	τὸν	νομάρχ-ην	χαρτοπώλ-ην	είρηνοδίκ-ην
Κλητ.	ῷ	νομάρχ-α	χαρτοπώλ-α	είρηνοδίκ-η

Πληθυντικός ἀριθμός				
Όνομ.	οἱ	νομάρχ-αι	χαρτοπώλ-αι	είρηνοδίκ-αι
Γεν.	τῶν	νομάρχ-ῶν	χαρτοπώλ-ῶν	είρηνοδίκ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	νομάρχ-αις	χαρτοπώλ-αις	είρηνοδίκ-αις
Αἰτ.	τούς	νομάρχ-ας	χαρτοπώλ-ας	είρηνοδίκ-ας
Κλητ.	ῷ	νομάρχ-αι	χαρτοπώλ-αι	είρηνοδίκ-αι

Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι αἱ ἔξῆς :

Ένικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός		
Όνομ.	— ας	— ης	— αι		
Γεν.	— ου	— ου	— ων		
Δοτ.	— α	— η	— αις		
Αἰτ.	— αν	— ην	— ας		
Κλητ.	— α	— α η η	— αι		

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀρσενικῶν τῆς α' κλίσεως

1. Ἡ μακρὰ κατάληξις τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, δταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν περισπάται. Π. χ. Τοῦ μαθητοῦ, τῷ μαθητῇ, τῶν μαθητῶν, τοῖς μαθηταῖς.

2. Ή κλητική τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν, τῶν μὲν εἰς ας ληγει εἰς α μακρόν, τῶν δὲ εἰς ης λήγει εἰς η. Π.χ. ὁ λοχίας —δ λοχία, δ τραυματίας —δ τραυματία, δ εἰρηνοδίκης —δ εἰρηνοδίκη, δ Ἀριστείδης —δ Ἀριστείδη.

3. Ἀπό τὰ λήγοντα εἰς ης ἀρσενικά πρωτόκλιτα ἔξαιρούνται καὶ σχηματίζουν τὴν κλητικὴν εἰς α βραχύ, τὰ ἔξης :

α) Τὰ ἑδνικά: δ Πέρσης—δ Πέρσα, δ Τεγεάτης, δ Τεγεᾶτα.

β) "Οσα λήγουν εἰς της. Π.χ. δ στρατιώτης—δ στρατιώτα, δ ναύτης—δ ναύτα, δ πολίτης—δ πολῖτα.

γ) "Οσα εἶναι σύνθετα καὶ λήγουν εἰς — αρχης — πώλης — μέτρης — τρίβης — λάτρης — ώνης. Π.χ. Ὁ σχολάσχης — δ σχολάρχα, δ χαρτοπώλης — δ χαρτοπώλια, δ γεωμέτρης — δ γεωμέτρα, δ παιδοτρίβης — δ παιδοτρίβα, δ εἰδωλολάτρης — δ εἰδωλολάτρα, δ τελώνης — δ τελῶνα.

ΣΗΜ. 1. Τὸ Δεσπότης σχηματίζει τὴν κλητικὴν εἰς α βραχύ καὶ ἀναβιβάζει τὸ τόνον εἰς τὴν προπαραλήγουσαν. Π. χ. Ὡ Δέσποτα.

ΣΗΜ. 2. Τὰ πρωτόκλιτα ὄνόματα τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς **ΙΤΗΣ, ΥΤΟΣ, ΑΤΗΣ**, καὶ παράγονται ἀπό ἀλλα ὄνόματα ἔχουν τὸ δίχρονον (**Ι, Α, Υ**) τῆς παραληγούσης μακρόν. Π. χ. πολίτης (πόλις), πολῖται, Σπαρτιάτης (Σπάρτη) Σπαρτιάται. "Οσα παράγονται ἀπὸ ρήματα ἔχουν τὸ δίχρονον (**Α, Ι, Υ**) βραχύ. Π. χ. διαβάτης (διαβαίνω), διαβάται, δ ἐργάτης (ἐργάζομαι) ἐργάται.

δ) Ή κατάληξις - ας τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε **μακρά**. Π. χ. Τοὺς στρατιώτας —τοὺς ἐπαρχιώτας.

ε) Ή γενική τοῦ πληθυντικοῦ δλων τῶν οὐσιαστικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ περισπάται. Π. χ. τῶν στρατιωτῶν, τῶν ταμιῶν.

ζ) Ή αἰτιατική τῶν πρωτοκλίτων ὄνομάτων τονίζεται ὅπως καὶ ἡ ὄνομαστική. Π. χ. δ τραυματίας, τὸν τραυματίαν, δ πολίτης, τὸν πολίτην.

η) Ή κλητική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν πρωτοκλίτων ὄνομάτων εἶναι δμοίσα μὲ τὴν ὄνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Π. χ. οἱ Κυβερνήται —δ Κυβερνήται.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 19.—Νὰ κλιθοῦν, κατὰ τὸ ταμίας, τὰ παρακάτω ὄνόματα:

δ λοχίας, δ τραυματίας, δ ἐπιχειρηματίας, δ καρχαρίας, δ νεανίας, δ κτηνατίας, δ Αἴνείας, δ μανδύας, δ ταραξίας.

Κατά τὸ μαδητής: ὁ φοιτητής, ὁ πωλητής, ὁ νικητής, ὁ ἐπιθεωρητής, ὁ βουλευτής, ὁ λογιστής, ὁ δικαστής, ὁ μαχητής, ὁ διαχειριστής, ὁ πιστωτής, ὁ ἀναπληρωτής.

Κατά τὸ στρατιώτης: ὁ νησιώτης, ὁ ἐπαρχιώτης, ὁ ταξιδιώτης, ὁ ἑπαίτης, ὁ ναύτης, ὁ ὑπηρέτης, ὁ Κυβερνήτης.

Κατά τὸ νομάρχης: ὁ γυμνασιάρχης, ὁ σχολάρχης, ὁ τμηματάρχης, ὁ τελεταρχης.

Κατά τὸ χαρτοπώλης: ὁ βιβλιοπώλης, ὁ ἀρτοπώλης, ὁ παντοπώλης, ὁ καφετοπώλης, ὁ ὑφασματοπώλης.

Κατά τὸ ειρηνοδίκης: ὁ Νικολαΐδης, ὁ Ἀριστείδης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 20.—Σχηματίσατε τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ἔξῆς δονομάτων:

‘Ο δομιλητής, ὁ ἐρευνητής, ὁ προσκυνητής, ὁ ἐκμισθωτής, ὁ διευθυντής, ὁ διοικητής, ὁ παρατηρητής, ὁ δανειστής, ὁ χρεώστης, ὁ τερόλοχίτης, ὁ ἐφημεριδοπώλης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 21.—Σχηματίσατε τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἔξῆς δονομάτων:

‘Ο Γυμνασιάρχης, ὁ τμηματάρχης, ὁ βιβλιοπώλης, ὁ τελώνης, ὁ νεανίας, ὁ ἐπιχειρηματίας, ὁ τραπεζίτης, ὁ πολίτης, ὁ τεχνίτης, ὁ πελάτης, ὁ ἐργάτης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 22—Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

—‘Ο στρατιώτης ὑπακούει εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ λοχίου. ‘Ο πολίτης πρόπει νὰ σέβεται τὸν νόμον. ‘Ο ἐφημεριδοπώλης πωλεῖ ἐφημερίδας. ‘Ο καρχαρίας εἶναι ζῶν τῆς θαλάσσης. ‘Ο κλέπτης καὶ ὁ παραβάτης τοῦ νόμου τιμωρεῖται. Εἰς τὴν πόλιν ζοῦν, ὁ ἐργάτης, ὁ τεχνίτης, ὁ μεσίτης, ὁ τραπεζίτης, ὁ δικαστής, ὁ ποιητής, ὁ φοιτητής, ὁ καθηγητής, ὁ βουλευτής καὶ ὁ ἐπιχειρηματίας.

Θηλυκὰ τῆς πρώτης κλίσεως

a) εἰς —η

Πτώσ.	”Αρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
’Ονομ.	ἡ	φων-ὴ	σκην-ὴ	τέχν-η	δικαιοσύνη
Γεν.	τῆς	φων-ῆς	σκην-ῆς	τέχν-ης	δικαιοσύνης
Δοτ.	τῇ	φών-ῇ	σκην-ῇ	τέχν-ῃ	δικαιοσύνῃ
Alt.	τὴν	φων-ὴν	σκην-ὴν	τέχν-ην	δικαιοσύνην
Κλητ.	ῶ	φων-ὴ	σκην-ὴ	τέχν-η	δικαιοσύνη

Πτώσ.	"Αρθρ.	Πληθυντικός ἀριθμός			
Όνομ.	αί	φων·αί	σκην·αί	τέχν·αι	δικαιοσύν·αι
Γεν.	τῶν	φων·ῶν	σκην·ῶν	τεχν·ῶν	δικαιοσυν·ῶν
Δοτ.	ταῖς	φων·αῖς	σκην·αῖς	τέχν·αῖς	δικαιοσύν·αῖς
Alt.	τάς	φων·άς	σκην·άς	τέχν·ας	δικαιοσύν·ας
Κλητ.	ῶ	φων·αί	σκην·αί	τέχν·αι	δικαιοσύν·αι

Θηλυκὰ τῆς πρώτης κλίσεως

β) εἰς —α γεν. —ας

Πτώσ.	"Αρθρ.	Ένικός ἀριθμός			
Όνομ.	ή	σκι·ά	οἰκί·α	χώρ·α	ῷρ·α
Γεν.	τῆς	σκι·ᾶς	οἰκί·ας	χώρ·ας	ῷρ·ας
Δοτ.	τῇ	σκι·ῷ	οἰκί·ῷ	χώρ·ῷ	ῷρ·ῷ
Alt.	τὴν	σκι·άν	οἰκί·αν	χώρ·αν	ῷρ·αν
Κλητ.	ῶ	σκι·ά	οἰκί·α	χώρ·α	ῷρ·α

Πληθυντικός ἀριθμός					
Όνομ.	αί	σκι·αί	οἰκί·αι	χῶρ·αι	ῷρ·αι
Γεν.	τῶν	σκι·ῶν	οἰκί·ῶν	χωρ·ῶν	ῷρ·ῶν
Δοτ.	ταῖς	σκι·αῖς	οἰκί·αῖς	χώρ·αῖς	ῷρ·αῖς
Alt.	τάς	σκι·άς	οἰκί·ας	χώρ·ας	ῷρ·ας
Κλητ.	ῶ	σκι·αί	οἰκί·αι	χῶρ·αι	ῷρ·αι

Θηλυκὰ τῆς πρώτης κλίσεως

γ) εἰς — α γεν. — ης

Πτώσ.	"Αρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Όνομ.	ή	ρίζ.-α	γλῶσσ.-α	θάλασσ.-α
Γεν.	τῆς	ρίζ.-ης	γλῶσσ.-ης	θαλάσσ.-ης
Δοτ.	τῇ	ρίζ.-ῃ	γλῶσσ.-ῃ	θαλάσσ.-ῃ
Αἰτ.	τὴν	ρίζ.-αν	γλῶσσ.-αν	θάλασσ.-αν
Κλητ.	ῶ	ρίζ.-α	γλῶσσ.-α	θάλασσ.-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Όνομ.	αὶ	ρίζ.-αι
Γεν.	τῶν	ρίζ.-ῶν
Δοτ.	ταῖς	ρίζ.-αις
Αἰτ.	τὰς	ρίζ.-ας
Κλητ.	ῶ	ρίζ.-αι

Καταλήξεις θηλυκῶν α' κλίσεως

Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
Όνομ.	—η —α	— αι
Γεν.	—ης —ας ἢ ης	— ων
Δοτ.	—η —ᾳ ἢ η	— αις
Αἰτ.	—ην —αν	— ας
Κλητ.	—η —α	— αι

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν θηλυκῶν τῆς α' κλίσεως

1. Τὰ θηλυκὰ πρωτόκλιτα οὐσιαστικά, τὰ ὅποια λήγουν εἰς α, τρέπουν τὸ α εἰς η εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἑνικοῦ,

ᾶν πρὸ τοῦ αἱ ὑπάρχῃ σύμφωνον ἐκτὸς τοῦ ρ. Π. χ. Ἡ ρίζ-α τῆς ρίζ-ης, ἡ μούσ-α τῆς μούσ-ης.

2. Ἐὰν πρὸ τοῦ αἱ ὑπάρχῃ φωνῆεν ἢ ρ τὰ θηλυκὰ φυλάττουν τὸ α (δὲν τὸ τρέπουν εἰς η). Π. χ. Ἡ οἰκί α τῆς οἰκί-ας, ἡ ὕρ-α τῆς ὕρ-ας, ἡ θύρ-α τῆς θύρ-ας.

3. Τὸ α τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι βραχὺ εἰς δσα θηλυκὰ πρὸ τοῦ α ὑπάρχει σύμφωνον. Π. χ. Ἡ μούσα, ἡ γλῶσσα.

4. Τὸ α τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι γενικῶς μακρὸν εἰς δσα οὐσιαστικά ἔχουν πρὸ τοῦ α φωνῆεν ἢ ρ. Π. χ. Ἡ οἰκία, ἡ χώρ-α. Ἐξαιρεῖται τὸ σφυρα.

5. Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ α βραχύ.

α) Τὰ εἰς ρα δισύλλαβα οὐσιαστικά τὰ ὄποια ἔχουν εἰς τὴν παραλήγουσαν διφθογγον. Π. χ. Ἡ σφαῖρα, ἡ μοῖρα, ἡ πεῖρα, ἡ πρῷρα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ: αὔρα, λαύρα, σαύρα, Αἴθρα καὶ Φαιδρα.

β) Τὰ εἰς αια δισύλλαβα οὐσιαστικά. Π. χ. γραῖα, γαῖα, μαῖα. Καθώς καὶ τὸ μυῖα.

γ) "Ολα τὰ προπαροξύτονα. Π. χ. ἄγκυρα, δμόνοια, εὕ-νοια, ποιήτρια.

6. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν εἰς α θηλυκῶν οὐσιαστικῶν τονίζονται δπως καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ. Π. χ. Ἡ μοῖρα, τὴν μοῖραν, ὁ μοῖρα, ἡ ὕρα, τὴν ὕραν, ὁ ὕρα.

7. Ἡ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, δταν εἶναι ἀσυναίρετος καὶ τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, δένυνται. Π. χ. Ἡ φωνή, τὴν φωνήν, ὁ φωνή.

8. Ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν, δταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται. Π. χ. τῆς τιμῆς, τῆς τιμῆ, τῶν τιμῶν, ταῖς τιμαῖς.

9. Ἡ κατάληξις ας τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε μακρά. Π. χ. Ὁ στρατιώτης, τοὺς στρατιώτας, ἡ σφαῖρα, τῆς σφαίρας, τὰς σφαίρας.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 23.—Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ φωνή :

Ἡ γραμμή, ἡ γραμματική, ἡ αὐλή, ἡ φυλακή, ἡ προαγωγή, ἡ διαταγή, ἡ πηγή, ἡ ἀρχή, ἡ τιμή, ἡ ὑπογραφή, ἡ μεταβολή, ἡ ὁρμή, ἡ ἐκδρομή, ἡ ζωή.

Κατὰ τὸ τέχνη : Ἡ γράμμη, ἡ νίκη, ἡ τύχη, ἡ φήμη, ἡ ἐπιστήμη.

Κατὰ τὸ καλωσύνη : Ἡ σωφροσύνη, ἡ νοημοσύνη, ἡ λησμοσύνη, ἡ ἐμπιστοσύνη, ἡ ἱερωσύνη, ἡ μάγιστροςύνη, ἡ ἀγαθωσύνη.

Κατά τό σκιά: Ἡ χαρά, ἡ ἀγορά, ἡ δωρεά, ἡ στρατιά, ἡ γενεά.

Κατά τό χώρα: Ἡ ήμέρα, ἡ ἐσπέρα, ἡ λύρα, ἡ αὔρα, ἡ λαύρα,
ἡ σαύρα.

Κατά τό δάλασσα: Ἡ αἴθουσα, ἡ μέλισσα, ἡ βασίλισσα, ἡ δι-
δασκάλισσα, ἡ θύελλα, ἡ χάλαζα, ἡ δίαιτα, ἡ φάλαινα, ἡ μέριμνα, ἡ
Ἄμφισσα, ἡ ὕαινα, ἡ λύκαινα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 24.— Συμπληρώσατε τάς καταλήξεις τῶν παρακάτω προτάσεων καὶ τονίσατε τάς λέξεις αὐτῶν:

Αἱ φαλαιν— ζοῦν εἰς τὰς ψυχρὰς καὶ πολικὰς θαλασσ—. Τὴν δι-
καιοσυν—ἀπονέμουν οἱ εἰρηνοδικ—, οἱ πταισματοδικ—, οἱ ἀρεοπα-
γιτ— καὶ οἱ ἔφετ—. Ἡ δραμή γραφὴ τῆς γλώσσ— μανθάνεται διὰ τῆς
γραμματικ—. Ἡ γενεὰ ἡ ὅποια ζῇ ἐν εἰρην— προοδεύει. Διὰ τὴν κα-
τασκευὴν τῶν σιδηροδρομικ— γραμμ— χρειαζόμεθα μεγάλας δαπαν—.
Αἱ ξυλιν— γεφυρ— εἰναι δλιγάτερον δαπανηρ—, ἀλλὰ μικρᾶς διασ-
κείας. Αἱ νησσ— βαδίζουν δυσκόλως καὶ ζοῦν εἰς τὰς λιμν—.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 25.— Σχηματίσατε τάς πλαγίας πτώσεις τοῦ ένικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν έξης δνομάτων.

Ἡ ὄδα, ἡ σφαῖρα, ἡ νῆσσα, ἡ σημαία, ἡ αὐλαία, ἡ θύελλα, ἡ
ἀρετή, ἡ μᾶζα, ἡ αἴθουσα, ἡ Ἄμφισσα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 26.— Τονίσατε δρθῶς τάς παρακάτω λέξεις:

Ἡ μουσα, ἡ γλωσσα, ἡ σφαιρα, ἡ σημαια. Την ἔλαιαν, την γραιαν,
την κεραιαν, την αυραν, της σαυρας, τας μυιας, της μοιρας, της φω-
νης, της ἀστραπης, της τιμης, της φημης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 27.— Συμπληρώσατε τάς λέξεις τῶν παρακάτω προτά-
σεων καὶ θέσατε τὸν κατάλληλον τόνον :

Ἡ βασιλισσα των μελισ— παραμενει παντοτε ἐντος της κυψελ—.
Την σημαιαν του στρατου συνοδευουν οἱ τυμπανιστ— καὶ σαλπιγκτ—.
Αἱ μουσ— ήσαν θεαι της ποιησεως, της μουσικης και των γραμματων.
Αἱ μυι—εἰναι ἐνοχλητικ— και ἐπικινδυνοι εἰς τον ἀνθρωπον. Εἰς την
μονην της Ἁγιας Λαυρας ὑψωσε την σημαιαν της Ἐπαναστασεως ὁ
Παλαιων Πατρων Γερμανος. Αἱ κερα— εἰναι ντομων εἰναι δργανα της
ἀκοης, της δσφρησεως και της ἀμφης. Ἡ γλωσσα της σαυρας εἰναι λε-
πτη, μακρα και σχιστη.

Συνηρημένα ούσιαστικὰ τῆς πρώτης κλίσεως

Παράδειγμα :

Ἡ γε-α=γῆ, ἡ μνά-α=μνᾶ, ὁ βορέ-ας=βορρᾶς.

Τὰ ἀνωτέρω ούσιαστικά, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτήρα ε και

α, συναιροῦν τὸ ε καὶ α μὲ τὰς καταλήξεις καὶ λέγονται συνηρημένα ούσιαστικά.

Ταῦτα εἰναι τὰ ἔξῆς:

α) Ὁ Ἐρμῆς, ὁ Ἀπελλῆς, ὁ Θαλῆς, ὁ βιορρᾶς, ή Ἀθηνᾶ, ή Ναυσικᾶ, ή μνᾶ, ή γαλῆ, ή γῆ.

β) Ὄνδυματα μερικῶν δένδρων: ή συκῆ, ή ἀμυγδαλῆ, ή ροδῆ.

γ) Ὄνδυματα μερικῶν δερμάτων: ή λεοντῆ, ή ἀλωπεκῆ.

δ) Θηλυκὰ τῶν συνηρημένων ἐπιθέτων εἰς ους: διπλῆ, χρυσῆ, ἀργυρᾶ.

Παραδείγματα συνηρημένων τῆς πρώτης κλίσεως.

α) Ἀρσενικά εἰς -ας καὶ εἰς -ης

Πτώσεις Ἀρθρον		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Ὀνομ.	ό	βορέ·ας — βορρᾶς	Ἐρμέ·ας — Ἐρμῆς
Γεν.	τοῦ	βορέ·ου — βορρᾶ	Ἐρμέ·ου — Ἐρμοῦ
Δοτ.	τῷ	βορέ·ᾳ — βορρᾷ	Ἐρμέ·ᾳ — Ἐρμῇ
Αἰτ.	τὸν	βορέ·αν — βορρᾶν	Ἐρμέ·αν — Ἐρμῆν
Κλητ.	ῷ	βορέ·α — βορρᾶ	Ἐρμέ·α — Ἐρμῇ

Πτώσεις Ἀρθρον		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Ὀνομ.	ή	μνά·α — μνᾶ	συκέ·α — συκῆ
Γεν.	τῆς	μνά·ας — μνᾶς	συκέ·ας — συκῆς
Δοτ.	τῇ	μνά·ᾳ — μνᾷ	συκέ·ᾳ — συκῇ
Αἰτ.	τὴν	μνά·αν — μνᾶν	συκέ·αν — συκῆν
Κλητ.	ῷ	μνά·α — μνᾶ	συκέ·α — συκῇ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς				
Ὀνομ.	αῖ	μνά·αι — μναῖ	συκέ·αι	— συκαῖ
Γεν.	τῶν	μνα·ῶν — μνῶν	συκε·ῶν	— συκῶν
Δοτ.	ταῖς	μνά·αις — μναῖς	συκέ·αις	— συκαῖς
Αἰτ.	τὰς	μνά·ας — μνᾶς	συκέ·ας	— συκᾶς
Κλητ.	ῷ	μνά·αι — μναῖ	συκέ·αι	— συκαῖ

ΠαρατηρήσεΙς ἐπὶ τῶν συνηρημένων πρωτοκλίτων

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς πρώτης κλίσεως συναίροινται εἰς δλας τὰς πτέραις ὡς ἔξῆς :

τὸ α+α συναίρεται εἰς α : π.χ. μνά - α=μνᾶ

τὸ ε+α συναίρεται εἰς η : π.χ. συκέ - α=συκῆ

τὸ ε+α (ὅταν προηγεῖται ρ) εἰς α : π.χ. βορέ-ας=βορρᾶς

2. Τὰ συνηρημένα δνόματα τῆς πρώτης κλίσεως λήγουν, τὰ μὲν ἀρσενικά εἰς —ας καὶ —ης, τὰ δὲ θηλυκά εἰς —α καὶ —η.

3. Πᾶσα συνηρημένη λήγουσα περισπάται.

ΣΗΜ.—Ο Ἐρμῆς εἰς μὲν τὸν ἑνικὸν σημαίνει τὸν θεόν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἐρμοῦ.

Ἡ γῆ εἰς μὲν τὸν ἑνικὸν σημαίνει δλόκληρον τὴν γῆν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν σημαίνει τὰ χωράφια, τὰ κτήματα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 28.—Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω συνηρημένα οὐσιαστικά.

Ἡ Ναυσικᾶ, ἥ μνᾶ, ἥ γῆ, ἥ συκῆ, ἥ οδοῦ, ἥ λεοντῆ, ἥ ἀλωπεκῆ, ἥ χουσῆ, ἥ ἄργυρᾶ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 29.—Νὰ τονίσετε τὰς λέξεις τῶν παρακάτω προτάσεων :

Ἡ Ἀθηνα ἦτο θεα καὶ προστατις τῆς πολεως των Ἀθηνῶν. Ὁ Ἀπελλῆς ἦτο εἰς ἕκ των μεγαλων ζωγραφων τῆς Ἀρχαιας ἐποχης. Το κοιμι της ἀμυγδαλης χρησιμοποιειται εἰς την βιομηχανιαν. Την διευθυνσιν του βιορρα την εύρισκομεν δια μαγνητικης βελονης. Αἱ ἀγοιαι γαλαι ζουν εἰς τα δαση. Εἰς την Ὄλυμπιαν εύρισκεται το ἀγαλμα του Ἔρμου του Προαξιτελους. Εἰς τον κηπον ἐφυτευθησον διπλαι σειραι δενδρων. Ὁ Θαλης ἦτο εἰς ἕκ των ἔπιτα σοφων της Ἑλλαδος.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

Παραδείγματα :

δ διάδοομ-ος, ἥ ἀρκτ-ος, τὸ τετράδι-ον
δ ἀδελφ-ός, ἥ ἔλαφ-ος, τὸ σχολεῖ-ον

1. Ἡ δευτέρα κλίσις ἔχει δνόματα ἀρσενικά, θηλυκά καὶ οὐδέτερα. Καὶ τὰ μὲν ἀρσενικά καὶ θηλυκά λήγουν εἰς -ος, τὰ δὲ οὐδέτερα εἰς -ον.

α) Ἀρσενικὰ δευτερόκλιτα εἰς -ος

Πτώσεις Ἀρθρ.		Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀνομ.	δ	ἄνθρωπ·ος	φόρ·ος	ἀγρ·δς
Γεν.	τοῦ	ἄνθρωπ·ου	φόρ·ου	ἀγρ·οῦ
Δοτ.	τῷ	ἄνθρωπ·ῳ	φόρ·ῳ	ἀγρ·ῷ
Αἰτ.	τὸν	ἄνθρωπ·ον	φόρ·ον	ἀγρ·ὸν
Κλητ.	ῷ	ἄνθρωπ·ε	φόρ·ε	ἀγρ·ὲ
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς				
Ὀνομ.	οἱ	ἄνθρωπ·οι	φόρ·οι	ἀγρ·οὶ
Γεν.	τῶν	ἄνθρωπ·ων	φόρ·ων	ἀγρ·ῶν
Δοτ.	τοῖς	ἄνθρωπ·οις	φόρ·οις	ἀγρ·οῖς
Αἰτ.	τοὺς	ἄνθρωπ·ους	φόρ·ους	ἀγρ·ούς
Κλητ.	ῷ	ἄνθρωπ·οι	φόρ·οι	ἀγρ·οὶ

Καταλήξεις ἀρσενικῶν β' κλίσεως

Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν ὄνομάτων τῆς δευτέρας κλίσεως εἶναι αἱ ἔξης :

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντ. ἀριθμὸς
Ὀνομαστικὴ	— ος	— οι
Γενικὴ	— ου	— ων
Δοτικὴ	— ω	— οις
Αἰτιατικὴ	— ον	— ους
Κλητικὴ	— ε	— οι

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 30.— Κατὰ τὸ **ἄνθρωπος** κλίνατε τὰ ἔξης :

Ο ἔμπορος, ὁ ἔφορος, ὁ ὑπάλληλος, ὁ ἄνεμος, ὁ πόλεμος, ὁ κάτοικος, ὁ ἔνδοξος, ὁ ἐλεύθερος, ὁ χρήσιμος.

Κατά τὸ φόρος: Ὁ χρόνος, ὁ τόπος, ὁ πόνος, ὁ νόμος, ὁ τρόπος, ὁ δρόμος, ὁ λόγος, ὁ νέος, ὁ ὄνος, ὁ ἔπιπος, ὁ βράχος, ὁ φόβος.

Κατά τὸ ἀγρός: Ὁ λαός, ὁ ἀετός, ὁ κάρπος, ὁ ποταμός, ὁ μουσικός, ὁ φυσικός, ὁ κληρωτός, ὁ ναυτικός, ὁ γεωργός, ὁ βωμός, ὁ σταθμός, ὁ ἥμικός.

Κατά τὸ κῆπος: Ὁ τοῖχος, ὁ οἶκος, ὁ οἰνος, ὁ χοῖρος, ὁ μῆθος, ὁ ἥχος, ὁ θρῆνος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 31.—Συμπληρώσατε τάς καταλήξεις τῶν λέξεων τῶν κάτωθι προτάσεων καὶ θέσατε τὸν κατάλληλον τόνον.

‘Ο ‘Ερμης ἡτο ἀγγελιαφορος των ἀρχαι— θε—. ‘Ο ναος είναι οἶκος του Θε—. Η ἀμμος ενδισκεται εἰς τας ἀκτας των θαλασσ—, των ποταμ— και των λιμν—. Οι τιμι — και ἔργατικ— ἐμπορ— προοδευουν. ‘Ο οἰν—, δ σιτ— και το ἔλαιον ἐθεωρουντο δωρα του Θε— προς τον ἀνθρωπον. ‘Ο Διονυσ— ἡτο κατα την μυθολογιαν δ θε— του οἰν— Πολλαὶ ἑλληνικ— ἀποικι— ἦσαν εἰς τα παραλια του Εὐξεινου Πόντου. Η φωνη του ἀνθρωπ—, η μελωδια των πτην—, η μουσικη της ὁρχηστρ—, δ κροτος του δύπλ— και δ θορυβος του δρομ— είναι ἥχοι.

β') Ὄνόματα θηλυκὰ τῆς β' κλίσεως

Πτώσεις "Αρθρ.			Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Όνομ.	ἡ	όδ-ός	νόσ-ος	ἄμπελ-ος	νήσ-ος
Γενικὴ	τῆς	όδ-οῦ	νόσ-ου	άμπελ-ου	νήσ-ου
Δοτικὴ	τῇ	όδ-ῷ	νόσ-ῷ	άμπελ-ῷ	νήσ-ῷ
Αἴτιατ.	τὴν	όδ-ὸν	νόσ-ον	άμπελ-ον	νήσ-ον
Κλητ.	ῶ	όδ-ός	νόσ-ος	άμπελ-ος	νήσ-ος
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Όνομ.	αἱ	όδ-οι	νόσ-οι	άμπελ-οι	νήσ-οι
Γενικὴ	τῶν	όδ-ῶν	νόσ-ῶν	άμπελ-ῶν	νήσ-ῶν
Δοτικὴ	ταῖς	όδ-οῖς	νόσ-οις	άμπελ-οῖς	νήσ-οῖς
Αἴτιατ.	τὰς	όδ-οὺς	νόσ-ους	άμπελ-ους	νήσ-ους
Κλητ.	ῶ	όδ-οι	νόσ-οι	άμπελ-οι	νήσ-οι

Καταλήξεις τῶν θηλυκῶν τῆς β' κλίσεως

Πτώσεις	Ένικδς ἀριθμός	Πληθυντ. ἀριθμός
Όνομαστική	— ος	— οι
Γενική	— ου	— ων
Δοτική	— ω	— οις
Αἰτιατική	— ον	— ους
Κλητική	— ος	— οι

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 32.—Κατά τὸ ὄδὸς κλίνατε τὰ ἔδης:

Ἡ ἀτραπός, ἡ κιβωτός, ἡ τροφός, ἡ δοκός, ἡ ἀοιδός.

Κατά τὸ νόσος: Ἡ δρόσος, ἡ ἄμμος, ἡ ράβδος, ἡ ἄρκτος, ἡ τάφρος.

Κατά τὸ ἄμπελος: Ἡ ἔλαφος, ἡ κάμηλος, ἡ σύνοδος, ἡ εἴσοδος, ἡ ἔξοδος, ἡ ἔρημος, ἡ ἀβύσσος, ἡ κάμινος, ἡ Ἡπειρος, ἡ Ἐπίδαυρος, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Κόρινθος, ἡ χερσόνησος, ἡ κάθιδος, ἡ διάμετρος, ἡ ἔνδοξος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 33.—Νὰ συμπληρωθοῦν αἱ καταλήξεις τῶν λέξεων τῶν παρακάτω προτάσεων.

Αἱ ἔλαφ—εἶναι ζῶα μηρυκαστικὰ καὶ ζοῦν κατ' ἀγέλ—. Ἡ Ἐπίδαυρος—ἡτο περίφημ—ἀρχαία πόλις διὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἡ Κορήτη εἶναι ἡ μεγαλυτέρα νησ— τῆς Μεσογείου— θαλάσση—. Κατὰ τὴν ὕδ— τοῦ μαθήματος ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος— καὶ ἡ ἔξοδος— τῶν μαθητ—. Ἡ δρόσος— εἶναι ὠφέλιμος— εἰς τὴν γεωργίαν. Αἱ ψῆφο— τῶν πολιτ— ἀναδεικνύουν τοὺς ἀρχοντας. Ἀπὸ τὰς πέντε ἥπειρος— μικροτέρα εἶναι ἡ Αἰγαία λία.

γ') Οὐδέτερα ὄνόματα τῆς β' κλίσεως

Πτώσεις Ἀρθρ.			Ένικδς ἀριθμός		
Όνομ.	τὸ	φυτ-ὸν	ἔργ-ον	φρούρι-ον	δῶρ-ον
Γεν.	τοῦ	φυτ-οῦ	ἔργ ου	φρούρι-ου	δῶρ-ου
Δοτ.	τῷ	φυτ-ῷ	ἔργ-ῳ	φρούρι-ῳ	δῶρ-ῳ
Αἰτιατ.	τὸ	φυτ ὃν	ἔργ ον	φρούρι-ον	δῶρ-ον
Κλητ.	ὦ	φυτ-ὸν	ἔργ-ον	φρούρι ον	δῶρ-ον

Πτώσεις Ἀρθρ.			Πληθυντικός ἀριθμός		
Ὄνομ.	τά	φυτ·ά	ἔργ·α	φρούρι·α	δῶρ·α
Γενική	τῶν	φυτ·ῶν	ἔργ·ων	φρούρι·ων	δῶρ·ων
Δοτική	τοῖς	φυτ·οῖς	ἔργ·οις	φρούρι·οις	δῶρ·οις
Αἰτιατ.	τά	φυτ·ά	ἔργ·α	φρούρι·α	δῶρ·α
Κλητ.	ῶ	φυτ·ά	ἔργ·α	φρούρι·α	δῶρ·α

Καταλήξεις τῶν οὐδετέρων β' κλίσεως

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός	Πληθυντ. ἀριθμός
Ὄνομαστική	— ov	— a
Γενική	— ou	— ων
Δοτική	— ϖ	— οις
Αἰτιατική	— ov	— a
Κλητική	— ov	— a

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 34.—Κατά τὸ φυτὸν κλίνατε τὰ ἔξῆς :

Τὸ ποτόν, τὸ λουτρόν, τὸ πτερόν, τὸ μυστικόν, τὸ πυκνόν.

Κατά τὸ ἔργον: Τὸ τέχνον, τὸ μέτρον, τὸ δένδρον, τὸ φύλλον, τὸ τόξον, τὸ χόρτον, τὸ δελτίον, τὸ χωρίον, τὸ θρανίον, τὸ βιβλίον, τὸ πτυχίον.

Κατά τὸ φρούριον: Τὸ θέατρον, τὸ ἄροτρον, τὸ ἄτομον, τὸ ὅργανον, τὸ μέτωπον, τὸ δασύλλιον, τὸ ποτήριον, τὸ ἐργαστήριον.

Κατά τὸ δῶρον: Τὸ ζῶον, τὸ μῆλον, τὸ πλοῖον, τὸ σῦκον, τὸ γραφεῖον, τὸ Μουσεῖον, τὸ ἀρχεῖον, τὸ σχολεῖον, τὸ φαρμακεῖον.

Πτώσεις	'Ενικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός	
	'Αρσενικά καὶ θηλυκά	ούδέτερα	'Αρσενικά καὶ θηλυκά	ούδέτερα
Όνομ.	— ος	— ον	— οι	— α
Γενική	— ου	— ου	— ων	— ων
Δοτική	— ω	— ω	— οις	— οις
Αίτιατική	— ον	— ον	— ους	— α
Κλητική	— ε ἢ ος	— ον	— οι	— α

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 35.— Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις καὶ τονίσατε καταλλήλως τὰς παρακάτω προτάσεις:

Οἱ ἀθλητ— προπονοῦνται ἐντὸς τῶν γυμναστηρίων—. Τὴν συγκοινωνίαν ἔκτελοῦν τὰ λεωφόροι—. Τὰ πλοι— εἰς τὴν ἀρχαι— ἐποχ— ἥσαν ξυλιν—. Οἱ μαθητ— ἐπεσκέψθησαν τὸ βυζαντινὸν Μουσεῖον—. Τὸ ἱερὸν κεῖται εἰς τὰ ἀνατολικ— ἀκρο— τοῦ να—. Εἰς τὴν Ἡπειρο— ἥτο τὸ Μαντει— τῆς Δωδώνης.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὄνομάτων τῆς 6' κλίσεως

1. 'Η δονομαστική, αίτιατική καὶ κλητική τῶν ὄνομάτων τῆς δευτέρας κλίσεως καὶ εἰς τὸν ἑνικόν καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν, δταν τονίζωνται ἐπὶ τῆς ληγούσης δέξιονονται. Π.χ. 'Ο ἀγρός, τὸν ἀγρόν, ὁ ἀγρός, οἱ ἀγροί, τοὺς ἀγρούς, ὁ ἀγροί.

2. 'Η γενική καὶ ἡ δοτική τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν δονομάτων τῆς β' κλίσεως, δταν τονίζωνται ἐπὶ τῆς ληγούσης περισπῶνται. Π.χ. Τοῦ ἀγροῦ, τῷ ἀγρῷ, τῶν ἀγρῶν, τοῖς ἀγροῖς.

3. Τὰ οὐδέτερα ἔχουν τρεῖς πτώσεις δόμοίας: Τὴν δονομαστικήν, τὴν αίτιατικήν καὶ τὴν κλητικήν. Π.χ. 'Όνομαστική τὸ δῶρον, αίτιατική τὸ δῶρον καὶ κλητική ὁ δῶρον.

4. Τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι πάντοτε βραχύ, ἀν δὲν προέρχεται ἀπὸ συναίρεσιν. Π.χ. Τὰ γραφεῖα, τὰ σχολεῖα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 36.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω δόνόματα:

Ο τίμιος ὑπάλληλος, ὁ ὑπερήφανος ἄνθρωπος, ὁ ἐργατικὸς μαθη-

τής, ή ιερά σύνοδος, ή ξένη γλώσσα, ή ἐργατικὴ μέλισσα, ή ἔλευθέρα εἴσοδος, ή ἔνδοξος χώρα, ή κρίσιμος στιγμή, τὸ ἥμερον ζῶον.

Συνηρημένα τῆς β' κλίσεως

Παράδειγμα :

‘Ο πλό·ος=πλοῦς, δ ἀργυρό·ος=ἀργυροῦς, δστέ·ον=δστοῦν

Τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικὰ τῆς β' κλίσεως τὰ δποῖα ἔχουν χαρακτῆρα ο ἡ ε, συναιροῦν (συγχωνεύουν) τὸ ο ἡ ε μὲ τὰς καταλήξεις. Δι’ αὐτὸ λέγονται συνηρημένα.

Παραδείγματα συνηρημένων τῆς β' κλίσεως

Πτώσεις Ἀρθρον		Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
’Ονομ.	δ	πλό·ος = πλοῦς	τὸ	δστέ·ον = δστοῦν	
Γεν.	τοῦ	πλό·ου = πλοῦ	τοῦ	δστέ·ου = δστοῦ	
Δοτ.	τῷ	πλό·ῷ = πλῷ	τῷ	δστέῳ = δστῷ	
Αιτ.	τὸν	πλό·ον = πλοῦν	τὸ	δστέ·ον = δστοῦν	
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
’Ονομ.	οἱ	πλό·οι = πλοῖ	τὰ	δστέ·α = δστᾶ	
Γεν.	τῶν	πλό·ων = πλῶν	τῶν	δστέ·ων = δστῶν	
Δοτ.	τοῖς	πλό·οις = πλοῖς	τοῖς	δστέ·οις = δστοῖς	
Αιτ.	τοὺς	πλό·ους = πλοῦς	τὰ	δστέ·α = δστᾶ	

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνηρημένων τῆς β' κλίσεως

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικὰ τῆς β' κλίσεως διατηροῦν καὶ τὰς καταλήξεις τῶν ἀσυναιρέτων.

2. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικὰ τῆς β' κλίσεως συναιροῦνται ως ἔξῆς:

α) Τὸ ο+ο ἡ ε+ο συναιρεῖται εἰς ου. Π.χ. πλό·ος=πλοῦς δστέον=δστοῦν.

β) Τὸ ὁ+ου ἢ ε+ου συναιρεῖται εἰς ου. Π. χ. πλό·ου = πλοῦ, δστέ·ου = δστοῦ.

γ) Τὸ ο+ω ἢ ε+ω συναιρεῖται εἰς ω. Π. χ. πλό·ω=πλῷ.

δ) Τὸ ο+οι ἢ ε+οι συναιρεῖται εἰς οι. Π. χ. πλό·οι=πλοῖ, δστέ·οις=δστοῖς.

ε) Τὸ ε+α συναιρεῖται εἰς α. Π. χ. δστέα=δστᾶ.

ΣΗΜ. Τὰ σύνθετα συνηρημένα ούσιαστικά παροιδύνονται ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πολλαπλασιαστικά τὰ δποῖα λήγουν εἰς πλοῦς· π.χ. εύ—νοῦς=εῦνους, εύ—πλοῦς=εῦπλους, εἰς—πλοῦς = εἰσπλους, εύ—ροῦς=εῦρους, ἀλλὰ δι—πλοῦς, τριπλοῦς, πενταπλοῦς.

“Η συνηρημένη κατάληξις **οι** τῆς σύνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι μακρά, διότι προέρχεται ἐκ συναιρέσεως. Π. χ. πλόοι=πλοῖ, νόοι=νοῖ. Ἀλλὰ τὸ εῦνοι, εῦπλοι, εῦροι ἔχουν τὸ **οι** βραχὺ κατ’ ἀναλογίαν τῶν ἀσυναιρέτων.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 37.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι συνηρημένα:

‘Ο νοῦς, ὁ ροῦς, ὁ ἀπλοῦς, ὁ τριπλοῦς, ὁ ἀργυροῦς, ὁ κυανοῦς, ὁ περίπλους.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 38.— Τονίσατε τὰς λέξεις τῶν παρακάτω προτάσεων καὶ συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις:

‘Η ἐποχ—τοῦ Ηερικλέους ὄνομάσθη χρυσ— αἰών. Αἱ μεγάλαι τρικυμι— δυσχεραίνουν τὸν πλοῦν τῶν πλοι—. Εἰς τὰς ψυχρ— χωρ— αἱ οἰκίαι ἔχουν διπλ— παράθυρα. Κατὰ τὰς ἔօρτας δίδεται εἰς τοὺς ὑπαλληλ— διπλ— μισθός. Τὰ κράνη τῶν στρατιωτ— εἶναι σιδηρα.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

ὅ κόραξ	ὅ κάρναψ	ὅ ποιμὴν	ὅ τάπης
ἡ διῶρυξ	ἡ λαῖλαψ	ὅ ἄγρων	ἡ πόλις
ὅ σωτὴρ	τὸ ποίημα	ἡ ἡγὼ	τὸ σίναπι
ἡ μήτηρ	τὸ ἄστυ		

1. ‘Η τρίτη κλίσις ἔχει δνόματα ἀρσενικά, θηλυκά καὶ ούδετερα τὰ δποῖα εἰς τὴν δνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν εἰς ἐν ἀπὸ τὰ *v*, *p*, *s*, *ξ*, *ψ* καὶ εἰς ἐν ἀπὸ τὰ φωνήεντα —α, —ι, —υ, —ω.

Παράδειγμα :

‘Ονομ. ὁ κόραξ ὁ κάρναψ ὁ ποιμὴν
Γεν. τοῦ κόρακος τοῦ κάρναπος τοῦ ποιμένος

2. Τὰ δνόματα τῆς τρίτης κλίσεως ἔχουν εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς δλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ, μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν καὶ λέγονται περιττοσύλλαβα.

3. Τὸ θέμα τῶν δνομάτων τῆς τρίτης κλίσεως γενικῶς εὑρίσκεται, ἀν ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀφαιρεθῆ ἡ κατάληξις

ος. Π.χ. κόραξ γεν. κόρακος, θέμα κορακ—. Έάν δὲ τὸ ὄνομα εἴναι διπλόθεμον, τὸ ἄλλο θέμα εὑρίσκεται ἀπό τὴν ἐνικήν ὄνομαστικήν. Π.χ. λιμένος—λιμήν, χιόνος—χιών.

4. Τὰ ὄνόματα τῆς τρίτης κλίσεως τῶν ὅποιων τὸ θέμα λήγει εἰς τὰ σύμφωνα, κ, γ, χ, π, θ, φ, τ, δ, θ, λ, ρ, ν, σ, λέγονται συμφωνόληκτα· δσων τὸ θέμα λήγει εἰς τὰ φωνήεντα α, ι, υ, ω, λέγονται φωνηεντόληκτα.

Διαίρεσις τῶν συμφωνολήκτων

1. Τὰ συμφωνόληκτα ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτῆρα τους διαιροῦνται:

- α) ούρανισκοφωνόληκτα ἔχοντα χαρακτῆρα κ, γ, χ.
- β) χειλοφωνόληκτα » » π, θ, φ.
- γ) ὀδοντοφωνόληκτα » » τ, δ, θ.
- δ) ἐνρινόληκτα » » ν.
- ε) ὑγρόληκτα » » λ, ρ.
- ζ) σιγμόληκτα » » ζ.

Πίναξ καταλήξεων τῆς γ' κλίσεως

Πτώσεις	'Ενικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός	
	'Αρσενικά καὶ θηλυκά	Οὐδέτερα	'Αρσενικά καὶ θηλυκά	Οὐδέτερα
Όνομ.	— ζ ή —	—	— ες	— α
Γεν.	— ος ή ως	— ος	— ων	— ων
Δοτ.	— ι	— ι	— σι	— σι
Αἰτ.	— ν ή α	—	— ας ή νς	— α
Κλητ.	— ζ ή —	—	— ες	— α

2. Αἱ καταλήξεις ι, -α, -ας, καὶ -σι τῆς τρίτης κλίσεως εἴναι βραχεῖαι.

ΚΛΙΣΙΣ ΤΡΙΤΟΚΛΑΙΤΩΝ

Α' ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ

Φωνηεντόληκτα λέγονται τὰ ούσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα φωνῆεν. Τὸ θέμα τῶν φωνηεντολήκτων λήγει εἰς ι, υ, ευ, ου, ω καὶ ο.

α'. Φωνηεντόληκτα ἀρσενικὰ εἰς —ως

Παραδείγματα :

Πτώσεις	Άρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Όνομ.	ό	ἡρως	Τρώς
Γενική	τοῦ	ἡρω·ος	Τρω·δς
Δοτική	τῷ	ἡρω·τὶ	Τρω·τὶ
Αἰτιατ.	τὸν	ἡρω·α	Τρω·α
Κλητ.	ῷ	ἡρως	Τρώς
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Όνομ.	οῖ	ἡρω·ες	Τρω·ες
Γενική	τῶν	ἡρώ·ων	Τρώ·ων
Δοτική	τοῖς	ἡρω·σι	Τρω·σι
Αἰτιατ.	τούς	ἡρω·ας	Τρω·ας
Κλητική	ῷ	ἡρω·ες	Τρω·ες

Π α ρ α τ η ρ ḥ σ ε i c s

- Τὰ ἀρσενικὰ εἰς —ως γεν. —ωος σχηματίζουν τὴν ὄνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως οἱ εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος. Π.χ. ἡρω +ς=ἡρως.
- Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν α.
- Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὅμοια μὲ τὴν ὄνομαστικήν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 39.—Νὰ κλιθοῦν τὰ δνόματα :

Ο θώς, ὁ Μίνως.

6'. Φωνηεντόληκτα είς —υς γεν. —υος

Π τ ω σ ε i s	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
'Ονομ. ἡ δρῦς	δ ἵχθυς	
Γεν. τῆς δρυ-δς	τοῦ ἵχθύ-ος	
Δοτ. τῇ δρυ-ῃ	τῷ ἵχθύ-ῃ	
Αἰτ. τὴν δρῦν	τὸν ἵχθυ-ν	
Κλητ. ὁ δρῦ	ὁ ἵχθυ	
Π ληθυντικὸς ἀριθμὸς		
'Ονομ. αἱ δρύ-ες	οἱ ἵχθύ-ες	οἱ στάχυ-ες
Γεν. τῶν δρυ-ῶν	τῶν ἵχθύ-ῶν	τῶν σταχύ-ῶν
Δοτ. ταῖς δρυ-σι	τοῖς ἵχθύ-σι	τοῖς στάχυ-σι
Αἰτ. τὰς δρῦ-ς	τοὺς ἵχθυ-ς	τοὺς στάχυ-ς
Κλητ. ὁ δρύ-ες	ὁ ἵχθύ-ες	ὁ στάχυ-ες

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν είς —υς γεν. —υος

- Τὰ είς —υς γεν. υος ἔχουν θέμα τὸ ὄποιον λήγει είς -υ.
- Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λαμβάνουν τὴν κατάληξιν ζ. Π.χ. δρυ+ζ=δρῦς.
- Εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν κατάληξιν ν. Π. χ. τὸν ἵχθυν.
- Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν είς —υς γεν. —υος λήγει είς νς, τὸ δὲ ν πρὸ τοῦ ζ ἀποβάλλεται καὶ τὸ υ βραχὺ ἐκτείνεται είς υ μακρόν καὶ περισπάται. Π. χ. δ ἵχθυς —θέμα ἵχθυ— κατάληξις νς=ἵχθυνς=ἵχθυς.
- Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα. Π. χ. ὁ δρῦ, ὁ στάχυ.
- Τὰ μονοσύλλαβα είς -υς γεν. —υος είς τὴν ὀνομαστικήν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ περισπώνται. Π. χ. δρῦς, δρῦν, δρῦ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 40.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ἔξῆς δόνόματα:

‘Η κλιτύς, ἥ ὁφρύς, ἥ ὀσφύς, ἥ ἰσχύς, ἥ ἐλύς, ἥ πίτυς,
δέ βότε υς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 41.— Αἱ παρακάτω προτάσεις νὰ τραποῦν εἰς τὸν πληθυντικὸν:

Κλιτὺς λέγεται ἥ κατηφορικὴ πλευρὰ τοῦ ὄφους. ‘Η ὁφρὺς εἶναι προφυρλακτικὸν ὄργανον τοῦ ὄφθαλμοῦ. ‘Ο καρπὸς τῆς δρυὸς λέγεται βάλανος. ‘Ο πέλεκυς εἶναι τὸ πρῶτον ἐργαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου. ‘Η γαλῆ καταδιώκει τὸν μῦν. ‘Ο ἵχθυς ζῆ ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

γ'. Φωνηεντόληκτα εἰς —ις γεν. —εως

Πτώσ. Ἀρθρ.		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
’Ονομ.	ἥ πόλις	γνῶσις	κίνησις
Γεν.	τῆς πόλεως	γνώσεως	κινήσεως
Δοτ.	τῇ πόλει (λε-ι)	γνώσει (σε-ι)	κινήσει (σε-ι)
Αἰτ.	τὴν πόλιν	γνῶσιν	κινήσιν
Κλητ.	ῷ πόλι	γνῶσι	κινησι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
’Ονομ.	αἱ πόλεις (λε-ες)	γνώσεις (σε-ες)	κινήσεις (σε-ες)
Γεν.	τῶν πόλεων	γνώσεων	κινήσεων
Δοτ.	ταῖς πόλεσι	γνώσεσι	κινήσεσι
Αἰτ.	τὰς πόλεις	γνώσεις	κινήσεις
Κλητ.	ῷ πόλεις (λε-ες)	γνώσεις (σε-ες)	κινήσεις (σε-ες)

Παρατηρήσεις

1. ‘Η δόνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν φωνηεντολήκτων —ις γεν. —εως σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως ζ εἰς τὸ θέμα. Π.χ. πόλι+ζ=πόλις.

2. Τὰ εἰς —ις γεν. —εως οὐσιαστικὰ ἔχουν δύο θέματα. Εἰς μὲν τὴν δόνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν τὸ θέμα ι, εἰς δὲ τὴν γενικήν καὶ δοτικήν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς δλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ τὸ θέμα ε.

3. ‘Η γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ (τῶν εἰς —ις γεν. —εως) ἔχει κατάληξιν -ως μὲν -ω μέγα (ἀντὶ -ος μὲν ο μικρόν). Π.χ. τῆς πόλεως.

4. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἑνικοῦ ἔχει κατάληξιν ν. Π. χ. πόλι—ν.
5. Ἡ γενικὴ τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν ἀν καὶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά. Π. χ. πόλεως, πόλεων.
6. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἔχει τὸν τύπον τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ. Π.χ. αἱ πόλεις, τὰς πόλεις.
7. Ἡ κλητικὴ εἶναι δμοίσα μὲ τὸ θέμα. Π.χ. πόλις, ὁ πόλι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 42.— Κλίνατε τὰ παρακάτω δύναματα:

Κατά τὸ πόλις: Ἡ τάξις, ἡ στάσις, ἡ θέσις, ἡ λύσις, ἡ λέξις, ἡ φύσις, ἡ δόσις, ἡ πίστις, ἡ κρίσις, ὁ μάντις, ὁ ὄφις, ἡ σκέψις, ἡ φράσις.

Κατά τὸ γνῶσις: Ἡ πτῶσις, ἡ πρᾶξις, ἡ παῦσις, ἡ καῦσις, ἡ θραυσις, ἡ γεῦσις, ἡ θλῖψις, ἡ χορησις, ἡ πτῆσις, ἡ λῆξις, ἡ σῆψις.

Κατά τὸ κίνησις: Ἡ ἀνοιξις, ἡ ποίησις, ἡ θέλησις, ἡ μάθησις, ἡ δήλωσις, ἡ φοίτησις, ἡ πίστωσις, ἡ αἴσθησις, ἡ ἐκτίμησις, ἡ πρόθεσις.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 43.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν:

Ἐγινε μεγάλη αἰνῆσις τοῦ ἡμερομισθίου. Ἡ γυμναστικὴ ἀσκησις δυναμώνει τὸ σῶμα. Τὴν καλὴν σκέψιν καὶ τὴν καλὴν πρᾶξιν ὁ ἀνθρώπος τὴν ἐπιδοκιμάζει. Τὸ ἐπίροήμα εἶναι ἀκλιτος λέξις. Τὴν φόρτωσιν καὶ τὴν ἐκφρότωσιν τοῦ πλοίου κάμνει ὁ ἐργάτης τοῦ λιμένος. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ φυλακίου εἶναι μικρά. Τὸν πῆχυν ὁ ἔμπορος χορησιμοποιεῖ διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ ὑφάσματος. Ἡ εἴδησις ἥτο εὐχάριστος.

**δ'. Φωνηεντόληκτα εἰς —υς γεν. —εως,
εἰς —υ γεν. —εως καὶ εἰς ι — γεν. —εως**

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀνομ. ὁ πῆχυς	τὸ	ἄστυ	τὸ σίναπι
Γεν. τοῦ πῆχεως	τοῦ	ἄστεως	τοῦ σινάπεως
Δοτ. τῷ πῆχει (ε-ι)	τῷ	ἄστει (ἄστε-ι)	τῷ σινάπει (ε-ι)
Αἰτ. τὸν πῆχυν	τὸ	ἄστυ	τὸ σίναπι
Κλητ. ὁ πῆχυ	ὁ	ἄστυ	ὁ σίναπι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

’Ονομ. οἱ πήχεις (πήχε·ες)	τὰ ἄστη (ε·α)	τὰ σινάπη (ε·α)
Γεν. τῶν πήχεων	τῶν ἄστεων	τῶν σινάπεων
Δοτ. τοῖς πήχεσι	τοῖς ἄστεσι	τοῖς σινάπεσι
Αἰτ. τοὺς πήχεις	τὰ ἄστη	τὰ σινάπη
Κλητ. ὁ πήχεις (πήχε·ες)	ὁ ἄστη (ε·α)	ὁ σινάπη (ε·α)

1. Τὰ εἰς υἱούς γεν. **Εως**, —**υ** γεν. **Εως** καὶ —**ι** γεν. **Εως** ἔχουν δύο θέματα ἥτοι θέμα εἰς υ καὶ θέμα εἰς ε καὶ κλίνονται ὅπως τὰ ὄνόματα —**ις** γεν. **Εως**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 44.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ὄνόματα πέλεκυς καὶ πρέσβυς.

ε'. Φωνηεντόληκτα εἰς ευς γεν. —εως

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
’Ονομ. ὁ βασιλεὺς		οἱ βασιλεῖς (βασιλέ·ες)
Γεν. τοῦ βασιλέως		τῶν βασιλέων
Δοτ. τῷ βασιλεῖ (βασιλέ·ι)		τοῖς βασιλεῦσι
Αἰτ. τὸν βασιλέ·α		τοὺς βασιλεῖς
Κλητ. ὁ βασιλεὺς		ὁ βασιλεῖς (βασιλέ·ες)

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς —ευς γεν. —εως

1. Ἡ ὄνομαστικὴ τῶν εἰς —ευς γεν. —εως σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως ζ εἰς τὸ θέμα ευ. Π. χ. βασιλεὺς + ζ = βασιλεύς.

2. Ὁ χαρακτήρ υ τῶν εἰς —ευς φωνηεντόληκτων ὄνομάτων εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἀποβάλλεται, διότι εύρισκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων. Π. χ. ὁ βασιλεὺς —ς γεν. βασιλέ—ως.

3. Ἡ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν ως μὲ ω μέγα, ή δὲ αἰτιατικὴ —α. Π. χ. τοῦ βασιλέ—ως, τὸν βασιλέ—α.

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα καὶ περισπάται. Π. χ. ὁ βασιλεὺς.

5. Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ ἑνικοῦ, ὁνομαστικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ γίνεται συναίρεσις τοῦ εἰς καὶ ι εἰς ει καὶ τοῦ εἰς καὶ ε εἰς ει. Π.χ. τῷ βασιλέ+ι=βασιλεῖ, οἱ βασιλέ+εις=βασιλεῖς.

6. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ λήγει εἰς —ας ἢ εἰς —εις κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν συνηρημένην ὁνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Π.χ. οἱ ἱερεῖς τοὺς ἱερεῖς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 45. — Νά κλιθοῦν τὰ δόνματα:

Ο γονεύς, ὁ γραφεύς, ὁ ἄλιεύς, ὁ ἵππεύς, ὁ κουρεύς, ὁ βαφεύς, ὁ γραμματεύς, ὁ Θησεύς, ὁ Ὁδυσσεύς.

στ¹. Φωνηεντόληκτα εἰς -αυς γεν. -ος
καὶ -ους γεν. -ος

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός	Πληθυντικός ἀριθμός	
Ὀνομ. ἡ γραῦς	δ βοῦς	αἱ γρᾶ-ες	οἱ βό-ες
Γεν. τῆς γρα-δς	τοῦ βο-δς	τῶν γρα-ῶν	τῶν βο-ῶν
Δοτ. τῇ γρα-ΐ	τῷ βο-ΐ	ταῖς γραῦ-σι	τοῖς βοῦ-σι
Αἴτ. τὴν γραῦ-ν	τὸν βοῦ-ν	τὰς γραῦ-ς	τοὺς βοῦς
Κλητ. ὥ γραῦ	ὥ βοῦ	ὥ γραῖες	ὥ βό-ες

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς -αυς γεν. -ος
καὶ -ους γεν. -ος

1. Τὰ εἰς -αυς γεν. -ος καὶ -ους γεν. -ος ἔχουν θέμα τὸ δόποιον λήγει εἰς αὐ καὶ οὐ καὶ σχηματίζουν τὴν ὁνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως οἱ εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος. Π.χ. ὁ βοῦ+ς=βοῦς, ἡ γραῦ+ς=γραῦς.

2. Ὁ χαρακτήρας τῶν εἰς -αυς καὶ -ους, δταν εύρεθῇ κατὰ τὴν κλίσιν μεταξὺ δύο φωνηέντων, ἀποβάλλεται. Π.χ. τῆς γραῦ+δς=γραός, τοῦ βοῦ+δς=βο·ός.

3. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἑνικοῦ ἔχει κατάληξιν ν καὶ ἡ κλητικὴ εἶναι ὅμοια μὲ τὸ θέμα. Π.χ. τὸν βοῦν, κλητ. ὥ βοῦ.

4. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἔχει κατάληξιν νς, ἀλλὰ τὸ ν πρὸ τοῦ οἱ ἀποβάλλεται. Π.χ. τὰς γραῦ+νς=τὰς γραῦς.

5. Ἡ ὁνομαστική, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ περισπῶνται. Π.χ. ὁ βοῦς, τὸν βοῦν, ὥ βοῦ, τοὺς βοῦς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ — 46. — Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως δόνόματα θέσατε εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν.

Ἡ πρόοδος τῶν τέκνων εἶναι μεγάλη ἵκανοποίησις διὰ τοὺς (γονεύς). Τὰ ιερὰ ἐνδύματα τοῦ (ιερεὺς) λέγονται ἄμφια. Τὸ ἔπαγγελμα τοῦ (ἀλιεὺς) εἶναι σκληρόν. Τῶν (ἥρως) τὰ κατορθώματα δὲν λησμονοῦνται. Ὁ πόλεμος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν (Τρώως) διήρκησε 10 ἔτη Οἱ (βοῦς) χρησιμεύουν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἡ ἀνδρεία τοῦ (Ἄχιλλεὺς) καὶ ἡ πανουργία τοῦ (Οδυσσεὺς) ἔφεραν τὴν ἥτταν εἰς τοὺς (Τρώως). Οἱ ἐπίσημοι χαιρετοῦν τοὺς (βασιλεύς).

ζ'. Φωνηεντόληκτα θηλυκὰ εἰς — ω

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς
Ὀνομ. ἡ Καλυψώ	ἡ ἡχώ
Γεν. τῆς Καλυψοῦς	τῆς ἡχοῦς (ἡχό-ος)
Δοτ. τῇ Καλυψοῖ	τῇ ἡχοῖ (ἡχό-ῃ)
Αἰτ. τὴν Καλυψώ	τὴν ἡχώ (ἡχό-α)
Κλητ. ὡς Καλυψώ	ὡς ἡχώ
Π λ η θ υ n t i k ð s ἀ r i θ μ ð s	
Ὀνομ.	
Γενική	
Δοτική	δὲν ἔχουν
Αἰτιατ.	
Κλητική	

Π α ρ α τ η ρ ἕ σ ε ις

1. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν θηλυκῶν εἰς -ω δέξυνεται, ἀν καὶ προέρχεται ἐκ συναιρέσεως. Π.χ. τὴν ἡχο-α=ἡχώ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 47. — Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω δόνόματα.

Ἡ πειθώ, ἡ Καλυψώ, ἡ λεζώ, ἡ Κλειώ.

Β'. ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

α'. Ούρανισκοφωνόληκτα (χαρακτήρ *κ, γ, χ*)

Πτώσεις	Ένικός ἀριθμός		
	θέμα κόρακ-	θέμα ὄνυχ-	θέμα αἴγ-
Όνομ.	ό κόραξ	ό ὄνυξ	ή αἴξ
Γεν.	τοῦ κόρακ-ος	τοῦ ὄνυχ-ος	τῆς αἴγ-ός
Δοτ,	τῷ κόρακ-ι	τῷ ὄνυχ-ι	τῇ αἴγ-ι
Αἴτ.	τὸν κόρακ-α	τὸν ὄνυχ-α	τὴν αἴγ-α
Κλητ.	ῷ κόραξ	ῷ ὄνυξ	ῷ αἴξ

Πληθυντικός ἀριθμός			
'Όνομ.	οὶ κόρακ-ες	οἱ ὄνυχ-ες	αἱ αἴγες
Γενικὴ	τῶν κοράκ-ων	τῶν ὄνυχ-ων	τῶν αἴγ-ῶν
Δοτικὴ	τοῖς κόρακ-ῃ	τοῖς ὄνυχ-ῃ	ταῖς αἴγ-ῃ
Αἴτιατ.	τοὺς κόρακ-ας	τοὺς ὄνυχ-ας	τὰς αἴγ-ας
Κλητ.	ῷ κόρακ-ες	ῷ ὄνυχ-ες	ῷ αἴγ-ες

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Ή δονομαστική τῶν ούρανισκοφωνολήκτων δόνομάτων σχηματίζεται, ἀφοῦ προσθέσωμεν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν τῆς δονομαστικῆς *ς* καὶ τότε δὲ ούρανισκόφωνος χαρακτήρ *κ, γ, χ* ἐνώνεται μὲν τὸ *ς* καὶ γίνεται *ξ*. Π.χ. κορακ—καὶ *ς* ή κατάληξις—κόρακ *ς*=κόραξ.

2. Τὰ ούρανισκοφωνόληκτα ἔχουν εἰς τὴν αἴτιατικὴν τὴν κατάληξιν *α*.

3. Ή κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ εἶναι δόμοία μὲν τὴν δονομαστικήν.

4. Ό ούρανισκόφωνος χαρακτήρ μὲν τὸ σ τῆς καταλήξεως -σι τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ γίνεται *ξ*. Π.χ. κορακ+σι=κόρακ-σι=κόραξι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 48. — Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ **κόραξ**.

‘Ο πίναξ, διφύλαξ, διρύαξ, διάνθρωπος, διβάμβαξ, διέραξ, διφοῖνιξ, διμύρηγξ, ἥ κλῖμαξ, ἥ πλᾶξ, ἥ σάρξ.

Κατά τὸ αἰ̄ς: Ἡ φλόξ, ἥ μάστιξ, ἥ πλάστινξ, διπόσφυξ, διφάρυξ, ἥ φάλαγξ, ἥ πτέρυξ, διτέττιξ.

Κατά τὸ ὄνυξ: Ἡ διῶρυξ, διβῆξ, διβόστριξ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 49.—Νὰ τραποῦν αἱ παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

‘Ο ἀθλητὴς ἔχει ἰσχυρὸν θώρακα. ‘Ο κόραξ εἶναι πτηνὸν σαρκοφάγον. ‘Ο μύριμηγξ εἶναι πολὺ ἐργατικός. ‘Ο φοῖνιξ εἶναι δένδρον τῶν θερμῶν χωρῶν. Τῆς διώρυγος ἡ γέφυρα εἶναι σιδηρᾶ. Τῆς σάλπιγκος δὲ ἦχος εἶναι ἰσχυρός. Τὴν γλαῦκα οἱ Ἀρχαῖοι ἐθεώρουν σύμβολον τῆς σοφίας. Τὸν ἀρπαγὰ μισεῖ διανθωπός.

β!. Χειλοφωνόληκτα (χαρακτήρι π, θ, φ)

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	Θέμα κώνωπ-	Θέμα ἄραβ-	Θέμα φλέβ-
’Ονομ.	δικώνωψ	διάραψ	ἡ φλέψ
Γενικὴ	τοῦ κώνωπος	τοῦ ἄραβος	τῆς φλεβός
Δοτικὴ	τῷ κώνωπι	τῷ ἄραβι	τῇ φλεβὶ
Αἴτιατ.	τὸν κώνωπα	τὸν ἄραβα	τὴν φλέβα
Κλητικὴ	δικώνωψ	διάραψ	διφλέψ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς.			
’Ονομ.	οἱ κώνωπες	οἱ ἄραβες	αἱ φλέβες
Γεν.	τῶν κώνωπων	τῶν ἄραβων	τῶν φλεβῶν
Δοτ.	τοῖς κώνωψι	τοῖς ἄραψι	ταῖς φλεψὶ
Αἴτ.	τούς κώνωπας	τούς ἄραβας	τὰς φλέβας
Κλητ.	δικώνωπες	διάραβες	διφλέβες

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν χειλοφωνολήκτων σχηματίζεται, ἀφοῦ προστεθῆ εἰς τὸ θέμα ἡ κατάληξ τῆς ὀνομαστικῆς, ὅποτε ὁ

χειλόφωνος χαρακτήρ π, β, φ ἐνώνεται μὲ τὸς καὶ γίνεται ψ.
Π.χ. κῶνωπ-+ς=κώνωψ.

2. Ἡ κλητικὴ εἶναι δύοισι μὲ τὴν ὀνομαστικήν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 50.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ἔξῆς ὀνόματα :

‘Ο μώλωψ, δ πρεσβύτωψ. ὁ Αἰθίωψ, ὁ Κύκλωψ, δ γύψ, δ χάλυψ, ἥ λαῖλαψ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 51.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν :

‘Ο Αἰθίωψ εἶναι μαῦρος. ‘Ο κώνωψ εἶναι ἐνοχλητικὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον. ‘Ο ἵσχυρότατος ἀνεμος λέγεται λαῖλαψ. ‘Ο κάτοικος τῆς Ἀραβίας λέγεται Ἄραψ. ‘Ο Γύψ εἶναι πτηνὸν ἀρπακτικόν. ‘Ο πρεσβύτωψ δὲν βλέπει πλησίον. ‘Η μηχανὴ κατασκευάζεται ἀπὸ χάλυβα. ‘Ο μώλωψ προέρχεται ἀπὸ κτύπημα. Τοῦ κύκλωπος ὁ ὄφθαλμὸς ἥτο κυκλικός.

γ'. Ὁδοντοφωνόληκτα (χαρακτήρ τ, δ, θ)

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	Θέμα ταπητ-	Θέμα λαμπαδ-	Θέμα ὅρνιθ-
’Ονομ.	δ τάπης	ἥ λαμπάς	ἥ ὅρνις
Γενικὴ	τοῦ τάπητ-ος	τῆς λαμπάδ-ος	τῆς ὅρνιθ-ος
Δοτικὴ	τῷ τάπητ-ι	τῇ λαμπάδ-ι	τῇ ὅρνιθ-ι
Αἰτιατικὴ	τὸν τάπητ-α	τὴν λαμπάδ-α	τὴν ὅρνιθ-α
Κλητικὴ	ῷ τάπης	ῷ λαμπάς	ῷ ὅρνι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
’Ονομ.	οἱ τάπητ-ες	αἱ λαμπάδ-ες	αἱ ὅρνιθ-ες
Γεν.	τῶν ταπήτ-ων	τῶν λαμπάδ-ων	τῶν ὅρνιθ-ων
Δοτ.	τοῖς τάπητ-σι	ταῖς λαμπά-σι	ταῖς ὅρνι-σι
Αἰτ.	τοὺς τάπητ-ας	τὰς λαμπάδ-ας	τὰς ὅρνιθ-ας
Κλητ.	ῷ τάπητ-ες	ῷ λαμπάδ-ες	ῷ ὅρνιθ-ες

Πτώσεις	'Ενικός Ἀριθμός		
	Θέμα πατριδ-	Θέμα χαριτ-	Θέμα σωματ-
'Ονομ.	ἡ πατρὶς	ἡ χάρις	τὸ σῶμα
Γεν.	τῆς πατρίδ·ος	τῆς χάριτ·ος	τοῦ σώματ·ος
Δοτ.	τῇ πατρίδ·ι	τῇ χάριτ·ι	τῷ σώματ·ι
Αἰτ.	τὴν πατρίδ·α	τὴν χάριν	τὸ σῶμα
Κλητ.	ὦ πατρὶς	ὦ χάρι	ὦ σῶμα

Πληθυντικός Ἀριθμός			
'Ονομ.	αἱ πατρίδ·ες	αἱ χάριτ·ες	τὰ σώματ·α
Γεν.	τῶν πατρίδ·ων	τῶν χαρίτ·ων	τῶν σωμάτ·ων
Δοτική	ταῖς πατρί·σι	ταῖς χάρι σι	τοῖς σώμα·σι
Αἰτιατική	τὰς πατρίδ·ας	τὰς χάριτ·ας	τὰ σώματ·α
Κλητική	ὦ πατρίδ·ες	ὦ χάριτ·ες	ὦ σώματ·α

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Ή δονομαστική τῶν δύοντοφωνολήκτων σχηματίζεται ώς ἔξης. Προσθέτομεν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν τῆς δονομαστικῆς καὶ τότε δύοντόφωνος χαρακτήρ τ, δ, θ, πρὸ τῆς καταλήξεως ζ ἀποβάλλεται. Π.χ. τάπητ+ζ, δ χαρακτήρ τ ἀποβάλλεται καὶ μένει τάπης.

2. Ή δονομαστική τῶν οὐδετέρων δύοντοφωνολήκτων σχηματίζεται διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ ἀφώνου ή τῶν ἀφώνων συμφώνων τῶν εύρισκομένων εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος. Π.χ. σώματ· ἀπδβάλλεται τὸ ἄφωνον σύμφωνον τ καὶ μένει σῶμα· γάλακτ· ἀποβάλλονται τὰ τελευταῖα τοῦ θέματος ἄφωνα καὶ τ καὶ μένει γάλα.

3. Τὰ εἰς -ις καὶ υς (γεν. -ιτος, ιδος, ιθος καὶ -υθος) παροξύτονα δύοντοφωνόληκτα σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς -ιν καὶ υν π. χ. χάρις αἰτ. χάριν, ἔρις αἰτ. ἔριν, ὅρνις αἰτιατ. ὅρνιν καὶ κόρυς αἰτιατ. κόρυν.

4. Ή κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν δύον-

τοφωνοιλήκτων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικήν, ἐκτὸς ἀπό τὰ ὄνόματα παῖς ὁ παῖ, τυραννίς ὁ τυραννί, νεᾶνις ὡνεᾶνι καὶ "Αρτεμις ὡνΑρτεμι.

5. Τὰ οὐδέτερα δόδοντοφωνόληκτα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὅμοίας τὴν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν.

ΣΗΜ. Τὰ εἰς ις γεν. **ιδος** ἔχουν τὸ βραχύ: Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ μακρὸν τὰ ἔξης: ἀψίς- ἴδος, ραφανίς- ἴδος, βλεφαρίς- ἴδος, κηλίς- κηλίδος, σφραγίς- ἴδος, κρηπίς- ἴδος, νησίς- ἴδος, κνημίς- ἴδος, κεραμίς, κεραμίδος, βατραχίς- ἴδος, ραφανίς- ἴδος, ψηφίς- ἴδος, βαλβίς- ἴδος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 52.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὄνόματα:

Κατά τὸ τάπης:

Ο πένης, λέβης, ὁ γέλως, ὁ ἔρως, ὁ ἴδρως, ὁ ἐσθής.

Κατά τὸ λαμπάς:

Η Ἑλλάς ἡ ἀγελάς, ἡ πεδιάς, ἡ ἑβδομάς, ἡ δεκάς.

Κατά τὸ πατρίς:

Η Ἑλληνίς, ἡ ἡρωΐς, ἡ ἐλπίς, ἡ κνημίς, ἡ σταφίς, ἡ ἐφημερίς.

Κατά τὸ σῶμα:

Τὸ πνεῦμα, τὸ γεῦμα, τὸ βῆμα, τὸ κῦμα τὸ πρᾶγμα, τὸ θαῦμα, τὸ ποίημα, τὸ μάθημα, τὸ νόμισμα, τὸ πλήρωμα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 53. Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

Τὸ χόρτον εἶναι τροφὴ τῆς ἀγελάδος. Ν ἀγαπᾶς τὸν φίλον σου μὲ τὸ ἔλάττωμά του. Ο λέβης κατασκευάζεται ἀπὸ χαλκοῦν ἢ σιδηροῦν μέταλλον. Τὴν πεδιάδα διασχίζει ὁ ποταμός. Τὸ κατόρθωμα τῆς ἡρωΐδος μὲ ἐνθουσιάζει. Τὸ πλήρωμα διεσώθη ἀπὸ τὴν τοικυμίαν. Τὸ ὄρολόγιον πρόγραμμα τοῦ σχολείου ἐγκρίνεται ἀπὸ τὸν ἐπιθεωρητήν.

δ'. Θέμα εἰς ντ

Πτώσεις	Ἐνικὸς Ἀριθμός		
	Θέμα γεροντ-	Θέμα ὄδοντ-	Θέμα γίγαντ.
Όνομ.	ὅ γέρων	ὅδοὺς	γίγας
Γεν.	τοῦ γέροντ-ος	ὅδοντ-ος	γίγαντ-ος
Δοτ.	τῷ γέροντ-ι	ὅδοντ-ι	γίγαντ-ι
Αιτ.	τὸν γέροντ-α	ὅδοντ-α	γίγαντ-α
Κλητ	ὁ γέρον	ὅδοὺς	γίγας

Πληθυντικός Ἀριθμός

Όνομ.	οἱ γέροντ·ες	δόδοντ·ες	γίγαντ·ες
Γεν.	τῶν γερόντ·ων	δόδόντ·ων	γιγάντ·ων
Δοτ.	τοῖς γέρου σι	δόδοῦ·σι	γίγα·σι
Αἰτ.	τούς γέροντ·ας	δόδόντ·ας	γίγαντ·ας
Κλητ.	ῷ γέροντ·ες	δόδόντ·ες	γίγαντ·ες

Πτώσεις	Ἐνικός Ἀριθμός		Πληθυντικός Ἀριθμός
	Θέμα καθήκοντ·		
Όνομ.	τὸ καθῆκον	τὰ καθήκοντα	
Γεν.	τοῦ καθήκοντος	τῶν καθηκόντων	
Δοτ.	τῷ καθήκοντι	τοῖς καθήκουσι	
Αἰτ.	τὸ καθῆκον	τὰ καθήκοντα	
Κλητ.	ῷ καθῆκον	ὧν καθήκοντα	

1. Τὰ οὐσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτήρα ντ σχηματίζουν τὴν δονομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὡς ἔξῆς:

α) "Οσα λαμβάνουν τὴν κατάληξιν ζ, ἀποβάλλουν τὸ ντ καὶ τότε τὰ πρὸ τοῦ ντ βραχέα φωνήνεται ἐκτείνονται ἀναπληρωματικῶς τὸ μὲν ο εἰς ου, τὸ ε εἰς ει, τὸ δὲ α βραχὺ εἰς α μακρόν. Π.χ. δόδόντ·ζ=δόδούζ) ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ βραχὺ ο ἐκ τείνεται εἰς ου=δόδούζ) γίγαντ·ζ=γίγας (ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ α βραχὺ ἐκτείνεται εἰς α μακρόν), χαριεντ·ζ = χαρίεις (ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ ε ἐκτείνεται εἰς ει).

β) "Οσα εἰναι βαρύτονα καὶ μετοχαὶ σχηματίζουν τὴν δονομαστικὴν ἐκ τοῦ ἴσχυροῦ θέματος. Π.χ. ὁ λέων (λέοντ), ὁ λέγων (λέγοντ).

2. "Οσα οὐσιαστικά λήγουν εἰς -ων γεν. οντος, διὰ νὰ σχηματίσουν τὴν δονομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, ἀποβάλλουν μόνον τὸν χαρακτήρα τ καὶ ἐκτείνουν τὸ ο εἰς ω. Π.χ. λέων θέμα λέοντ=λέων=λέων.

3. Ἡ δοτικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ σχηματίζεται ὡς

έξης: Προσθέτομεν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν σι, ὅπότε τὸ ντ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, τὰ δὲ βραχέα φωνήεντα ἔκτείνονται ἀναπληρωματικῶς εἰς μακρά· ἡτοι τὸ ο γίνεται ου, τὸ ε γίνεται ει καὶ τὸ α γίνεται α μακρόν. Π.χ. γέρων θέμα γεροντ. κατάληξις σι γίνεται γέροντσι, τὸ ντ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, τὸ βραχὺ ο ἔκτείνεται εἰς ου καὶ γίνεται γέρουσι.

‘Ο φονευθεὶς (θέμα φονευθεντ. -κατάληξις σι=φονευθέντσι =φονευθεῖσι), ἀνδριάς (ἀνδριάντ.-σι=ἀνδριάσι).

3. Τὰ δέξιτον καὶ τὰ περισπώμενα οὐσιαστικὰ τὰ ἔχοντα χαρακτῆρα ντ, σχηματίζουν τὴν κλητικήν ὁμοίαν μὲ τὴν ὄνομαστικήν, τὰ δὲ παροξύτονα ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα. Π.χ. ὁ ὀδούς κλητ. ὁ ὀδούς, γέρων κλητ. ὁ γέρον.

4. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἑνικοῦ ἔχει τὴν κατάληξιν α.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 54. Νὰ κλιθοῦν τὰ δύνοματα.

‘Ο λέων, ὁ δράκων, ὁ θεράπων, ὁ ἀδάμας, ὁ ἀνδριάς, ὁ Ἰωάς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 55. Νὰ τραποῦν εἰς τὸν πληθυντικὸν αἱ παρακάτω προτάσεις :

‘Ο ἐλέφας κατοικεῖ εἰς πυκνὸν δάσος. ‘Ο δράκων ἥτο ζῷον μυθικόν. ‘Ο ἀδάμας εἶναι ὁ σκληρότερος ἀνθρακεῖ. Τοῦ γέροντος ἦ κεφαλὴ εἶναι λευκή. Τὸ ἀμυντικὸν δπλον τοῦ ἐλέφαντος εἶναι ἡ προβοσκὶς καὶ οἱ χαυλιόδοντες. Τὸν ἀνδριάντα στήνουν εἰς δημόσιον χῶρον.

ε!. Ἐνρινόληκτα (χαρακτὴρ ν)

Πτώσ. Ἀρθρ.	Ἐνικός ἀριθμὸς		
’Ονομ. ὁ ἀγών	κανών	γείτων	ἡ εἰκὼν
Γεν. τοῦ ἀγῶν-ος	κανόν-ος	γείτον-ος	τῆς εἰκόν-ος
Δοτ. τῷ ἀγῶν-ι	κανόν-ι	γείτον-ι	τῇ εἰκόν-ι
Αἰτ. τὸν ἀγῶν-α	κανόν-α	γείτον-α	τὴν εἰκόν-α
Κλητ. ὁ ἀγών	κανών	γείτον	ὁ εἰκὼν
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
’Ονομ. οἱ ἀγῶν-ες	κανόν-ες	γείτον-ες	αἱ εἰκόν-ες
Γεν. τῶν ἀγῶν-ων	κανόν-ων	γείτον-ων	τῶν εἰκόν-ων
Δοτ. τοῖς ἀγῶν-σι	κανό-σι	γείτο-σι	ταῖς εἰκό-σι
Αἰτ. τοὺς ἀγῶν-ας	κανόν-ας	γείτον-ας	τὰς εἰκόν-ας
Κλητ. ὁ ἀγῶν-ες	κανόν-ες	γείτον-ες	ὁ εἰκόν-ες

Πτώσεις		'Ενικός ἀριθμός		
'Ονομ.	ό ποιμὴν	σωλήν	παιάν	ἡ ἀκτίς
Γενική	τοῦ ποιμέν-ος	σωλῆν-ος	παιᾶν-ος	τῆς ἀκτῖν-ος
Δοτική	τῷ ποιμέν-ι	σωλῆν-ι	παιᾶν-ι	τῇ ἀκτῖν-ι
Αἰτιατ.	τὸν ποιμέν-α	σωλῆν-α	παιᾶν-α	τὴν ἀκτῖν-α
Κλητική	ὦ ποιμὴν	σωλήν	παιάν	ὦ ἀκτὶς

Πληθυντικός ἀριθμός				
'Ονομ.	οἱ ποιμέν-ες	σωλῆν-ες	παιᾶν-ες	αἱ ἀκτῖν-ες
Γενική	τῶν ποιμέν-ων	σωλῆν-ων	παιᾶν-ων	τῶν ἀκτῖν-ων
Δοτική	τοῖς ποιμέ-σι	σωλῆ-σι	παιᾶ-σι	ταῖς ἀκτῖ-σι
Αἰτιατ.	τοὺς ποιμέν-ας	σωλῆν-ας	παιᾶν-ας	τὰς ἀκτῖνα-ς
Κλητική	ὦ ποιμέν-ες	σωλῆν-ες	παιᾶν-ες	ὦ ἀκτῖν-ες

Παρατηρήσεις

1. Τὰ διπλόθεμα ἐνρινόληκτα σχηματίζουν τὴν μὲν ἐνικήν ὀνομαστικήν ἀπό τὸ ἴσχυρὸν θέμα, τὰς δὲ ἄλλας πτώσεις ἀπό τὸ ἀσθενές. Π.χ. λιμὴν—λιμένος, χιών—χιόνος.

2. Ἐκ τῶν ἐνρινολήκτων δσα ἔχουν θέμα —ιν, —υν καὶ ας, προσλαμβάνουν εἰς τὴν ὀνομαστικήν τὴν κατάληξιν ζ καὶ ἀποβάλλουν τὸν χαρακτῆρα ν πρὸ τοῦ ζ. Π.χ. ἀκτὶς (θέμα ἀκτιν + ζ=ἀκτὶς), Γόρτυς (θέμα Γόρτυν+ζ=Γόρτυς) μέλας (θέμα μέλαν+ζ=μέλας).

ΣΗΜ. Τὸ κτείς γεν. κτενὸς μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ χαρακτῆρος **ἐκτείνει τὸ ε εἰς ει.** Π.χ. (θέμα κτεν -ζ=κτείς).

3. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἰς μὲν τὰ δέξιτονα ἐνρινόληκτα εἶναι δμοίσα μὲ τὴν ὀνομαστικήν, εἰς δὲ τὰ παροξύτονα δμοίσα μὲ τὸ θέμα. Π.χ. ὁ ἀγών κλητ. ὦ ἀγών, ὁ γείτων κλητ. ὦ γεῖτον.

4. Εἰς τὴν δοτικήν τοῦ πληθυντικοῦ ὁ χαρακτῆρα ν πρὸ τοῦ σ τῆς καταλήξεως -σι ἀποβάλλεται, χωρὶς τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆν νά ἐκτείνεται εἰς μακρόν. Π.χ. γείτον—σι=γείτοσι.

5. Τὰ ἀρσενικά δέξιτονα -ων γεν. -ωνος γράφονται μὲ ω μέγα εἰς δλας τὰς πτώσεις. Ἐξαιροῦνται δὲ κανὼν γεν. —ονος, δ

κηδεμών -ονος, ὁ ἡγεμών -ονος, ὁ ἀλαζών -ονος, ὁ Στρυμών -ονος, δι Μακεδών -ονος.

6. Τὰ θηλυκά δέξιτονα ων γεν. -ονος γράφονται μὲν ο μικρόν. Π.χ. ἡ χελιδών γεν. -ονος, ἡ χιών γεν. -ονος. Ἐξαιρεῖται ἡ Βαβυλών γεν. θνος.

7. Τὰ παροξύτονα ἀρσενικά καὶ θηλυκά ων γεν. ονος γράφονται μὲν ο μικρόν. Π.χ. ὁ γείτων γεν. -ονος. Ἐξαιροῦνται καὶ γράφονται μὲν ω μέγα, δσα εἰς τὴν δημοτικὴν τελειώνουν συνήθως εἰς ουνι. Π.χ. κώδων (κουδούνι), σάπων. σίφων, ράθων, πώγων, καθώς καὶ τὰ δύνματα δι καύσων, δι μήκων, δι γαστρών, δι Σόλων, δι Πλάτων.

ΣΗΜ. Τὰ εἰς αν γεν. **ἄνος** καὶ **—ις** γεν. **ἶνος** ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆν **α** ή **ι** μακρόν. Π. χ. παιάν = παιᾶνος, Σαλαμίς = Σαλαμῖνος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 56.— Ήτα κλιθοῦν τὰ ἔξης δύνματα.

Κατά τὸ ἄγων: (ων γεν.—ωνος). δι αἰών, δι κοιτών, δι ἔλαιών, δι ξενών. δι δρυιθών, δι λειμών, δι χειμών δι ἀγκών. δι ἀμπελών, δι Παρθενών, δι Μαραθών.

Κατά τὸ κανών: (ων γεν.—ονος). Ο κηδεμών, δι ἡγεμών, δι ἀλαζών, δι Μακεδών δι Στρυμών.

Κατά τὸ εἰκών: (ων γεν.—ονος). Η χιών, ἡ χελιδών, ἡ ἀηδών, ἡ τρυγών, ἡ σιαγών.

Κατά τὸ ρυαχίων: (ων γεν.—ονος). Ο ρυαχίων, δι ἄξων, δι δαίμων, δι τέκτων, δι πνεύμων, δι γνώμων, δι εἴρων, δι νοήμων, δι σώφρων.

Κατά τὸ ποιμήν: (ην γεν.—ενος). Ο λιμήν, δι πυθμήν, δι αὐχήν, δι ἄρρην.

Κατά τὸ σωλήν: (ην γεν,—ηνος). Ο πυρήν, δι σειρήν, δι Ἑλλην.

Κατά τὸ ἀκτίς: (ις γεν.—ινος). Η Σαλαμίς, δι Ἐλευσίς, δι οίς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 57.— Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως δύνματα εἰς τὴν κατάλληλον πτῶσιν.

Τὸν (χειμών) τὰ δοῃ καλύπτονται ἀπὸ τὴν (χιών). Οἱ (χελιδών) εἶναι πτηνὰ ἀποδημητικά. Τοῦ (ποιμήν) μουσικὸν ὅργανον εἶναι δι αὐλός. Τοῦ (κώδων) δι ἥκος εἶναι γλυκύς. Τῶν (ἡγεμών) τὰ ἀνάκτορα εἶναι μεγαλοπρεπῆ. Τὰ φωτεινὰ σώματα ἔκπεμπον (ἀκτίς). Οἱ (χιτών) ἥσαν κυριώτερα τῶν ἀρχαίων. Οἱ σπουδαιότεροι (ἀγών) τῶν ἀρχαίων (Ἑλλήν) ἥσαν τὰ δλύμτια πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Τὰ Πύθια πρὸς τιμὴν τοῦ (Ἀπόλλων) καὶ τὰ Ἰσθμια πρὸς τιμὴν τοῦ (Ποσειδών).

στ) Ὑγρόληκτα

Πτώσεις		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Ὀνομ.	ὁ κλητὴρ	ρήτωρ	αἰθὴρ
Γεν.	τοῦ κλητῆρ-ος	ρήτορ-ος	αἰθέρ-ος
Δοτ.	τῷ κλητῆρ-ι	ρήτορ-ι	αἰθέρ-ι
Αἴτ.	τὸν κλητῆρ-α	ρήτορ-α	αἰθέρ-α
Κλητ.	ὦ κλητὴρ	ρήτορ	αἰθὴρ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὀνομ.	οἱ κλητῆρ-ες	ρήτορ-ες	αἰθέρ-ες
Γεν.	τῶν κλητῆρ-ων	ρητόρ-ων	αἰθέρ-ων
Δοτ.	τοῖς κλητῆρ-σι	ρήτορ-σι	αἰθέρ-σι
Αἴτ.	τοὺς κλητῆρ-ας	ρήτορ-ας	αἰθέρ-ας
Κλητ.	ὦ κλητῆρ-ες	ρήτορ-ες	αἰθέρ-ες

Π α ρ α τ η ρ ḥ σ ε i s

- Τὰ ὑγρόληκτα δνόματα ἔχουν χρακτῆρα λ.ρ.
- Ἡ ἐνικὴ δνομαστικὴ τῶν ὑγρολήκτων σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἴσχυροῦ θέματος. Π. χ. ὁ ρήτωρ· τοῦ ρήτορος, ὁ αἰθὴρ· τοῦ αἰθέρος.

ΣΗΜ. Ἀπό τὰ ὑγρόληκτα δνόματα μόνον τὸ ἄλς (γεν. -άλδος=ἄλάτι) καὶ τὸ μάρτυς προσλαμβάνουν ἐις τὴν δνομαστικὴν τὴν κατάληξιν **ς**.

- Ἡ δνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν οὐδετέρων εἶναι δμοίσα μὲ τὸ θέμα. Π.χ. τὸ ἔαρ—θέμα ἔαρ, τὸ νέκταρ θέμα νέκταρ

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 58.—Νὰ κλιθοῦν τὰ πορακάτω δνόματα.

‘Ο ἀήρ, ὁ οὐτήρ, ὁ κρατήρ, ὁ στατήρ, ὁ ζωστήρ, ὁ κλητήρ, ὁ λαμπτήρ, ὁ φωστήρ, ὁ χαρωπήρ, ὁ πράκτωρ, ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ εἰσποδάτωρ, ὁ ἀλέκτωρ, ὁ διδάκτωρ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 59.—Θέσατε τὴν κατάλληλον πτῶσιν εἰς τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως δνόματα.

Ἡ στέψις τῶν βτζαντινῶν (αὐτοκράτωρ) ἐγίνετο εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶ τοὺς (μάρτυς) τοῦ Χριστιανισμοῦ. Διὰ μέ-

σου τοῦ (κρατήγ) ἔξερχεται δὲ καπνὸς καὶ ἡ λάβα τοῦ ἥφαιστείου. Οἱ δικαστικοὶ (κλητὴροὶ) καλοῦν τοὺς (μάρτυντος) εἰς τὸ δικαστήριον. Τοῦ (ἀλέκτωρος) ἡ φωνὴ εἶναι καθαρὰ καὶ διαπεραστική. Οἱ (πράκτωροι) ἀναλαμβάνον διαφόρους ὑποθέσεις.

*Γυρόληκτα συγκοπτόμενα εἰς -ης

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς
Όνομ. ὁ πατὴρ	ἡ μήτηρ
Γεν. τοῦ πατρὸς	τῆς μητρὸς
Δοτ. τῷ πατρὶ	τῇ μητρὶ
Αἰτ. τὸν πατέρα	τὴν μητέρα
Κλητ. ὁ πάτερ	ὁ μῆτερ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
Όνομ. οἱ πατέρες	αἱ μητέρες	θυγατέρες
Γεν. τῶν πατέρων	τῶν μητέρων	θυγατέρων
Δοτ. τοῖς πατράσι	ταῖς μητράσι	θυγατράσι
Αἰτ. τοὺς πατέρας	τὰς μητέρας	θυγατέρας
Κλητ. ὁ πατέρες	ὁ μητέρες	θυγατέρες

Πτώση	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
Όνομ. ὁ ἄνδρος	ἄστηρ	οἱ ἄνδρες
Γεν. τοῦ ἄνδρος	ἄστερος	τῶν ἄνδρων
Δοτ. τῷ ἄνδρι	ἄστερι	τοῖς ἄνδράσι
Αἰτ. τὸν ἄνδρα	ἄστέρα	τοὺς ἄνδρας
Κλητ. ὁ ἄνερ	ἄστηρ	ὁ ἄνδρες

ΠαρατηρήσεΙΣ

- Μερικὰ ὑγρόληκτα ὀνόματα εἰς ηρο (γεν. -ερος) συγκόπτουν τὸ πρό τοῦ χαρακτῆρος ρ φωνῆν ε καὶ λέγονται συγκό-

~~δια διδασκαλίας μόνον είναι
δοκιμή ηθικής.~~

πτόμενα. Εἶναι δὲ αὐτά τὰ ἔξῆς: 'Ο πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ, οἱ ἀστήρ, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ Δημήτηρ.

ΣΗΜ. Τὸ μὲν πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ καὶ γαστήρ συγκόπτουν τὸ εἰς τὴν γενεικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Τὸ ἀνὴρ καὶ Δημήτηρ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις πλὴν τῆς ὄνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἐνικοῦ, τὸ δὲ ἀστήρ μόνον εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

Τὰ συγκοπτόμενα εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ εἰς προσλαμβάνουν μεταξὺ τοῦ θέματος καὶ τῆς καταλήξεως ἔνα **α** βραχύ. Π.χ. πατήρ θέμα πάτερ—σι=πάτερσι=πατρσι=πατράσι.

3. Τὰ συγκοπτόμενα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, ἀνὴρ καὶ Δημήτηρ (πλὴν τοῦ γαστήρ καὶ ἀστήρ) σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ δμοίσαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον. Π.χ. ὁ πάτερ, ὁ μῆτερ, ὁ ἀνερ, ὁ Δημητερ, ὁ θυγάτερ.

4. Εἰς τὸ ὄνομα ἀνὴρ μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ εἰς καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ προστίθεται ἐν δ χάριν εὐφωνίας. Π.χ. ἀνὴρ τοῦ ἀνδρός (θέμα ἀνερ) κατάληξις ος=ἄνερος=ἄνρος=ἀνδρός.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 60.— Νὰ κλιθοῦν τὰ δνόματα.

'Ο φιλόπονος ἀνήρ, ὁ φιλόστορογος πατήρ, ἡ καλὴ μήτηρ, ἡ ταπεινὴ θυγάτηρ, ἡ μικρὰ γαστήρ, ὁ λαμπρὸς ἀστήρ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 61.— Νὰ τραποῦν αἱ παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν.

'Αρχηγὸς τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ πατήρ. Βοηθὸς τῆς μητρὸς εἶναι ἡ θυγάτηρ. Τὸ μικρὸν τ' ἔτος δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν μητέρα του. 'Ο ἀστήρ εἶναι οὐρανίον φωτεινὸν σῶμα. 'Η πρᾶξις τοῦ ἀνδρὸς δεικνύει τὸν χαρακτῆρα του.

ζ'. Σιγμόληκτα

1. Σιγμόληκτα δνόματα λέγονται δσα ἔχουν θέμα τὸ ὄποιον λήγει εἰς σ. Τὰ σιγμόληκτα εἶναι :

α) Τὰ λήγοντα εἰς τὴν ὄνομαστικὴν εἰς -ος καὶ εἰς -ας οὐδέτερα ούσιαστικά: Π.χ. τὸ δρος, τὸ ἔτος, τὸ κρέας, τὸ γῆρας.

β) Τὰ εἰς ης κύρια δνόματα Π.χ. ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Σωκράτης.

γ) Τὰ εἰς ως καὶ ω θηλυκά. Π.χ. ἡ αἰδώς.

1. Ούδέτερα ούσιαστικὰ -ος γεν. -ους

Πτώσεις	Ἐνικὸς Ἀριθμός	
Όνομ.	τὸ γένος	τὸ ἄνθος
Γεν.	τοῦ γένους (γένεσ-ος)	τοῦ ἄνθους (ἄνθεσ-ος)
Δοτ.	τῷ γένει (γένεσ-ι)	τῷ ἄνθει (ἄνθεσι)
Alt.	τὸ γένος	τὸ ἄνθος
Κλητ.	ῷ γένος	ῷ ἄνθος

Πληθυντικὸς Ἀριθμός		
Όνομ.	τά γένη (γένεσ-α)	τὰ ἄνθη (ἄνθεσ-α)
Γεν.	τῶν γενῶν (γενεσ-ων)	τῶν ἀνθέων (ἀνθέσων)
Δοτ.	τοῖς γένεσι (γένεσ-σι)	τοῖς ἀνθεσι (ἀνθεσ σι)
Alt.	τὰ γένη (γένεσ-α)	τὰ ἄνθη (ἄνθεσ-α)
Κλη.	ῷ γένη (γένεσ-α)	ῷ ἄνθη (ἄνθεσ-α)

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Τὰ ούδέτερα σιγμολήκτα εἰς -ος ἔχουν θέμα -ες καὶ σχηματίζουν τὴν δονομαστικὴν διὰ τῆς τροπῆς τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτήρος φωνήεντος ε, εἰς ο. Π. χ. θέμα γενεσ· δόνομ. γένος, ἄνθεσ- ἄνθος.

2. Ο χαρακτήρ σ τῶν σιγμολήκτων, δταν εύρισκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται. Τὰ φωνήεντα τὰ ὅποια συναντῶνται μετά τὴν ἀποβολὴν τοῦ σ συναιροῦνται ὡς ἔξῆς: Τὸ ε-ο εἰς ου, τὸ ε-ι εἰς ει, τὸ ε-α εἰς η καὶ τὸ ε-ω εἰς ω.

3. Τὰ δόνόματα δρος, ἄνθος καὶ χεῖλος δὲν συναιροῦνται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Π. χ. τῶν ὁρέων, τῶν ἀνθέων, τῶν χειλέων.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν εἰς -ος ούδετέρων σιγμολήκτων ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρὸν τὰ ἔξῆς: Κῦρος, μῖσος, ψῦχος, ρῆγος, στίφος, ξῖφος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 62.— Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ γένος τὰ παρακάτω δόνόματα.

Τὸ ἔθνος, τὸ βάθος, τὸ μῆκος, τὸ κράτος, τὸ πλῆθος, τὸ σκεῦος, τὸ

κέρδος, τὸ μέρος, τὸ ὕψος, τὸ μέγεθος, τὸ δάσος, τὸ μῆσος, τὸ πάθος, τὸ νέφος, τὸ κάλλος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 63.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τόν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

Τὸ βέλος ἦτο ὅπλον τῶν ἀρχαίων. Τὸ ὑπερβολικὸν κέρδος δὲν εἶναι ἡθικόν. Τὸ μῆσος φιείρει τὸν ἀνθρωπὸν. Τοῦ ἔιφους ἡ αἰχμὴ εἶναι λεπτή. Τοῦ ὅρους ἡ κορυφὴ εἶναι γυμνή. Τὸ πλάτος τοῦ ἀρχαίου τείχους ἦτο μέγα. Τὸ ζωηρὸν χρῶμα τοῦ ἀνθρώπου προσελκύει τὸ ἔντομον. Τὸ ἄλσος εἶναι ὁ πνεύμων τῆς πόλεως.

2. Οὐδέτερα εἰς -ας

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
’Ονομ. τὸ κρέας	πέρας	τὰ κρέατα	πέρατα
Γεν. τοῦ κρέατος	πέρατος	τῶν κρεάτων	περάτων
Δοτ. τῷ κρέατι	πέρατι	τοῖς κρέασι	πέρασι
Alt. τὸ κρέας	πέρας	τὰ κρέατα	πέρατα
Κλητ. ὥς κρέας	πέρας	ὥς κρέατα	πέρατα

1. Τὰ λήγοντα εἰς -ας σιγμόληκτα κλίνονται ως ὀδοντοφωνόληκτα. Εἶναι δὲ τὰ ἔξης : Τὸ κρέας. τὸ πέρας, τὸ τέρας, τὸ γέρας, τὸ γῆρας.

3. Κύρια Σιγμόληκτα εἰς -ης γεν. -ους

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς
’Ονομ. ὁ Σωκράτης	
Γεν. τοῦ Σωκράτους	(Σωκράτεσ·ος)
Δοτ. τῷ Σωκράτει	(Σωκράτεσ·ι)
Alt. τὸν Σωκράτην	(Σωκράτεσ·α)
Κλητ. ὥς Σώκρατες	
’Ονομ. ὁ Περικλῆς	(Περικλέ·ης)
Γεν. τοῦ Περικλέους	(Περικλέεσ·ος)
Δοτ. τῷ Περικλεῖ	(Περικλέεσ·ι)
Alt. τὸν Περικλέα	(Περικλέεσ·α)
Κλητ. ὥς Περίκλεις	(Περίκλε·ες)

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Τὰ ἀρσενικὰ κύρια ὀνόματα εἰς -ης σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ ἀπὸ τὸ ἴσχυρὸν θέμα -ης, τὰς δὲ ἄλλας πτώσεις ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς θέμα -ες.

2. Τὸ εἰς ης κύρια ὀνόματα, πλὴν τῶν κλῆς, λαμβάνουν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τὸ γράμμα ν καὶ σχηματίζουν αὐτὴν κατὰ τὰ πρωτόκλιτα. Π.χ. τὸν Σωκράτη καὶ Σωκράτην, τὸν Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην.

3. Τὰ κύρια ὀνόματα εἰς -ης σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ ὅμοιαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον. Π.χ. ὁ Σώκρατες, ὁ Δημόσθενες.

4. Θηλυκὰ σιγμόληκτα εἰς -ως

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυν. ἀρ.
Όνομ.	ἡ αἰδὼς	ἡώς	
Γενικὴ	τῆς αἰδοῦς (αἰδόσ-ος)	ἡοῦς (ἡόσ-ος)	
Δοτικὴ	τῇ αἰδοῖ (αἰδόσ-ι)	ἡοῖ (ἡόσ-ι)	δὲν ἔχουν
Αἰτ.	τὴν αἰδῶ (αἰδόσα)	ἡῷ (ἡόσ-α)	
Κλητ.	ὁ αἰδὼς	ἡώς	

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 64.— Κλίνατε τὰ ἔξῆς ὀνόματα:

Κατὰ τὸ Σωκράτης: Ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἀριστομένης, ὁ Διογένης, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Χαραλάμπης.

Κατὰ τὸ Περικλῆς: Ὁ Ηρακλῆς, ὁ Ἐμπεδοκλῆς.

Τονισμὸς τῶν μονοσυλλάβων τριτοκλίτων

1. "Ολαι αἱ πτώσεις τῶν οὐσιαστικῶν τονίζονται εἰς τὴν συλλαβὴν εἰς τὴν ὁποῖαν τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστικὴ, ἐκτὸς ἐάν ἔμποδίζῃ τοῦτο ὁ χρόνος τῆς ληγούσης. Π. χ. ὁ ἥρως τοῦ ἥρωις, ἡ κίνησις τῆς κινήσεως.

2. Τὰ μονοσύλλαβα οὐσιαστικὰ τῆς τρίτης κλίσεως δὲν ἀκολουθοῦν τὸν ἀνωτέρω κανόνα καὶ τονίζονται εἰς τὴν γενι-

κήν καὶ δοτικήν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν.
Π.χ. μήν, μηνός, μηνί, μηνῶν, μησί.

3. Ἐπὸ τὰ μονοσύλλαβα ἔξαιροῦνται καὶ τονίζονται εἰς τὴν γενικήν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν τά ἔξῆς : φῶς (φώτων) οὖς (ῷτων) Τρῶς (Τρώων) παῖς (παῖδων) δάς (δάδων) Θῶς (Θώων).

4. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστικὴ αἰτιατικὴ καὶ κλητική, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, ὁξύνεται. Ἐξαιροῦνται καὶ περισπῶνται α) τὰ μονοσύλλαβα οὐσιαστικά τῆς τρίτης κλίσεως τὰ δόποια λαμβάνουν εἰς τὴν αἰτιατικήν τὴν κατάληξι γ. Π. χ. ὁ βιῦς τὸν βιῦν, ἡ γραῦς τὴν γραῦν, ὁ μῆς τὸν μῆν, ἡ δρῦς τὴν δρῦν. β) Τὸ ὄνομα γλαῦξ καὶ τὰ οὐδέτερα πῦρ, φῶς, οὖς. γ) "Ολαι αἱ κλητικαὶ αἱ δόποιαι τελειώνουν εἰς δίφθογγον. Π.χ. θερεῦ, θ βιῦ, θ παῖ.

Ανώμαλα ὄνόματα

Ανώμαλα ὄνόματα λέγονται, ὅσα δὲν κλίνονται ὅμαλῶς. Ταῦτα εἶναι:

1. Τά Μεταπλαστά.

Μεταπλαστά λέγονται, ὅσα κλίνονται μὲν κατὰ μίαν ὀρισμένην κλίσιν εἰς δλας τὰς πτώσεις, ἀλλὰ τὸ θέμα των μεταβάλλεται (μεταπλάσσεται) Π.χ. :

Τὸ γόνυ, τοῦ γόνατος, τῷ γόνατι, τὸ γόνυ - τὰ γόνατα τῶν γονάτων, τοῖς γόνασι, τὰ γόνατα.

Ἡ γυνή, τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναῖκα, θ γύναι - αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξὶ, τὰς γυναῖκας, θ γυναῖκες.

Τὸ δόρυ, τοῦ δόρατος, τῷ δόρατι, τὸ δόρυ - τὰ δόρατα, τῶν δοράτων, τοῖς δόρασι, τὰ δόρατα.

Οἱ Ζεύς, τοῦ Διός, τῷ Διὶ, τὸν Δία.

Τὸ ἥπαρ, τοῦ ἥπατος, τῷ ἥπατι, τὸ ἥπαρ - τὰ ἥπατα τῶν ἥπατων, τοῖς ἥπασι, τὰ ἥπατα.

Ἡ κλείς, τῆς κλειδός, τῇ κλειδί, τὴν κλεῖν, θ κλείς. Αἱ κλεῖδες, τῶν κλειδῶν, ταῖς κλεισί, τὰς κλειδας, θ κλεῖδες.

Οἱ (ἡ) κύων, τοῦ κυνός, τῷ κυνί, τὸν κύνα, θ κύον - οἱ κύνες, τῶν κυνῶν, τοῖς κυσί, τοὺς κύνας, θ κύνες.

Ἡ ναῦς, τῆς νεώς, τῇ νηΐ, τὴν ναῦν, θ ναῦ - οἱ νῆες, τῶν νεῶν, ταῖς ναυσί, τὰς ναῦς, θ νῆες.

Τὸ οὖς, τοῦ ὠτός. τῷ ὠτί, τὸ οὖς - τὰ ὡτα, τῶν ὡτῶν, τοῖς ὠσὶ, τὰ ὡτα.

Τὸ ὅδωρ, τοῦ ὅδατος, τῷ ὅδατι, τὸ ὅδωρ, - τὰ ὅδατα, τῶν ὅδάτων, τοῖς ὅδασι, τὰ ὅδατα.

Τὸ φῶς, τοῦ φωτός, τῷ φωτί, τὸ φῶς - τὰ φῶτα, τῶν φώτων, τοῖς φωσὶ, τὰ φῶτα.

Τὸ φρέαρ, τοῦ φρέατος, τῷ φρέατι, τὸ φρέαρ - τὰ φρέατα, τῶν φρέατων, τοῖς φρέασι, τὰ φρέατα.

Ἡ χείρ, τῆς χειρός, τῇ χειρὶ, τὴν χεῖρα, ὡς χείρ - αἱ χεῖρες, τῶν χειρῶν, ταῖς χερσὶ, τὰς χειρας, ὡς χεῖρες.

2. Διπλογενή

Διπλογενή λέγονται, δσα εἰς τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν ἔχουν δύο γένη. Π.χ. ὁ πεῦκος καὶ τὸ πεῦκον, ὁ ζυγὸς καὶ τὸ ζυγόν, ὁ ναῦλος καὶ τὸ ναῦλον.

3. Ετερόκλιτα

Ἐτερόκλιτα λέγονται, δσα εἰς τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν κλίνονται κατὰ μίαν κλίσιν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατ' ἄλλην. Π.χ. τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρὶ, τὸ πῦρ - τὰ πυρά, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς, τὰ πυρά.

4. Ἰδιόκλιτα

Ἰδιόκλιτα λέγονται, δσα δὲν κλίνονται κατὰ μίαν τῶν τριῶν κλίσεων, ἀλλὰ κατὰ (ἴδιαν) ἴδιαιτέραν κλίσιν. Ταῦτα δὲ εἶναι, μερικά κύρια ὀνόματα ἑνεικά. Π.χ. ὁ Θωμᾶς, ὁ Ἰησοῦς κλπ.

5. Ἐλλειπτικά

Ἐλλειπτικά λέγονται, δσα ὀνόματα κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἀριθμὸν τὸν ὁποῖον εύρισκονται. Εἶναι δὲ ταῦτα :

α) Τὰ κύρια ὀνόματα. Π.χ. οἱ Ἀθῆναι, οἱ Δελφοί, ὁ Πειραιεύς, ὁ Ὄλυμπος κλπ.

β) Τὰ ὀνόματα τῶν μετάλλων. Π.χ. ὁ σίδηρος, ὁ ἄργυρος.

γ) Τὰ ὀνόματα τῶν ἑορτῶν. Π.χ. τὰ δλύμπια, τὰ παναθήναια, τὰ χριστούγεννα κλπ.

δ) Τὰ ὀνόματα ἀήρ, αἴθήρ, γῆ, αἱ δυσμαί, τὸ ἔαρ, τὰ ἔγκατα, τὸ μέλι.

6. "Ακλιτα

"Ακλιτα λέγονται, δσα δὲν κλίνονται. Ταῦτα εἶναι:

- α) Μερικὰ ξενικὰ κύρια δνόματα. Π.χ. ὁ Ἀδάμ, ὁ Δαυΐδ.
- β) Τὰ δνόματα τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου. Π. χ. τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα κλπ.

γ) Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ πέντε μὲχι τοῦ ἑκατόν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 65.—Τρέψατε τὰς κάτωθι προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

'Ο κύρων εἶναι πιστὸς φύλαξ τῆς οἰκίας. 'Η γυνή ἔκτελεῖ τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας. Διὰ τῆς χειρὸς ἐργαζόμεθα. Τὸ δόρυ ἡτο ὅπλον τῶν ἀρχαίων. Τὸ πῦρ εἰς τὸν πόλεμον διατάσσει ὁ ἀξιωματικός. Τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἐπλημμύρισε καὶ κατέστρεψε τὸν ἄγρον.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Παραδείγματα :

'Ο καλὸς διδάσκαλος, ἡ καλὴ μήτηρ, τὸ καλὸν παιδίον.

'Ο πράσινος κῆπος, ἡ πρασίνη παιδιάς, τὸ πράσινον δένδρον.

Ἐλς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ λέξις καλός, φανερώνει τὶ λογῆς εἶναι ὁ διδάσκαλος, ἥτοι τὴν ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

Ἐλς τὸ δεύτερον παράδειγμα ἡ λέξις πράσινος, φανερώνει τὶ λογῆς εἶναι ὁ κῆπος, ἥτοι τὴν ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὴν ποιότητα ἡ τὴν ἰδιότητα τῶν οὐσιαστικῶν, λέγονται ἐπίθετα.

ΣΗΜ. Τὸ ἐπίθετον διακρίνεται ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸν διότι ἔχει τρία γένη ἐνῷ τὸ οὐσιαστικὸν εὑρίσκεται εἰς ἓν μόνον γένος. Π.χ. ὁ καλός, ἡ, ὁ.

Διαιρεσίς τῶν ἐπιθέτων

Παραδείγματα :

'Ο λευκὸς χάρτης, ἡ λευκὴ περιστερά, τὸ λειψὸν ἔνδυμα.

'Ο εὐσεβὴς πατήρ, ἡ εὐσεβὴς μήτηρ, τὸ εὐσεβὲς τέκνον.

'Ο φυγάς χνήρ, ἡ φυγάς γυνή.

1. Τὰ ἐπίθετα κατὰ τὸ γένος καὶ τὴν κατάληξιν αὐτῶν διαιροῦνται:

α) Εἰς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα.

β) Εἰς τριγενῆ καὶ δικατάληκτα.

γ) Εἰς διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα.

2. Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα ἔχουν τρία γένη καὶ ἰδιαιτέραν κατάληξιν διὰ κάθε γένος. Π.χ. ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν.

3. Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα ἔχουν τρία γένη καὶ δύο καταλήξεις, ἥτοι μίαν διὰ τὸ ἀρσενι-

κόν καὶ θηλυκόν καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον. Π. χ. ὁ ἐπιμελής, ἡ ἐπιμελής.

4. Διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὅποια ἔχουν δύο γένη καὶ μίαν μόνον κατάληξιν καὶ διὰ τὸ ἀρσενικόν καὶ διὰ τὸ θηλυκόν. Π.χ. ὁ βλάχος, ἡ βλάχη.

Τὰ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν:

εἰς	-ος	-η	-ον	καλός, καλή, καλόν.
»	-ος	-α	-ον	καθαρός, καθαρά, καθαρόν.
»	-οῦς	-ῆ	-οῦν	ἀπλοῦς, ἀπλῆ, ἀπλοῦν
»	-οῦς	-ᾶ	-οῦν	ἀργυροῦς, ἀργυρᾶ, ἀργυροῦν
»	-ύς	-εῖα	-ύ	ταχύς, ταχεῖα, ταχύ.
»	-εῖς	-εσσα	-εν	χαρίεις, χαρίσσα, χαρίεν
»	-ας	-αινα	-αν	μέλας, μέλαινα, μέλαν.
»	-ας	-ασα	-αν	πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

Τὰ τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν:

εἰς	-ος	-ος	-ον	ὁ ἄδικος, ἡ ἄδικος, τὸ ἄδικον.
»	-ων	-ων	-ον	δεύτεροι, δεύτερη, δεύτερον,
»	-ης	-ης	-ες	δεύτερης, δεύτερης, δεύτερες.

Άσυναίρετα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως

α) Τρικατάληκτα

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός	
Όνομ. ὁ καλ·ός	ἡ καλ·ή	τὸ καλ·όν
Γεν. τοῦ καλ·οῦ	τῆς καλ·ῆς	τοῦ καλ·οῦ
Δοτ. τῷ καλ·ῷ	τῇ καλ·ῇ	τῷ καλ·ῷ
Αἰτ. τὸν καλ·όν	τὴν καλ·ῆν	τὸ καλ·όν
Κλητ. ὁ καλ·ὲ	ὅ καλ·ή	ὁ καλ·όν

Πληθυντικός ἀριθμός		
Όνομ. οἱ καλ·οὶ	αἱ καλ·αὶ	τὰ καλ·ά
Γεν. τῶν καλ·ῶν	τῶν καλ·ῶν	τῶν καλ·ῶν
Δοτ. τοῖς καλ·οῖς	ταῖς καλ·αῖς	τοῖς καλ·οῖς
Αἰτ. τοὺς καλ·ούς	τάς καλ·άς	τὰ καλ·ά
Κλητ. ὁ καλ·οὶ	ὅ καλ·αὶ	ὁ καλ·ά

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός	
'Ονομ. δ ἄγι·ος	ἡ ἄγι·α	τὸ δ ἄγι·ον
Γεν. τοῦ ἄγι·ου	τῆς ἄγι·ας	τοῦ ἄγι·ου
Δοτ. τῷ ἄγι·ῳ	τῇ ἄγι·ᾳ	τῷ ἄγι·ῳ
Αἰτ. τὸν ἄγι·ον	τὴν ἄγι·αν	τὸ ἄγι·ον
Κλητ. ὁ ἄγι·ε	ὁ ἄγι·α	ὁ ἄγι·ον

Πληθυντικός ἀριθμός		
'Ονομ. οἱ ἄγι·οι	αἱ ἄγι·αι	τὰ δ ἄγι·α
Γεν. τῶν ἄγι·ων	τῶν ἄγι·ων	τῶν δ ἄγι·ων
Δοτική τοῖς ἄγι·οις	ταῖς ἄγι·αις	τοῖς δ ἄγι·οις
Αἰτ. τοὺς ἄγι·ους	τὰς ἄγι·ας	τὰ δ ἄγι·α
Κλητ. ὁι ἄγι·οι	ὁι ἄγι·αι	ὁι δ ἄγι·αι

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Τὰ ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως εἰς μὲν τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κλίνονται ἀκριβῶς δπως τὰ ἀρσενικὰ καὶ τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως, εἰς δὲ τὸ θηλυκὸν δπως τὰ θηλυκά οὐσιαστικά τῆς α' κλίσεως.

2. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς ος δευτεροκλίτων ἐπιθέτων σχηματίζεται εἰς α, δταν πρὸ τοῦ -ος ύπάρχει φωνῆεν ἢ δίφθογγος ἢ ρ. Π.χ. ἄξιος - ἀξία, δίκαιος - δικαία, καθαρός - καθαρά. Ἐξαρεῖται τὸ δγδοις - δγδόη. Εἰς δσα ύπάρχει πρὸ τοῦ -ος σύμφωνον σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -η. Π.χ. ἀγαθός - ἀγαθή.

3. Τὸ α τοῦ θηλυκοῦ τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων ἐπιθέτων εἶναι μακρόν. Π.χ. δίκαιος, ἡ δικαία.

4. Ἡ ὀνομαστικὴ καὶ ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων τονίζεται εἰς ἑκείνην τὴν συλλαβήν, εἰς τὴν δποίαν τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστικὴ καὶ ἡ γενικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους. Π. χ. ἀρσενικόν: οἱ ἄγιοι, τῶν ἄγιων, θηλυκόν: αἱ ἄγιαι τῶν ἄγιων.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 66.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

Δικαία ἥτο ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου. Ὁ πονηρὸς ἀνθρωπός εἶναι μισητός. Ἡ θυγάτηρ πρέπει νὰ εἶναι ταπεινή. Ἡ αἴθουσά μας

είναι ψυχρά. Ἡ ἀηδών ἔχει ὠραίαν φωνήν. Τὸν γενναῖον στρατιώτην παρασημοφορεῖ ὁ στρατηγός. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνὶς δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς τοὺς ἄγωνας.

6' Δικατάληκτα 6' κλίσεως

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός		
Πληθυντικός ἀριθμός			
Ὀνομ. ὁ ἔνδοξ·ος	ἡ ἔνδοξ·ος	τὸ ἔνδοξ·ον	
Γενικὴ τοῦ ἔνδοξ·ου	τῆς ἔνδοξ·ου	τοῦ ἔνδοξ·ου	
Δοτικὴ τῷ ἔνδοξ·ῷ	τῇ ἔνδοξ·ῷ	τῷ ἔνδοξ·ῷ	
Αἰτιατ. τὸν ἔνδοξ·ον	τὴν ἔνδοξ·ον	τὸ ἔνδοξ·ον	
Κλητ. ὁ ἔνδοξ·ε	ὁ ἔνδοξ·ε	ὁ ἔνδοξ·ον	

Πτώσεις	Ἄριθμός		
Πληθυντικός ἀριθμός			
Ὀνομ. οἱ ἔνδοξ·οι	αἱ ἔνδοξ·οι	τὰ ἔνδοξ·α	
Γεν. τῶν ἔνδοξ·ῶν	τῶν ἔνδοξ·ῶν	τῶν ἔνδοξ·ῶν	
Δοτ. τοῖς ἔνδοξ·οις	ταῖς ἔνδοξ·οις	τοῖς ἔνδοξ·οις	
Αἰτ. τούς ἔνδοξ·ους	τὰς ἔνδοξ·ους	τὰ ἔνδοξ·α	
Κλητ. ὁ ἔνδοξ·οι	ὁ ἔνδοξ·οι	ὁ ἔνδοξ·α	

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Δικατάληκτα είναι: α) δλα σχεδὸν τὰ σύνδετα. Π. χ. ὁ ἔνδοξος, ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον, ὁ ἄπιστος, ὁ περίφημος. β) Ὁσα λήγουν εἰς ιμος. Π. χ. ὁ φρόνιμος, χρήσιμος, πένθιμος, νόμιμος. γ) Τὰ ἐπίδετα βάρβαρος, ἡμερος, ἡσυχος καὶ χέρσος.

2. Τὰ τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα εἰς ος κλίνονται κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν καὶ εἰς τὰ τρία γένη, ἵτοι τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν κατὰ τὰ ἀρσενικὰ οὐσιαστικὰ τῆς δευτέρας κλίσεως, τὸ δὲ οὐδέτερον κατὰ τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικὰ τῆς αὐτῆς κλίσεως.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 67.— Νὰ τραποῦν αἱ παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν.

Ἄδικος είναι ἐκεῖνος ὃ δποῖς πράττει τὴν ἀδικίαν. Ἡ πεδινὴ χώρα είναι εὔφορος. Τοῦ ἀδυνάτου τὸ σῶμα είναι ἴσχυρόν. Τοῦ πολιτίμου

νύφασματος ή τιμὴ εἶναι μεγάλη. Τῆς ἡσύχου οἰκογενείας τὸ τέκνον γίνεται καλόν. Εἰς τὸν χέρσον ἀγόδὸν βόσκει ἡ ἀγελάς. Ἡ βοηθὸς ἵατρὸς παρακολουθεῖ τὴν ἐγχείρισιν. Ἡ ἥμερος γαλῆ εἶναι οἰκιακὸν ζῶον. Ἡ ἡσυχος γυνὴ δὲν ἀγαπᾷ τὴν φιλονικείαν. Ὁ νῖος εἶναι ἀντάξιος τοῦ γονέως.

Συνηρημένα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς
Όνομ. ὁ χρυσοῦς (χρύσε-ος)	ἡ χρυσῆ (χρυσέ-α)
Γεν. τοῦ χρυσοῦ (χρυσέ-ου)	τῆς χρυσῆς (χρυσέ-ας)
Δοτ. τῷ χρυσῷ (χρυσέ-ῷ)	τῇ χρυσῇ (χρυσέ-α)
Αἰτ. τὸν χρυσοῦν (χρύσε-ον)	τὴν χρυσῆν (χρυσέ-αν)
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Όνομ. οἱ χρυσοῖ (χρύσε-οι)	αἱ χρυσαῖ (χρύσε-αι)
Γεν. τῶν χρυσῶν (χρυσέ-ῶν)	τῶν χρυσῶν (χρυσεῶν)
Δοτ. τοῖς χρυσοῖς (χρυσέ-οις)	ταῖς χρυσαῖς (χρυσέ-αις)
Αἰτ. τοὺς χρυσοῦς (χρυσέ-ους)	τὰς χρυσᾶς (χρυσέας)
Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
Όνομ. τὸ χρυσοῦν (χρύσε-ον)	τὰ χρυσᾶ (χρύσεα)
Γεν. τοῦ χρυσοῦ (χρυσέ-ου)	τῶν χρυσῶν (χρυσεῶν)
Δοτ. τῷ χρυσῷ (χρυσέ-ῷ)	τοῖς χρυσοῖς (χρυσέ-οις)
Αἰτ. τὸ χρυσοῦν (χρύσε-ον)	τὰ χρυσᾶ (χρύσεα)

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνηρημένων τῆς β' κλίσεως

- Τὰ συνηρημένα ἐπίθετα κλίνονται, δπως καὶ τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως.
- Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -ους δευτεροκλίτων συνηρημένων ἐπιθέτων σχηματίζεται εἰς α, δταν πρὸ τοῦ ους ὑπάρχῃ ρ. Π.χ. Πορφυροῦς, πορφυρᾶ, ἀλλὰ χρυσοῦς - χρυσῆ.
- Τὰ συνηρημένα ἐπίθετα τῆς δευτέρας κλίσεως δὲν ἔχουν κλητικήν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 68.— Νὰ κλιθοῦν τὰ συνηρημένα ἐπίθετα.
 Ὁ ἀργυροῦς σταυρός, ὁ πιστυροῦς χιτών, ἡ κυανὴ ἄκτι, ὁ σιδηροῦς πέλεκυς, ὁ χαλκοῦς λέβητς, ἡ ϕρυσὴ ϕάρδος, τὸ τριπλοῦν ἄλμα.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΛΙΣΕΩΣ

1. Ἐπίθετα τῆς τρίτης κλίσεως λέγονται, ἐκεῖνα τῶν ὅποιῶν τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κλίνονται κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην.

A'. ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ

Τρικατάληκτα ἐπίθετα εἰς -υς γεν. -ος

(Θέμα λῆγον εἰς υ καὶ ε)

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Ὀνομ. ὁ ταχὺς	ἡ ταχεῖ·α	τὸ ταχὺ
Γεν. τοῦ ταχέ·ος	τῆς ταχεί·ας	τοῦ ταχέ·ος
Δοτ. τῷ ταχεῖ (ταχέ·ι)	τῇ ταχεί·ᾳ	τῷ ταχεῖ (ταχέ·ι)
Ἄλτ. τὸν ταχὺν	τὴν ταχεῖ·αν	τὸ ταχὺ
Κλητ. ὁ ταχὺ	ὁ ταχεῖ·α	ὁ ταχὺ
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ὀνομ. οἱ ταχεῖς (χέ·ες)	αἱ ταχεῖ·αι	τὰ ταχέ·α
Γεν. τῶν ταχέ·ων	τῶν ταχει·ῶν	τῶν ταχέ·ων
Δοτ. τοῖς ταχέ·σι	ταῖς ταχεῖ·αις	τοῖς ταχέ·σι
Ἄλτ. τοὺς ταχεῖς	τὰς ταχεῖ·ας	τὰ ταχέ·α
Κλητ. ὁ ταχεῖς (χέ·ες)	ὁ ταχεῖ·αι	ὁ ταχέ·α

Παρατηρήσεις

1. Τὰ εἰς -υς γεν. -ος ἐπίθετα ἔχουν δύο θέματα. Εἰς τὴν δονομαστικὴν αἵτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδε-

τέρους ἔχουν θέμα εἰς υ καὶ εἰς δλας τὰς ἄλας πτώσεις ἔχουν θέμα εἰς ε.

2. Ἡ δονομαστικὴ τοῦ ἑνικοῦ σχηματίζεται μὲ τὴν κατάληξιν ·ς καὶ ἡ κλητικὴ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα. Π.χ. ταχ-ύς κλητ. δ ταχύ.

3. Τὸ θηλυκόν τῶν εἰς -υς -εια -υ ἐπιθέτων σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος εἰς ε μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -ια καὶ τὸ ε μετά τοῦ I συναιρεῖται εἰς ει. Π.χ. ταχε-ια=ταχεῖα.

4. Τὸ α τοῦ θηλυκοῦ τῶν τριτοκλίτων ἐπιθέτων εἶναι βραχύ. Π.χ. πᾶσα, ταχεῖα.

5. Ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ θηλυκοῦ τῶν ἐπιθέτων τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπάται. Π.χ. πασῶν, τῶν μελαινῶν, τῶν ταχειῶν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 69.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ἐπίθετα :

Βαρύς, βραδύς, γλυκύς, δασύς, εὐρύς, δεξύς, παχύς, πλατύς, θηλυς, ήμισυς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 70.— Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν.

Διὰ τῆς (εὐθὺς) ὁδοῦ κερδίζομεν χρόνον. Ἡ (δεξὺς) γωνία εἶναι μικροτέρα τῆς δρυῆς. Τοῦ (βραδύς) ἔργάτου ή ἀπόδοσις τῆς ἔργασίας εἶναι μικρά. Τὴν (γλυκὺς) φωνὴν τῆς ἀηδόνος ἀπολαμβάνει δ βοσκός. Οἱ ὑψηλοὶ ἥχοι λέγονται (δεξύς), οἱ δὲ χαμηλοί (βαρύς). (Πᾶς) αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ υ λαμβάνουν (δασύς). Οἱ Σπαρτιάται εἶχον ὃς κυριωτέραν τροφὴν τὸν (μέλας) ζωμόν. Ἡ (γλυκὺς) γλῶσσα καταπραύνει τὸν θυμόν.

B. ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

΄Αφωνόληκτα ’Ἐπίθετα

1. Άφωνόληκτα τρικατάληκτα ἐπίθετα εἶναι τὰ ἔχοντα χαρακτήρα ντ. Ταῦτα λήγουν εἰς τὴν δονομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ,

- α) Εἰς -ας -ασα -αν πᾶς, πᾶσα, πᾶν.
- β) Εἰς εις -εσσα -εν χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν.
- γ) Εἰς -ων -ουσα -ον ἔκών, ἔκουσα, ἔκόν.

Παραδείγματα ᔁχοντα θέμα εἰς-ντ.

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	Θέμα παντ-		
Όνομ. ὁ πᾶς	ἡ πᾶσ-α	τὸ πᾶν	
Γεν. τοῦ παντ-ός	τῆς πάσης	τοῦ παντ-ός	
Δοτ. τῷ παντ-ὶ	τῇ πάσῃ	τῷ παντ-ὶ	
Αἰτ. τὸν πάντα	τὴν πᾶσαν	τὸ πᾶν	
Κλητ. ὁ πᾶς	ὁ πᾶσα	ὁ πᾶν	
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Όνομ. οἱ πάντ-ες	αἱ πᾶσαι	τὰ πάντα	
Γεν. τῶν πάντων	τῶν πασ-ῶν	τῶν πάντ-ων	
Δοτ. τοῖς πᾶ-σι	ταῖς πάσ-αις	τοῖς πᾶ-σι	
Αἰτ. τοὺς πάντ-ας	τὰς πάσ ας	τὰ πάντ-α	
Κλητ. ὁ πάντ-ες	ὁ πᾶσαι	ὁ πάντ-α	
Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	Θέμα χαριεντ-		
Όνομ. ὁ χαρίεις	ἡ χαριέσσα	τὸ χαρίεν	
Γεν. τοῦ χαριεντ-ος	τῆς χαριέσσ-ης	τοῦ χαριεντ-ος	
Δοτ. τῷ χαριεντ-ὶ	τῇ χαριέσσ-ῃ	τῷ χαριεντ-ὶ	
Αἰτ. τὸν χαριεντ-α	τὴν χαριέσσ-αν	τὸ χαρίεν	
Κλητ. ὁ χαρίεν	ὁ χαριέσσ-α	ὁ χαρίεν	
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Όνομ. οἱ χαρίεντ-ες	αἱ χαριέσσ-αι	τὰ χαριεντ-α	
Γεν. τῶν χαριέντ-ων	τῶν χαριεσσ-ῶν	τῶν χαριέντ-ων	
Δοτ. τοῖς χαρίε-σι	ταῖς χαριέσσ-αις	τοῖς χαρίε-σι	
Αἰτ. τοὺς χαρίεντ ας	τὰς χαριέσσ-ας	τὰ χαριεντ-α	
Κλητ. ὁ χαριεντ-ες	ὁ χαριέσσ-αι	ὁ χαριεντ-α	

Παρατηρήσεις

1. Ή ένική όνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἐπιθέτων τούτων σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **ς** εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος, δπότε τὸ **ντ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ βραχὺ ἐκτείνεται εἰς μακρόν. Π.χ. θέμα παντ⁺ς = παντες=πᾶς.

2. Ή ένική όνομαστική τοῦ ούδετέρου σχηματίζεται μὲ τὸν τύπον τοῦ θέματος ἀποκοπτομένου τοῦ **τ**. Π.χ. παντ=πᾶν.

ΣΗΜ. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς **ας ασσα-αν** καὶ **ων-ουσσα-ον** σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως **-ια** ὡς ἔξης: "Ο χαρακτὴρ **τ** μὲ τὸ **ι** γίνεται **σσα**. τὸ **Ἐν** **σ** φεύγει καὶ τὸ **ν** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ τὸ μὲν **α** βραχὺ ἐκτείνεται εἰς **α** μακρόν, τὸ δὲ **ο** εἰς **ου**. Π.χ. θέμα παντ^{-ια} = πάντια = πάνσσα = πάνσα = πᾶσσα, θέμα ἐκόντ = **ια** = ἐκόνσσα = ἐκόνσα = ἐκοῦσα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 71.—Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα νὰ γραφοῦν εἰς τὴν ἀρμόζουσα πτῶσιν.

(Πᾶς) ἡ ἀνθρώποτης ὑποφέρει ἐκ τοῦ πολέμου. (Πᾶς) ἀνθρώπου προτέρημα εἶναι ἡ ἀρετή. Εἰς (πᾶς) περίπτωσιν πρέπει νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸν Θεόν. (Πᾶς) τὰ πράγματα πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν θέσιν των, (Πᾶς) αἱ μαθήται εἴλαβον μέρος εἰς τὰς ἐπιδείξεις.

2. Ἐγρινόληκτα καὶ ύγροληκτα ἐπίθετα

α'. Τρικατάληκτα ἔχοντα θέμα εἰς **-ν**

Πτῶσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
	Θέμα μελαν-	
Όνομ. ὁ μέλας	ἡ μέλαιν-α	τὸ μέλαν
Γεν. τοῦ μέλαν-ος	τῆς μελαίν-ης	τοῦ μέλαν-ος
Δοτ. τῷ μέλανι	τῇ μελαίν-ῃ	τῷ μέλαν-ι
Αἰτ. τὸν μέλαν-α	τὴν μέλαιν-αν	τὸ μέλαν
Κλητ. ὁ μέλαν	ὁ μέλαιν-α	ὁ μέλαν

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὁς ἀριθ μ ὁς

'Ονομ. οἱ μέλαν·ες	αἱ μέλαιν·αι	τὰ μέλαν·α
Γεν. τῶν μελάν·ων	τῶν μελαιν·ῶν	τῶν μελάν·ων
Δοτ. τοῖς μέλαν·σι	ταῖς μελαίν·αις	τοῖς μέλαν·σι
Αἰτ. τοὺς μέλαν·ας	τὰς μελαίν·ας	τὰ μέλαν·α
Κλητ. ὃ μέλαν·ες	ὅ μέλαιν·αι	ὅ μέλαν·α

Π α ρ α τ η ρ ḥ σ ε i s

1. 'Η ένική όνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἐπιθέτων τῶν ὄποιων τὸ θέμα λήγει εἰς ν, προσλαμβάνει τὴν κατάληξιν ζ. 'Ο χαρακτήρ v πρὸ τοῦ ζ ἀποβάλλεται, τὸ δὲ α βραχὺ ἔκτείνεται εἰς α μακρόν. Π.χ. ταλαν+ς=τάλας.

2. 'Η κλητική τοῦ ένικοῦ εἶναι δμοία μὲ τὸ θέμα. Π. χ. ὁ τάλαν.

3. Εἰς τὴν δοτικὴν πληθυντικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου ό χαρακτήρ v ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ σ τῆς καταλήξεως -σι, χωρὶς νὰ ἔκτείνεται τὸ πρὸ τοῦ -σι βραχὺ φωνῆν α, εἰς μακρόν. Π.χ. ταλαν-σι=τάλασι.

4. Τὸ θηλυκὸν σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως ια, δπότε τὸ ι ύπερπηδᾶ τὸ ν καὶ ἀποτελεῖ μὲ τὸ α τὴν δίφθογγον αι. Π.χ. μελαν-ια=μέλαινα.

- 6'. Δικατάληκτα ἐπίθετα λήγοντα: α) εἰς -ων γεν. -ονος
β) εἰς -ην γεν. -ενος

Π α ρ α δ ε i γ μ α τ α:

Πτώσεις	'Ε ν ι κ ὁς ἀριθ μ ὁς	
	Θέμα	εύδαιμον-
'Ονομ. δ ἡ εύδαιμων		τὸ εὔδαιμον
Γεν. τοῦ τῆς εύδαιμον·ος		τοῦ εύδαιμονος
Δοτ. τῷ τῇ εύδαιμον·ι		τῷ εύδαιμον·ι
Αἰτ. τὸν τὴν εύδαιμον·α		τὸ εὔδαιμον
Κλητ. ὃ ὃ εύδαιμον		ὅ εύδαιμον

Πληθυντικός ἀριθμός

'Ονομ. οἱ αἱ εύδαιμον·ες	τά εύδαιμον·α
Γεν. τῶν τῶν εύδαιμόν·ων	τῶν εύδαιμόν·ων
Δον. τοῖς ταῖς εύδαιμο·σι	τοῖς εύδαιμο·σι
Αἰτ. τοὺς τὰς εύδαιμον·ας	τὰ εύδαιμον·ας
Κλητ. ὁ ὅ εύδαιμον·ες	ὁ εύδαιμον·ας

Ἐνικός ἀριθμός

'Ονομ. ὁ ἡ ἄρρην	τὸ ἄρρεν
Γεν. τοῦ τῆς ἄρρεν·ος	τοῦ ἄρρεν·ος
Δοτ. τῷ τῇ ἄρρεν·ι	τῷ ἄρρεν·ι
Αἰτ. τὸν τὴν ἄρρεν·α	τὸ ἄρρεν
Κλητ. ὁ ὅ ἄρρεν	ὁ ἄρρεν

Πληθυντικός ἀριθμός

'Ονομ. οἱ αἱ ἄρρεν·ες	τὰ ἄρρεν·α
Γεν. τῶν τῶν ἄρρέν·ων	τῶν ἄρρέν·ων
Δον. τοῖς ταῖς ἄρρε·σι	τοῖς ἄρρε·σι
Αἰτ. τοὺς τὰς ἄρρεν·ας	τὰ ἄρρεν·ας
Κλητ. ὁ ὅ ἄρρεν·ες	ὁ ἄρρεν·ας

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Ἡ ἑνική ὀνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ σχηματίζεται δπως καὶ ἡ ὀνομαστική τῶν ἐνρινολήκτων οὔσιαστικῶν.
2. Ἡ ἑνική κλητική τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ ἡ ὀνομαστική αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ οὐδετέρου, ἔχουν τὸν τύπον τοῦ θέματος.
3. Τὰ σύνθετα εἰς -ων γεν.-ονος εἰς τὴν ἑνικὴν κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικήν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ οὐδετέρου, ἀναβιβάζουν τὸν τόνον, ἀλλ' οὐχὶ πέραν τῆς τελευταίας συλλαβῆς τοῦ πρώτου συνθετικοῦ. Π. χ. δ. ἡ εύδαιμων, ὁ εύδαιμον, τὸ εύδαιμον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 72.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ἐπίθετα :

‘Ο σώφρων, τὸ σῶφρον, - ὁ πεῖσμων, τὸ πεῖσμον - ὁ νοήμων, τὸ νοῆμον - ὁ παράφρων, τὸ παράφρον - ὁ εὐγάμων, τὸ εὐγάμον, - ὁ μεγαλόφρων, τὸ μεγαλόφρον - ὁ ἔλεήμων, τὸ ἔλεήμον.

3. Σιγμόληκτα δικατάληκτα ἐπίθετα λήγοντα

εἰς -ης γεν. -ους

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
	Θέμα	ἐπιμελεσ-
’Ονομ.	ὁ ἡ ἐπιμελής	τὸ ἐπιμελὲς
Γεν.	τοῦ τῆς ἐπιμελοῦς (λέ·ος)	τοῦ ἐπιμελοῦς (λέος)
Δοτ.	τῷ τῇ ἐπιμελεῖ (λέ·ι)	τῷ ἐπιμελεῖ
Αἰτ.	τὸν τὴν ἐπιμελῆ (λέ·α)	τὸ ἐπιμελὲς
Κλητ.	ῷ ἐπιμελὲς	ῷ ἐπιμελὲς
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
’Ονομ.	οἱ αἱ ἐπιμελεῖς (λέ·ες)	τὰ ἐπιμελῆ (λέ·α)
Γεν.	τῶν τῶν ἐπιμελῶν (λέ·ων)	τῶν ἐπιμελῶν
Δοτ.	τοῖς ταῖς ἐπιμελέσι (λέσ·σι)	τοῖς ἐπιμελέσι
Αἰτ.	τοὺς τὰς ἐπιμελεῖς	τὰ ἐπιμελῆ (λέ·α)
Κλητ.	ῷ ἐπιμελεῖς	ῷ ἐπιμελῆ

Παρατηρήσεις

1. Εἰς τὰ ἐπίθετα εἰς -ης ὁ χαρακτήρ σ, δταν εύρισκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων κατὰ τὴν κλίσιν, ἀποβάλλεται καὶ τὰ συμπίπτοντα φωνήεντα συναιροῦνται. Π. χ. Θέμα ἐπιμελες+ος = ἐπιμελέ+ος=ἐπιμελοῦς.

2. Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τὸ ε συναιρεῖται εἰς η. Π. χ. ἐπιμελε·ς=ἐπιμελής.

3. Τὸ εα τῶν εἰς ης ἐπιθέτων συναιρεῖται εἰς η. Π. χ. τὸν

έπιμελέ-α έπιμελή. "Οταν δμως πρὸ τοῦ — εα ὑπάρχῃ ε ἡ ι συναιρεῖται εἰς α. Π.χ. ὑγιέα=ύγια, ἐνδεέα=ἐνδεᾶ.

4. Ἡ ἐνικὴ κλητικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ εἶναι δμοία μὲ τὸ θέμα. Π.χ. ὁ ἐπιμελῆς, ὁ ἐπιμελές.

ΣΗΜ. Τὰ σύνθετα βαρύτονα ἐπίθετα εἰς **ης -ες**, εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ εἰς τὴν δνομαστικὴν, αἴτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ οὐδετέρου, ἀναβιβάζουν τὸν τόνον. Π.χ. ὁ συνήθης, ὁ σύνηθες. Ἐξαριστάντα τὰ εἰς **ωδης**. Π.χ. ὁ εὐώδης, ὁ εὐώδες. Εἰς δὲ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν Π.χ. τῶν συνήθων.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 73.— Κλίνατε τὰ παρακάτω ἐπίθετα.

‘Ο ἀληθής, ὁ ἀσθενής, ὁ εὐπειθής, ὁ εὐσεβής, ὁ εὐφυής, ὁ ὑγιής, ὁ εὐώδης, ὁ συνήθης, ὁ αὐθάδης, ὁ δασώδης, ὁ ἄκανθώδης, ὁ πλήρης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 74.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν.

‘Ο σώφρων δὲν περιπίπτει εἰς σφάλμα. ‘Ο αὐθάδης παῖς γίνεται μισητός. Τὸ τριαντάφυλλον εἶναι εὐῶδες. ‘Ο διδάσκαλος ἀγαπᾶ τὸν ἐπιμελῆ μαθητήν. ’Εκεῖνος ἐνήργησεν ὃς νοήμων ἄνθρωπος. ‘Ο ὑγιής ἄνθρωπος εἶναι εὐτυχής.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 75.— Θέσατε τὰ ἔντος τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν.

Οἱ (εὐπειθής) μαθηταὶ ὑπακούονταν εἰς τοὺς κανονισμοὺς τοῦ σχολίου. Τὴν (ἀσθενής) μητέρα πρέπει νὰ περιποιούμεθα. Τοῦ (εὐσεβής) ἀνθρώπου ἡ πίστις εἶναι μεγάλη. Εἰς τὴν (δασώδης) περιοχὴν βόσκουν πολλὰ ζῶα. Τοῦ (ὑγιής) τὸ χρῶμα εἶναι ζωηρὸν. Εἰς τὸ (πλήρης) ὅχημα ἀπαγορεύεται ἡ εἰσόδος. Τοὺς (πείσμων) οὐδεὶς ἀγαπᾶ. Διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀποκτοῦμεν (ὑγιεῖς) σώματα. Εἰς τὰς (βραχώδης) ἀκτὰς προσέκρουσε τὸ πλοῖον. Νὰ εἴμεθα (εὐγνώμων) πρὸς τοὺς εὐεργέτας μας.

ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Τὰ συνηθέστερα ἀνώμαλα ἐπίθετα εἶναι: ὁ πολύς, ἡ πολλή, τὸ πολύ,— ὁ μέγας, ἡ μεγάλη, τὸ μέγα καὶ ὁ πρᾶσις, ἡ πρα-εῖα, τὸ πρᾶον. Ταῦτα κλίνονται ἀνωμάλως ὡς ἔξης.

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμός		
Όνομ. ὁ πολὺς	ἡ πολλὴ	τὸ πολὺ	
Γενικὴ τοῦ πολλοῦ	τῆς πολλῆς	τοῦ πολλοῦ	
Δοτικὴ τῷ πολλῷ	τῇ πολλῇ	τῷ πολλῷ	
Αἰτιατ. τὸν πολὺν	τὴν πολλήν	τὸ πολὺ	
Κλητ. ὅ πολύ	ὅ πολλὴ	ὅ πολύ	

Πληθυντικὸς ἀριθμός

Πτώσεις	αἱ πολλαὶ	τὰ πολλά
Όνομ. οἱ πολλοί	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν
Γενικὴ τῶν πολλῶν	ταῖς πολλαῖς	τοῖς πολλοῖς
Δοτικὴ τοῖς πολλοῖς	τὰς πολλὰς	τὰ πολλὰ
Αἰτιατ. τοὺς πολλούς	ὅ πολλαὶ	ὅ πολλά
Κλητ. ὁ πολλοί		

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμός		
Όνομ. ὁ μέγας	ἡ μεγάλη	τὸ μέγα	
Γενικὴ τοῦ μεγάλου	τῆς μεγάλης	τοῦ μεγάλου	
Δοτικὴ τῷ μεγάλῳ	τῇ μεγάλῃ	τῷ μεγάλῳ	
Αἰτιατ. τὸν μέγαν	τὴν μεγάλην	τὸ μέγα	
Κλητικὴ ὁ μέγα	ὅ μεγάλη	ὅ μέγα	

Πληθυντικὸς ἀριθμός

Πτώσεις	αἱ μεγάλαι	τὰ μεγάλα
Όνομ. οἱ μεγάλοι	τῶν μεγάλων	τῶν μεγάλων
Γενικὴ τῶν μεγάλων	ταῖς μεγάλαις	τοῖς μεγάλοις
Δοτικὴ τοῖς μεγάλοις	τὰς μεγάλας	τὰ μεγάλα
Αἰτιατ. τοὺς μεγάλους	ὅ μεγάλαι	ὅ μεγάλα
Κλητικὴ ὁ μεγάλοι		

Πτώσεις			Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Όνομ.	ό	πρᾶος	ή	πραεῖα	τὸ	πρᾶον
Γεν.	τοῦ	πράου	τῆς	πραείας	τοῦ	πράου
Δοτ.	τῷ	πράῳ	τῇ	πραείᾳ	τῷ	πράῳ
Ἄλτ.	τὸν	πρᾶον	τὴν	πραεῖαν	τὸ	πρᾶον
Κλητ.	ῶ	πρᾶε	ῶ	πραεῖα	ῶ	πρᾶον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς						
Όνομ.	οἱ	πρᾶοι	αἱ	πραεῖαι	τὰ	πραέα
Γεν.	τῶν	πράων (πραέων)	τῶν	πραειῶν	τῶν	πραέων
Δοτ.	τοῖς	πράοις (πραέσι)	ταῖς	πραείαις	τοῖς	πραέσι
Ἄλτ.	τούς	πράους	τὰς	πραείας	τὰ	πραέα
Κλητ.	ῶ	πρᾶοι	ῶ	πραεῖαι	ῶ	πραέα

1. Τὰ ἀνώμαλα ἐπίθετα μέγας καὶ πολὺς ἔχουν δύο θέματα: πολυ- πολο μεγα- καὶ μεγαλο-. Ταῦτα σχηματίζουν τὴν ὄνομαστικήν, αἴτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου κατὰ τὴν γ'. κλίσιν ἐκ τοῦ θέματος πολύ καὶ μέγα. "Ολας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις κατὰ τὴν β'. κλίσιν ἐκ τοῦ θέματος πολλο- καὶ μεγαλο-.

2. Τὸ θηλυκὸν τῶν ἀνωμάλων ἐπιθέτων πολὺς καὶ μέγας κλίνεται δμαλῶς κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν.

3. Τὸ πολὺς εἰς τὰς πτώσεις εἰς τὰς ὅποιας σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος πολυ- καὶ κλίνεται κατὰ τὴν γ'. κλίσιν, γράφεται μὲν ἔν -λ. Εἰς δὲ τὰς πτώσεις εἰς τὰς ὅποιας σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος πολλο- καὶ κλίνεται κατὰ τὴν β'. κλίσιν, γράφεται μὲν δύο -λλ.

4. Τὸ ἐπίθετον πρᾶος ἔχει δύο θέματα πραο- καὶ πραε-. Τὸ ἀρσενικὸν αὐτοῦ κλίνεται κατὰ τὴν β'. κλίσιν, τὸ θηλυκὸν κατὰ τὴν α'. κλίσιν (ἀπὸ τὸ θέμα πραε) καὶ τὸ οὐδέτερον εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν κατὰ τὴν β'. κλίσιν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ γ'. κλίσιν, (ἀπὸ τὸ θέμα πραε-).

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 76.— Θέσατε τὰ ἑντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν.

Πληθυντικός (πολὺς) παρακολουθεῖ τὴν παρέλασιν. Ἐκ τῆς (πολλὴ) ἐργάζεται παρέλασιν.

γασίας προέρχεται κούρασις. Τὸ καλὸν ὄνομα ἀποκτᾶται μὲ (πολλὴ) καλὰς πράξεις. Εἰς τὴν μάχην (πολὺς) στρατιῶται ἐφονεύθησαν. Τὰ (μέγα) ἔργα κατορθώνονται διὰ τῆς ὑπομονῆς.

ΚΛΙΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

1. Αἱ μετοχαὶ εἶναι ἐπίθετα τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα.

2 Ἐκ τῶν μετοχῶν ὅσαι λήγουν εἰς -μένος -μένη -μένον κλίνονται ως ἐπίθετα τῆς β'. κλίσεως. Π.χ. ὁ λυόμενος, ἡ λυομένη, τὸ λυόμενον' ὁ τιμώμενος, ἡ τιμωμένη, τὸ τιμώμενον' ὁ καλούμενος, ἡ καλουμένη, τὸ καλούμενον.

3. Αἱ συνηθέστεραι μετοχαὶ αἱ ὅποιαι κλίνονται κατὰ τὰ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς γ'. κλίσεως λήγουν:

- α) Εἰς -ων -ουσα -ον ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον.
- β) -ων -ῶσα -ων ὁ τιμῶν, ἡ τιμῶσα, τὸ τιμῶν.
- γ) Εἰς -ῶν -οῦσα -οῦν ὁ παρακαλῶν, ἡ -οῦσα, τὸ οῦν.
- δ) Εἰς -ας -ασα -αν ὁ γράψας, ἡ γράψασα, τὸ γράψαν.
- ε) Εἰς -εις -εῖσα -έν ὁ φονευθείς, ἡ φονευθεῖσα, τὸ -έν.

Παραδείγματα :

Πτώσεις		Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀνομ.	ὅ γράφων	ἡ γράφουσα	τὸ γράφον	
Γεν.	τοῦ γράφοντος	τῆς γραφούσης	τοῦ γράφοντος	
Δοτ.	τῷ γράφοντι	τῇ γραφούσῃ	τῷ γράφοντι	
Αἰτ.	τὸν γράφοντα	τὴν γράφουσαν	τὸ γράφον	
Κλητ.	ὦ γράφων	ὦ γράφουσα	ὦ γράφον	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς				
Ὀνομ.	οἱ γράφοντες	αἱ γράφουσαι	τὰ γράφοντα	
Γεν.	τῶν γραφόντων	τῶν γραφουσῶν	τῶν γραφόντων	
Δοτ.	τοῖς γράφουσι	ταῖς γραφούσαις	τοῖς γράφουσι	
Αἰτ.	τοὺς γράφοντας	τὰς γραφούσας	τὰ γράφοντα	
Κλητ.	ὦ γράφοντες	ὦ γράφουσαι	ὦ γράφοντα	

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμός
Ὀνομ. δ μελετῶν (άων)	ἡ μελετῶσα (άουσα)
Γεν. τοῦ μελετῶντος (άοντος)	τῆς μελετώσης (αούσης)
Δοτ. τῷ μελετῶντι (άοντι)	τῇ μελετώσῃ (αούσῃ)
Αἰτιατ. τὸν μελετῶντα (άοντα)	τὴν μελετῶσαν (αούσαν)
Κλητ. ὃ μελετῶν (άων)	ὅ μελετῶσα (αούσα)
Πληθυντικὸς ἀριθμός	Ἐνικὸς ἀριθμός
Ὀνομ. οἱ μελετῶντες (άοντες)	αἱ μελετῶσαι (άουσαι)
Γεν. τῶν μελετῶντων (αόντων)	τῶν μελετουσῶν (αουσῶν)
Δοτ. τοῖς μελετῶσι (άουσι)	ταῖς μελετώσαις (αούσαις)
Αἰτιατ. τοὺς μελετῶντας (άοντας)	τὰς μελετώσας (αούσας)
Κλητ. ὁ μελετῶντες (άοντες)	ὁ μελετῶσαι (άουσαι)
Ἐνικὸς ἀριθμός	Πληθυντικὸς ἀριθμός
Ὀνομ., τὸ μελετῶν (άον)	τὰ μελετῶντα (άοντα)
Γεν. τοῦ μελετῶντος (άοντος)	τῶν μελετῶντων (αόντων)
Δοτ. τῷ μελετῶντι (άοντι)	τοῖς μελετῶσι (άουσι)
Αἰτ. τὸ μελετῶν (άον)	τὰ μελετῶντα (άοντα)
Κλητ. ὃ μελετῶν (άον)	ὅ μελετῶντα (άοντα)
Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμός
Πτώσεις	Πληθυντικὸς ἀριθμός
Ὀνομ. δ καλῶν (έων)	ἡ καλούσα (έουσα)
Γεν. τοῦ καλούντος (έοντος)	τῆς καλούσης (εούσης)
Δοτ. τῷ καλούντι (έοντι)	τῇ καλούσῃ (εούσῃ)
Αἰτ. τὸν καλούντα (έοντα)	τὴν καλούσαν (έουσαν)
Κλητ. ὃ καλῶν (έων)	ὅ καλούσα (έουσα)
Πληθυντικὸς ἀριθμός	Ἐνικὸς ἀριθμός
Πτώσεις	Πληθυντικὸς ἀριθμός
Ὀνομ. οἱ καλούντες (έοντες)	αἱ καλούσαι (έουσαι)
Γεν. τῶν καλούντων (εόντων)	τῶν καλουσῶν (εουσῶν)
Δοτ. τοῖς καλούσι (έουσι)	ταῖς καλούσαις (εούσαις)
Αἰτ. τοὺς καλούντας (οντας)	τὰς καλούσας (εούσας)
Κλητ. ὁ καλούντες (έοντες)	ὁ καλούσαι (έουσαι)

Πτώσεις	Ένικός ἀριθμός	Πληθυντικός ἀριθμός
Όνομ.	τὸ καλοῦν (έον)	τὰ καλοῦντα (έοντα)
Γεν.	τοῦ καλοῦντος (έοντος)	τῶν καλούντων (εόντων)
Δοτ.	τῷ καλοῦντι (έοντι)	τοῖς καλοῦσι (έουσι)
Αἰτ.	τὸ καλοῦν (έον)	τὰ καλοῦντα (έοντα)
Κλητ.	ῳ καλοῦν (έον)	ῳ καλοῦντα (έοντα)

Πτώσεις	Ένικός ἀριθμός
Όνομ.	δήλων (δῶν)
Γεν.	δηλοῦντος (όοντος)
Δοτ.	δηλοῦντι (όοντι)
Αἰτ.	δηλοῦντα (όοντα)
Κλητ.	δηλῶν (όων)

Πληθυντικός ἀριθμός	
Όνομ.	δηλοῦσα (όουσα)
Γεν.	δηλούσης (οούσης)
Δοτ.	δηλούσῃ (οούσῃ)
Αἰτ.	δηλοῦσαν (όουσαν)
Κλητ.	δηλοῦσα (όουσα)

Ένικός ἀριθμός	Πληθυντικός ἀριθμός
Όνομ.	δηλοῦν (όον)
Γεν.	δηλοῦντος (όοντος)
Δοτ.	δηλοῦντι (όοντι)
Αἰτ.	δηλοῦν (όον)
Κλητ.	δηλοῦν (όον)

Πτώσεις	Ένικός ἀριθμός	
'Ον. ὁ γράψας	ἡ γράψασα	τὸ γράψαν
Γεν. τοῦ γράψαντος	τῆς γραψάσης	τοῦ γράψαντος
Δοτ. τῷ γράψαντι	τῇ γραψάσῃ	τῷ γράψαντι
Αἰτ. τὸν γράψαντα	τὴν γράψασαν	τὸ γράψαν
Κλ. ὅ γράψας	ὅ γράψασα	ὅ γράψαν
Πληθυντικός ἀριθμός		
'Ον. οἱ γράψαντες	αἱ γράψασαι	τὰ γράψαντα
Γεν. τῶν γραψάντων	τῶν γραψασῶν	τῶν γραψάντων
Δοτ. τοῖς γράψασι	ταῖς γραψάσαις	τοῖς γράψουσι
Αἰτ. τοὺς γράψαντας	τὰς γραψάσας	τὰ γράψαντα
Κλ. ὁ γράψαντες	ὅ γράψασαι	ὅ γράψαντα
Πτώσεις	Ένικός ἀριθμός	
'Ον. ὁ φονευθεὶς	ἡ φονευθεῖσα	τὸ φονευθὲν
Γεν. τοῦ φονευθέντος	τῆς φονευθείσης	τοῦ φονευθέντος
Δοτ. τῷ φονευθέντι	τῇ φονευθεῖσῃ	τῷ φονευθέντι
Αἰτ. τὸν φονευθέντα	τὴν φονευθεῖσαν	τὸ φονευθὲν
Κλ. ὁ φονευθεὶς	ὅ φονευθεῖσα	ὅ φονευθὲν
Πληθυντικός ἄριθμός		
'Ον. οἱ φονευθέντες	αἱ φονευθεῖσαι	τὰ φονευθέντα
Γεν. τῶν φονευθέντων	τῶν φονευθεισῶν	τῶν φονευθέντων
Δοτ. τοῖς φονευθεῖσι	ταῖς φονευθείσαις	τοῖς φονευθεῖσι
Αἰτ. τοὺς φονευθέντας	τὰς φονευθείσας	τὰ φονευθέντα
Κλ. ὁ φονευθέντες	ὅ φονευθεῖσαι	ὅ φονευθέντα

Π α ρ α τ η ρ ḥ σ ε i s

1. Τὸ θηλυκὸν τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -ια καὶ κλίνεται κατά τὴν ά. κλίσιν. Π.χ. λύουσα θέμα λύοντ+ια=λύονσσα=λύονσα=λύουσα.

2. Ἡ κατάληξις α τοῦ θηλυκοῦ τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν είναι βραχεῖα. Π.χ. ἡ φονευθεῖσα.

3. Ἡ κλητική τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν εἶναι δόμοια μὲ τὴν δύνομαστικήν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 77.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν.

‘Ο εοστάσας ἐδέχθη πολλὰ δῶρα. Τὸν κινδυνεύσαντα κολυμβήτην ἔσωσεν ὁ φίλος του. Τοῦ θεραπευθέντος στρατιώτου χρονηγεῖται ἄδεια. Εἰς τὸν διασωθέντα ναυτικὸν παρεσχέθη ἡ πρώτη βιόηθεια. ‘Ο μανθάνων τὸ μάθημά του ἱκανοποιεῖ τὸν ἑαυτόν του.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 78.— Θέσατε τὰς ἐντὸς τῆς παρενθέσεως μετοχὰς εἰς τὴν ἀρμάζουσαν πτῶσιν.

Τὸν (εօρτάσας) ἐπεσκέφθησαν πολλοὶ φίλοι του. Οἱ (ἔχων) δύο χι-
τῶνας, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, δρείλουν νὰ δίδουν τὸν ἔνα. Τὸν (ἔχων)
καλοὺς νιοὺς πατέρα μακαρίζουσι οἱ ἀνθρωποι. Οἱ (τιμῶν) τοὺς γονεῖς
των τιμῶν τοὺς ἔαυτούς των.

ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Παραδείγματα :

‘Ο Πέτρος είναι ζωηρός. ‘Ο Παύλος είναι ζωηρότερος του Πέτρου.
‘Ο Δημήτριος είναι ζωηρότατος δύσων.

Εις τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον ζωηρός φανερώνει ἀπλῶς τὴν ἰδιότητα τοῦ Πέτρου. Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον ζωηρότερος φανερώνει διὰ διαφορῆς συγκρινόμενος μὲ τὸν Πέτρον, ἔχει τὴν ἰδιότητα αὐτὴν εἰς μεγαλύτερον βαθμόν. Καὶ εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα τὸ ζωηρότατος φανερώνει διὰ διαφορῆς ἔχει τὴν ἰδιότητα αὐτὴν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀπ' δλους.

1. Τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς βαθμούς: Τὸν δετικόν, τὸν συγκριτικὸν καὶ τὸν ὑπερθετικόν.

α) Ό δετικός βαθμός φανερώνει άπλως την ίδιοτητα του ούσιαστικού.

β) Όσυγκριτικός βαθμός φανερώνει ότι, από δύο ούσια-
στικά τὰ δόποια ἔχουν τὴν ἰδιαν ἰδιότητα, τὸ ἐν ἑξ αὐτῶν ἔχει
τὴν ἰδιότητα ταύτην εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμὸν από τὸ ἄλλο.

γ) Ό ύπερδετικός βαθμός φανερώνει δτι, ἀπ' ὅλα τὰ οὐσιαστικά τὰ δόποια ἔχουν τὴν αὐτὴν ἰδιότητα, ἐν ἐξ αὐτῶν ἔχει τὴν ἰδιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμόν.

2. Ὁ συγκριτικὸς καὶ ύπερθετικὸς βαθμὸς μαζὶ λέγονται παραδετικά.

Παραθετικὰ τῶν εἰς -ος Ἐπιθέτων

1. Αἱ καταλήξεις τῶν παραθετικῶν εἰναι τοῦ μὲν συγκριτικοῦ -τερος -τερα -τερον, τοῦ δὲ ύπερθετικοῦ -τατος -τατη -τατον. Αἱ καταλήξεις αὗται προστίθενται εἰς τὸ θέμα τοῦ θετικοῦ βαθμοῦ. Π.χ. ξηρός, θέμα ξηρο-, ξηρό-τερος.

Παράδειγμα :

Θετικός	Συγκριτικός	Ύπερθετικός
α) ξηρός (θέμα ξηρο-) λεπτός (θέμ. λεπτό-) τερπνός ένδοξος	ξηρότερος λεπτότερος τερπνότερος ένδοξότερος	ξηρότατος λεπτότατος τερπνότατος ένδοξότατος
β) σοφός νέος	σοφώτερος νεώτερος	σοφώτατος νεώτατος

2. Τὸ θέμα τῶν δευτεροκλίτων ἐπιθέτων λήγει εἰς ο : ἀγαθός (θέμα ἀγαθο-). Τὸ ο τοῦ θέματος πρὸ τῶν καταλήξεων -τερος καὶ -τατος γράφεται ἄλλοτε μὲ ο καὶ ἄλλοτε μὲ ω.

Γράφεται μὲ ο :

Παράδειγμα :

α) ζωηρός, (θέμ. ζωηρο-) ζωηρότερος ζωηρότατος	α) δταν μετὰ τὴν προσθήκην τῶν παραθετικῶν καταλήξεων -τερος καὶ -τατος ἡ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ο συλλαβὴ εἶναι μακρά.
β) λεπτός (θέμα λεπτο-) λεπτότερος λεπτότατος ένδοξος (θέμ. ένδοξο-) ένδοξότερος ένδοξότατος	β) δταν μετὰ τὴν προσθήκην τῶν παραθετικῶν καταλήξεων ἡ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ο συλλαβὴ εἶναι δέσει μακρά, δταν δηλαδὴ τὸ βραχὺ φωνῆται τῆς συλλαβῆς εύρισκεται πρὸ δύο ἡ τριῶν συμφώνων ἡ διπλοῦ ζ, ξ, ψ.
γ) ἔν-τιμος -ότερος προ-θυμος -ότερος εὖ-ψυχος -ότερος ἔγ-κυρος -ότερος	γ) τὰ σύνθετα Ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς -τιμος δυμος, -ψυχος, -λυπος, -κυρος, -χυμος, -νικος καὶ κίνδυνος, ἔχουν τὸ διχρονον μακρόν.

- δ) ἀνιαρός -ότερος
 ίσχυρός -ότερος
 λιτός -ότερος
 τρανός -ότερος
- δ) Τὰ ἐπίθετα ἀνιαρός, ίσχυρός, λιτός, τρανός, σιμός καὶ ψιλός ἔχουν τὸ διχρονὸν μακρόν.

Γράφονται μὲν ω (έκτείνεται δηλαδὴ τὸ ο εἰς ω).

Παράδειγμα:

- α) νέος (θέμα (νεο-
 νε·ώτερος
 νε·ώτατος)
- β) τίμιος -ώτερος
 λογικός -ώτερος
 χρήσιμος -ώτερος
 ἀνθρώπινος -ώτερος

- α) δταν ἡ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ο συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα.
- β) τὰ παραθετικὰ τῶν ἐπιθέτων τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς ιος -ικος -ιμος καὶ -ινος, διότι ἔχουν τὸ ι τῆς παραληγούσης βραχύ.

Παραθετικὰ τῶν λοιπῶν ἐπιθέτων

Πάραδείγματα:

- α) ἀληθής -έστερος
 εύδαιμων -έστερος
 ἐπιμελής -έστερος
- β) ταχὺς -ύτερος
 γλυκὺς -ύτερος
 εὐθύς -ύτερος
- γ) βλάξ — βλακίστερος
 ἄρπαξ -άρπαγίστερος
 λάλος — λαλίστερος

- α) τὰ λήγοντα εἰς -ης -ης καὶ -ων -ων -ον δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως σχηματίζουν τὰ παραθετικὰ εἰς -εστερος.
- β) τὰ εἰς -ὺς -εῖα -ύ ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς -ύτερος.
- γ) τὰ μονοκατάληκτα ἐπίθετα βλάξ, ἄρπαξ, λάλος, πλεονέκτης καὶ κλέπτης σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς -ιστερος.

ΣΗΜ. Τὸ ἐπίθετον ἀπλοῦν καὶ τὸ εὕνους σχηματίζουν τὰ παραθετικὰ τῶν εἰς —ούστερος π.χ. ἀπλούστερος, εὔνούστερος. Ἐπίσης τὰ ἐπίθετα ἰδιος καὶ φίλος ἔχουν τὰ ἔξης παραθετικά. ἰδιαίτερος — ἰδιαίτατος. φίλτερος — φίλτατος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 79.— Σχηματίσατε τὰ παραθετικὰ τῶν κάτωθι ἐπιθέτων.

Ἄξιος, τέλειος, σκληρός, σπουδαῖος, ἥσυχος, θεομός, τερπνός, θετικός, δυνατός, πρόθυμος, εὔχυμος, ἀκυρός, φιλόνικος, λιτός, εὔσεβής, εὐγενής, βαθὺς, εὐγνώμων, νοήμων.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 80.— Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα νά γραφοῦν εἰς τὸν κατάλληλον βαθμόν.

Ο οἶκος τοῦ Θεοῦ εἶναι (ἴερὸς) χῶρος. Ἡ (ύψηλὴ) κορυφὴ τοῦ ὅρους εἶναι ἀδενδρος. Ἡ (πλουσία) χώρα σήμερον εἶναι ἡ Ἀμερική. (Τακτικὸς) εἶναι ὁ Γεώργιος τοῦ Βασιλείου. Ἡ (εὐφορος) πεδιὰς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Θεσσαλία. (Εὔκολον) εἶναι νὰ ἔργασθης νέος παρὰ γέρων. Ο (φοβερὸς) δάνατος εἶναι τῆς πείνης. Ο χρυσὸς εἶναι (πολύτιμος) τοῦ ἀργύρου. Ο Ἑλλην στρατιώτης εἶναι (εὔψυχος) τῶν ἄλλων στρατιωτῶν. Ο Λέων ὅταν δὲν πεινᾶ εἶναι ἀκίνδυνος) τῆς τίγρεως.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 81.— Συμπληρώσατε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων τῆς παρακάτω ἀσκήσεως.

Ο Μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ ἐνδοξ—τατος βασιλεὺς τοῦ κόσμου. Ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον νε—τατος καὶ εἰς μικρο—τατον διάστημα ἔκυριενσε τὰ περιστ—τερα καὶ πλουσι—τερα ἔθνη τῆς γῆς. Ἡτο ὥραι—τατος εἰς τὴν μορφὴν καὶ τολμηρο—τατος εἰς τοὺς πολέμους. Ἐνίκησε τοὺς ἀνδρει—τάτους λαοὺς καὶ τὸ ὄνομά του ἔγινε γνωστ—τατον εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Άνωμαλα παραθετικά

1. Μερικὰ ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά τῶν ἀνωμάλως. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἔξης :

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ὑπερθετικὸς
καλός	καλύτερος	κάλλιστος ἢ ἄριστος
κακός	χειρότερος	κάκιστος ἢ χείριστος
μέγας	μεγαλύτερος	μέγιστος
πολύς	πλειότερος ἢ περισσότερος	πλεῖστος
δλίγος	δλιγώτερος	δλιγιστος ἢ ἐλάχιστος
αἰσχρὸς	αἰσχρότερος	αἰσχρότατος ἢ αἰσχιστος
ἐχθρὸς	ἐχθρότερος	ἐχθρότατος ἢ ἐχθιστος
ταχύς	ταχύτερος	ταχύτατος ἢ τάχιστος
ύψηλός	ύψηλότερος	ύψηλότατος ἢ ὕψιστος

2. Τὰ παραθετικά σχηματίζονται πολλάκις καὶ περιφραστικῶς.

Ο μὲν ουγκριτικός διά τῶν Ἐπιρρημάτων πολύ, περισσότερον, πλέον, μᾶλλον ἡ λίαν, δὲ δὲ ὑπερθετικός διά τῶν Ἐπιρρημάτων πάρα πολύ, (τὰ) μάλιστα. Π.χ. σοφός—πολύ, περισσότερον, μᾶλλον ἡ λίαν σοφός—πάρα πολύ, (τὰ) μάλιστα σοφός.

ΣΗΜ. Μερικά ἐπίθετα δὲν ἔχουν παραθετικά. Ταῦτα εἶναι: α) δσα δηλώνουν όλην· π.χ. ξύλινος, χρυσοῦς. β) δσα δηλώνουν χρόνον, π.χ. σημερινός, ἔφετεινός. γ) δσα δηλώνουν καταγωγήν, π.χ. Πατρικός, Περσικός. Καὶ δ) τὰ Ἐπίθετα: νεκρός, θνητός, ἀθάνατος, πάνσοφος κλπ.

3. Μερικῶν παραθετικῶν ἐλλείπει ὁ θετικός βαθμός, διότι σχηματίζονται ἐξ ἐπιρρήματος ἢ προθέσεως. Τὰ κυριώτερα εἰναι τὰ ἔξης.

'Επιρρήματα τοπικά	ἄνω	ἀνώτερος	ἀνώτατος
	κάτω	κατώτερος	κατώτατος
	ἄπω	ἀπώτερος	ἀπώτατος
	ἔσω	ἔσωτερος	ἔσωτατος
	ἔξω	ἔξωτερος	ἔξωτατος
	ἔγγυς	ἔγγύτερος	ἔγγύτατος
	πλησίον	πλησιέστερος	πλησιέστατος
προθέσεις	ύπερ	ύπέρτερος	ύπέρτατος
	πρὸ	πρότερος	πρῶτος
	—	ὕστερος	ὕστατος
	—	—	ἔσχατος

Παραθετικά Ἐπιρρημάτων

Παραδείγματα :

·Απήντησε προθύμιως	ἐτιμωρήθην σκληρῶς
·ἀπήντησε προθυμότερον	ἐτιμωρήθην σκληρότερον
·ἀπήντησε προθυμότατα	ἐτιμωρήθην σκληρότατα

1. Τὰ τροπικά ἐπιρρήματα εἰς -ως σχηματίζονται ἐκ τῆς γενικῆς πληθυντικῆς τῶν ἐπιθέτων διά τῆς τροπῆς τοῦ -ν εἰς -ς. Π.χ. δίκαιος γεν. δικαίων, ἐπίρρημα δικαίως. Τὰ εἰς ως ἐπιρρήματα τὰ δόποῖα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπώνται. Π.χ. καλῶς, δρθῶς.

2. Τὰ παραγόμενα ἐπιρρήματα ἐξ ἐπιθέτων ἔχουν καὶ πα-

ραθετικά. Ταῦτα σχηματίζουν τὸν μὲν συγκριτικὸν μὲ τὴν ἐνικήν αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου τοῦ συγκριτικοῦ, τὸ δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὴν πληθυντικὴν αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου τοῦ ὑπερθετικοῦ. Π.χ. ἐπίρρημα δικαίως, συγκριτικὸν δικαιότερον, ὑπερθετικὸν δικαιότατα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 82.— Σχηματίσατε ἐπιρρήματα μετὰ τῶν παραθετικῶν των ἀπὸ τὰ κάτωθι ἐπίθετα.

Σοφός, εὔκολος, φρόνιμος, ἐλαφρός, ἴσχυρός, ἔνδοξος, ἀληθής, εὐδαίμων, βαρύς, καλός, πολύς, κακός, μέγας, μικρός.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 83.— Τρέψατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπιρρήματα εἰς τὸν ὑπερθετικὸν βαθμόν.

Οἱ στρατιῶται ἐμάρχοντο (ἀνδρείως) κατὰ τῶν ἐχθρῶν. (Ὦρθῶς) ἀπῆντησε διάρτυς εἰς τὸ δικαστήριον. (Δικαίως) ἐτιμωρήθησαν οὗτοι οἱ μαθηταί. Τὰ ἀειθαλῆ δένδρα ἀναπτύσσονται (βραδέως). (Συνήθως) οἱ δρειβάται κρατοῦν δάρδον εἰς τὴν ἀνάβασιν. Οὗτος ἐφέρθη (τιμίως) εἰς τὸν φίλον του.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Παραδείγματα :

“**Ηλθον πέντε** μαθηταί. ‘Ο Πέτρος ἦλθεν **δέκατος**. ‘Ο **ἔμπορος** ἔλαβεν διπλοῦν κέρδος. ‘Ο Νικόλαος **ἔλαβεν διπλάσιον** μερίδιον.

1. Αἱ λέξεις πέντε, δέκατος, διπλοῦν, διπλάσιον φανερώνουν ἀριθμὸν καὶ λέγονται ἀριθμητικά.
2. Τὰ ἀριθμητικὰ εἰναι τριῶν εἰδῶν : α) ἀριθμητικὰ ἐπίθετα
β) ἀριθμητικὰ ούσιαστικά καὶ γ) ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα.

Α'. Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα

1. Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα διαιροῦνται εἰς ἀπόλυτα, τακτικά, χρονικά, πολλαπλασιαστικά, ἀναλογικά καὶ διανεμητικά.

a) Ἀριθμητικὰ ἀπόλυτα

Παραδείγματα :

‘**Η αἴθουσά μας** ἔχει **τριάκοντα** μαθητάς, **δέκα** θρανία καὶ **δύο** πίνακας.

Αἱ λέξεις τριάκοντα, δέκα καὶ δύο φανερώνουν ἀριθμὸν προσώπων καὶ πραγμάτων.

1. Τὰ ἀριθμητικὰ τὰ ὅποια φανερώνουν ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων, τῶν ζώων καὶ πραγμάτων περὶ τῶν ὅποιων γίνεται λόγος λέγονται ἀπόλυτα.

2. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ εἰς, τρεῖς καὶ τέσσαρες, κλίνονται ως ἔξῆς:

Πτώση	εἰς, μία, ἐν	τρεῖς, τρία		τέσσαρες, τέσσαρα		
	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς				
’Ον. εἰς	μία	ἐν	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν. ἐνδός	μιᾶς	ἐνδός	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτ. ἐνὶ	μιᾷ	ἐνὶ	τρισὶ	τρισὶ	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Ἄλτ. ἐνα	μίαν	ἐν	τρεῖς	τρία	τέσσαρας	τέσσαρα
Κλ. —	—	—	—	—	—	—

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν

1. Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν κλίνονται:

α) Τὸ ἀπόλυτον ἀριθμητικὸν εἰς εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ως τριτόκλιτον ἐπίθετον.

β) Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ τρεῖς καὶ τέσσαρες εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ως δικατάληκτα ἐπίθετα (ἀρ. καὶ θηλ. τρεῖς, οὐδ. τρία).

γ) Τὰ ἀπὸ τοῦ διακόσια καὶ ἄνω ἀπόλυτα ἀριθμητικά, μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ως τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως. Π.χ. διακόσιοι, διακοσίων, διακοσίοις, διακοσίους.

2. Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν εἶναι ἄκλιτα:

α) Τὸ ἀπόλυτον ἀριθμητικὸν δύο καὶ β) τὰ ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατόν.

3. "Ολα τὰ ἀριθμητικὰ δασύνονται, πλὴν τοῦ δκτῶ, ἐννέα καὶ εἴκοσι.

4. Τὸ ἐννέα γράφεται μὲν δύο νν, τὰ δὲ παράγωγά του μὲν ν. Π.χ. ἐννατος, ἐνενήκοντα.

ΣΗΜ. Οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες ἀντὶ τῶν ἀραβικῶν ἀριθμῶν 1, 2, 3, 4, κλπ. μετεχειρίζοντο ως ἀριθμοὺς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν παρατιθέμενον πίνακα. Διὰ τὸν ἀριθμὸν 6 μετεχειρίζοντο τὸ σημεῖον Η (=στίγμα) ή στ', διὰ τὸν ἀριθμὸν 90 τὸ Η (=κόπτα) καὶ διὰ τὸ 900 τὸ Θ (=σαμπτί).

Πίναξ τῶν ἀπολύτων καὶ τακτικῶν ἀριθμητικῶν

Αριθμοί Αραβ. Έλλην.	Α πόλυτα	Τακτικά
1 α'	εῖς, μία, ἐν	πρῶτος - η - ον
2 β'	δύο	δεύτερος - α - ον
3 γ'	τρεῖς, τρία	τρίτος - η - ον
4 δ'	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος - η - ον
5 ε'	πέντε	πέμπτος - η - ον
6 ζ'	ἕξ	ἕκτος - η - ον
7 ι'	έπτα	ἕβδομος - η - ον
8 η'	όκτω	Ὀγδοος - η - ον
9 θ'	ἐννέα	ἐννατος - η - ον
10 ι'	δέκα	δέκατος - η - ον
11 ια'	ἔνδεκα	ἔνδεκατος - η - ον
12 ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος - η - ον
13 ιγ'	δέκα τρία	δέκατος τρίτος - η - ον
14 ιδ'	δέκα τέσσαρα	δέκατος τέταρτος - η - ον
15 ιε'	δέκα πέντε	δέκατος πέμπτος - η - ον
16 ις'	δέκα ἔξι	δέκατος ἕκτος - η - ον
17 ιζ'	δέκα ἑπτά	δέκατος ἕβδομος - η - ον
18 ιη'	δέκα ὀκτώ	δέκατος Ὀγδοος - η - ον
19 ιθ'	δέκα ἐννέα	δέκατος ἐννατος - η - ον
20 κ'	εἴκοσι	εἰκοστὸς - η - ον
30 λ'	τριάκοντα	τριακοστὸς - η - ον
40 μ'	τεσσαράκοντα	τεσσαρακοστὸς - η - ον
50 ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστὸς - η - ον
60 ξ'	έξηκοντα	έξηκοστὸς - η - ον
70 ο'	έβδομήκοντα	έβδομηκοστὸς - η - ον
80 π'	δύδοηκοντα	δύδοηκοστὸς - η - ον
90 η'	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστὸς - η - ον
100 ρ'	έκατὸν	έκατοστὸς - η - ον
200 σ'	διακόσιοι - αι - α	διακοσιοστὸς - η - ον
300 τ'	τριακόσιοι - αι - α	τριακοσιοστὸς - η - ον
400 υ'	τετρακόσιοι - αι - α	τετρακοσιοστὸς - η - ον
500 φ'	πεντακόσιοι - αι - α	πεντακοσιοστὸς - η - ον
600 χ'	έξακόσιοι - αι - α	έξακοσιοστὸς - η - ον
700 ψ'	έπτακόσιοι - αι - α	έπτακοσιοστὸς - η - ον
800 ω'	όκτακόσιοι - αι - α	όκτακοσιοστὸς - η - ον
900 ς'	ἐνακόσιοι - αι	ἐνακοσιοστὸς - η - ον
1000 α	χιλιοι - αι - α	χιλιοστὸς - η - ον
2000 β	δισχιλιοι - αι - α	δισχιλιοστὸς - η - ον
10000 ι	μύριοι - αι - α	μυριοστὸς - η - ον

β'. Τακτικά άριθμητικά

‘Ο Δημήτριος ήλθεν πρώτος εἰς τοὺς ἀγῶνας. ‘Ο Θρασύβουλος φοιτᾷ εἰς τὴν πέμπτην τάξιν.

1. Τακτικά άριθμητικά λέγονται, δσα φανερώνουν τὴν σειρὰν ἢ τὴν τάξιν, τὴν ὅποιαν ἔχει ἐν ἀντικείμενον μεταξὺ τῶν ἄλλων. Λήγουν δὲ εἰς -τος μέχρι τοῦ δέκατος ἔνατος (πλὴν τοῦ δευτερος, ἔβδομος καὶ ὅγδοος) καὶ εἰς -στος ἀπὸ τοῦ εἰκοστὸς καὶ ἄνω.

2. Τὰ τακτικά άριθμητικά κλίνονται ως τρικατάληπτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως Π.χ. ὁ πρώτος τοῦ πρώτου κλπ.

γ'. Χρονικά άριθμητικά

1. Τὰ χρονικά άριθμητικά φανερώνουν ποίαν ἡμέραν τελειώνει μία πρᾶξις καὶ λήγουν εἰς -αιος. Π.χ. δευτεραῖος = τὴν δευτέραν ἡμέραν.

δ'. Πολλαπλασιαστικά

Παραδείγματα :

Τριπλοῦν ἄλμα. Οἱ ὑπάλληλοι κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων λαμβάνουν διπλοῦν μισθόν.

1. Τὰ πολλαπλασιαστικά φανερώνουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται ἐν ἀντικείμενον καὶ λήγουν εἰς -πλοῦς -πλῆ -πλοῦν Π.χ. ἀπλοῦς, ἀπλῆ, ἀπλοῦν.

2. Κλίνονται κατὰ τὰ συνηρημένα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

ε'. Ἀναλογικά

Παράδειγμα :

‘Η ἐφετεινὴ παραγωγὴ εἶναι διπλασία τῆς περισυνῆς.

1. Τὰ ἀναλογικά φανερώνουν πόσας φοράς ἐν ἀντικείμενον εἶναι μεγαλύτερον τοῦ ἄλλου. Λήγουν δὲ εἰς -πλάσιος καὶ κλίνονται ως τρικατάληπτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως. Π.χ. διπλάσιος -α -ον.

ΣΗΜ. Τὰ διανεμητικά άριθμητικά φανερώνουν άριθμητικὴν διανομὴν καὶ ἐκφέρονται διὰ τῶν πρθέσεων **κατά, ἀνά, ἀπό**. Π.χ. ἀνὰ τρεῖς, ἀπὸ δύο κλπ.

B'. Ούσιαστικά ἀριθμητικά

Παραδείγματα :

‘Η Ἀγία Τριάς. ‘Η Μεγάλη Ἐβδομάς.

1. Τὰ οὐσιαστικά ἀριθμητικά φανερώνουν ἀφηρημένην ἀριθμητικὴν ποσότητα καὶ λήγουν εἰς -ας γεν. -αδος. Π.χ. μονάδος χιλιάς - χιλιάδος.

Γ'. Ἐπιρρήματα ἀριθμητικά

1. Τὰ ἐπιρρήματα ἀριθμητικά φανερώνουν πόσας φοράς ἐπαναλαμβάνεται τι. Λήγουν δὲ εἰς -ακις πλήν τοῦ ἄπαξ, δις καὶ τρις. Π.χ. τετράκις.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 84.—Γράψατε εἰς ίδιαιτέρας στήλας τὰ ἀπόλυτα, τὰ τακτικά, τὰ πολλαπλασιαστικά καὶ τὰ ἀναλογικά τῶν ἔξῆς ἀριθμῶν:

2, 7, 8, 11, 12, 21, 32, 43, 54, 65, 76, 87, 98, 100.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 85.—Γράψατε εἰς ίδιαιτέρας στήλας τὰ οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρήματα τῶν ἔξῆς ἀριθμῶν.

1, 2, 3, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 86.—Γράψατε τὰ γράμματα τοῦ ἀλφεβήτου τῶν παρακάτω ἀριθμῶν.

6, 10, 21, 32, 43, 54, 65, 76, 87, 98, 101, 202, 303, 404, 505, 666, 777, 888, 999, 1000.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Παραδείγματα :

‘Ο Χριστὸς εἶπε: «Ἐγὼ εἴλιαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Σύ, αὐτὸς καὶ ἐκείνη ἔχετε τὴν αὐτὴν γνώμην.

Αἱ λέξεις ἔγώ, ἐσύ, αὐτὸς καὶ ἐκείνη τὰς μεταχειριζόμεθα ἀντὶ τῶν ὀνομάτων.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι τίθενται ἀντὶ τῶν ὀνομάτων λέγονται ἀντωνυμίαι.

2. Αἱ ἀντωνυμίαι είναι ὅκτω εἰδῶν: α) προσωπικαί, β) αὐτοπαθεῖς, γ) ἀλληλοπαθεῖς δ) κτητικαί, ε) δεικτικαί, στ) Ἐρωτηματικαί, ζ) ἀδριστοι καὶ η) ἀναφορικαί.

α'. Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Ἐγώ (ό Πέτρος) γράφω, σὺ (ό Δημήτριος) μελετᾶς, αὐτὸς (ό Ἀριστείδης) παῖζει.

Αἱ λέξεις ἐγώ, σὺ καὶ αὐτὸς τίθενται ἀντὶ τῶν προσώπων καὶ λέγονται προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι.

1. Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι λέγονται αἱ λέξεις αἱ διποίαι φανερώνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου. Τὰ δὲ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρία :

Πρῶτον πρόσωπον τοῦ λόγου εἶναι ἔκεινο τὸ διποίον δミλεῖ.

Δεύτερον πρόσωπον εἶναι ἔκεινο πρὸς τὸ διποίον ἀπευθύνεται ὁ λόγος.

Τρίτον πρόσωπον εἶναι ἔκεινο περὶ τοῦ διποίου γίνεται λόγος.

2. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ πρώτου προσώπου εἶναι τὸ ἐγώ, τοῦ δευτέρου τὸ σὺ καὶ τοῦ τρίτου τὸ αὐτός.

3. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ως ἔξης :

Πτώσεις	'Ενικός ἀριθμός				
	α' πρόσωπον	β' πρόσ.	γ' πρόσωπον		
'Ονομ.	ἐγώ	σὺ	αὐτὸς	αὐτὴ	αὐτὸς
Γεν.	ἐμοὶς ἢ μοῦ	σοῦ	ἀύτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Δοτ.	ἐμοὶ ἢ μοὶ	σοὶ	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
Alt.	ἐμὲ ἢ μὲ	σὲ	αὐτὸν	αὐτὴν	αὐτὸν

Πληθυντικός ἀριθμός					
'Ονομ.	ἡμεῖς	ὑμεῖς (σεῖς)	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτὰ
Γεν.	ἡμῶν	ὑμῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτ.	ἡμῖν	ὑμῖν	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Alt.	ἡμᾶς	ὑμᾶς	αὐτοὺς	αὐτὰς	αὐτὰ

Παρατηρήσεις

1. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία αὐτός, αὐτὴ, αὐτό, συχνὰ ἀποκόπτει τὸ αυ-. Π.χ. ἐβοήθησα αὐτὴν=τὴν ἐβοήθησα.

2. Αἱ ἀποκομμέναι πλάγιαι πτώσεις τοῦ ἑνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ, τῆς, τόν, τήν, τούς, τάς, τά, τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας αὐτός, δταν μὲν εὑρίσκωνται ποδ τῶν ὀνομάτων εἶναι ἄρθρα, δταν δὲ εὑρίσκωνται μετὰ τὰ ὀνόματα ἢ συνδέουν ρήματα, εἶναι ἀντωνυμίαι. Π.χ. τοῦ βιβλίου (ἄρθρον) ποῦ ἔδωσε τὸ βιβλίον του (ἀντωνυμία).

3. "Οταν τὴν ἀντωνυμίαν αὐτὸς τὴν χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ ἐπανολάβωμεν ἐν πρόσωπον ἢ πρᾶγμα περὶ τοῦ δποίου πρηγουμένως ἔγινε λόγος, τότε τὴν ὀνομάζομεν ἐπαναληπτικήν Π.χ. εἰδες αὐτόν; Τὸν εἰδα.

4. "Η προσωπικὴ αὐτὸς μὲ τὸ ἄρθρον σημαίνει ὁ Ἰδιος. Π.χ. δ αὐτὸς μαθητής=ὁ Ἰδιος μαθητής. "Η αὐτὴ ἀσκησις νὰ ἐπαναληφθῇ=ἡ Ἰδια ἀσκησις νὰ ἐπαναληφθῇ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 87. Γράψατε τὰς προσωπικός ἀντωνυμίας δπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως εἰς χωριστὴν στήλην ἕκαστον πρόσωπον.

β'. Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Λούσιο ἔμαυτὸν=λούσιο τὸν ἔαυτόν μου. Λούσιες σεαυτὸν—λούσιες τὸν ἔαυτόν σου. Λούσιν ἔαυτοὺς=λούσιν τοὺς ἔαυτεύς των.

1. Αἱ ἀντωνυμίαι ἔμαυτόν, σεαυτόν, ἔαυτούς, αἱ δποῖαι φανερώνουν δτι τὸ Ἰδιον πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ τὸ Ἰδιον πάσχει, λέγονται αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι κλίνονται ως ἔξης :

Πτώσεις	'Ενικός 'Αριθμός	
	α' πρόσωπον	
	ἀριενικὸν	θηλυκόν
Γενικὴ	ἔμαυτοῦ	ἔμαυτῆς = τοῦ ἔαυτοῦ μου
Δοτικὴ	ἔμαυτῷ	ἔμαυτῇ = εἰς τὸν ἔαυτόν μου
Αἴτιατ.	ἔμαυτὸν	ἔμαυτῃν = τὸν ἔαυτόν μου
Πληθυντικός 'Αριθμός		
Γενικὴ	ήμῶν αὐτῶν	ήμῶν αὐτῶν = τοῦ ἔαυτοῦ μας
Δοτικὴ	ήμῶν αὐτοῖς	ήμῶν αὐταῖς = εἰς τὸν ἔαυτόν μας
Αἴτιατ.	ήμᾶς ούτεύς	ήμᾶς αὐτάς = τὸν ἔαυτόν μας

Πτώσεις	'Ενικός Ἀριθμός		
	β' πρόσωπον		
	ἀρσενικὸν	θηλυκὸν	
Γενική	σεαυτοῦ	σεαυτῆς	= τοῦ ἔαυτοῦ σου
Δοτική	σεαυτῷ	σεαυτῇ	= εἰς τὸν ἔαυτόν σου
Αἰτιατ.	σεαυτὸν	σεαυτὴν	= τὸν ἔαυτόν σου
Πτώσεις	'Ιληθυντικός Ἀριθμός		
	ὑμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	= τοῦ ἔαυτοῦ σας
	ὑμῖν αὐτοῖς	ὑμῖν αὐταῖς	= εἰς τὸν ἔαυτόν σας
Γενική	ὑμᾶς αὐτοὺς	ὑμᾶς αὐτὰς	= τὸν ἔαυτόν σας

Πτώσεις	'Ενικός Ἀριθμός		
	γ' πρόσωπον		
	ἀρσεν.	θηλυκόν	οὐδέτερον
Γενική	ἔαυτοῦ	ἔαυτῆς	ἔαυτοῦ = τοῦ ἔαυτοῦ του, της, του
Δοτική	ἔαυτῷ	ἔαυτῇ	ἔαυτῷ = εἰς τὸν ἔαυτόν του, της
Αἰτιατ.	ἔαυτὸν	ἔαυτὴν	ἔαυτὸν = τὸν ἔαυτόν του, της, του

'Πληθυντικός Ἀριθμός			
Γενική	ἔαυτῶν	ἔαυτῶν	ἔαυτῶν = τῶν ἔαυτῶν των
Δοτ.	ἔαυτοῖς	ἔαυταῖς	ἔαυτοῖς = εἰς τοὺς ἔαυτούς των
Αἰτ.	ἔαυτούς	ἔαυτάς	ἔαυτά = τοὺς ἔαυτούς των

Παρατηρήσεις

1. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι γίνονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τὰς πλαγίας πτώσεις τῆς ἀντωνυμίας αὐτός. Π.χ. ἐμὲ=αὐτοῦ=ἐμαυτοῦ, σὲ· αὐτοῦ=σεαυτοῦ. Καὶ αἱ μὲν τοῦ πρώτου καὶ β' προσώπου εἰς τὸν ἔνικόν εἰναι ἡνωμέναι καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν χωρισμέναι, αἱ δὲ τοῦ γ' προσώπου εἰναι ἡνωμέναι καὶ εἰς τὸν ἔνικόν καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν.

2. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι τοῦ α'. καὶ β'. προσώπου ἔχουν μόνον ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν, η δὲ τοῦ γ'. προσώπου ἔχει καὶ οὐδέτερον.

3. Ἡμεῖς σήμερον μεταχειριζόμεθα τὴν ἀντωνυμίαν τοῦ γ'. προσώπου προσθέτοντες εἰς τὸ τέλος τὰς κεκομμένας προσωπικὰς ἀντωνυμίας μου, σου, του, μας, σας, τους, η των. Π. χ. τοῦ ἑαυτοῦ μου, τοῦ ἑαυτοῦ σας.

γ'. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα:

Ἄγαπᾶτε ἀλλήλους = ἀγαπᾶτε ὁ εἰς τὸν ἄλλον.
Βοηθοῦσιν ἀλλήλους = βοηθοῦν ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

Ἡ λέξις ἀλλήλους εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα σημαίνει ὅτι ἀγαπῶνται καὶ βοηθοῦνται ἀμοιβαίως.

1. Ἡ λέξις ἡ ὅποια φανερώνει ὅτι τὰ ἴδια πρόσωπα ἐκτελοῦν ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν λέγεται ἀλληλοπαθής ἀντωνυμία. Κλίνεται δὲ ὡς ἔξῆς:

Πτώσεις	Πληθυντικός Ἄριθμός		
	ἀρσενικὸν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Γενική	ἄλληλων	ἄλληλων	ἄλληλων
Δοτική	ἄλληλοις	ἄλληλαις	ἄλληλοις
Αἰτιατική	ἄλληλους	ἄλληλας	ἄλληλα

ΣΗΜ. Ἡ ἀλληλοπαθής ἀντωνυμία κλίνεται μόνον εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 83.—Συμπληρώσατε τὰς παρακάτω προτάσεις μὲ τὴν κατάλληλον αὐτοπαθή καὶ ἀλληλοπαθή ἀντωνυμίαν.

“Ο ἀμελής έλάπτει τὸν” Αγάπα τὸν πλησίον σου, ὅπως τὸν “Ο τιμῶν τοὺς ἀλλους τιμᾶ τὸν” Οστις δὲν σέβεται τὸν δὲν σέβεται οὕτε τοὺς ἀλλους. Οἱ γονεῖς ἀγαποῦν τὰ τέκνα. “Οστις νομίζει τὸν σοφὸν οὗτος εἶναι ὁ μεγαλύτερος μωρός. “Ο ἀνθρωπος κοπιάζει ὑπὲρ τοῦ Οἱ καλοί γείτονες βοηθοῦν” Ο Χριστὸς εἶπε: «Ἀγαπᾶτε».

δ'. Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

δ πατήρ μου	δ ἰδικός μου πατήρ	δ ἐμὸς πατήρ
ἡ μήτηρ σου	ἡ ἰδική σου μήτηρ	ἡ σὴ μήτηρ
ὁ κῆπος μας	ὁ ἰδικός μας κῆπος	ὁ ἡμέτερος κῆπος

Αἱ λέξεις μου, σου, μας, δ ἰδικός μου φανερώνουν τὸν κτήτορα ἦτοι τὸ πρόσωπον ἑκεῖνο εἰς τὸ δόποιον ἀνήκει κάτι καὶ λέγονται κτητικαὶ ἀντωνυμίαι. Εἶναι δὲ αἱ ἔξης.

1. Οἱ συγκεκομμένοι τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας μου, σου, του, μας, σας, των. Π.χ. δ κῆπος μου.

2. Τὸ Ἐπίθετον δ ἰδικός, ἡ ἰδική, τὸ ἰδικὸν μὲ τοὺς συγκεκομμένους τύπους τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας πχ. δ ἰδικός μου.

3. δ ἐμός, ἡ ἐμή, τὸ ἐμδν—δ σδς, ἡ σή, τὸ ὅσδν—δ ἡμέτερος, ἡ ἡμετέρα, τὸ ἡμέτερον—δ ύμέτερος, ἡ ύμετέρα, τὸ ύμέτερον.

A' "Οιαν δ κτήτωρ εἶναι εἰς

α' Πρόσωπον

δ κῆπος μου = δ ἰδικός μου κῆπος = δ ἐμὸς κῆπος
οἱ κῆποι μου = οἱ ἰδικοί μου κῆποι = οἱ ἐμοί κῆποι

β' Πρόσωπον

δ κῆπος σου = δ ἰδικός σου κῆπος = δ σδς κῆπος
οἱ κῆποι σου = οἱ ἰδικοί σου κῆποι = οἱ σοὶ κῆποι

γ' Πρόσωπον

δ κῆπος του = δ ἰδικός του κῆπος = δ κῆπος αὐτοῦ
οἱ κῆποι του = οἱ ἰδικοί του κῆποι = οἱ κῆποι αὐτοῦ

B' "Οιαν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ

α' Πρόσωπον

δ κῆπος μας = δ ἰδικός μας κῆπος = δ ἡμέτερος κῆπος
οἱ κῆποι μας = οἱ ἰδικοί μας κῆποι = οἱ ἡμέτεροι κῆποι

β'. Πρόσωπον

δ κῆπος σας = δ ἴδικός σας κῆπος = δ ὑμέτερος κῆπος
 Οἱ κῆποι σας = οἱ ἴδικοι σας κῆποι οἱ ὑμέτεροι κῆποι

γ'. Πρόσωπον

·Ο κῆπος των = δ ἴδικός των κῆπος	δ κῆπος αὐτῶν δ ἔαυτῶν κῆπος
Οἱ κῆποι των = οἱ ἴδικοι των κῆποι	οἱ κῆποι αὐτῶν οἱ ἔαυτῶν κῆποι

Παρατηρήσεις

Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι τίθενται εἰς τὸ τέλος τῶν οὐσιαστικῶν δνομάτων καὶ εἶναι ἄτονοι. Π.χ. δ συμμαθητής μου. Ἐνῷ, αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι τίθενται πάντοτε πρὸ τῶν ρημάτων καὶ τονίζονται π.χ. μοῦ ἔδωσες τὸ βιβλίον.

ΣΗΜ. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι ἐμὸς καὶ σὸς γίνονται ἐκ τοῦ ἑνικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν αἱ δὲ ἀντωνυμίαι ὑμέτερος καὶ ὑμέτερος ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν. Ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία τοῦ γ'. προσώπου ἐμὸς καὶ σὸς χρησιμεύει ἡ γενικὴ τῆς ἀντωνυμίας αὐτὸς ἢ ἡ γενικὴ τοῦ γ'. προσώπου τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας. Π.χ. δ πατήρ αὐτοῦ ἢ ὁ ἔαυτοῦ πατήρ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 89. — Νὰ ἀντικαταστήσετε τὴν κτητικὴν ἀντωνυμίαν ἴδικός μου διὰ τῶν συγκεκομμένων τύπων τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

·Η ἴδική μας χώρα εἶναι ἔνδοξος. Προτιμῶ τὸν ἴδικόν μου χάρτην ἀπὸ τὸν ἴδικόν σου. ·Ο καλὸς Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀναγνωρίζῃ τὰ ἴδικά του σφάλματα καὶ νὰ μετανωῇ. Κατὰ τὴν ἴδικήν μου γνώμην ἡ ὑγεία εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν. ·Ο πολίτης δὲν πρέπει νά̄ ἐπιδιώκῃ μόνον τὸ ἴδικόν του συμφέρον ἀλλὰ καὶ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος. Μὴ στηρίζεσαι πάντοτε εἰς τὴν ἴδικήν σου γνώμην, ἀλλὰ νὰ ζητήσῃς καὶ τὴν γνώμην τῶν μεγαλυτέρων σου.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 90. Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω.

‘Ο ἐμὸς φίλος, ἡ ἐμὴ θυγάτηρ. Τὸ σὸν εἰσιθίον, ἡ γῆμετέρα οἰκία, δὲ νῦμέτερος ἀγών.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 91. Νὰ ἀντικατασταθοῦν εἰς τὰς παρακάτω φράσεις αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ τὸ Ἐπίθετον ἰδικός διὰ κτητικῶν. **Παράδ.** ‘Ο ἰδικός μου πατήρ = δὲ ἐμὸς πατήρ. Ἡ μήτη μου = ἡ ἐμὴ μήτη.

‘Ο ἰδικός μου ἀγρός. Τὸ ἰδιόν σου κτῆμα. Τὸ σχολεῖον μας εἶναι διώροφον. ‘Ο κῆπος σας ἔχει πολλὰ ἄνθη. ‘Ο πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ σου είναι ἀδελφοί. ‘Η δική μας πατρίς εἶναι ἔνδοξος. ‘Η διαταγή σας ἔχετε λέσθη.

ε. Δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Οὗτος εἶναι ὁ διδάσκαλός μου. **Αὕτη** εἶναι ἡ κόρη τοῦ θείου μου.
Ἐκεῖνος εἶναι πρωταθλητής.

Μὲ τὰς λέξεις οὗτος, αὕτη, ἐκεῖνος, δεικνύομεν τὰ πλησίον ἢ μακράν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα.

1. Αἱ λέξεις τὰς δόποιας μεταχειριζόμεθα διὰ νὰ δείξωμεν κάτι λέγονται δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι. Εἶναι δὲ αἱ ἔξης: **Οὗτος - αὕτη - τοῦτο, ἐκεῖνος - ἐκείνη - ἐκείνο, δόδε - ἥδε - τόδε, τοιοῦτος - τοιαύτη - τοιοῦτον, τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτον καὶ τόσος - τόση - τόσον.**

Κλίσις τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν

Πτώσεις		'Ενικός 'Αριθμός		Πληθυντικός 'Αριθμός		
'Ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Alt.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
Κλητ.	—	—	—	—	—	—
'Ενικός 'Αριθμός			Πληθυντικός 'Αριθμός			
'Ονομ.	έκεινος	έκεινη	έκεινο	έκεινοι	έκειναι	έκεινα
Γεν.	έκεινου	έκεινης	έκεινου	έκεινων	έκεινων	έκεινων
Δοτ.	έκεινῷ	έκεινῃ	έκεινῷ	έκεινοις	έκεινσις	έκεινοις
Alt.	έκεινον	έκεινην	έκεινο	έκεινους	έκεινας	έκεινα
Κλητ.	—	—	—	—	—	—
Πτώσεις		'Ενικός 'Αριθμός		Πληθυντικός 'Αριθμός		
'Ονομ.	ὅδε	ἥδε	τόδε	οἵδε	αἵδε	τάδε
Γεν.	τοῦδε	τῆςδε	τοῦδε	τῶνδε	τῶνδε	τῶνδε
Δοτ.	τῷδε	τῇδε	τῷδε	τοῖςδε	ταῖςδε	τοῖςδε
Alt.	τόνδε	τήνδε	τόδε	τούςδε	τάςδε	τάδε
Κλητ.	—	—	—	—	—	—

Η αριθμητική σεις

1. Διὰ τῆς ἀντωνυμίας οὗτος - αὕτη - τοῦτο, δεικνύομεν τὰ πλησίον πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα. Διὰ τῆς ἀντωνυμίας έκεινος - έκεινη - έκεινο, δεικνύομεν τὰ μακράν καὶ διὰ τῆς ἀντωνυμίας ὅδε - ἥδε - τόδε τὰ πολὺ πλησίον. Π.χ. οὗτος ὁ μαθητὴς είναι ἐπιμελής. 'Έκεινος ὅμως ἀμελής.

2. Τὴν ἀντωνυμίαν τόσος - τόση - τόσον διὰ νὰ δείξωμεν τὴν ποσότητα. Καὶ τὴν ἀντωνυμίαν τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτον διὰ νὰ δείξωμεν τὸ πλῆθος ἢ τὸ μέγεθος.

3. Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία ὅδε γίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον δ, η.

τὸ καὶ τὸ μόριον δὲ καὶ κλίνεται μόνον τὸ ἄρθρον, τὸ δὲ μένει ἄκλιτον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 92. — Κλίνατε τὰ παρακάτω :

Οὗτος δ ἀνήρ, αὕτη δὲ γυνὴ, τεῦτο τὸ θιβλίον, τοσοῦτος θόρυβος, ἐκείνη δὲ θυγάτηρ, δὲ τοιαύτη γνώμη.

στ'. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Τίνος εἶναι τὸ θιβλίον; Πόσοι εἰναι οἱ μαθηταί; Ποῖος εἶναι δὲ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ἑλλαδος;

Μὲ τὰς λέξεις τίνος, πόσοι, ποῖος, ἐρωτῶμεν διὰ νὰ γνωρίσωμεν ξνα ἀντικείμενον.

1. Αἱ Ἀντωνυμίαι τὰς δποίας μεταχειριζόμεθα, δταν ἐρωτῶμεν, λέγονται ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι. Είναι δὲ αἱ ἔξης :

Τίς - τί, ποῖος - ποία - ποῖον, πόσος - πόση - πόσον, πότερος (ποῖος ἐκ τῶν δύο) ποτέρα ποτέρον.

Κλίνονται δμαλῶς κατὰ τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως ἐκτὸς τίς, δὲ ποία κλίνεται ως ἔξης :

Πτώσεις	'Ενικός 'Α ιθμός			Πληθυντικός 'Αριθμός		
	ἀρσεν.	θηλ. κ.	ουδέτ.	ἀρσεν.	θηλυκ.	ουδέτ.
'Ονομ.	τὶς		τὶ	τίνες		τίνα
Γεν.	τίνος		τίνος	τίνων		τίνων
Δοτ.	τίνι		τίνι	τίσι		τίσι
Alt.	τίνα		τὶ	τίνας		τίνα
Κλητ.	—		—	—		—

ζ'. Ἄοριστοι ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

"Ἐκαστον διβλίον στοιχίζει 25 δραχμάς. Μαθηται τινες εἶναι ἀμελεῖς. Ἀμφότεροι ἡσαν τυφλοί.

Αἱ λέξεις ἐκαστον, τινες, ἀμφότεροι, φανερώνουν πρόσωπα δὲ πράγματα δόριστα, χωρὶς νὰ δρίζουν (νὰ φανερώνουν) ποῖα εἶναι τὰ πρόσωπα δὲ τὰ πράγματα αὐτά.

1. Αἱ ἀντωνυμίαι ἔκειναι αἱ ὁποῖαι φανερώνουν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα τοῦ ὁποίου δὲν ὅριζομεν τὸ ὄνομα, εἴτε διότι δὲν δυνάμεθα, εἴτε διότι δὲν θέλουμεν, λέγονται ἀόριστοι ἀντωνυμίαι. Εἶναι δὲ αἱ ἔξῆς :

τὶς (ἀρσεν. καὶ θηλ.).	τὶ (οὐδέτ).
οὐδεὶς οὐδεμία	οὐδὲν
μηδεὶς μηδεμία	μηδὲν
καθεὶς καθεμία	καθὲν
ἔτερος ἔτέρα	ἔτερον
οὐδέτερος οὐδετέρα	οὐδέτερον
μηδέτερος μηδετέρα	μηδέτερον
ἔκατερος ἔκατέρα	ἔκατερον
ἔκαστος ἔκάστη	ἔκαστον
	= οὕτε ὁ εἷς οὕτε δ ἄλλος.
	= ἔκαστος ἐκ τῶν δύο.
	= δ καθεὶς ἐκ τῶν πολλῶν.

ἄλλος	ἄλλη	ἄλλο
ἄμφοτεροι	ἄμφοτεραι	ἄμφοτερα
ἔνιοι	ἔνιαι	ἔνια
κανεὶς	καμμία	κανὲν
ὅ δεῖνα	ἥ δεῖνα	τὸ δεῖνα
πᾶς	πᾶσα	πᾶν
κάποιος	κάποια	κάποιο
		= καὶ οἱ δύο.
		= μερικοί.

2. Αἱ ἀντωνυμίαι οὐδεῖς, μηδεῖς, κανεὶς ἔτερος, οὐδέτερος, μηδέτερος, ἐμάτερος, ἔκαστος, ἄλλος, ἀμφότεροι λέγονται καὶ ἐπιμεριστικαὶ, διότι σημαίνουν χωρισμόν καὶ διαίρεσιν ἐκ δύο ἢ πολλῶν ἀντικειμένων, Π. χ. ἔκατερος = ἔνας ἐκ τῶν δύο.

3. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τὶς κλίνεται ὡς ἔξῆς :

Πτώσεις	'Ενικός 'Αριθμός		'Ιληθυντικ. 'Αριθμός			
	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.
'Ονομ.	τὶς		τὶ	τινὲς	τινὰ	
Γεν.	τινὸς		τινὸς	τινῶν	τινῶν	
Δοτ.	τινὶ		τινὶ	τισὶ	τισὶ	
Ἄλτ.	τινά		τὶ	τινάς	τινά	
Κλητ.	—		—	—	—	

Π αρατήρησεις

1. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τὶς· τὶ διαφέρει ἀπὸ τὴν ἔρωτηματικὴν ἀντωνυμίαν, διότι τονίζεται εἰς δλας τὰς πτώσεις ἐπὶ τῆς ληγούσης.

2. Αἱ ἀντωνυμίαι ἔνιοι - αι - α καὶ ἀμφότεροι - αι - α κλίνον-

ταὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν, δπως τὰ ἐπίθετα τῆς β'. κλίσεως.

3. Ἡ ἀδριστος ἀντωνυμία ὁ δεῖνα, - ἡ δεῖνα, - τὸ δεῖνα εἶναι ἄκλιτος.

4. Τὸ οὐδεὶς, μηδεὶς καὶ καθεὶς κλίνονται δπως τὸ ἀριθμητικὸν εἶς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 93.—Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω.

Οὐδεὶς, μηδεὶς, καθεὶς, κανεὶς, ἔνιοι, ἔνιαι, ἔνια, ἀμφότεροι, ἀμφότεραι, μαθητής τις, γυνή τις, φυτόν τι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 94.—Διακρίνατε τὰς ἑρωτηματικὰς καὶ ἀορίστους ἀντωνυμίας τῶν κάτωθι προτάσεων.

Τίνος εἰναι τὸ Κατάστημα; Ἐκτιμᾶται τις δταν εἰναι τίμιος καὶ ἥθικός. Καθ' ἑκάστην Κυριακὴν οἱ μαθηταὶ μεταβαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ εἰς τῶν ἀδελφῶν μετέέθη εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ ὁ ἔτερος εἰς τὴν πόλιν. Ταῦτα ἀφοῦ εἶπον οἱ δύο φίλοι, ἀνεχώρησαν ἑκάτερος εἰς τὴν οἰκίαν του.

η'. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα:

‘Ο ἀγθρώπος ὁ δποῖος φοβεῖται τὸν Θεόν, οὐδέποτε πράττει τὸ κακόν. ‘Οστις ἐλπίζει, ποτὲ δὲν είγαι δυστυχής. Δὲν πρέπει γὰρ καυχᾶται κανεὶς, δσον πλούσιος καὶ ἀν εἰναι.

Αἱ λέξεις δποιος, δστις, δσον, ἀναφέρονται εἰς προηγούμενα γνωστά πρόσωπα.

1. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι διὰ τῶν δποιῶν μία δλόκληρος πρότασις ἀναφέρεται (ἀποδίδεται) εἰς μίαν λέξιν ἄλλης προτάσεως.

Εἶναι δὲ αἱ ἔχης:

δς, ḥ, δ — δστις, ḥτις, δ, τι
οῖος, οῖα, οῖον — δποῖος, δποία, δποῖον
δσος, δση, δσον — δπόσος, δπόση, δπόσον

Κλίσις ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός		
	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.
Ὀνομ.	δς	ἥ	δ	οຢ	αĩ	ἄ
Γεν.	οῦ	ἥς	οῦ	δν	δν	δν
Δοτ.	ῷ	ῇ	ῷ	οῖς	αῖς	οῖς
Αἰτ.	δν	ἥν	δ	οὔς	ἄς	ἄ
Κλητ.	—	—	—	—	—	—

Πτώσεις	'Ενικός Ἀριθμός		
	ἀρσενικὸν	θηλυκὸν	οὐδέτερον
Όνομ. Γενική Δοτική Αἰτιατ.	ὅς τις οὐ τινος ῷ τινι ὅν τινα	ἥ τις ἥς τινος ῇ τινι ἥν τινα	ὅ, τι οὐ τινος ῷ τινι ὅ, τι
Πληθυντικός Ἀριθμός			
'Όνομ. Γενική Δοτική Αἰτιατ.	οῖ τινες ῶν τινων οίς τισι ούς τινας	αῖ τινες ῶν τινων αῖς τισι ᾶς τινας	ἄ τινα ῶν τινων οῖς τισι ἄ τινα

Π α ρ α τ η θ ο ς εις

1. Ἡ ἀντωνυμία δστις εἶναι σύνθετος ἀπό τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν δς καὶ τὴν ἀδριστὸν τις καὶ κλίνονται τὰ δύο μέρη αὐτῆς ἰδιαιτέρως.

2. Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι οἷος, ὅποιος, δστις καὶ δσος, λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος τὸ μόριον δήποτε διὰ νὰ ἐπιτείνουν τὴν ἀδριστὸν σημασίαν των. Ὁ δὲ τόνος καταβιβάζεται εἰς τὸ μόριον δήποτε. Π.χ. οἰοσδήποτε, δποιοσδήποτε, δστισδήποτε, δσονδήποτε.

3. Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται, δπως τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

ΣΗΜ. Τὸ ἀναφορικόν δ, τι γράφεται μὲν ὑποδιαστολὴν διὰ νὰ διακρίνεται ἀπό τὸν σύνδεσμον δτι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 95.—Μεταφέρατε τὰς παρακάτω προτάσεις ἀπό τὸν ἔνικόν εἰς τὸν πληθυντικόν.

Ἡ πεδιάς τὴν δποίαν διασχίζει δ ποταμὸς εἶναι εὔφορος. Ὁ Χριστὸς λέγει: «Νὰ εὐεργετῆς ἐκείνον δστις σὲ μισεῖ καὶ νὰ προσεύχεσαι ὑπὲρ ἐκείνου δστις σὲ ὅλαπτει. Ἐκείνος δ ὅποιος περιφρονεῖ τὸν Θεὸν λέγεται ἀσεβής. Ἔστρατὸς τὴν ἡμέραν καθ' ἥν ἐγεννήθην. Ἐφάνη οἰος ἦτο. Πάν δ, τι γνωρίζω τὸ χρεωστῶ εἰς τὸν διδάσκαλόν μου. "Ο, τι δὲν πράττεις σήμερον τὸ πράττεις αὗριον μὲν περισσότερον κάποιον.

ΡΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα:

Ο μαθητὴς γράφει τὸ μάθημα. Τὸ δένδρον κόπτεται ὑπὸ τοῦ ξυλοκόπου. Ὁ Δημήτριος λούεται. Ὁ Πέτρος ἀναπαύεται.

‘Η λέξις γράφει φανερώνει ότι διαθητής (τὸ ὑποκείμενον) κάμνει μίαν ένέργειαν (πρᾶξιν). ‘Η λέξις πότεται φανερώνει τί παθαίνει τὸ δένδρον. ‘Η λέξις λούεται φανερώνει ότι διαθητικός κάμνει μίαν ένέργειαν καὶ ή ένέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὸν Δημήτριον.

‘Η λέξις ἀναπαύεται φανερώνει ότι διαθητός οὕτε ένεργειῶν οὕτε πάσχει, ἀλλὰ εὑρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ότι ἔν πρόσωπον, ζῷον ἢ πρᾶγμα (ὑποκείμενον) ένεργειῆς ή πάσχεις ή εὑρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν λέγονται *ρήματα*.

Παρεπόμενα τοῦ ρήματος

1. “Οπως τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ή ἀντωνυμία ἔχουν κοινούς τύπους κατὰ τὴν κλίσιν, οἱ ὁποῖοι λέγονται παρεπόμενα (εἶναι δὲ ταῦτα τὸ γένος, διάθημάς, ή κλίσις καὶ δίλως ή πτῶσις ἐκ τῆς ὁποίας καὶ πιωτικά ὀνομάζονται), οὕτω καὶ τὸ ρῆμα ἔχει διαφόρους τύπους διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ένεργειῆς ή πάσχει τὸ υποκείμενον. Οἱ διάφοροι αὐτοὶ τύποι τοῦ ρήματος λέγονται *παρεπόμενα τοῦ ρήματος*.

2. Τὰ παρεπόμενα τοῦ ρήματος εἶναι:

α'. ‘*Η διάθεσις, β'. ή φωνή, γ'. ή ἔγκλισις, δ'. διάθημας καὶ στ'. τὸ πρόσωπον.*

α'. Διάθεσις

1. ‘Ο τύπος τοῦ ρήματος, διὰ τοῦ ὁποίου φανερώνεται ή κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται τὸ υποκείμενον, λέγεται *διάθεσις*.

2. Αἱ διαθέσεις τοῦ ρήματος εἶναι τέσσαρες:

α) *Ἐνεργητικὴ* β) *Παθητικὴ* γ) *Μέση* καὶ δ) *Οὐδετέρα*.

Ἐπομένως τὰ ρήματα διακρίνονται εἰς *ἐνεργητικά, παθητικά, μέσα* καὶ *οὐδέτερα*.

α) *Ἐνεργητικὰ* ή ένεργητικῆς διαθέσεως ρήματα λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώνουν ότι τὸ υποκείμενον ένεργειῶν. Π.χ. διαθητικής σκάπτει τὸν κῆπον.

β) *Παθητικὰ* ή παθητικῆς διαθέσεως λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώνουν ότι τὸ υποκείμενον πάσχει. Π.χ. τὸ πτηνόν φονεύεται ύπο τοῦ κηνηγοῦ.

γ) *Μέσα* ή μέσης διαθέσεως λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα

φανερώνουν δτι τδ ύποκείμενον ένεργει και ή ένέργεια έπιστρέφει εις τδ ίδιον τδ ύποκείμενον. Π.χ. δ μαθητής λούεται (δ μαθητής λούει τόν έαυτόν του).

δ) Ούδετεοα ή ούδετέρας διαθέσεως λέγονται, δσα ρήματα φανερώνουν δτι τδ ύποκείμενον ούτε ένεργει, ούτε πάσχει. Π.χ. δ Πέτρος κοιμάται, δ έργατης άναπαύεται.

ΣΗΜ. Τα ένεργητικά ρήματα διατρούνται εις μεταβατικά και άμετάβατα. Και μεταβατικά λέγονται, δσα φανερώνουν δτι ή ένέργεια τοῦ ύποκείμενου μεταβαίνει εις άλλο πρόσωπον ή πρόνυμα (εις τδ άντικείμενον). Π.χ. έυλοκόπος κόπτει τδ δένδρον. Άμετάβατα λέγονται δσα ή ένέργεια τοῦ ύποκείμενου δὲν μετοβαίνει εις άλλο πρόσωπον ή πρόνυμα. Π.χ. δ μαθητής τρέχει.

6'. Φωναί τῶν ρημάτων

Παραδείγματα :

'Εγώ γράω — ἐγώ βραζίω — ἐγώ ήτυχάζω.
'Εγώ παιδεύομαι — ἐγώ λούωμαι — ἐγώ άναπαύομαι.

Τὰ άνωτέρω παραδείγματα τὰ δποια ἑκφράζουν και τὰς τέσσαρας διαθέσεις τοῦ ρήματος, ήτοι τὴν ένεργητικήν, παθητικήν, μέσην και ούδετέραν διάθεσιν, ἔχουν δύο τύπους.

1. Οι τύποι τοῦ ρήματος διὰ τῶν δποιῶν ἑκφράζεται ή διάθεσις τοῦ ύποκείμενου λέγονται **φωναί**.

Αἱ φωναὶ λοιπὸν εἰναι δύο: **'Η** ένεργητικὴ φωνὴ καὶ **ἡ** παθητικὴ ή μέση φωνὴ. Και τὰ μὲν ρήματα τῆς ένεργητικῆς τελειώνουν εις -ω, τὰ δε τῆς παθητικῆς εις -μαι.

ΣΗΜ. Πολλὰ ρήματα ξχοῖν μίαν φωνήν. "Οια ξχουν μόνον τὴν μέση φωνὴν λέγονται **ἀποδετικά**. Π.χ. έργαζομαι, δέχομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 96 — Γράψατε εις γωριστὴν στήλην τὰ ένεργητικά, τὰ παθητικά, τὰ μέσα και το ούδετέρα ρήματα τῶν έξῆς προτάσεων.

'Ο γειργὸς σπείρει τὸν ἀγρόν. 'Ο κηπουρὸς περιποιεῖται τὰ ἄνθη τοῦ κήπου. 'Ο τεχνίτης ἐργάζεται στὸ ἐργοστάσιον. 'Ο ἔχθρὸς καταδιώκεται υπὸ τῶν ύπερχειστῶν τῆς πατρίδος. 'Ο ἀνθρωπος τὴν Κυριακὴν άναπαύεται. 'Ο Δημήτριος ἀσθενεῖ θαρέως.

6' "Έγκλισις

Παραδείγματα :

Κερδίζω χρήματα. Θέλω νὰ κερδίζω χρήματα.
Εἴθε νὰ κερδίζω χρήματα. Κέρδισε δσα πρέπει.

Είς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ρῆμα «κερδίζω» φανερώνει δτὶ ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου (ἐκείνου ποὺ δμιλεῖ) εἰ-ναι δριστικὴ καὶ πραγματική.

Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα τὸ ρῆμα «νὰ κερδίζω» ἔκφρά-ζει θέλησιν καὶ ἐπιθυμίαν τοῦ ὑποκειμένου.

Εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα τὸ ρῆμα «εἴθε νὰ κερδίζω» ἔκ-φράζει εὐχήν τοῦ ὑποκειμένου.

Εἰς τὸ τέταρτον παράδειγμα τὸ ρῆμα «κέρδιζε» ἔκφράζει συμβούλην προσταγὴν τοῦ ὑποκειμένου.

1. Οἱ διάφοροι τύποι (μορφαὶ) τοὺς ὅποιους λαμβάνει τὸ ρῆμα διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ ὑποκειμένου λέγονται ἔγκλισεις.

Αἱ ἔγκλισεις εἰναι τέσσαρες: δριστική, ὑποτακτική, εὐκτι-κὴ καὶ προστατική.

α) Ὁριστικὴ λέγεται ἡ ἔγκλισις ἡ ὅποια φανερώνει δτὶ ἡ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου εἰναι δριστικὴ καὶ πραγματική. Π.χ. παίζω, γράφω, κερδίζω.

β) Ὑποτακτικὴ λέγεται ἡ ἔγκλισις ἡ ὅποια φανερώνει τὴν προσδοκωμένην ἐπιθυμίαν τοῦ ὑποκειμένου (κάτι ποὺ θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ τὸ ὑποκειμένον καὶ προσδοκᾷ νὰ γίνη). Π.χ. δταν τε-λειώσης τὴν ἔργασίαν σου, θὰ σὲ περιμένω. Θέλω νὰ μοῦ γράψης.

γ) Εὐκτικὴ λέγεται ἡ ἔγκλισις ἡ ὅποια φανερώνει εὐχήν. Π.χ. εἴθε νὰ κερδίσωμεν χρήματα.

δ) Προστατικὴ λέγεται ἡ ἔγκλισις ἡ ὅποια φανερώνει προ-σταγὴν, συμβούλην ἡ παράκλησιν τοῦ ὑποκειμένου. Π.χ. λέγε τὴν ἀλήθειαν. Τελείωσε γρήγορα,

Όνοματικοὶ τύποι τοῦ ρήματος

Παραδείγματα :

Τὸ προλαμβάνειν εἰναι καλύτερον τοῦ θεραπεύειν.

Τὸ καπνίζειν ἀπαγορεύεται εἰς κλειστοὺς χώρους.

1. Αἱ λέξεις προλαμβάνειν, θεραπεύειν, καπνίζειν εἰναι δ-νοματικοὶ τύποι, διότι δμοιάζουν μὲ δνομα ούσιαστικὸν ἀφη-ρημένον τὸ ὅποιον δὲν κλίνεται. «Ο δνοματικὸς αύτὸς τύπος λέγεται ἀπαρέμφατον, διότι δὲν φανερώνει (δὲν παρεμφαίνει) οὔτε πρόσωπον, οὔτε ἀριθμόν, οὔτε ἔγκλισιν, ἀλλ’ ἀπλῶς ἔκ-φράζει τὴν διάθεσιν καὶ τὸν χρόνον τοῦ ρήματος.

ΣΗΜ. "Οταν τὸ ἀπαρέμφατον ἔχει ἄρθρον ισοδυναμεῖ μὲ ἀφηρημέ-νον ούσιαστικόν. Π.χ. Τὸ κλέπτειν εἰναι κακὸν=ἡ κλοπὴ εἰναι κακόν.

Παραδείγματα :

‘Ο προσέχων μαθητής μαγνθάνει.

‘Ο ἐργαζόμενος ἀμείβεται.

Αἱ λέξεις προσέχων καὶ ἐργαζόμενος εἰναι δυνατικοὶ τύποι τοῦ ρήματος, διότι δομοιάζουν μὲ δονομα ἐπίθετον τὸ δοποῖον κλίνεται ὡς τριγενὲς καὶ τρικατάληκτον ἐπίθετον. Οἱ τύποι αὐτοὶ τοῦ ρήματος λέγονται μετοχαὶ, διότι μετέχουν καὶ τοῦ ρήματος (διότι ἔχουν φωνήν, διάθεσιν καὶ χρόνον) καὶ τοῦ ἐπιθέτου (διότι κλίνονται ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα).

δ'. Χρόνοι τοῦ ρήματος

Γράφω τὸ μάθημα (ἢ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται εἰς τὸ παρόν). **Ἐγραψα τὸ μάθημα** (ἢ ἐνέργεια τοῦ ρήματος ἔγινε εἰς τὸ παρελθόν).

Θὰ γράψω τὸ μάθημα (ἢ ἐνέργεια τοῦ ρήματος θὰ γίνη εἰς τὸ μέλλον).

Οἱ τύποι τοῦ Ρήματος γράφω, ἐγραψα, θὰ γράψω φανερώνουν ὅχι μόνον τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ καὶ τὸν χρόνον κατὰ τὸν δοποῖον ἔγινε ἢ ἐνέργεια (ἢ πρᾶξις) αὐτῆς.

1. Οἱ διάφοροι τύποι τοὺς δοποῖους λαμβάνει τὸ ρῆμα διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ χρονικὸν διάστημα, πότε γίνεται, πότε ἔγινε καὶ πότε θὰ γίνη ἢ ἐνέργεια (ἢ διάθεσις) τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται χρόνοι τοῦ ρήματος.

2. Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος εἰναι δικτῶ : **Ἐνεστώς, Παρατατικός, Αόριστος, Μέλλων διαρκῆς, Μέλλων στιγμιαῖος, Παρακείμενος, Υπερδυσυντέλικος καὶ Μέλλων τετελεσμένος.**

α) ‘Ο **Ἐνεστώς** φανερώνει ὅτι ἢ πρᾶξις γίνεται τώρα καὶ διαρκεῖ. Π.χ. γράφω, παίζω τρέχω.

β) ‘Ο **Παρατατικὸς** φανερώνει ὅτι ἢ πρᾶξις ἔγινε εἰς τὸ παρελθόν καὶ ἔξηκολούθει νὰ γίνεται. Π.χ. ἔσκαπτον, ἔγραφον, ἔτρεχον.

γ) ‘Ο **Αόριστος** φανερώνει ἀπλῶς ὅτι ἢ πρᾶξις ἔγινε εἰς τὸ παρελθόν. Π.χ. ἔγραψα, ἐτελείωσα.

δ) ‘Ο **Μέλλων διαρκῆς** φανερώνει ὅτι ἢ πρᾶξις θὰ γίνεται εἰς τὸ μέλλον διαρκῶς καὶ κατ’ ἐπανάληψιν. Π.χ. θὰ γράφω, θὰ παίζω.

ε) ‘Ο **Μέλλων Στιγμιαῖος** φανερώνει ὅτι ἢ πρᾶξις θὰ γίνη εἰς τὸ μέλλον μίαν φοράν. Π.χ. θὰ γράψω, θὰ παίξω.

στ) ‘Ο **Παρακείμενος** φανερώνει πρᾶξιν ἢ δοποία ἔχει γίνει εἰς τὸ παρελθόν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρᾶξεως ύπάρχει τώ-

ρα, δπου γίνεται λόγος περί αύτης. Π. χ. ἔχω γράψει, ἔχω λύσει.

ζ) Ὁ **Υπερσυντέλικος** φανερώνει πρᾶξιν ἡ ὅποια ἔχει τελειώσει εἰς τὸ παρελθόν, πρὶν γίνει μίσι ἄλλη πρᾶξις. Π.χ. εἶχον φύγει, δταν ἥρχεσο εἰς τὴν πόλιν.

η) Ὁ **Μέλλων τετελεσμένος** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ ἔχῃ γίνει εἰς τὸ μέλλον ὕστερα ἀπὸ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα. Π.χ. "Οταν θὰ ἔλθω τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ σχολεῖον, θὰ ἔχω τελειώσει τὰ γραπτά μου.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 97.—Απὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως σημειώσατε εἰς ἰδίαν στήλην τὰ ρήματα τὰ ὅποια εὑρίσκονται εἰς χρόνους οἱ ὅποιοι φανερώνουν τὸ παρόν, τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον.

Θέμα—	Χαρακτήρ—	Κατάληξις
τρέφ·ω	ἀπολύ ω	τιμά·ω=τιμῷ
τρέφ·εις	ἀπολύ·εις	τιμά·εις=τιμᾶς
τρέφ·ει	ἀπολύ·ει	τιμά·ει=τιμᾶ

1. Τὸ μέρος τοῦ ρήματος, τὸ ὅποιον κατὰ τὴν κλίσιν δὲν μεταβάλλεται καὶ χρησιμεύει διὰ τὸν σχηματισμὸν πάντων τῶν τύπων αὐτοῦ, λέγεται **ρηματικὸν θέμα**. Π.χ. τρέφω, ρημ. θέμα τρέφ—.

2. Τὸ μέρος τοῦ ρήματος τὸ ὅποιον κατὰ τὴν κλίσιν μεταβάλλεται λέγεται **κατάληξις**. Π.χ. γράφ·ω γράφ·εις.

3. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**. Π.χ. τρέφ·ω, ρημ. θέμα τρέφ— χαρακτήρ φ.

4. Τὰ ρήματα κατὰ τὸν χαρακτήρα διαιροῦνται :

α) *Eἰς συμφωνόληητα*, δσα ἔχουν χαρακτήρα σύμφωνον. Π.χ. γράφω, θέμα γραφ· χαρακτήρ φ.

β) *Eἰς φωνηεντόληητα*, δσα ἔχουν χαρακτήρα φωνῆεν. Π.χ. λύω, θέμα λυ· χαρακτήρ u.

5. Τὰ συμφωνόληητα ὑποδιαιροῦνται :

α) *Eἰς οὐρανισκοφωνόληητα* (πλέκω), *χειλοφωνόληητα* (βλέπω), *δδοντοφωνόληητα* (πειθω), *ἐνρινόληητα* (μένω) ὑγρόληητα (φέρω).

6. Τὰ φωνηεντόληητα ὑποδιαιροῦνται α) εἰς **συνηρημένα** Π.χ. τιμάω=τιμῷ, βοηθέω=βοηθῷ, δηλόω—δηλῷ.

β) *Eἰς ἀσυναίρετα*. Π.χ. λύω, παιδεύω.

ΣΗΜ. 1. Ἐκ τῶν ρημάτων δσα περισπῶνται λέγονται περισπώμενα. Π.χ. τιμῷ. "Οσα παροξύνονται λέγονται βαρύτονα. Π.χ. γράφω, παίδευό.

ΣΗΜ. 2. Διὰ τὸν σχηματισμὸν ὡρισμένων χρόνων τοῦ ρήματος προσθέτομεν εἰς τὸ ρημ. θέμα ἐν ἡ περισσότερα γράμματα. Τὸ γράμμα τοῦτο λέγεται **χρονικὸς χαρακτήρ**. Τὸ ρηματικὸν θέμα μὲ τὸν χρονικὸν

χαρακτήρα ἀποτελούν τό χρονικὸν θέμα. Π.χ. νὰ λύσω, ρηματ. θέμι λυ-
χρονικὸς χαρακτήρ **σ.**, χρονικὸν θέμα **λυσ-**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 98. — Γράψατε εἰς χωριστὴν στήλην τὰ κάτωθι οὐρανι-
σκοφωνόληκτα, χειλοφωνόληκτα, ὁδοντοφωνόληκτα, ἐνρινόληκτα, ύγρο-
ληκτα καὶ φωνηνόληκτα ρήματα.

Βλέπω, πλέκω, κλέπτω, ψάλλω, ὑφίνω, πταίω, τρίζω, διώκω, θά-
πτω, στέλω, πλύνω, παύω, λέγω, σπεύδω, χαίρω, λευκάγω, θατιλεύω,
στρέφω, θρέχω, πείθω, σύρω, μαραίνω.

Αὕξησις τῶν ρημάτων

α'. Συλλαβικὴ αὔξησις

Ἐνεστώς	Παρατατικός	Ἄδριστος
λύω	ἔλυον	ἔλυσα
γράφω	ἔγραφον	ἔγραψα
τρέχω	ἔτρεχον	ἔτρεξα

1. Τὰ ρήματα λαμβάνουν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀδριστὸν
τῆς δριστικῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἔνα ε. Τὸ ε αὐτό λέ-
γεται **συλλαβικὴ αὔξησις.**

2. Τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν λαμβάνουν τὰ ρήματα τὰ δποῖα
ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον.

ΣΗΜ. "Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ **ρ**, διπλασιάζουν τὸ **ρ** μετά τὴν
συλλαβικὴν αὔξησιν. Π.χ. Ρ.πτω παρατ. ἔρριπτον.

β'. Χρονικὴ αὔξησις.

Ἐνεστώς	Παρατατικός	Ἄδριστος
ἀκούω	ἠκούσον	ἠκούσα
ἐλπιζω	ἠλπιζον	ἠλπισα
δνομάζω	ῳδμαζον	ῳδμασα
αισθάνομαι	ἠσθανόμην	ἠσθάνθην

1. Τὰ ρήματα τὰ δποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθονγον
δὲν λαμβάνουσι συλλαβικὴν αὔξησιν, ἀλλὰ τρέπουν (μεταβάλ-
λουν) τὸ ἀρκτικὸν βραχὺ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθονγον τοῦ θέματος,
εἰς ἄλλο μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς ἄλλην δίφθονγον. Ἡ τροπὴ αὐ-
τὴ λεγεται **χρονικὴ αὔξησις** και γίνεται ὡς ἔξῆς:

Τὸ α εἰς η	ἀκούω	ἠκούον	ἠκούσα
Τὸ ε εἰς η	ἐλπιζω	ἠλπιζον	ἠλπισα

Τὸ α εἰς ω	δόνομάζω	ώνόμαζον	ώνόμασσα
Τὸ αι εἰς ή	αἰσθάνομαι	ήσθανόμην	ήσθάνθην
Τὸ οι εἰς ω	οἴκτιρω	φέκτιρον	φέκτιρα
Τὸ αυ εἰς ην	αύξάνω	ηὔξανον	ηὔξησα
Τὸ ευ εἰς ην	εὔχομαι	ηύχομην	ηύχηθην

Τὰ ρήματα **ἔχω**, **ἔλκω**, ή **έλκυω**, **έλίσσω**, **ἔργαζομαι**, **έθίξω**, **ἔρπω**, **ἔπομαι**, τρέπουν κατά τὴν αὐξῆσιν τὸ ε εἰς ει καὶ οὐχὶ εἰς η. Π.χ. είχον, είλκον, είργαζόμην.

3. "Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ε καὶ ν βραχὺ. τρέπουν τὸ ε καὶ ν εἰς μακοδὸν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀδριστὸν τῆς δριστικῆς. Π.χ. ἰκετεύω - ἰκέτευον, ὑβρίζω - ὕβριζον.

~~ΣΗΜ.~~ Τὸ ἔορτάζω κατά τὴν αὐξῆσιν τρέπει τὸ ο τῆς δευτέρας συλλαβῆς εἰς ω. Π.χ. ἔορτάζω ἐώρταζον.

Αὐξησις τῶν συνθέτων ρημάτων

Ἐνεστώς	Παοατατικός	Ἀδριστος
εἰσ-πράττω	εἰσ-έπραττον	εἰσ-έπραξα
περι γράψω	περι ἔγραφον	περι·έγραψx
προ·κόπτω	προ·έκοπτον,	προ·έκοψx

1. "Οσα ρήματα εἶναι σύνθετα μὲ προθέσεις, λαμβάνουν τὴν αὐξῆσιν μετά τὴν πρόθεσιν. Τὸ δὲ τελικὸν φωνῆν τῆς προθέσεως ἀποβάλλεται (ἐκθλίβεται), πλὴν τῶν προθέσεων πρὸς καὶ περὶ.

2. Τὰ σύνθετα ρήματα **ἔνοχλω**, **ἀνορθῶ**, **ἀνέχομαι**, **ἀμφισβητῶ**, λαμβάνουν αὐξῆσιν διπλῆν, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Π.χ. ἥνωχλουν, ἥνωρθουν, ἥνειχόμην, ἥμφεσβήτουν.

3. Μερικὰ σύνθετα καὶ παρασύνθετα ρήματα λαμβάνουν τὴν αὐξῆσιν εἰς τὴν ἀρχήν.

ἀνάπτω	ἥնαπτον	ἥναψα
ἀνοίγω	ἥνοιγον	ἥνοιξα
ἐμποδίζω	ἥμποδιζον	ἥμποδισα
προτιμῶ	ἥπροτιμῶν	ἥπροτιμησα
προστατεύω	ἥπροστάτευον	ἥπροστάτευσα
προξενῶ	ἥπροξένουν	ἥπροξένησα
συλλογίζομαι	ἥσυλλογιζόμην	ἥσυλλογίσθην
συντομεύω	ἥσυντόμευον	ἥσυντόμευσα
προφασίζομαι	ἥπροφασιζόμην	ἥπροφασίσθην
συνθηκολογῶ	ἥσυνθηκολόγουν	ἥσυνθηκολόγησα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΗΜ. Μερικά ρήματα διπλά, σύνθετα ή παρασύνθετα δέν λαμβάνουν αξησιν π. χ. συνεδριάζω—συνεδρίαζον, συνηθίζω—συνήθιζον, συνεχίζω—συνέχιζον, έξοικονομώ—έξοικονόμουν, έξηγω—έξηγησα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 99. Σχηματίσατε τό α'ένικόν πρόσωπον τοῦ παρατατικοῦ καὶ τοῦ ἀστορίστου τῶν κάτωθι ρημάτων.

Θαυμάζω, παιδεύω, ράπτω, ἀκεύω, ἀγοράζω, ἀσφαλίζω, ἀμαρτάνω, ἔλπιζω, ἐτοιμάζω, ἔλευθερώνω, ὅμοιογῷ, ὀνομάζω, αἰχμαλωτίζω, αἰσθάνομαι, αὐξάνω, εὐλογῶ, εὔχοιμαι, εὔδοκιμῷ, διαλύω, παρακούω, διορίζω, καταγράψω, περιγράψω, διογράψω, συγγράψω, προασπίζω, ἀποφασίζω, περιορίζω, ἔξοπλίζω, προσεύχομαι.

Άναδιπλασιασμὸς

Παραδείγματα :

λύοιμαι	= λευμιένος	γράφομαι	= γεγραμμένος
ράπτομαι	= ἔρραψιμένος	ψηφίζομαι	= ἔψηφισμένος
σφάλλομαι	= ἐσφαλμένος	στρέφομαι	= ἔστραφμένος
ἐτοιμάζομαι	= ἡτοιμασμένος	αὐξάνομαι	= ηὔξημένος

Τὰ ρήματα λύομαι καὶ γράφομαι, διὰ νὰ σχηματίσουν τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, ἐπαναλαμβάνουν τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τοῦ θέματος μὲ ἐν ε.

Τὰ ρήματα ράπτομαι, ψηφίζομαι καὶ σφάλλομαι λαμβάνουν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος μόνον ἐν ε (συλλαβικὴν αξησιν). Τὰ ρήματα ἐτοιμάζομαι καὶ αὐξάνομαι τῷ διοίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν ή δίφθογγον λαμβάνουν χρονικὴν αξησιν.

1. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου τοῦ θέματος μὲ ἐν ε, ή ἡ προσθήκη ἐνὸς μόνον ε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ή ἡ ἔκτασις τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος τοῦ θέματος λέγεται ἀναδιπλασιασμός.

"Εχομεν τριῶν εἰδῶν ἀναδιπλασιασμόν.

2. Πρώτου εἴδους ἀναδιπλασιασμὸν δηλ. ἐπανάληψιν τοῦ ἀρκτικοῦ μὲ ἐν ε, λαμβάνουν:

α) "Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ἀπλοῦν σύμφωνον ἐκτὸς ἀπὸ

τὰ ρήματα τὰ δποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ. Π.χ. παιδεύομαι—πε· παι-
δευμένος.

β) "Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δύο σύμφωνα τῶν δποίων
τὸ πρῶτον εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρὸν ἢ ἔνρινον. Π. χ.
γράφομαι—γε· γραμμένος.

ΣΗΜ. "Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δσοὺ σύμφωνον **χ**, **φ**, **θ** κατὰ τὸν
ἀναδιπλασιασμὸν τρέπουν τὸ δσοὺ εἰς ἀντίτοιχον ψιλὸν ἥτοι τὸ **χ** εἰς **κ**,
τὸ **φ** εἰς **π**, τὸ **θ** εἰς **τ**. π., χ. χωρίζω — **κεχωρισμένος**, θάπτω — **τεθαμ-
μένος**.

3. *Δευτέρου εἵδους ἀναδιπλασιασμὸν* δηλ. ἐν ε., δπως εἰς τὴν
συλλαβικὴν αὐξῆσιν, λαμβάνουν:

"Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ. Π.χ.. ράπτομαι — ἐρραμ-
μένος.

β) "Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον διπλοῦν. Π.χ. ζυ-
γίζω—έζυγισμένος.

γ) "Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δύο σύμφωνα, χωρὶς νὰ εἰ-
ναι τὸ πρῶτον ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρὸν ἢ ἔνρινον. Π. χ.
σφάλλομαι—έσφαλμένος.

δ) "Οσα ἀρχίζουν ἀπὸ τρία σύμφωνα. Π. χ. στρέφω—έ-
στραμμένος.

4. *Τρίτου εἵδους ἀναδιπλασιασμὸν* δμοιον δηλ. μὲ τὴν χρο-
νικὴν αὐξῆσιν λαμβάνουν τὰ ρήματα τῶν δποίων τὸ θέμα ἀρχί-
ζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ διφθογγον. Π.χ. δργίζομαι—ώργισμένος, αύ-
ξάνομαι ηξημένος.

5. Τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις ρήματα λαμβάνουν τὸν ἀναδι-
πλασιασμὸν μετὰ τὴν πρόθεσιν. Π. χ. καταγράφω—καταγε-
γραμμένος.

ΣΗΜ. 1. Τὰ ρήματα τῶν δποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ **ψψ**, ἔχουν τὸν
ἀναδιπλασιασμὸν δμοιον μὲ τὴν συλλαβικὴν αὐξῆσιν ἀν καὶ τὸ θέμα τῶν
ἀρχίζει ἀπὸ ἄφωνον πρὸ ἔνρινου. Π.χ. ἀναγνωρίζω—ἀνεγνωρισμένος.

ΣΗΜ. 2. Τὸ ρῆμα κτῶμαι=ἀποκτῶ, λαμβάνει ἀναδιπλασιασμὸν διὰ
τοῦ ε ἀν καὶ ἀρχίζει ἀπὸ δύο σύμφωνα, χωρὶς νὰ είναι ἄφωνον πρὸ
ὑγροῦ ἢ ἔνρινου. Π. χ. κεκτημένος.

Γύμνασμα 100. Σχηματίσατε παθητικὴν μετοχὴν τῶν κάτωθι ρημάτων:

Τιμῶμαι, παύομαι, τρίβομαι, χωρίζομαι, δργίζομαι, στεροῦμαι, γυ-
μνάζομαι, φυλάττομαι, καλύπτομαι, φωτίζομαι, ἀναγράφομαι, σπείρο-
μαι, ἀναγκάζομαι, στρέφομαι, ἀπομακρύνομαι, πείθομαι, πειρῶμαι, δρέ-
ζομαι, ἀποστέλλομαι, δπλίζομαι.

Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων

1. Διά νὰ σχηματισθοῦν οἱ περιφραστικοὶ χρόνοι τῶν ρημάτων χρησιμεύουν :

α) Τὰ μόρια *θά, νά, ՚να, ἀν, ἀς, εἰθε νά.*

β) Τὰ βοηθητικά ρήματα *ἔχω καὶ εἴμαι.* Ταῦτα κλίνονται ως ἔξῆς :

α'. Τὸ ρῆμα *ἔχω*

Όριστ.	Ὑποτακ.	Εύκτική	Προστακτική	Απαρέμφ.	Μετοχὴ
ἔχω	νὰ ᔁχω	εἴθε νὰ ᔁχω			δ ᔁχων
ἔχεις	νὰ ᔁχης	» νὰ ᔁχης	ἔχεις		ἡ ᔁχουσα
ἔχει	νὰ ᔁχη	» νὰ ᔁχη	ἔχεις		
ἔχομεν	νὰ ᔁχωμεν	» νὰ ᔁχωμεν	ἔχετε		
ἔχετε	νὰ ᔁχετε	» νὰ ᔁχετε	ἔχετε		
ἔχουν	νὰ ᔁχουν	» νὰ ᔁχουν	ἔχουν	» Εχειν	τὸ ᔁχον

Παρατατικός : εῖχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον.

Μέλλων : θὰ ᔁχω, θὰ ᔁχης, θὰ ᔁχη, θὰ ᔁχωμεν, θὰ ᔁχετε, θὰ ᔁχουν.

β'. Τὸ ρῆμα *είμαι*

Όριστ.	Ὑποτακ.	Εύκτική	Προστακτική	Απαρέμφ.	Μετοχὴ
είμαι	νὰ είμαι	εἴθε νὰ είμαι			δ ὧν
είσαι	νὰ είσαι	» » είσαι	εἴσο ἢ νὰ είσαι		ἡ οὖσα
είναι	νὰ είναι	» » είναι	εἴστω ἢ νὰ είναι		
είμεθα	νὰ είμεθα	» » είμεθα			
είσθε	νὰ είσθε	» » είσθε	έστε ἢ νὰ είσθε		
είναι	νὰ είναι	» » είναι	είστωσαν ἢ νὰ είναι	Είναι	τὸ ὅν

Παρατατικός : ήμην, ήσο, ήτο, ήμεθα, ήσθε, ήσαν.

Μ. Διαρκής : θὰ είμαι, θὰ είσαι, θὰ είναι, θὰ είμεθα, θὰ είσθε, θὰ είναι.

ΚΛΙΣΙΣ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

'Ενεργητική φωνή

Χρόνοι	'Οριστική	'Υποτακτική	Εύκτική
'Ενεστώς	λύ-ω λύ-εις λύ-ει λύ-ομεν λύ-ετε λύ-ουσι	νά λύ-ω νά λύ-ης νά λύ-η νά λύ-ωμεν νά λύ-ητε νά λύ-ωσι (λύουν)	είθε νά λύ-ω είθε νά λύ-ης είθε νά λύ-η είθε νά λύ-ωμεν είθε νά λύ-ητε είθε νά λύ-ωσι (ν)
Παρατα- τικός	έλυ-ον, έλυ-ες, έλυ-ε έλύ-ομεν, έλύ-ετε, έλυ-ον		
'Αόριστος	έλυ-σα έλυ-σας έλυ-σε έλύ-σαμεν έλύ-σατε έλυ-σαν	νά λύ-σω νά λύ-σης νά λύ-ση νά λύ σαμεν νά λύ-σητε νά λύ-σωσι (ν)	είθε νά λύ-σω είθε νά λύ-σης είθε νά λύ-ση είθε νά λύ-σαμεν είθε νά λύ-σητε είθε νά λύ-σωσι(ν)
Μέλλων Στιγμιαίος	θά λύ-σω θά λύ-σης θά λύ-ση θά λύ-σαμεν θά λύ-σητε θά λύσωσι (ν)		
Μέλλων Διαρκής	θά λύ-ω, θά λύ-ης, θά λύ-η θά λύ-ωμεν, θά λύ-ητε, θά λ		()
Παρακεί- μενος	έχω λύσει έχεις λύσει έχει λύσει έχομεν λύσει έχετε λύσει έχουσι λύσει	νά έχω λύσει νά έχης λύσει νά έχη λύσει νά έχωμεν λύσει νά έχητε λύσει νά έχωσι(ουν)λύσει	εις ά έχω λύσει είθε νά έχης λύσει είθε νά έχη λύσει είθε νά έχωμεν λύσει είθε νά έχητε λύσει είθε νά έχωσι λύσει
'Υπερσυν- τέλικος	είχον λύσει, είχες λύσει, είχε λύσει είχομεν λύσει, είχετε λύσει, είχον λύσει		
Μ. Τετελε- σμένος	θά έχω λύσει, θά έχης λύσει, θά έχη λύσει θά έχωμεν λύσει, θά έχητε λύσει, θά έχωσι λύσει		

Προστακτική	Απαρέμφατον	Μετοχή
λῦ-ε ἢ νὰ λύῃς ἄς λύ-η — λύ-ετε ἢ νὰ λύετε ἄς λύ-ωσι (v)	λύ-ειν	δ λύ-ων ἢ λύ ουσα τὸ λῦ-ον
λύ-σον ἢ νὰ λύσῃς ἄς λύ-ση — λύ-σατε ἢ νὰ λύσητε ἄς λύ-σωσι (v)	λύ-σαι	δ λύ-σας ἢ λύ σασα τὸ λῦ-σαν
	λύ-σειν	δ λύ-σων ἢ λύ-σουσα τὸ λῦ-σον
ἔχε λύ-σει ἢ νὰ ᔁχῃς λύσει ἄς ᔁχῃ λύσει — ἔχετε λύσει ἢ νὰ ᔁχητε λύσει ἄς ᔁχωσι (ουν) λύσει		δ ᔁχων λύσει ἢ ᔁχουσα λύσει τὸ ᔁχον λύσει

Αἱ καταλήξεις τῆς ἑνεργητικῆς φωνῆς

	'Οριστ.	'Υποτακτ.	Εύκτική	Προστακτ.	'Απαρέμφ.	Μετοχή
'Ενεστώς	ω	(νά) ω	(εἴθε νά) ω	—		
	εις	» ης	» » ης	ε		
	ει	» η	» » η	(ἄς) η	ειν	ων
	ομεν	» ωμεν	» » ωμεν	—		ουσα
	ετε	» ητε	» » ητε	ετε		ον
	ουσι(ν)	» ωσι(ν)	» » ωσι(ν)	(ἄς) ωσι(ν)		
'Άδριστος	Παρατ.	ον, ες, ε, ομεν, ετε, ον				
	σα	(νά) σω	(εἴθε νά) σω	—		
	σας	» σης	» » σης	σον		σας
	σε	» ση	» » ση	(ἄς) ση	σαι	σασα
	σαμεν	» σωμεν	» » σωμεν	—		σαν
	σατε	» σητε	» » σητε	σατε		
'Μ. Στιγμ.	σαν	» σωσι(ν)	» » σωσι(ν)	(άς) σωσι(ν)		
	M. Διαρ.	(θά) ω, ης, η, ωιεν, ητε, ωσι (ν)				
	(θά) σω					
	» σης				σειν	σων
	» ση					σουσα
	» σωμε					σον
Παροκείμ.	» σητε					
	» σωσιν					
	ἔχω σει	νά ἔχω - σει	εἴθε νά ἔχω-σει	—		ό ἔχων-σει
	ἔχεις	» νά ἔχης »	» » ἔχης »	νά ἔχης - σει		ή ἔχουσα »
	ἔχει	» νά ἔχη »	» » ἔχη »	ἄς ἔχη - »		
	ἔχομεν	» νά ἔχωμεν »	» » ἔχωμεν »	—		
'Υπερσυν.	ἔχετε	» νά ἔχητε »	» » ἔχητε »	νά ἔχητε- »		τὸ ἔχον »
	ἔχουσι	» νά ἔχωσι »	» » ἔχωσι »	ἄς ἔχωσι- »		
M. Τετελ.	εἶχον, εἶχες, εἶχε - σει					
	εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον - σει					
	θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχη - σει					
	θά ἔχωμεν, θά ἔχητε, θά ἔχωσι - σει.					

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς

Ἡ Υποτακτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ νὰ ἡ ἀν ἡ ἵνα καὶ τὰς καταλήξεις ω, ης, η κλπ.

Ἡ Εύκτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ εἴθε νὰ καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον ἀς καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Υποτακτικὴ τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ νὰ ἡ ἀν ἡ ἵνα καὶ τὰς καταλήξεις σω-σης, ση κλπ.

Ἡ Εύκτικὴ τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ εἴθε νὰ καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Ἀορίστου δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον ἀς καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ο Μέλλων Διαρκῆς σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον θὰ καὶ μὲ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος.

Ο Μέλλων Στιγμιαῖος σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον θὰ καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ο Παρακείμενος σχηματίζεται περιφραστικῶς διὰ τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος ἔχω καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β'-κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ν. π.χ. ἔχω λύσει, ἔχω μάθει.

Ἡ Υποτακτικὴ τοῦ Παρακείμενον σχηματίζεται διὰ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος ἔχω καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β'-κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ν.

Ἡ Εύκτικὴ τοῦ Παρακείμενον σχηματίζεται διὰ τῆς λέξεως εἴθε, τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος ἔχω καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β', κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ν.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Παρακείμενον σχηματίζεται διὰ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος ἔχω, τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ν καὶ τίθεται εἰς μὲν τὰ β', πρόσωπα τὸ μόριον νά, εἰς δὲ τὰ τρίτα πρόσωπα τὸ μόριον ἀς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 101.—Σχηματίσατε τὴν ὄριστικὴν ὅλων τῶν χρόνων τοῦ ρήματος παιδεύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 102.—Σχηματίσατε τὴν ὑποτακτικὴν ὅλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων ἐλκύω καὶ θεραπεύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 103.—Σχηματίσατε τὴν εύκτικὴν καὶ προστακτικὴν ὅλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων βασιλεύω καὶ καταλύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 104.—Σχηματίσατε τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχὴν ὅλων τῶν χρόνων, τῶν ρημάτων πτύω, διαλύω, πιστεύω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 105.—Σχηματίσατε τὸ γ'. πληθυντικὸν πρόσωπον εἰς δλούς τοὺς χρόνους καὶ εἰς δλας τὰς ἐγκλίσεις τῶν ρημάτων προφητεύω καὶ ἀναλύω.

Παθητική ἡ μέση φωνὴ

Ἐνεστῶς

Π. Ἀριστος

Παρακείμενος

*Οριστική	*Υποτακτική	Εύκτική
λά-ομαι λύ-εσαι λύ-εται λυ-όμεθα λύ-εσθε λύ-ονται	νά, ἄν, ἴνα λύ-ωμαι » » » λύ-ησαι » » » λύ-ηται » » » λυ-ώμεθα » » » λύ-ησθε » » » λύ-ωνται	εῖθε νά λύ-ωμαι » » λύ-ησαι » » λύ-ηται » » λυ-ώμεθα » » λύ-ησθε » » λύ-ωνται
Παρατατικός	ἐλύ-όμην, ἐλύ-ευσο, ἐλύ-ετο ἐλυ-ώμεθα, ἐλύ-εσθε, ἐλύ-οντο	
ἐλύ-θην ἐλύ-θῆς ἐλύ-θη ἐλύ-θημεν ἐλύ-θητε ἐλύ-θησαν	νά, ἴνα, ἄν λυ-θῶ » » » λυ-θῆς » » » λυ-θῆ » » » λυ-θῶμεν » » » λυ-θῆτε » » » λυ-θῶσι(ν)	εῖθε νά λυ-θῶ » » λυ-θῆς » » λυ-θῆ » » λυ-θῶμεν » » λυ-θῆτε » » λυ-θῶσι(ν)
M. Διαρκής	θά λύ-ωμαι, θά λύ ησαι, θά λύ-ηται θά λυ-ώμεθα, θά λύ-ησθε, θά λύ-ωνται	
M. Στιγμιαίος	θά λυ θῶ, θά λυ-θῆς, θά λυ-θῆ θά λυ-θῶμεν, θά λυ-θῆτε, θά λυ-θῶσι(ν)	
ἔχω, ἔχεις, ἔχει λυ-θῆ ἔχομεν, ἔχετε, ἔχουσα λυ-θῆ ἢ εἶμαι, εἶσαι, εἶναι λελυμένος η-ον εἶμεθα, εἶσθε, εἶναι λελυμένοι,-αι-α	νά ἔχω, νά ἔχης νά ἔχῃ-λυ-θῆ νά ἔχωμεν, νά ἔχητε νά ἔχωσι-λυθῆ ἢ νά εἶμαι, νά εἶσαι, νά εἶναι λελυμένος-η-ον νά εἶμεθα. νά εἶσθε, νά εἶναι λελυμένοι-αι-α	εῖθε νά ἔχω κλπ. λυ-θῆ εῖθε νά ἔχωμεν κλπ. λυθῆ ἢ εῖθε νά εἶμαι κλπ. λελυμένος-η-ον εῖθε νά εἶμεθα κλπ. λελυμένοι-αι-α
*Υπερσυντέλικος	εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον λυθῆ ἢ ημην, ησο, ητο λελυμένος-η-ον ημεθα, ησθε, ησαν λελυμένοι-αι-α	
M. Τετελεσμένος	θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχῃ λυθῆ θά ἔχωμεν, θά ἔχητε, θά ἔχωσι(ν) λυθῆ ἢ θά εἶμαι, θά εἶσαι, θά εἶναι λελυμένος-η-ον θά εἶμεθα, θά εἶσθε, θά εἶναι λελυμένοι-αι-α	

Προστακτική	Απαρέμφατον	Μετοχή
λύ-ου ἢ νά λύ-ησαι ἄς λύ-ηται	λύ-εσθαι	ό λυ-όμενος ἡ λυ-ομένη τὸ λυ-όμενον
λύ-εσθε ἄς λύ-ωνται		
λύ-θητι ἢ νά λυθῆς ἄς λυ-θῇ	λυ-θῆναι	ό λυ-θεῖς ἡ λυ-θεῖσα τὸ λυ-θὲν
λυ-θῆτε ἄς λυ-θῶσι (v)		
νά εἶσαι) λελυμένος ἄς εἶναι) -η -ον		
νά εἰσθε) λελυμένοι ἄς εἶναι) -αι -α		ό λελυ-μένος ἡ λελυ-μένη τὸ λελυμένον
νά ἔχης) λυθῇ ἄς ἔχῃ) —		
νά ἔχητε) λυθῇ ἄς ἔχωσι) λυθῇ		

Καταλήξεις τῆς μέσης φωνῆς

Οριστική	Υποτακτική	Εύκτική	Προστακ.	Απαρ. εσθαι ομενος -η -ον	Μετοχ	
ομαι εσαι εται ομεθα εσθε ονται	(νά) αμαι » ησαι » ηται » αμεθα » ησθε » ωνται	είθε νά αμαι » » ησαι » » ηται » » αμεθα » » ησθε » » ωνται	— ου (άς) ηται — ησθε (άς) ωνται			
Παρατατικός	ομην, εσο, ετο, ομεθα, εσθε, οντο					
θην θης θη θημεν θητε θησαν	(νά) θω » θῆς » θῆ » θῶμεν » θῆτε » θῶσι	είθε νά θω » » θῆς » » θῆ » » θῶμεν » » θῆτε » » θῶσι	θητι (άς) θῆ θητε (άς) θῶσι	θηγαν θηγιαν	θεις θεισα θειν	
Μ. Διαρκής	(θά) αμαι, ησαι, ηται, αμεθα, ησθε, ωνται					
Μ. Στιγμιαίος	(θά) θω, θῆς, θῆ, θῶμεν, θῆτε, θῶσι (ν)					
ἔχω ἔχεις ἔχει ἔχομεν ἔχετε ἔχουσι η είμαι είσαι είναι είνεθα είσθε είναι	-θῆ -θῆ -θῆ -θῆ -θῆ η -μενος -η-ον -η-ον -μένοι -αι-α	νά ἔχω νά ἔχης νά ἔχει νά ἔχομεν νά ἔχετε νά ἔχουσι η νά είμαι νά είσαι νά είναι νά είμεθα νά είσθε νά είναι	-θῆ -θῆ -θῆ -θῆ -θῆ η -μένος -η-ον -η-ον -μένοι -αι-α	είθε νά ἔχω είθε νά ἔχης κλπ. -θῆ είθε νά ἔχομεν κλπ. -θῆ η είθε νά είμαι κλπ. μένος -η -ον είθε νά είμεθα κλπ. μένοι -αι -α	νά είσαι άς είναι μένος -η-ον — νά είσθε άς είναι -μένοι-αι-α η νά ἔχης) νά ἔχη)-θῆ κλπ.	μένος μένη μένον νά είσαι άς είναι -μένοι-αι-α η νά ἔχης) νά ἔχη)-θῆ κλπ.
Υπερσυντέλ.	είχον, είχες, είχε -θῆ είχομεν, είχετε, είχον -θῆ η ημην, ησο, ητο, -μένος -η -ον ημεθα, ησθε, ησαν -μένοι -αι -α.					
Μ. Τετελεσμ.	θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχει -θῆ θά ἔχομεν, θά ἔχετε, θά ἔχωσι -θῆ η θά είμαι, θά είσαι, θά είναι -μένος -η -ον θά είμεθα, θά είσθε, θά είναι -μένοι -αι -α.					

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ
τῆς παθητικῆς ἢ μέσης φωνῆς.

Η Υποτακτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς
μὲ τὰ μόρια νά, ἀν, ἵνα καὶ τὰς καταλήξεις-ωματ., -ησαι, -ηται κ.λ.π.

Η Εύκτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς
μόρια εἴθε, νὰ καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς.

Η Προστακτικὴ δὲν ἔχει πρώτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα
σχηματίζονται μὲ τὸ μόριον ἀς καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώ-
πων τῆς ὑποτακτικῆς.

Η Υποτακτικὴ τοῦ Αορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ
τὰ μόρια νὰ ἢ ἀν ἢ ἵνα καὶ τὰς καταλήξεις θω, θης, θη κ.λ.π.

Η Εύκτικὴ τοῦ Αορίστου σχηματίζεται μὲ τὸ εἴθε νὰ καὶ τὰς
καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ χορίστου.

Η Προστακτικὴ τοῦ Αορίστου δὲν ἔχει πρώτα πρόσωπα. Αἱ κα-
ταλήξεις τῶν β' προσώπων εἰναι· -θῆτι εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ -θῆτε εἰς
τὸν πληθυντικόν. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται μὲ τὸ μόριον ἀς
καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀο-
ρίστου.

Ο Μ. Διαρκῆς σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον θὰ
καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος.

Ο Μ. Στιγμιατὸς σχηματίζεται περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον θὰ
καὶ μὲ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ χορίστου.

Ο Παρακειμένος σχηματίζεται ἢ μὲ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα ἔχω
καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθ. ἀρίστου κατ' ἀποκοπὴν τῆς συλλαβῆς
-ναι ἢ μὲ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακει-
μένου.

Η Υποτακτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται ἢ μὲ τὴν ὑπο-
τακτικὴν τοῦ ρήματος ἔχω καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθ. ἀρίστου κατ'
ἀποκοπὴν τῆς συλλαβῆς -ναι ἢ μὲ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ρήματος εἶμαι
καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου

Η Εύκτικὴ τοῦ Παρακειμένου λαμβάνει τὸ μόριον εἴθε καὶ
σχηματίζεται ἢ μὲ τὴν ὑποτακτικὴν, τοῦ ρήματος ἔχω καὶ τὸ ἀπαρέμ-
φατον τοῦ παθ. ἀρίστου κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ναι ἢ μὲ τὴν ὑποτακτι-
κὴν τοῦ ρήματος εἶμι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου

Η Προστακτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται μὲ τὴν ὑπο-
τακτικὴν τοῦ ρήματος εἶμαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου καὶ τί-
θεται τὸ μὲν μόριον νὰ εἰς τὸ β' ἐνικὸν καὶ πληθυντικὴν πρόσωπον, τὸ
δὲ μόριον ἀς εἰς τὸ γ' ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν πρόσωπον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 106.—Γράψατε δλούς τοὺς χρόνους τῆς δριστικῆς τῶν
ρημάτων παιδεύομαι καὶ ἀπολύομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 107. — Σχηματίσατε τὴν ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν δλων τῶν χρόνων τοῦ ρήματος φυτέύομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 108. — Σχηματίσατε τὴν προστακτικὴν, τὸ ἀπαρέμφανον καὶ τὴν μετοχὴν δλων χρόνων τοῦ ρήματος παύομαι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 109. — Σχηματίσατε τὸ γένος πρόσωπον δλων χρόνων καὶ δλων τῶν ἐγκλίσεων τοῦ ρήματος φονεύομαι.

Σχηματισμὸς συμφωνολήκτων ρημάτων

α'. Οὐρανισκοφωνόληκτα (χαρακτὴρ κ. γ. χ.)

Παραδείγματα :

Πλέκω, ἀδριστος ἐπλεκ-σα=ἐπλεξι, παθ. ἀδριστος ἐπλέκ-θηγ=ἐπλέχθην, παθ. μετοχὴ πεπλεκ-μένος=πεπλεγμένος. Διώκω, ἀδριστος ἐδιώκ-σα=ἐδιώξι, παθ. ἀδριστος ἐδιώκ-θηγ=ἐδιώχθην, παθ. μετοχὴ δεδιώκ-μένος=δεδιώγμένος.

Οἱ ἀδριστοι ἐπλεξι καὶ ἐδιώξι σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -σα εἰς τὸ θέμα, δόποτε δὲ οὐρανισκόφωνος χαρακτὴρ καὶ πρὸ τοῦ σ. συγχωνεύεται εἰς ξ. Οἱ παθητικοὶ ἀδριστοι ἐπλέχθην καὶ ἐδιώχθην σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -θηγ, δόποτε δὲ οὐρανισκόφωνος χαρακτὴρ καὶ πρὸ τοῦ θ. μεταβάλλεται εἰς χ. Άι μετοχαὶ τοῦ παθ. παρακειμένου πεπλεγμένος καὶ δεδιωγμένος σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -μένος εἰς τὸ θέμα, δόποτε δὲ οὐρανισκόφωνος χαρακτὴρ καὶ πρὸ τοῦ μ. μεταβάλλεται εἰς γ.

1. 'Ο οὐρανισκόφωνος χαρακτὴρ κ., γ., χ., πρὸ τοῦ σ. συγχωνεύεται εἰς ξ, πρὸ τοῦ θ. μεταβάλλεται εἰς χ καὶ πρὸ τοῦ μ. μεταβάλλεται εἰς γ.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ οὐρανισκοφωνόληκτα περιλαμβάνονται καὶ τὰ ρήματα τὰ δόποια λήγουν εἰς -ττω ἢ εἰς -σσω π.χ. φυλάττω, ἔφυλαχσα, ἔφυλάχθην.

ΣΗΜ. 2. Τὰ ρήματα πλέκω καὶ βιμέχω εἰς τὸν β' ἀδριστον παρακειμενον καὶ ὑπερσυντέλικον μεταβάλλουν τὸ ε τοῦ θέματος εἰς α π.χ. βρέχω, ἔβράχην, ἔχω βραχῖ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 110. — Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Πλέκω, δρέχω, διώκω, φυλάττω, κηρύττω, στηρίζω, πλέκομαι, δρέχομαι, διώκομαι, φυλάττομαι, στηρίζομαι.

β'. Χειλοφωνόληκτα (χαρακτὴρ π.β.φ.)

Παραδείγματα :

Τρίω, ἀδριστος ἐτριθ-σα=ἐτριψι, παθ. ἀδριστος ἐτριθ-θηγ=ἐτριθφθην καὶ παθ. μετοχὴ τετριθ-μένος=τετριμένος.

‘Ο ἀόριστος ἔτριψα σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -σα εἰς τὸ θέμα, δόπτε δὲ χειλόφωνος χαρακτὴρ β πρὸ τοῦ συγχωνεύεται εἰς ψ. ‘Ο παθητικὸς ἀόριστος ἔτριψθην σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -θην, δόπτε δὲ χειλόφωνος χαρακτὴρ β πρὸ τοῦ θ μεταβάλλεται εἰς φ.

‘Η παθητικὴ μετοχὴ τετριμμένος σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -μένος εἰς τὸ θέμα, δόπτε δὲ χειλόφωνος χαρακτὴρ β πρὸ τοῦ μ μεταβάλλεται εἰς μ.

1. ‘Ο χειλόφωνος χαρακτὴρ π,β,φ πρὸ τοῦ σ συγχωνεύεται εἰς ψ, πρὸ τοῦ θ μεταβάλλεται εἰς φ καὶ πρὸ τοῦ μ μεταβάλλεται εἰς μ.

ΣΗΜ. Τὰ ρήματα τρέφω, στρέφω, τρέπω καὶ κλέπτω εἰς τὸν παρακείμενον, ύπερσυντέλικον καὶ παθ. ἀόριστον β' μεταβάλλουν τὸ ε τοῦ θέματος εἰς α. Π.χ. Ἐτράφην, ἔχω τραφῆ, εἶχον τραφῆ.

ΣΗΜ. 2. Εἰς τὰ χειλοφωνόληκτα ρήματα περιλαμβάνονται καὶ τὰ ρήματα τὰ όποια λήγουν εἰς πτώ. Π.χ. ρίπτω, ἐρίφθην, ἐρριμένος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 109.—Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ρήματα:

Τρίβω, ἀλείφω, καλύπτω, βλάπτω, ἐγκαταλείπω, γράφω, τρίβομαι, καλύπτομαι, ἐγκαταλείπομαι καὶ γράφομαι.

γ'. Ὁδοντοφωνόληκτα (χαρακτ. τ, δ, θ).

Παράδειγμα:

Πείθω, ἀόριστος ἐπειθ-σα=ἐπειθσα=ἐπεισα, παθ. ἀόριστος ἐπείθ-θην=ἐπείσθην καὶ παθ. μετοχὴ πεπειθ-μένος=πεπεισμένος.

‘Ο ἀόριστος ἐπεισα σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως -σα εἰς τὸ θέμα, δόπτε δὲ δόδοντόφωνος χαρακτὴρ θ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται. ‘Ο παθ. ἀόριστος ἐπείσθην καὶ ἡ παθητικὴ μετοχὴ πεπεισμένος σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῶν καταλήξεων -θην καὶ μένος, δόπτε δὲ δόδοντόφωνος χαρακτὴρ θ πρὸ τοῦ θ καὶ μ μεταβάλλεται εἰς σ.

1. ‘Ο δόδοντόφωνος χαρακτὴρ τ,δ,θ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται καὶ πρὸ τοῦ θ ἡ μ μεταβάλλεται εἰς σ.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ δόδοντοφωνόληκτα περιλαμβάνονται τὰ ρήματα τὰ όποια λήγουν εἰς ζω. Π.χ. νομίζω, ἐνόμισα, ἐνομίσθην, νενομισμένος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 110.—Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωτερα ρήματα:

Πείθω, κλώθω, θαυμάζω, ὑδρίζω, δοξάζω, πείθομαι, δηνομάζομαι, θαυμάζομαι, ὑδρίζομαι, δοξάζομαι.

δ'. Υγρόληκτα (χαρακτήρ λ, ρ.).

Παραδείγματα :

Στέλλω θέμ. στελ-. ἐνεργητικός ἀδριστος ἔστελ-α = στειλα. Φθείρω θέμα φθερ. ἐνεργητικός ἀδριστος ἔφθειρ-α = ἔφθειρα.

1. "Ο ἐνεργητικός ἀδριστος τῶν ὑγρολήκτων ρημάτων σχηματίζεται χωρὶς τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα σ τῆς καταλήξεως -σα, τὸ δὲ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν ε ἔκτείνεται εἰς ει.

Παραδείγματα :

Στέλλω, θέμ. στελ-. παθ. ἀδριστος ἔσταλ-ην, παθ. μετοχὴ ἔσταλ-μένος. Φθείρω, θέμ. φθερ.- παθ. ἀδριστος ἔφθαρ-ην, παθ. μετοχὴ ἔφθαρ-μένος.

2. "Οσα ἔκ τῶν ὑγρολήκτων ρημάτων ἔχουν θέμα μονοσύλλαβον καὶ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ἔχουν ε, τρέπουν εἰς τὸν παθ. ἀδριστον β' καὶ τὴν παθ. μετοχὴν τὸ ε εἰς α.

Παράδειγμα :

Στέλλω, παρατατικός ἔστελλον, ἀδριστος ἔστειλα.

3. Τὰ εἰς -λλω λήγοντα ὑγρόληκτα ρήματα, εἰς μὲν τὸν ἐνεστῶτα καὶ παρατατικὸν γράφονται μὲ δύο -λλ, πλὴν τοῦ θέλω καὶ ὄφείλω, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους χρόνους μὲ ἓν λ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 111.—Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα:

Στέλλω, φθείρω, σπείρω, ἀναγγέλλω, στέλλομαι, φθείρομαι, ἀναγγέλλομαι.

ε'. Ενρινόληκτα (χαρακτ. ν.)

Παράδειγμα :

Μένω θεμ. μεν- ἀδριστος ἔμεν-α = ἔμεινα, ὑφαίνω θέμ. ὑφᾶν- ἀδριστος ὑφαν-α = ὑφανα.

1. "Ο ἐνεργητικός ἀδριστος τῶν ἐνρινολήκτων ρημάτων σχηματίζεται χωρὶς τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα σ τῆς καταλήξεως -σα, τὰ δὲ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνήεντα ε ἡ α ἔκτείνονται τὸ μὲν ε εἰς ει, τὸ δὲ α βραχὺ εἰς α μακρόν.

Παραδείγματα :

Τρχίνω, θεμ. ύφαν- παθ. μετοχή ύφαν-μένος=ύφασμένος. Ξηραί-γω, θεμ. ξηραν παθ. μετοχή ξηραν-μένος=ξηραμμένος.

2. Ὁ χαρακτήρ ν τῶν ἐνρινολήκτων ρημάτων εἰς τὴν Πα-θητικὴν μετοχὴν πρὸ τοῦ μ τρέπεται εἰς σ ἢ εἰς μ.

Παράδειγμα :

Κλίνω, θέμικ. κλιν- παθ. ἀόριστος ἐκλίγ-θηγ=ἐκλίθηγ, παθ. μετοχή κε-κλιν μένος=κεκλιμένος.

3. Τὰ ἐνρινόληκτα ρήματα κλίνω, κρίνω καὶ πλένω ἀπο-βάλλουν τὸν χαρακτῆρα ν, δταν ἡ κατάληξις ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμ-φωνον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 112.—Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Θερμικίνω, ἀποξηραίνω, κλίνω, πλύνω, θερμαίνομαι, ἀποξηραίνομαι, κλίνομαι, πλύνομαι.

Ἄόριστοι δεύτεροι

a) Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β'.

Ἐνεστώς Ἀόριστος β'.

Φεύγω — ἔευγον

Βλέπω — εἶδον

Εύρίσκω — εὗρον

Ἐνεστώς Ἀόριστος β'.

λαμβάνω — ἔλαθον

τυγχάνω — ἔτυχον

θάλλω — ἔθαλον

1. Ὁ Ἀόριστος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς ποιλλῶν ρημάτων δὲν σχηματίζεται μὲ τὴν κατάληξιν· σα, ἀλλὰ εἰς τὴν ὄριστη-κήν λαμβάνει τὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἔγκλίσεις εἰς τὸ ἀπορέμφατον καὶ μετοχήν, τὰς καταλή-ξεις τοῦ ἐνεστῶτος. Ὁ Ἀόριστος αὐτὸς λέγεται ἐνεργητικὸς ἀόριστος β'. καὶ κλίνεται ὡς ἔξῆς :

Σχηματισμὸς τοῦ ἀορίστου β'. τοῦ ρήματος φεύγω

Όριστ.	Υποτακτ.	Εύ-τική	Προστακτ.	Απ.	Μετοχή
φυγον	νά φύγω	εἴθε νά φύγω	—		
φυγες	νά φ'γης	» » φύγης	φύγε		δ φυγῶν
φυγε	νά φύῃ	» » φύῃ	ἄς φύῃ		ἡ φυγούσα
φύγομεν	νά φύγωμεν	» » φύγωμεν	—	φυγεῖν	τὸ φυγόν
φύγετε	ντ φύγητε	» » φύγητε	φύγετε		
φυγον	νά φύγωσι	» » φύγωσι	ἄς φύγωσι		

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου β'.

1. Τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου β'. τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης. Π. χ. μαθεῖν, μαθών, φυγεῖν, φυγών.

2. Τὸ δεύτερον ἐνικόν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου β', τονίζεται ἐπὶ τῆς παραληγούσης. Π. χ. φύγε, μάθε. Ἐξαιροῦνται καὶ τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης τὸ ἔλθε, εὑρέ, εἰπέ, ἰδὲ (ἀλλὰ καὶ ἵδε).

ΣΗΜ. Ὁ ἀόριστος β' εἶδον μόνον εἰς τὴν δριστικὴν γράφεται μὲν εἴ, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἑγκλίσεις γράφεται μὲν Ι. Π. χ. νὰ Ιδῶ, Ιδέ, Ιδών.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 113.—Σχηματίσατε τὸν ἐνεργητικὸν ἀόριστον β' εἰς δλας τὰς ἑγκλίσεις τῶν κάτωθι ρημάτων.

Ἐδάλον (εὖλλω) ηλθον (ἔρχομαι), ἔπαθον (πάσχω).

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 114.—Κλίνατε τὰς κάτωθι μετοχάς:

Ο εὑρών-οῦσα-όν, δ μαθών-οῦσα-όν, δ λαβών-οῦσα,όν.

Ἄοριστοι

β) Παθητικὸς

ἀόριστος β'.

Ἐνεστώς

Παθ. ἀόριστος β'.

γράφομαι

ἐγράφην

δέρομαι

ἐδέρην

1. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος πολλῶν ρημάτων σχηματίζεται, ὅχι ἀπὸ τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα θη, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα η. Ὁ ἀόριστος αὐτὸς λέγεται παθητικὸς ἀόριστος β'. καὶ κλίνεται ὡς ἔξης :

Ὀριστικὴ	Ὑποτακτ,	Εὔκτικὴ	Προστ.	Ἀπαρ	Μετοχὴ
ἐγράφην	νὰ γραφῶ	εἴθε νὰ γραφῶ	γράφθι		δ
ἐνράφης	νὰ γραφῆς	» » γραφῆς	ἄς γραφῆ		γραφεὶς
ἐγράφη	νὰ γραφῇ	» » γραφῇ			ή
ἐγράφημεν	νὰ γραφῶμεν	» » γραφῶμεν	γραφῆτε		γραφεῖσα
ἐγράφητε	νὰ γραφῆτε	» » γραφῆτε	ἄς γρα-		τὸ
ἐγράφησαν	νὰ γραφῶσι	» » γραφῶσι	φῶσι(ν)	γραφέν	

Παρατηρήσεις

"Οσα ρήματα έχουν παθητικόν ἀόριστον β', καὶ έχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ε ἡ ει, τρέπουν αὐτὸν εἰς α. Π. χ.

Τρέφομαι - ἐτράψηγ, τρέπομαι - ἐτράψηγ, στρέφομαι - ἐστράψηγ

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 115. — Κλίνατε τὸν παθητικὸν ἀόριστον β'. εἰς ὅλας τὰς ἔγκλισεις τῶν κάτωθι ρημάτων.

Δέρομαι, σπείρομαι, στρέφομαι, τρέφομαι. φθείρομαι, τρέπομαι.

ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ "Η ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ ΡΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα:

Τιμά-ω - τιμῶ, ποι-έω - ποιῶ, δηλόω - δηλῶ.

1. Μερικά φωνηεντόληκτα ρήματα τὰ δποῖα λήγουν εἰς -αω, -εω καὶ -οω, συναιροῦν εἰς τὸν ἐνεστῶτα καὶ τὸν παρατατικὸν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς τὸν χαρακτῆρα α, ε, ο, μετὰ τῶν καταλήξεων καὶ λέγονται *συνηρημένα*. Τὰ συνηρημένα αὐτὰ ρήματα λέγονται καὶ *περισπώμενα*, διότι μετά τὴν συναλρεοίν τοντζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ περισπῶνται.

2. Τὰ συνηρημένα ρήματα διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις.
 α) Τὰ έχοντα χαρακτῆρα α(αω), β) τὰ έχοντα χαρακτῆρα ε(εω) καὶ γ) τὰ έχοντα χαρακτῆρα ο(οω) καὶ κλίνονται ὡς ἔξῆς:

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

εἰς -αω

'Ενεργητική φωνή

	*Οριστική	*Υποτακτική	Εύκτική
*Ἐνεστώς	τιμά·ω·ω — τιμώ τιμά·εις — τιμᾶς τιμά·ει — τιμᾶ τιμά·ομεν — τιμῶμεν τιμά·ετε — τιμᾶτε τιμά·ουσι — τιμῶσι	νὰ τιμάω — τιμῷ νὰ τιμά·ης — τιμᾶς νὰ τιμά·η — τιμᾶ νὰ τιμάωμεν — τιμῶμεν νὰ τιμάστε — τιμᾶτε νὰ τιμά·ωσι — τιμῷσι	εἴθε νὰ τιμῷ » » τιμᾶς » » τιμᾶ » « τιμῶμεν » » τιμᾶτε » » τιμῷσι
	Παρατατικός : ἐτίμα·ον — ἐτίμων, ἐτίμα·ες ἐτίμας, ἐτίμα·ε — ἐτίμα, ἐτιμά·ο·μεν — ἐτιμῷ μεν, ἐτιμά·ετε — ἐτιμᾶτε, ἐτίμα·ον — ἐτίμων.		
	Άδριστος : ἐτίμησα, <i>M. Διαρκής</i> : θὰ τιμῷ, <i>M. Στιγμ.</i> : θὰ τιμήσω Παρακ. ἔχω τιμήσει, <i>Υπερσ.</i> εἶχον τιμήσει, <i>M. τετελ.</i> θὰ ἔχω τιμήσει		

Παθητική φωνή

	*Οριστική	*Υποτακτική	Εύκτική
*Ἐνεγρής	τιμά·ομαι — τιμῶμαι τιμά·εσαι — τιμᾶσαι τιμά·εται — τιμᾶται τιμα·όμεθα — τιμῶμεθα τιμά·εσθε — τιμᾶσθε τιμά·ονται — τιμῶνται	νὰ τιμῶμαι — τιμῶμαι » τιμά·ησαι — τιμᾶσαι » τιμά·ηται — τιμᾶται » τιμά·ώμεθα — τιμῶμεθα » τιμά·ησθε — τιμᾶσθε » τιμά·ωνται — τιμῶνται	εἴθε νὰ τιμῶμαι » » τιμᾶσαι » » τιμᾶται » » τιμῶμεθα » » τιμᾶσθε » » τιμῶνται
	Παρατατικός : ἐτιμά·όμην — ἐτιμῶμην, ἐτιμά·εσο — ἐτιμᾶσο, ἐτιμά·ετο — ἐτιμᾶτο, ἐτιμά·όμεθα — ἐτιμῶμεθα, ἐτιμά·εσθε — ἐτιμᾶσθε, ἐτιμά·οντο — ἐτιμῶντο.		
	Παθ. ἀδρ. ἐτιμήθην, <i>M. Διαρκής</i> : θὰ τιμῶμαι, <i>M. Στιγμιαῖς</i> θὰ τιμήθω, Παρακ. ἔχω τιμήθη, <i>Υπερσ.</i> εἶχον τιμήθη, <i>M. τετελ.</i> θὰ ἔχω τιμήθη.		

Προστακτική	Απαρέμφατον	Μετοχή
τίμα-ε—τίμα άς τιμάῃ—τιμᾶ		δ τιμά-ων — τιμῶν ή τιμά-ουσα — τιμῶσα
τιμάετε — τιμᾶτε άς τιμά-ωσι — τιμῶσι	τιμά-ειν—τιμᾶν	τὸ τιμά-ον — τιμῶν

Προστακτική	Απαρέμφατον	Μετοχή
τιμά-ου άς τιμᾶται	<i>τιμᾶται</i>	δ τιμα-όμενος—τιμώμενος ή τιμα-ομένη — τιμωμένη
τιμά-εσθε—τιμᾶσθε άς τιμῶνται	τιμά-εσθαι— τιμᾶσθαι	τὸ τιμα-όμενον—τιμώμενον

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς -αω συνηρημένων

1. Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος α μετὰ τῶν καταλήξεων γίνεται ώς ἔξης :

- α) Τὸ α μετὰ τοῦ ε συναιρεῖται εἰς α. Π.χ. τίμα-ε=τίμα
- β) Τὸ α μετὰ τοῦ η συναιρεῖται εἰς α. Π.χ. τιμά-ητε=τιμᾶτε
- γ) Τὸ α μετὰ τοῦ ει συναιρεῖται εἰς α. Π.χ. τιμάει=τιμᾶ
- δ) Τὸ α μετὰ τοῦ η συναιρεῖται εἰς α. Π.χ. τιμά-η=τιμᾶ

ε) Τὸ α μετὰ τοῦ ο συναιρεῖται εἰς ω. Π. χ. τιμά·ομεν=τιμῶμεν.

στ) Τὸ α μετὰ τοῦ ω συναιρεῖται εἰς ω. Π.χ. τιμάωμεν=τιμῶμεν.

ζ) Τὸ α μετὰ τοῦ ον συναιρεῖται εἰς ω. Π. χ. τιμάουσι=τιμῶσι.

2. Τὸ ε τῆς καταλήξεως ὑπογράφεται πλὴν τοῦ ἀπαρεμφάτου. Π.χ. τιμά·ειν=τιμᾶν.

3. Ὁ χαρακτὴρ α τῶν εἰς -αω συνηρημένων ρημάτων εἰς τὸ ἀδριστὸν, τὸν μέλλοντα, τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον ἔκτείνεται εἰς η, ἐκτὸς τῶν ρημάτων τὰ δόποῖα πρὸ τοῦ α ἔχουν ε,ι,ο,ρ. Π.χ. τιμά·ω=τιμῶ—τιμήσω, μειδι·άω·μειδιῶ=έμειδίασα, θεά·ομαι·θεῶμαι=έθεάθην, ἀκροάομαι·ἀκροῶμαι=ἡκροάσθην.

ΣΗΜ. Δὲν ἔκτείνουν τὸν χαρακτῆρα α εἰς η τὰ ρήματα γελῶ - ἔγέλασα,-χαλῶ -έχαλασα, σπῶ - ἔσπασα.

4. Ἐκτὸς τοῦ ἐνεστῶτος καὶ παρατατικοῦ δλοι οἱ ὅλοι χρόνοι τῶν εἰς -αω σχηματίζονται καὶ κλίνονται κατὰ τὰ βαρύτονα ρήματα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 116.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Νικῶ. μελετῶ, ἀγαπῶ, ἐρωτῶ, γελῶ, κυβερνῶ, ὁρμῶ, σιωπῶ, πηδῶ, φοιτῶ, νικῶμαι, ἀγαπῶμαι, κυβερνῶμαι, ἐρωτῶμαι.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

εἰς -έω

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

	Ὀριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εύκτικὴ	
Ἐνεστῶς	ποιέ-ω ποιέ-εις ποιέ-ει ποιέ-ομεν ποιέ-ετε ποιέ-ουσι	- ποιῶ - ποιεῖς - ποιεῖ - ποιοῦμεν - ποιεῖτε - ποιοῦσι	νὰ ποιέ-ω νὰ ποιέ-ης νὰ ποιέ-η νὰ ποιέ-ωμεν- ποιῶμεν νὰ ποιέ-ητε νὰ ποιέ-ωσι	- ποιῶ - ποιῆς - ποιῆ - ποιῶμεν - ποιῆτε - ποιῶσι(ν)
<i>Παρατατικός</i>	ἐποιείον-ἐποίουν, ἐποίε-ες-ἐποίεις, ἐποίε-ε ἐποιέι, ἐποιέ-ομεν-ἐποιοῦμεν ἐποιέ-ετε-ἐποιεῖτε ἐποιέ-ον-ἐποίουν.			
<i>Άδριτος</i>	ἐποίησα, <i>M. Διαρκής</i> : θὰ ποιῶ, <i>M. Στιγμιαῖος</i> : θὰ ποιήσω, <i>Παρακείμ.</i> : ἔχω ποιήσει, <i>Υπερσυντ.</i> : εἶχον ποιήσει <i>M.</i>			
<i>Τετελεσμένος</i>	θὰ ἔχω ποιήσει.			

Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
ποιέ-ε —ποίει ἄς ποιῇ ποιέ-ετε —ποιεῖτε ἄς ποιῶσιν (ν)	ποιέ-ειν —ποιεῖν	δ ποιέ-ών —ποιῶν ή ποιέ-ουσα—ποιοῦσα τό ποιέ-ον —ποιοῦν

Παθητική φωνή

	*Οριστική	*Υποτακτική	Εύκτική
*Ενεστώς	ποιέ-ομαι - ποιούμαι ποιέ-σαι - ποιεῖσαι ποιέ-εται - ποιείται ποιέ-όμεθα - ποιούμεθα ποιέ εσθε - ποιεῖσθε ποιέ-ονται - ποιούνται	νά ποιέ-ώμαι - ποιῶμαι νά ποιέ-σαι - ποιήσαται νά ποιέ-ται - ποιήται νά ποιεώμεθα-ποιώμαθα νά ποιέ ησθε - ποιήσθε νά ποιέ-ώνται - ποιῶνται	είθε νά ποιῶμαι » » ποιήσαται » » ποιήται » » ποιώμεθα » » ποιήσθε » » ποιῶνται
	έποιε όμην - έποιούμην, έποιέ εσο έποίεις, έποιεῖσο, Παρατατικός : - έποιέ-ετο, έποιεῖτο, έποιε-όμεθα, έποιούμεθα, έποιέ εσθε - έποιεῖσθε, έποιέ-οντο - έποιούντο		
	Άρχειστος : έποιηθην, M. Διεργής : θά ποιῶμαι, M. Στιγμιαίος θά ποιηθώ, Παρακείμ. ξώ ποιηθή, Υπερσυντ. είχον ποιηθή. M. Τετελεσμένος θά ξώ ποιηθή.		

Προστακτική	*Απαρέμφατον	Μετοχή
ποιέ-ου — ποιοῦ άς ποιήται		ό ποιε-όμενος— ποιούμενος
ποιέ-εσθε — ποιεῖσθε άς ποιέ-ώνται-ποιῶνται	ποιέ-εσθαι ποιεῖσθαι	ή ποιε-ομένη — ποιουμένη τό ποιε άμενον — ποιουμένον

Παρατηρήσεις έπι τῶν εἰς-εω συνηρημένων ρημάτων

1. "Η συναίρεσις τοῦ χαρακτήρος ε μὲ τὰς καταλήξεις γίνεται ώς έξῆς:

- α) Τὸ ε μετὰ τοῦ ε συναιρεῖται εἰς ει. Π.χ. ποιέ-ετε-ποιεῖτε.
- α) Τὸ ε μετὰ τοῦ ο συναιρεῖται εἰς ον. Π.χ. ποιέ-ομεν=ποι οῦμεν.

γ) Τὸ ε μετὰ τοῦ ω συναιρεῖται εἰς ω Π.χ. ποιέ-ω=ποιῶ.

2. "Ο χαρακτήρ ε τῶν εἰς-εω ρημάτων εἰς τὸν ἀριστον, τὸν μέλλοντα, τὸν παρακείμενον καὶ ύπερσυντέλικον ἐκτείνεται εἰς η, ἔκτος τῶν ρημάτων ἀρκῶ, ἔπαιγω, ἀφαιρῶ, καλῶ καὶ τέλλω. Π.χ. ποιῶ-ποιήσω. 'Αλλὰ ἀρκῶ-ήρκεσα, ἔπαινω-έπηνεσα, ἀφαιρῶ-ἀφήρεσα, καλῶ-έκάλεσα καὶ τελῶ-έτελεσα.

3. "Ολοι οἱ χρόνοι τῶν εἰς-εω, ἔκτος τοῦ ἐνεστῶτος καὶ παρατατικοῦ, σχηματίζονται καὶ κλίνονται, δπως τὰ φωνηεντόληκτα βαρύτονα ρήματα.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 117.—Νά κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα.

Πωλῶ, παρακαλῶ, προχωρῶ, τιμωρῶ, φιλογικῶ, ἀρκῶ, τελῶ, ὁμολογῶ, θρηγῶ, μαρτυρῶ, μισῶ, τιμωροῦμαι, ἀρκοῦμαι, ὡφελοῦμαι, ὁδηγοῦμαι.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΗΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ εἰς -οω

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

*Ενεστώς	*Οριστική	*Υποτακτική	Εύκτική
	δηλό-ω —δηλῶ δηλό-εις —δηλοῖς δηλό-ει —δηλοῖ δηλό-ομεν —δηλοῦμεν δηλό-ετε —δηλοῦτε δηλό-ουσι —δηλοῦσι	νά δηλό-ω —δηλῶ » δηλό-ης —δηλοῖς » δηλό-η —δηλοῖ » δηλό-μεν—δηλῶμεν » δηλό-ητε —δηλῶτε » δηλό-ωσι —δηλῶσι(ν)	εἴθε νά δηλῶ » » δηλοῖς » » δηλοῖ » » δηλῶμεν » » δηλῶτε » » δηλῶσι(ν)
	Προστακτική : δήλο-ε—δήλου, ἀς δηλό-η—δηλοῖ, νά δηλό-ητε—δηλῶτε, ἀς δηλό-ωσι—δηλῶσι. Απαρέμφ. : τὸ δηλό-ειν—δηλοῦν. Μετοχή : δ δηλό-ων—δηλῶν, ή δηλό-ουσα—δηλοῦσα, τὸ δηλό-ον—οῦν		
	Παρατατικός : ἐδήλο-ον—ἐδήλουν, ἐδήλο-ες—ἐδήλους, ἐδήλο-ε—δήλου, ἐδηλό-ομεν—ἐδηλοῦμεν, ἐδηλό-ετε—ἐδηλοῦτε, ἐδήλο-ον—ἐδήλουν.		
	Άσριστος : ἐδήλωσα, M. Διαρκής : θά δηλῶ, M. Στιγμ. : θά δηλώσω, Παρακείμ. : ἔχω δηλώσει, Υπερσυντ. : εἶχον δηλώσει, M. Τετελ. : θά ἔχω δηλώσει.		

Παθητικὴ φωνὴ

*Ενεστώς	*Οριστική	*Υποτακτική	Εύκτική
	δηλό-ομαι —δηλοῦμαι δηλό-ε-σαι —δηλοῦσαι δηλό-ε-ται —δηλοῦται δηλο-όμεθα—δηλοῦμεθα δηλό-εσθε —δηλοῦσθε δηλό-ονται —δηλοῦνται	νά δηλό-ωμαι —λῶμαι » δηλό-ησαι —λῶσαι » δηλό-ηται —λῶται » δηλο-όμεθα—λῶμεθα » δηλό-ησθε —λῶσθε » δηλό-ωνται —λῶνται	εἴθε νά δηλῶμαι » » δηλῶσαι » » δηλῶται » » δηλῶμεθα » » δηλῶσθε » » δηλῶνται
	Προστακτική : δηλό-ου—δηλοῦ, ἀς δηλῶται, δηλό-ησθε—δηλῶ-οθε, ἀς δηλῶνται. Απαρέμφ. : δηλό-εσθαι—δηλοῦσθαι. Μετοχή : δ δηλο-όμενος—ούμενος, ή δηλούμενη—ουμένη, τὸ δηλο-όμενον—ούμενον.		
	Παρατατικός : ἐδηλο-όμην—ἐδηλοῦμην, ἐδηλό-εσο—ἐδηλοῦσο, ἐδηλό-ετο—ἐδηλοῦτο, ἐδηλο-όμεθα—ἐδηλοῦμεθα, ἐδηλό-ε-σθε—ἐδηλοῦσθε, ἐδηλό-οντο—ἐδηλοῦντο.		
	Άσριστος : ἐδηλώθην, M. Διαρκής : θά δηλῶμαι M. Στιγμ. : θά δηλωθῶ, Παρακείμ. : ἔχω δηλωθῆ, Υπερσυντ. : εἶχον δηλωθῆ, M. Τετελ. θά ἔχω δηλωθῆ.		

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς -οω συνηρημένων ρημάτων

1. Ἡ συναιρεσίς τοῦ χαρακτῆρος ο μὲ τὰς καταλήξεις γίνεται ὡς ἔξῆς :

- α) Τὸ ο μετὰ τοῦ ε συναιρεῖται εἰς ον. Π.χ. δήλο· ε - δήλου.
- β) Τὸ ο μετὰ τοῦ ο συναιρεῖται εἰς ον. Π.χ. δηλό·ομεν - δηλοῦμεν.
- γ) Τὸ ο μετὰ τοῦ η συναιρεῖται εἰς ω. Π.χ. δηλό·ητε - δηλῶτε.
- δ) Τὸ ο μετὰ τοῦ ω συναιρεῖται εἰς ω. Π.χ. δηλόω - δηλῶ.
- ε) Τὸ ο μετὰ τοῦ ει συναιρεῖται εἰς οι Π.χ. δηλό·εις δηλοῖς.
- στ) Τὸ ο μετὰ τοῦ ον συναιρεῖται ον. Π.χ. δηλό·ουσι - δηλοῦσι.

2. Ὁ χαρακτὴρ ο τῶν εἰς -οω συνηρημένων ρημάτων εἰς τὸν ἀδριστὸν, τὸν μέλλοντα, τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον ἐκτείνεται εἰς ω. Π.χ. δηλώσω, ἔδηλωσα, ἔδηλωθην.

3. Ὄλοι οἱ χρόνοι τῶν εἰς -οω συνηρημένων ρημάτων, πλὴν τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρατατικοῦ, κλίνονται δπως τὰ βαρύτονα ρήματα.

ΣΗΜ. Τὰ εἰς -οω ρήματα εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἔγιναν βαρύτονα καὶ λήγουν εἰς ωνω. Π.χ. διορθώνω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 118. Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα.

Ἄξιῶ, θεῖαι, διορθῶ, σημειῶ, πληρῶ, ὑποδυυλῶ, ζημιῶ, μαστιγῶ, στεφαγῶ, ἐρημῶ.

B'. ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

a'. Πρόθεσις

Παραδείγματα :

Πηγαίνω εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐρχομαι ἐκ Θεσσαλονίκης. Ἐν τῷ στρατῷ ὑπάρχει μεγάλη πειθαρχία. Ἐταξίδευσα διὰ θαλάσσης.

1. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις εἰς, ἐκ, ἐν, καὶ διά, τίθενται ἐμπροσθεν ἀπὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου καὶ λέγονται προθέσεις.

2. Αἱ προθέσεις εἶναι δύο εἰδῶν : *Κύριαι* καὶ *Καταχρηστικαί*.

α) Αἱ κύριαι προθέσεις εἶναι 18 αἱ ἔξῆς :

ἐν, εἰς, ἐκ, ἐν, πρός, πρό, ἀνά, κατά, διά, μετά, παρά, ἀντί, ἀμφί, ἐπί, περί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ.

β) Καταχρηστικαὶ προθέσεις εἶναι αἱ ἔξῆς :

ἄνευ, χωρὶς, ἐνεκα, ἀχρι, μέχρι, πλήν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 119. — Νὰ ἀντιγράψετε δλας τὰς προθέσεις, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις.

"Ἄγγελοι ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐξ σύρανοῦ καὶ ἔψαλον τὸ Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ... Ὁ Υμηττὸς εὑρίσκεται πρὸς ἀνατολὰς τῶν Ἀθηγῶν. Ὁ Παρθενών ἐκτίσθη τὸ 447 πρὸ Χριστοῦ. Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὰ Ἑλληνόπουλα ἐμάνθιχνον γράμματα εἰς τὰ μοναστήρια. Οἱ μαθηταὶ ἑργάζονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ διδασκάλου τῶν. Ἡγόρασσα ἐν διέλισσι ἀντὶ 20 δραχμῶν. Ὁ μαθητὴς δ ὅποιος μελετᾷ σὺν τῷ χρόνῳ καλυτερεύει. Ἐθυσίασε τὴν ζωήν του χάριν τῆς πατρίδος. Ἄνευ κόπου τίποτε δὲν ἀποκτᾶται. Ὁ Ἱερεὺς εὑχεται ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης καὶ εὐτυχίας τοῦ κόσμου.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν προθέσεων

Παραδείγματα :

μετὰ - φέρω=μεταφέρω, ὑπὸ - γράφω=ὑπογράφω
παρα - καλῶ=παρακαλῶ, περὶ - μένω=περιμένω

1. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα αἱ προθέσεις ἐνώνονται μὲ ἄλλας λέξεις καὶ σχηματίζουν μίαν λέξιν, ἡ ὁποία λέγεται σύνθετος.

Τὸ ν τῶν προθέσεων ἐν καὶ σύν, δταν ἐνώνεται μὲ ἄλλας λέξεις, παθαίνει τὰς ἔξης μεταβολὰς.

α) Πρὸ τῶν χειλοφώνων π, β, φ καὶ τοῦ ψ, μεταβάλλεται τὸ ν εἰς μ. Π.χ. συν·πονῶ=συμπονῶ, συν·βαδίζω=συμβαδίζω, συν·φέρει=συμφέρει, ἐν·βάλλω=ἐμβάλλω, ἐν·πόλεμος=ἐμπόλεμος.

β) Πρὸ τῶν ούρανισκοφώνων κ, γ, ς καὶ τοῦ ξ, μεταβάλλεται εἰς γ. Π.χ. συν·κατοικῶ=συγκατοικῶ, συν·γράφω=συγγράφω, συν·χαίρω=συγχαίρω.

γ) Πρὸ τῶν ύγρῶν λ, ρ καὶ τοῦ μ, τὸ ν ἀφομοιοῦται μὲ αὐτὰ. Π.χ. συν·λέγω=συλλέγω, συν·ροή=συρροή, συν·μαθητής=συμμαθητής.

δ) Τὸ ν τῆς προθέσεως σύν, δταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ σ καὶ μετὰ τὸ σ ἀκολουθεῖ ἀμέσως φωνῆν, ἀφομοιοῦται μὲ αὐτό. Π.χ. συν·σίτιον=συσσίτιον, συν·σωρεύω=συσσωρεύω. "Οταν ὅμως ἀμέσως μετὰ τὸ σ ἀκολουθεῖ σύμφωνον, τὸ ν ἀποβάλλεται. Π.χ. συν·στρατιώτης=συστρατιώτης, συν·σκέπτομαι=συσκέπτομαι.

ε) Τὸ ν τῆς προθέσεως σύν πρὸ τοῦ ξ ἀποβάλλεται. Π.χ συν ζητῶ=συζητῶ, συν·ζῶ=συζῶ.

ΣΗΜ. Τὸν τῆς προθέσεως ἔννοιαν, πρὸ τοῦ ρήματος καὶ τοῦ μένει ἀμετάβλητον. Π.χ. ἔνρινον, ἔνσημον, ἔνσφαιρος, ἔνζυμος.

ζ) "Αν ἡ πρόθεσις λήγει εἰς φωνῆν, ἡ δὲ δευτέρα λέξις ἀρχίζει ἀπὸ του, τὸν τοῦ διπλασιάζεται. Π.χ. ἐπί-ρημα=ἐπίφρημα, ἀπὸ-ρίπτω=ἀποφρίπτω.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 120.— Νὰ χωρίσετε εἰς τὰ μέρη των τὰς παρακάτω λέξεις:

"Ἐγδύω, ἐκλέγω, εἰσπλέω, ἐξέρχομαι, συμπαῖξω, συμμαθητής, συλλαμβάνω, συντρέχω, προσθέτω, μεταβαίνω, παραδέχομαι, ἀντιστρέψω, ἀμφιδάλλω, ἐπιτυγχάνω, περιγράψω, ἀπολύω, ὑπερπηδῶ.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 121.— Συνθέσατε τὰς παρακάτω προθέσεις καὶ λέξεις:

Διὰ - ἔρχομαι, κατὰ - ἔχω, ἐν - γράψω, συν - γράψω, ἐν - κατάστασις συν - κατοικῶ, ἐν - χαράσσω, συν - χαίρω, ἐν - βαίνω, συν - βαδίζω, ἐν - πνέω, συν - παρασύρω, συν - φοίτησις, ἐν - μισθός. συν - ρέω συν - λόγος.

6'. Ἐπιρρήματα

Παραδείγματα :

Τὸ ἀεροπλάνον ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τοὺς ὥραχους. Χθὲς ὁ καιρὸς ἦτο βροχερός. Πολλάκις οἱ ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες ἐπολέμουν ἐπὶ τρεῖς ἥμέρας καὶ ἐπὶ τρεῖς γύντας συγεχῶς, χωρὶς τροφήγη. Οἱ μαθηταὶ ἔμαθον καλῶς τὰ μαθήματά των.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ λέξις ἐπάνω μᾶς προσδιορίζει ἀκριβῶς τὸν τόπον, δῆπου ἔπεσεν τὸ ἀεροπλάνον. Ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ ρήμα καὶ λέγεται ἐπίφρημα. Καὶ ἐπειδὴ προσδιορίζει τὸν τόπον λέγεται τοπικὸν ἐπίφρημα. Ἡ λέξις χθὲς προσδιορίζει τὸν χρόνον δηλαδὴ πότε ὁ καιρὸς ἦτο βροχερός καὶ λέγεται χρονικὸν ἐπίφρημα. Ἡ λέξις πολλάκις προσδιορίζει τὸ ποσδν δηλαδὴ πόσας φοράς οἱ κλέφται ἐπολέμουν χωρὶς τροφήγη.

Ἡ λέξις καλῶς προσδιορίζει τὸν τρόπον δηλ. πῶς οἱ μαθηταὶ ἔμαθον τὰ μαθήματά των καὶ λέγεται τροπικὸν ἐπίφρημα.

1. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ δόποια προσδιορίζουν ἄλλας λέξεις καὶ κυρίως ρήματα, κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον καὶ ποσδν, λέγονται ἐπιφρήματα.

2. Ἐπιρρήματα ἔχομεν τεσσάρων εἰδῶν :

α) **Τοπικά** : 'Εδώ, ἔκει, ἐνταῦθα, ἐπάνω, κάτω, ἀριστερά, δεξιά, αὐτοῦ, παντοῦ, ἀλλαχοῦ, ούδαμοῦ, ἐντός, ἐκτός, πλησίον, μακράν, ἀπέναντι, ἀντίκρυ κλπ.

β) Χρονικά: πότε, τότε, ἄλλοτε, σήμερον, αὔριον, χθές. πέρυσι, ἐφέτος, πρότερον, ὕστερον, τώρα, πάντοτε, πάλιν, ἔπειτα, εύθύς, ἐνωρίς, ἀργά κλπ.

γ) Τροπικά: καλῶς, κακῶς, οὕτω, τοιουτοτρόπως, δρθῶς, ἀληθῶς, εὐγενῶς εὐτυχῶς, δυστυχῶς, ταχέως, βραδέως, δικαῖως, καθώς, ἔξης, ἄλλως, ἀμισθί, ἐλληνιστὶ κ.λ.π.

δ) Ποσοτικά: λίαν, πολύ, ὀλίγον, πολλάκις, τοσάκις, δσάκις, τετράκις, μᾶλλον, πλέον κ.λ.π.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ τροπικά ἐπιρρήματα κατατάσσονται καὶ τά:

Διστακτικά: τάχα, τυχόν, πιθανῶς, ἵσως, δῆθεν.

Βεβαιωτικά: ναί, μάλιστα, βεβαίως.

Εὐκτικά: εἴθε, μακάρι, ἄνποτε.

Ἀρνητικά: ὅχι, μή, οὐ.

3. "Οσα ἐπιρρήματα λήγουν εἰς ὡς καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπώνται. Π.χ. καλῶς, εὐτυχῶς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 122.—Εὕρετε τὰ ἐπιρρήματα τῆς παραπάτω ἀσκήσεως καὶ γράψατε αὐτά κατ' εἰδος χωριστά.

Πολλοί Βυζαντινοί νοοῦ σώζονται μέχρι σήμερον εἰς ἡρίστην κατάστασιν. "Οσάκις δὲ δρόμος εἶναι ἀνώμαλος τὸ αὐτοκίνητον προχωρεῖ δραχέως. Εἰς τοὺς πέριξ λόφους τοῦ σχολείου ἐφυτεύθησαν ἐφέτος πολλὰ δενδρύλλια. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Υμηττοῦ δλίπομεν κάτωθεν γ' ἀπλώνεται ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ χωρικοὶ κοιμοῦνται ἐνωρὶς καὶ ἔνπνοι λίαν πρωΐ. Τὴν ἀνοιξίν κυριαρχεῖ παντοῦ τὸ πράσινον. Ἐντὸς καὶ ἔκτος τοῦ σχολείου διπάρχει μεγάλη καθηριότης. Οἱ ἀθληταὶ εἰχον ἥδη τρέξει τὸ ἥμισου καὶ πλέον τοῦ δρόμου.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 123—Γράψατε δοσα ἐπιρρήματα θά εὕρετε σιδ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως.

γ'. Σύνδεσμοι

Παραδείγματα:

"Ο Πέτρος **καὶ** ὁ ἀνδρέας εἶναι ἀδελφοί.

Τὸ **κλίμα** τῆς Θεσσαλίας; τὸ **μὲν** χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχρόν, τὸ **δὲ** θέρος πολὺ θερμόν.

"Η λέξις **καὶ** ἔνώνει δύο λέξεις (Πέτρος—Ἀνδρέας).

Αἱ λέξεις **μέν**, **δέ**, ἔνώνουν (συνδέονται) δύο προτάσεις.

1. Αἱ λέξεις αἱ δοποῖαι συνδέονται λέξιν μὲ λέξιν ἢ πρότασιν μὲ ἄλλην πρότασιν λεγονται **σύνδεσμοι**.

Οι σύνδεσμοι είναι :

- α) *Συμπλεκτικοί* : καί, οὕτε, μήτε, ούδέ, μηδέ.
- β) *Διαξευκτικοί* : ή, εἴτε - εἴτε.
- γ) *Αντιθετικοί* : μέν, δέ, ἀλλά, δημως, ἅν καί, ἀλλ' δημως, καίτοι, μολονότι.
- δ) *Συλλογιστικοί* ή *συμπερασματικοί* : ἄρα, λοιπόν, ώστε, δθεν, ἐπομένως.
- ε) *Αιτιολογικοί* : διότι, ἐπειδή.
- ζ) *Υποθετικοί* : ἔάν, ἄν.
- η) *Χρονικοί* : δτε, δπότε, δταγ, δπόταν, ἔως, ἔως δτου, ἀφοῦ ἀφ' δτου, πρίν, προτοῦ. ἐνῶ, ἐνόσω, μέχρι, μέχρις δτου, ἅμα.
- θ) *Τελικοί* : ίνα, δπως, νά, διά νά.
- ι) *Ειδικοί* : δτι.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 124.—Αποστηθίσατε τούς συνδέσμους καὶ μάθετε τὴν δρθογραφίαν τους.

δ'. Ἐπιφωνήματα

Παραδείγματα :

Εὔγε, ἥλθες πρῶτος εἰς τὰς ἔξετάσεις.
Ἄλλοιμονον εἰς τοὺς ἡττημένους.

Ἡ λέξις εὗγε, ἐκφράζει ἔπαινον ἐνθουσιασμόν.

Ἡ λέξις ἀλλοίμονον, ἐκφράζει λύπην.

1. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις μὲ τὰς δποίας ἐκφράζουμεν χαράν, λύπην, θαυμασμόν, ἔκπληξιν, δργήν, λέγονται *Ἐπιφωνήματα*.

Τὰ κυριώτερα ἐπιφωνήματα είναι τὰ ἔξῆς :

α) *Θαυμαστικά* : ὥ, ἃ, πωπώ. Ταῦτα ἐκφράζουν θαυμασμόν.

β) *Γελαστικά* : ἄ, ἃ, ἃ, χά, χά, χά. Ταῦτα ἐκφράζουν χαράν καὶ γέλωτα.

γ) *Σχετλιαστικά* : ἀλλοίμονον, φεῦ, οἷμοι. Ταῦτα ἐκφράζουν λύπην, δργήν ἢ ἀγανάκτησιν.

δ) *Ἐκπληητικά* : ὁ, μπᾶ. Ταῦτα ἐκφράζουν ἔκπληξιν.

ε) *Ἐπαινετικά* : εὔγε, μπράβο. Ταῦτα ἐκφράζουν ἔπαινον καὶ ἐνθουσιασμόν.

στ) *Κλητικόν* : ὥ.

Πίναξ τῶν συνηθεστέρων ἀνωμάλων ρημάτων

1. "Αγω (=οδηγῶ, φέρω) παρατ. ἥγον, ἀόρ. β' ἥγαγον, μετοχὴ δ ἄγαγών, ή ἄγαγοῦσα, τὸ ἄγαγόν.
2. 'Αναβαίνω ἀόρ. β' ἀνέβην, μετοχὴ δ ἀναβάς, ή ἀναβᾶσα, τὸ ἀναβάν,
3. 'Αμαρτάνω, ἀόρ. ἡμάρτησα, ἀόρ. β' ἡμαρτον.
4. 'Αποθνήσκω, ἀόρ. β' ἀπέθανον.
5. 'Αφικνοῦμαι (=φθάνω) ἀόρ. ἀφίχθην, μετοχ. ἀφιχθεῖς, ή ἀφιχθεῖσα, τὸ ἀφιχθέν.
6. 'Αφήνω, ἀόρ. ἀφῆσα καὶ ἀφῆκα, παθ. ἀόρ. ἀφέθην.
7. Βάλλω, παρατ. ἔβαλλον, ἀόρ. β' ἔβαλον, παθ. ἀόρ. ἔβλήθην, παθ. μετοχὴ δ βεβλημένος, ή βεβλημένη, τὸ βεβλημένον.
8. Βλέπω. ἀόρ. β' εἶδον, μετοχὴ δ ἵδων, ή ἵδοῦσα, τὸ ἵδόν.
9. Γίγνομαι καὶ γίνομαι, ἐνερ. ἀόρ. ἔγινα, ἀόρ. β' ἐγενόμην, Μετοχ. παρακ. γεγενημένος.
10. Δεικνύω, παθ. ἀόρ. ἐδείχθην, μετοχὴ παρακ. δ δεδειγμένος, ή δεδειγμένη, τὸ δεδειγμένον.
11. "Ερχομαι, ἀόρ. β' ἥλθον, προστ. ἐλθέ, μετοχὴ δ ἐλθών, ή ἐλθοῦσα, τὸ ἐλθόν.
12. Εύρισκω, ἀόρ. β' εὗρον, προστ. εύρε, μετοχὴ δ εύρών, ή εύροῦσα, τὸ εύρόν.
13. "Ελκω (=σύρω)εἰλκον, ἀόρ. εἴλκυσα.
14. Θέτω, παθ. ἀόρ. ἐτέθην, μετοχὴ παρακ. δ τεθειμένος, ή τεθειμένη, τὸ τεθειμένον.
15. Θάπτω, παθ. ἀόρ. ἐτάφην, μετοχὴ παθ. παρακ. δ τεθαμμένος, ή τεθαμμένη, τὸ τεθαμμένον.
16. Καίω, παθ. ἀόρ. ἐκάην καὶ ἐκαύθην, μετοχὴ παθ. παρακ. δ κεκαυμένος, ή κεκαυμένη, τὸ κεκαυμένον.
17. Λαμβάνω, ἀόρ. ἔλαβον, παθ. ἀόρ. ἐλήφθην.
18. Λέγω, ἀόρ. εἶπον, παθ. ἀόρ. ἐλέχθην, μετοχὴ παθ. παρακ. δ εἰρημένος ή εἰρημένη τὸ εἰρημένον.
19. Λείπω, παρ. ἔλειπον, ἀόρ. ἔλιπον.
20. Μανθάνω, παρατ. ἐμάνθανον, ἀόρ. ἐμαθον.
21. Πάσχω, παρατ. ἔπασχον. ἀόρ. ἔπαθον.

22. Πείθω, παθ. ἀόρ. ἐπείσθην, μετοχὴ παθ. παρακ. ὁ πεπεισμένος, ἡ πεπεισμένη, τὸ πεπεισμένον.
23. Σήπομαι. παθ. ἀόρ. ἐσάπην, μετοχὴ ὁ σαπεῖς, ἡ σαπεῖσσα, τὸ σαπέν.
24. Πράττω, παθ. ἀόρ. ἐπράχθην, μετοχὴ παθ. παρακ. ὁ πεπραγμένος, ἡ πεπραγμένη, τὸ πεπραγμένον.
25. Τέμνω. (=κόπτω) ἀόρ. ἔταμον, παθ. ἀόρ. ἐτμήθην, μετοχὴ παθ. παρακ. ὁ τετμημένος, ἡ τετμημένη τὸ τετμημένον.
26. Τήκομαι, παθ. ἀόρ. ἐτάκην, ἐτήχθην.
27. Τυγχάνω, ἀόρ. β' ἔτυχον.
28. Τρέφω, ἀόρ. ἔθρεψα, παθ. ἀόρ. ἐτράφην.
29. Τρώγω, ἀόρ. β' ἔφαγον.
30. Φεύγω, ἀόρ. β' ἔφυγον.
31. Φθείρω, ἀόρ. ἔφθειρα, παθ. ἀόρ. β' ἔφθάρην, μετοχὴ παθ. παρακ. ἔφθαρμένος, ἔφθαρμένη, ἔφθαρμένον.
32. Χαίρω παρατ. ἔχαιρον, παθ. ἀόρ. β' ἔχάρην.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

1. Ἐτυμολογικὸν λέγεται τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς τὸ ὁποῖον ἔξετάζει, πῶς ἐκ τῆς ἀρχικῆς ρίζης τῶν λέξεων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης σχηματίζονται αἱ ἀπλαῖ λέξεις καὶ πῶς ἐκ τῶν ἀπλῶν λέξεων σχηματίζονται ἄλλαι σύνθετοι λέξεις.

2. Αἱ λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι ἀπλαῖ καὶ σύνθετοι.

α'. Ἀπλαῖ λέξεις

Παραδείγματα :

γράφ· ω θέμα γράφ· κατάληξις ω = γράφω
πόλις θέμα πόλις· κατάληξις σ — πόλις

Αἱ λέξεις γράφω καὶ πόλις σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ριζικὸν θέμα γραφ- καὶ πολι- μὲ τὴν προσθήκην τῆς ρηματικῆς καταλήξεως ω καὶ τῆς ὀνομαστικῆς σ καὶ λέγονται φιλικαὶ ἢ πρωτότυποι λέξεις.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὅποιαι σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν θέμα (ἀρχικὴν ρίζαν) μὲ τὴν προσθήκην τῆς ὀνομαστικῆς ἢ ρηματικῆς καταλήξεως, λέγονται φιλικαὶ ἢ πρωτότυποι λέξεις.

Παράδειγμα :

Θερμός : θερμότης. θερμοκρασία, θερμόμετρον

Αἱ λέξεις θερμότης, θερμοκρασία, θερμόμετρον, σχηματίζονται ἀπὸ τὴν πρώτην λέξιν θερμός διὰ τῆς προσθήκης διαφόρων καταλήξεων καὶ λέγονται παράγωγοι λέξεις.

2) Αἱ λέξεις αἱ ὅποιαι σχηματίζονται ἐκ τοῦ θέματος ἄλλης λέξεως διὰ τῆς προσθήκης διαφόρων καταλήξεων, λέγονται παράγωγοι λέξεις.

3) Αἱ ἀπλαῖ λέξεις εἶναι φιλικαὶ ἢ παράγωγοι.

β'. Σύνθετοι λέξεις

Παραδείγματα :

λόγος + γράφω = λογογράφος
φίλος + τιμὴ = φιλότιμος.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ λέξεις λόγος καὶ γράφω, φίλος καὶ τιμὴ ἡνῶθησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὰς νέας λέξεις λογογράφος καὶ φιλότιμος. Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται σύνθετοι.

Ἡ νέα λέξις, ἡ ὅποια σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν δύο ἄλλων λέξεων, λέγεται σύνθετος. Ἔξ αὐτῶν ἡ μὲν πρώτη λέ-

ξις λέγεται πρῶτον συνθετικόν, ἡ δὲ δευτέρα δεύτερον συνθετικὸν καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ σχηματισμοῦ τῆς λέγεται σύνθεσις.

Παράδειγμα:

εἰρήνη + δίκη = εἰρηνοδίκης = εἰρηνοδικεῖον.

‘Η λέξις εἰρηνοδικεῖον παράγεται ἀπὸ τὴν σύνθετον λέξιν εἰρηνοδίκης.

2) ‘Η λέξις ἡ δποία παράγεται ἀπὸ ἄλλην σύνθετον λέξιν, λέγεται παρασύνθετος.

3) Τὸ ἔτυμολογικὸν διαιρεῖται εἰς δύο μέρη :

α) Εἰς τὴν παραγωγὴν ἡ δποία ἔξετάζει τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀπλῶν λέξεων (πρωτούπων καὶ παραγώγων) καὶ

β) Εἰς τὴν σύνθεσιν ἡ δποία ἔξετάζει τὸν σχηματισμὸν τῶν συνθέτων λέξεων.

1. ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Αἱ παραγωγοὶ λέξεις εἶναι ρήματα, ούσιαστικά, ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα.

1ον Ρήματα Παραγωγα

Τὰ ρήματα παραγονται α) ἀπὸ ὄνόματα (ούσιαστικά - ἐπίθετα) καὶ β) ἀπὸ ἐπιρρήματα.

a) Ρήματα παραγόμενα ἀπὸ ὄνόματα

Τὰ ρήματα τὰ παραγόμενα ἀπὸ ὄνόματα (ούσιαστικά - ἐπίθετα) ἔχουν τὰς ἔξῆς παραγωγικὰς καταλήξεις,

αω (= ω): τόλμη - τολμάω = ω, τιμὴ - τιμάω = ω, νίκη - νικάω = ω.

εω (= ω): νόσος - νοσέω = ω, πλοῦτος - πλουτέω = ω, τέλος - τελέω = ω.

οω (= ω): δοῦλος - δουλόω = ω, χρυσός - χρυσόω = ω, μισθός - μισθόω = ω.

ενω: βασιλεὺς - βασιλεύω, ἵππεὺς - ἵππεύω, κόλαξ - κολακεύω.

αξω: ἀρπαξ - ἀρπάζω, δόξα - δοξάζω, κόπος - κοπιάζω.

ιξω: ἐλπίς - ἐλπίζω, φροντὶς - φροντίζω, μάστιξ - μαστίζω.

αινω: θερμός - θερμαίνω, λευκός - λευκαίνω, ψυχρός - ψυχραίνω.

υνω: βραδύς - βραδύνω, ταχὺς - ταχύνω, δέκας - δέκυνω.

αιρω - λλω: καθαρός - καθαίρω, ἀγγελος - ἀγγέλω.

σκω-σσω; γῆρας - γηράσκω, φύλαξ - φυλάσσω:

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 123.— Σχηματίσατε τὰ παραγωγα ρήματα ἐκ τῶν κάτωθι ούσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων.

ὅρμή, ἥσυχος, ὅρος, χάραξ, λεπτός, ξηρός, ἐλεύθερος,
κουρεύεις, ὑγρός, δίκη, θέρος, θάρρος, ἀρχή, κέρδος,
ἀήρ, ἔρις, ἀγορά, ὄνομα, φωνή, δοκιμή, χορός, γῦρος,
ὑγιές, πόνος, γλυκύς, ὁδός, μορφή, θύρις, σιωπή,
τραῦμα, σύντροφος. ἔλλην.

β) Ρήματα παραγόμενα ἐξ ἐπιρρημάτων

Τὰ ρήματα τὰ δποῖα παράγονται ἀπὸ ἐπιρρήματα ἔχουν
τὴν παραγωγικήν κατάληξιν ζω. π. χ. δίχα - διχάζω, χωρὶς - χω-
ρίζω, ἔγγυς - ἔγγιζω.

Συν. Οὐσιαστικὰ Παράγωγα

Τὰ παράγωγα οὐσιαστικά γίνονται α) ἐκ ρημάτων β) ἐξ
ἐπιθέτων καὶ γ) ἐξ ἀλλων οὐσιαστικῶν.

α) Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἐκ ρημάτων

Τὰ οὐσιαστικὰ τὰ δποῖα παράγονται ἐκ ρημάτων ση-
μαίνουν :

α) Τὸ πρόσωπον τὸ δποῖον ἐνεργεῖ τὴν πρᾶξιν καὶ ἔχουν
τὰς καταλήξεις :

- ευς : γράφω - γραφεύς, φονεύω - φονεύς.
- της : ποιῶ - ποιητής, ὑφαίνω - ὑφαντής.
- τηρ : σώζω - σωτήρ, καλῶ - κλητήρ.
- ος : τρέφω - τροφός, βόσκω - βοσκός.
- τωρ : πράττω - πράκτωρ, εἰσπράττω - εἰσπράκτωρ.

Τὴν ἀφηρημένην ἔννοιαν τῶν ρηματικῶν οὐσιαστικῶν.

Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις εἰναι :

- α : φέρω - φορά, σπείρω - σπορά.
- η : ἀρπάζω - ἀρπαγή, βρέχω - βροχή.
- ια : μαρτυρῶ - μαρτυρία, βαθμολογῶ - βαθμολογία.
- εια : λατρεύω - λατρεία, βασιλεύω - βασιλεία.
- ος : λέγω - λόγος, τρέμω τρόμος.
- σις : κρίνω - κρίσις, λάμπω - λάμψις.
- σία : θύω - θυσία, ἐργάζομαι - ἐργασία.

γ) Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας τοῦ ρήματος. Ἡ κατάλη-
ξις αὐτῶν εἰναι :

- μα : πράττω - πράγμα, ποιῶ - ποίημα, βαίνω - βῆμα.

δ) Τὸν τόπον εἰς τὸν δποῖον γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήμα-
τος. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἰναι :

- τηριον : ἀκροδιμαι - ἀκροστήριον, δικάζω - δικαστήριον.

ε) Τὸ δργανον μὲ τὸ δποῖον γίνεται ἡ πρᾶξις. Ἡ κατάληξις
αὐτῶν εἰναι :

- τρον : ἀροτριῶ - ἀροτρον, κλείω - κλεῖθρον.

ΓΥΜΝΑΣΙΑ 124.—Εὕρετε τὰ ρήματα ἀπὸ τὰ δόποια παράγονται τὰ κάτωθι οὐσιαστικά.

Βάπτισις, θέλησις, παίδευσις, λύσις, μέτρημα, πρωφήτης, κράκτης, ἐπιπευτής, ἐφεύρεσις, αλῆσις, κομιστής, λέξις, ἐκπαιδευτήριον.

β) Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἐξ ἐπιθέτων

Τὰ οὐσιαστικὰ τὰ δόποια παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα εἶναι ἀφηρημένα οὐσιαστικά καὶ σημαίνουν ἴδιότητα. Αἱ καταλήξεις τῶν ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν εἶναι :

- ια: σοφὸς - σοφία, κακός - κακία, φίλος - φιλία.
- εια: ἐπιμελής - ἐπιμέλεια, ἀληθής - ἀλήθεια.
- σύνη: δίκαιος - δικαιοσύνη, σώφρων - σωφροσύνη.
- της: βραδύς - βραδύτης, γλυκύς - γλυκύτης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 125.—Σχηματίσατε ἀπὸ τὰ κάτωθι ἐπίθετα, θηλυκὰ οὐσιαστικά.

Πονηρός, εῦκολος, ἀτυχής, εὐτυχής, περίεργος, ἀγιος, ταπεινός, ἔλεήμων, ἀρχαῖος, νέος, ἔχθρος, θερμός, ταχύς, εύρύς, ἀμαθής, ἵσος, κακός, ἀσθενής, ἐψηής, ὅγιζς, εὐγνώμων, ἀγνώμων.

γ) Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἐξ ἄλλων οὐσιαστικῶν

Τὰ οὐσιαστικὰ τὰ παραγόμενα ἐξ ἄλλων οὐσιαστικῶν εἶναι :

1) Τὰ ύποκοριστικὰ τὰ δόποια σημαίνουν σμίκρυνσιν τῆς ἔννοίας τοῦ δνόματος ἀπὸ τὸ δόποιον παράγονται καὶ λέγονται ἡ θωπευτικῶς ἢ περιφρονητικῶς. Αἱ συχνότεραι καταλήξεις τῶν ύποκοριστικῶν εἶναι :

- ιδιον: μάχαιρα - μαχαιρίδιον, ξίφος - ξιφίδιον.
- ιον: παιᾶς, παιδίον, βίβλος - βιβλίον, χώρα - χωρίον.
- αριον: ἵππος - ἵππαριον, ἄνθρωπος - ἀνθρωπάριον.
- υδριον: λόγος - λογύδριον, νέφος - νεφύδριον.
- υλλιον: δάσος - δασύλλιον, εἶδος - εἰδύλλιον,
- ισμος: οἶκος - οικίσκος, ἄνθρωπος - ἀνθρωπίσκος.

2) Τὰ μεγεθυντικὰ τὰ δόποια σημαίνουν μεγέθυνσιν τοῦ δνόματος ἀπὸ τὸ δόποιον παράγονται καὶ ἔχουν καταλήξεις -ων καὶ -ιας Π. χ. χείλος - χείλων (δ ἔχων μεγάλα χείλη), μέτωπον - μετωπίας (δ ἔχων μέγα μέτωπον).

3) Τὰ περιεκτικὰ τὰ δόποια σημαίνουν τὸν τόπον, δστις περιέχει πολλὰ δμοια πράγματα ἐξ ἐκείνων τὰ δόποια φανερώνει ἡ πρωτότυπος λέξις. Ταῦτα ἔχουν τὴν κατάληξιν -ων. Π. χ. ἐλαία - ἐλαιών, ἄμπελος - ἀμπελών.

4) Τὰ ἔθνικὰ τὰ δόποια σημαίνουν τὸν τόπον ἀπὸ τὸν δόποιον κατάγεται τις. Αἱ καταλήξεις τῶν ἔθνικῶν εἶναι :

- ος: Αἴτωλία - Αἴτωλός, Κρήτη - Κρητικός, Ἰταλία - Ἰταλός.

-ιος : Κόρινθος - Κορίνθιος, Σάμος - Σάμιος, Ρόδος - Ρόδιος.

-ενς : Λαμία - Λαμιεύς, Μέγαρα - Μεγαρεύς.

-ιτης : Αἴγινα - Αίγινιτης, Ἀράχωβα - Ἀραχωβίτης.

-ατης-ιάτης : Τεγέα - Τεγεάτης, Σπάρτη - Σπαρτιάτης.

5. Τὰ πατρωνυμικὰ τὰ δποῖα σημαίνουν τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἀπόγονον τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός. Αἱ καταλήξεις τῶν πατρωνυμικῶν εἰναι :

-ιδης : Πέτρος - Πετρίδης, Οίκονόμος - Οίκονομίδης.

-αδης : Ἀσκληπιός - Ἀσκληπιάδης, Γρηγόριος - Γρηγοριάδης.

6. Τὰ παρώνυμα τὰ δποῖα σημαίνουν ἀπλῶς τὸν ἔχοντα σχέσιν μὲ ἐκεῖνο τὸ δποῖον φανερώνει τὸ πρωτότυπον ἢ τὸν ἀνήκοντα εἰς αὐτό. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἰναι :

-ενς : Ἰππος - Ἰππεύς, Ἱερόν - Ἱερεύς.

-της : δῆμος - δημότης, πόλις - πολίτης.

ιτης, ωτης, ωτης : ὅπλον - ὅπλίτης, θίασος - θιασώτης, στρατιὰ στρατιώτης.

7. Τοπικὰ τὰ δποῖα σημαίνουν τὸν τόπον ὅπου διαμένει ἢ δρᾶ ἐκεῖνο τὸ δποῖον σημαίνει τὸ πρωτότυπον καὶ ἔχουν καταλήξεις -ον καὶ -ειον : ἔμπορος - ἔμπόριον, ἵστρος - ἵστρειον.

8. Γονεωνυμικὰ τὰ δποῖα σημαίνουν νεογνὸν ζώου. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἰναι **ιδευς** : ἀετός - ἀετιδεύς, λέων - λεοντιδεύς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 126.—Σχηματίσατε τὰ ὑποκοριστικὰ τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν.

Ζῶον, σάκκος, ὅρνις, πόλις, δένδρον, ρύαξ, δικηγόρος, νεανίας, σημείωμα, κράνος, βασιλεύς, γέρων, θυγάτηρ, δρόμος, ρῖζα, ἀλσος, μισθός, μέρος, χοῖρος, γαός, βιβλίον.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 127.—Σχηματίσατε τὰ περιεκτικὰ τῶν κάτωθι λέξεων :

"Ἀχυρον, περιστερά, ἐλαία, δάφνη, πεύκη, στρατός, ὅρνις, ξένος, ἄνθος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 128.—Σχηματίσατε τὰ ἔθνικὰ τῶν ἔθνης:

'Αθῆναι, Θῆβαι, Κέρκυρα, Μεγαλόπολις, Αἴγυπτος, Εὐρώπη, Μυτιλήνη, Θεσσαλία, Πελοπόννησος, Ζάκυνθος, Εξβοια.

Τον Παράγωγα ἐπίθετα

Τὰ ἐπίθετα παράγονται α) ἀπὸ ρήματα καὶ β) ἀπὸ ὀνόματα.

a) *Ἐπίθετα παραγόμενα ἐκ ρημάτων*

Τὰ ἐκ ρημάτων παραγόμενα ἐπίθετα εἰναι :

1) "Οσα λήγουν εἰς τος καὶ φανερώνουν τὸν δυνάμενον ἢ τὸν ἄξιον νὰ πάθῃ, διτι σημαίνει τὸ ρῆμα. Π.χ. κατορθῶ—κα-

τορθωτὸν (έκεινο τὸ δποῖον δύναται νὰ κατορθωθῇ), ἐπαινετός (έκεινος δστις ἀξίζει νὰ ἐπαινεθῇ).

2. "Οσα λήγουν εἰς -τέος καὶ φανερώνουν ἔκεινον, δστις ὁ-φείλει (πρέπει) νὰ πάθῃ, δτι σημαίνει τὸ ρῆμα, Π.χ. πληρωτέος (δστις πρέπει νὰ πληρωθῇ), ἀφαιρῶ - ἀφαιρετέος (δστις πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ).

3. "Οσα λήγουν εἰς ιμος καὶ τηροις καὶ φανερώνουν τὸν ἐ-πιτήδειον ἡ ἵκανόν, δ' ἔκεινο τὸ δποῖον σημαίνει τὸ ρῆμα. Π.χ. μάχομαι - μάχιμος (ἵκανός εἰς τὸ μάχεσθαι), σώζω - σωτήριος (ἵκανός εἰς τὸ σώζειν).

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 129.—Σχηματίσατε ἐπίθετα ἀπὸ τὰ κάτωθι ρήματα:
Διαιρῶ, εἰσπράτω, ἔξετάζω, προσθέτω, πολλαπλασιάζω, γράψω,
ἀγαπῶ, λύω, πιστεύω, θαυμάζω, μισῶ, ὥφελω.

β) Ἐπίθετα παραγόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν

Τὰ ἐπίθετα τὰ δποῖα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά εἶναι:

1) "Οσα λήγουν εἰς -ιος, -ηος καὶ -ηος καὶ -ακος καὶ δηλώνουν ἔκεινον δστις ἀνήκει ἡ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἔνοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἐκ τοῦ δποίου παράγονται. Π.χ. φύσις - φυσικός, βασιλεὺς - βασιλικός, Κορίνθιος - Κορινθιακός, οὔρανός - οὐράνιος.

2) "Οσα λήγουν εἰς -ινος - (ι)αῖος καὶ -ησιος καὶ σημαίνουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν δποῖον γίνεται τι. Π.χ. ἔαρ - ἔαρινός, μήνηνιαῖος, ἡμέρα - ἡμερήσιος.

3) "Οσα λήγουν εἰς -ινος καὶ -ους καὶ σημαίνουν τὴν ὅλην ἐκ τῆς δποίας εἶναι κατασκευασμένον κάτι. Π.χ. ξύλον - ξύλινος, λίθος - λίθινος, ἀργυρός - ἀργυροῦμις.

4) "Οσα λήγουν εἰς -λος, -λεος, -ρος, -ωδης, εινος καὶ σημαίνουν ἀφθονίαν ἡ δμοιότητα ἔκεινου τὸ δποῖον φανερώνει τὸ οὐσιαστικὸν π.χ. ρώμη-ρωμαλέος, ίσχύς-ισχυρός. φῶς - φωτεινός, χείμαρος-χειμαρώδης.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 130.—Νὰ σχηματισθοῦν ἐπίθετα ἐκ τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν.

Πόλεμος, ἔθνος, μανία, χειμών, θέρος, ἔτος, νύξ, νγεία, φύρα, πέτρα, βροχή, σκότως, ἑσπέρα, μεσημβρία, ὅρος, θάρρος, νόσος, πόθος, σίδηρος, τιμή, αἰών, ἄδιμος, δρόσος, ἀδελφός, ἀκμή, μοίρα, κολοσσός, αἴμα, σνειρόν.

4ον Παράγωγα Ἐπιρρήματα

Τὰ ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ ὄνόματα, ἐπίθετα, ἀντωνυμίας, ρήματα καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα, Εἶναι δὲ 4 εἰδῶν: τοπικά, τροπικά, ποσοτικά καὶ χρονικά.

1. Τοπικά ἐπιρρήματα

Τὰ τοπικὰ σημαίνουν ἡ στάσιν εἰς ἔνα τόπον. ἡ κίνησιν πρὸς ἔνα τόπον, ἡ κίνησιν ἀπὸ ἔνα τόπον.

α) "Οσα ἀπὸ τὰ τοπικὰ σημαίνουν στάσιν εἰς ἔνα τόπον λήγουν εἰς -θι, -οι, -ον, -αχον. Π.χ. ἄλλος - ἄλλοθι, αὐτός - αὐτόθι, οἴκος - οἴκοι, ἀλλαχοῦ.

β) "Οσα σημαίνουν κίνησιν πρὸς ἔνα τόπον λήγουν εἰς .σε, -δε, (-ζε) π.χ. οἴκαδε, ἔκεισε.

γ) "Οσα σημαίνουν τὴν κίνησιν ἀπὸ ἔνα τόπον λήγουν εἰς -θεν. Π.χ. ἔξω-θεν, ἄλλο-θεν.

2. Τροπικά

α) Τὰ τροπικὰ ἐπιρρήματα, ὅσα λήγουν εἰς -ως, γίνονται ἀπὸ τὴν γενικὴν πληθυντικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἐπιθέτων, τῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἐνεργητικῆς καὶ Παθητικῆς διὰ τῆς τροπῆς τοῦ ν εἰς σ. Π.χ. ἐνδόξων - ἐνδόξως, ἄλλος - ἄλλων - ἄλλως, ἐπόμενος - ἐπομένων - ἐπομένως.

β) "Οσα λήγουν εἰς -δον γίνονται ἀπὸ δνόματα. Π.χ. ἀγέλη-ἀγεληδόν.

γ) "Οσα λήγουν -δην, αδην γίνονται ἀπὸ ρήματα. Π.χ. βαίνω - βάδην, τρέχω - τροχάδην.

δ) "Οσα λήγουν εἰς -ικαί - τι γίνονται ἀπὸ δνόματα ἢ ρήματα. Π.χ. ἀμισθος - ἀμισθί, δνομάζω - δνομαστί.

3. Ποσοτικά

Τὰ ποσοτικὰ γίνονται κυρίως ἀπὸ τὰς ἀντωνυμίας καὶ τὰ ἀριθμητικὰ καὶ λήγουν εἰς -ακις π.χ. τετράκις.

4. Χρονικά

Τὰ χρονικὰ γίνονται ἀπὸ ἀορίστους καὶ ἀναφορικάς ἀντωνυμίας καὶ λήγουν εἰς -τε π. χ. ἄλλος - ἄλλοτε, πᾶς - πάντοτε, ἔκαστος - ἔκάστοτε.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 131.—Σχηματίσατε ἐπιρρήματα.

1. **Τοπικά** ἀπὸ τὰς λέξεις: ἀνω, ἔσω, ἔξω, ἐμπρός, δπίσω, γύρω, δεξιά, ἀριστερά, ἐκεῖ, ἄλλος, αὐτός, μακράν,

2. **Τροπικά** ἀπὸ τὰς λέξεις: ἀξιος, τέλειος, ἥσυχος, πρόθυμος, εὔ-κολος, φρόνιμος, ἀληθής, βαρύς, καλός, ἀνδρεῖος, συνήθης, τίμιος, σκληρός, δρυός, ταχύς, εὐχάριστος, εὐσεβής, ἐλεύθερος, προηγούμενος, ἐλληνίζω, ἀμεσος, ἀνώμιαλος, διαρκής.

3. **Ποσοτικά** ἀπὸ τὰς λέξεις: ἑπτά, πλεῖστον, τόσος, εἴκοσι, πεντήκοντα, ἑκατόν, χίλιοι, μύριοι.

II. ΣΥΝΘΕΣΙΣ

Α'. Πρῶτον Συνθετικὸν

Τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἰς τὰς συνθέτους λέξεις δύναται νὰ εἶναι α) ὅνομα πτωτικόν, β) ρῆμα καὶ γ) πρόθεσις ἢ ἐπίρρημα.

α) Τὰ πτωτικὰ ὡς πρῶτον συνθετικὸν

1. Πτωτικὸν πρωτόκλιτον

Παραδείγματα :

Ἄγορά + νόμος = ἀγορανόμος, νίκη + φέρω = νικηφόρος, ἀλλὰ λίμνη + θάλασσα = λιμνοθάλασσα, γέφυρα + ποιῶ = γεφυροποιός.

Τὰ πρωτόκλιτα δύναματα ὡς πρῶτα συνθετικὰ πολλάκις μετασχηματίζουν τὸ α καὶ τὸ η τοῦ θέματος εἰς ο.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν πρωτοκλίτων τὸ γῆ ὡς πρῶτον συνθετικὸν γίνεται πολλάκις γεω π. χ. γῆ + λόφος = γήλοφος, ἀλλὰ γῆ + γράφω = γεωγραφία.

2. Πτωτικὸν δευτερόκλιτον

Παραδείγματα :

Ξένος + δέχομαι = ξενοδόχος, λόγος + τέχνη = λογοτέχνης, ἀλλὰ θάνατον + φέρω = θανατηφόρος, λαμπόν + τέμνω = λαμπτόμος.

Τὰ δευτερόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικὰ μετασχηματίζουν πολλάκις τὸ θέμα των εἰς η κατ' ἀναλογίαν μὲ τὰ πρωτόκλιτα.

ΣΗΜ. Τὸ ἐπίθετον καλός, διταν εἶναι πρῶτον συνθετικόν, γίνεται πολλάκις καλλι π. χ. καλὴ + γραφή = καλλιγραφία, καλὴ + τέχνη = καλλιτέχνης.

3. Πτωτικὸν τριτόκλιτον

Παραδείγματα :

λέξις + λόγος = λεξιλόγιον, τάξις + θέτω = ταξιθέτης, ἀλλὰ ιχθὺς + πολῶ = ιχθυοπώλης, λαμπάδα + φέρω = λαμπαδηφόρος.

Τὰ τριτόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικὰ διατηροῦν κυρίως τὸ θέμα των, μερικά δμως μετασχηματίζουν αὐτὸν εἰς ο καὶ δλίγα εἰς η.

ΣΗΜ. Τὰ τριτόκλιτα ὕδωρ, κρέας, γῆρας ἔχουν ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὸ θέματα ὕδατ καὶ ὕδρο - κρεο - γηρο. Π.χ. ὕδατοφράκτης, κρεοπώλης, γηροκομεῖον.

4. Πτωτικὸν ἀριθμητικὸν

Τὰ ἀριθμητικὰ εἰς, δύο, τρία, τέσσαρα, διταν εἶναι πρῶτα συνθετικὰ γίνονται μονο-δι-τρι- καὶ τετρα-. Π. χ. ἐν + ἔτος = μο-

νοετής, δύο + πρόσωπον = διπρόσωπος, τρεῖς + γωνία = τρίγωνον, τέσσαρα + ἡμέρα = τετραήμερος.

β) Τὰ ρήματα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

"Οταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ρῆμα καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν, τότε τὸ θέμα τοῦ ρήματος ἢ τίθεται μόνον του ἢ λαμβάνει ἐν σ. Ἐὰν δημοσ τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον, τότε τὸ θέμα τοῦ ρήματος λαμβάνει ε ἢ ο ἢ ο. Π. χ. ἄρχω + ἵερεὺς = ἄρχιερεύς, ρίπτω + ἀσπίς = ριπ-σ-ασπις = ρίψασπις, ἀλλὰ ἄρχω + κακός = ἄρχ-έ-κακος. ἄρχω + ναύαρχος = ἄρχ-ι-ναύαρχος.

γ) Τὰ ἀκλίτα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Ἐκ τῶν ἀκλίτων μερῶν ὡς πρῶτα συνθετικὰ εἶναι:

α) Αἱ προθέσεις Π. χ. ἐν + τρόμος = ἔντρομος, εἰς + δόξα = εἴσοδος.

β) Τὰ ἐπιρρήματα ἀεί, πάλιν, εῦ, ἀρτί καὶ χαμαί. Π. χ, ἀεικίνητος, ἀει-μνηστος, ἀρτι-γέννητος, εὔ-καιρος, εὔ-τυχης, παλινόστητις, χαμαί-μηλον.

ΣΗΜ. Τὸ τελικὸν ω τῶν ἐπιρρημάτων ἄνω καὶ κάτω εἰς τὰς συνθέτους λέξεις ἄνω+φορά, κάτω+φορά γίνεται η=κατήφορος, ἀνήφορος.

γ) Τὰ ἀχώριστα μόρια τὰ ὅποια εύρισκονται πάντοτε ἦνωμένα μὲν ἀλλὰς λέξεις εἶναι τὰ ἔξης: α) ἥμι, β) δυς καὶ γ) τὸ στερητικόν, ἀθροιστικόν καὶ ἐπιτακτικόν α. Π.χ. ἀ-βασίλευτος, δυσ-κίνητος, ἥμι-σφαιριον.

B' Δεύτερον Συνθετικὸν

Τὸ δεύτερον συνθετικὸν δύναται νὰ εἶναι α) οὐσιαστικόν, β) ἐπίθετον, γ) ρῆμα καὶ δ) ἀκλίτον μέρος τοῦ λόγου.

α) Οὐσιαστικὸν ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Ἡ λέξις ἡ δοποία ἔχει ὡς δεύτερον συνθετικὸν οὐσιαστικόν, μετὰ τὴν σύνθεσίν της ἢ παραμένει οὐσιαστικὸν ἢ γίνεται ἐπίθετον. Καὶ ἔάν ἡ λέξις μετὰ τὴν σύνθεσίν της παραμένει οὐσιαστικόν, τότε τὸ δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται. Π.χ. ἄκρα + πόλις = ἄκροπολις. "Οταν δημοσ τὸ δεύτερον συνθετικὸν μεταβάλλεται. Π.χ. αἰσχρὸς + κέρδος = αἰσχροκερδής.

β) ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται Π.χ. κυανοῦς + λευκός = κυανόλευκος.

γ) Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται, ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις καὶ τὸ σύνθετον παραμένει ρῆμα. Π.χ. ἀνὰ+βάλλω=ἀναβάλλω, κατὰ+στρέφω=καταστρέφω. "Οταν δημοσιεύεται τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, ἐκτὸς τῶν προθέσεων γίνεται ὄνομα καὶ προσλαμβάνει τὰς καταλήξεις -ος, -της, -ας ἢ -ης. Π.χ. Θάλασσα+καὶ μάχομαι=θαλασσομάχος, ἀνεμος+δεικνύω=ἀνεμοδείκνης, ἄρτον+πωλω=ἄρτοπωλης, δρυνθασ+θηράω=δρυνθιθήρως.

ΣΗΜ. Αἱ λέξεις ἔχω καὶ ἔργον ὡς δεύτερον συνθετικὸν γίνονται οὐχος καὶ οὐρογες. Π.χ. σύνταξιν+ἔχω=συνταξιθῆκος, κακόν+ἔργον=κακούργος. Ἡ γῆ ὡς δεύτερον συνθετικὸν γίνεται γειο. Π.χ. ὑπόδιγη=ὑπόγειον.

δ' Ἀκλιτον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ἀκλιτον ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον. Π.χ. ὑπερ-άνω, ἕκ-τοτε.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 132.—Νὰ γίνῃ ἡ σύνθεσις τῶν κάτωθι λέξεων.

ἐπι+γράφω, ἀρχὴ+ἄγω, παρά+ριζα, ἔξω+φύλλον, ἀνω+γῆ, πᾶν+ἔργον, στρατός+ἄγω, πόδα+έλαύνω, σταυρός+προσκύνησις, κατὰ+նτερῷ, ἀπὸ+όρμη, δυσ+τύχη, δώδεκα+έτος, μόνος+ἄρχω, εὖ+γένος, καλὴ+πόλις, ἥμι+δηνος, ἥμι+σελήνη, εὖ+μέγεθος, ταχὺς+γράφω, νὺξ—φύλαξ, ἀ+ὕπνος, κακός+τρόπος, ἥμέρα+νύξ, παχὺς+σκιά, τρὶ+στύλος.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 133.—Χωρίσατε τὰς κάτωθι λέξεις εἰς τὰ συνθετικά των μέρη.

όδοιπόρος, θανατηφόρος, λισχυρογυμών, λογοτέχνης, ἀσχημος, ἀοπλος, ἥμιθανής, πολυετής, χαρτοπαίκτης, γεωμέτρης ἀνώγειον, αἰσχροκερδής, πολυμαθής, νομοθέτης, τρίστυλος.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Αἱ λέξεις τὰς δποίας χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰς σκέψεις μας, τόσον εἰς τὸν προφορικὸν δσον καὶ εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, δὲν τίθενται κατὰ τύχην, ἀλλὰ τοποθετοῦνται καθ' ὠρισμένην τάξιν καὶ ἀκολουθοῦν ὠρισμένους κανόνας, οἱ δποῖοι λέγανται **συντακτικοὶ κανόνες**.

Τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς τὸ δποῖον διδάσκει τοὺς συντακτικοὺς κανόνες λέγεται **Συντακτικόν**.

2. Πρότασις

Παραδείγματα:

Τὸ δένδρον εἶναι ὑψηλὸν
Ἡ μήτηρ ἀσθενεῖ
(Ἐγὼ) ὑγιαίνω

Κάθε σύντομος προφορικὴ ἢ γραπτὴ δμιλία, ἔστω καὶ διὰ μιᾶς λέξεως, ἡ δποία ἐκφράζει τέλειον νόημα, λέγεται **πρότασις**

2. Ἀπλῆ πρότασις

Οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως.

a) Ὑποκείμενον

Παραδείγματα:

Ο μαθητὴς εἶναι ἐπιμελῆς
Ἡ κόρη φαίνεται ἐργατικὴ
Ο σκύλος τρέχει

Εἰς τὸ α) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι εἶναι ἐπιμελῆς; Περὶ τοῦ μαθητοῦ. Εἰς τὸ β) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι φαίνεται ἐργατικὴ; Περὶ τῆς κόρης. Εἰς τὸ γ) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι τρέχει; Περὶ τοῦ σκύλου.

Ἐκεῖνο, (τὸ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα) περὶ τοῦ δποίου λέγομεν κάτι (γίνεται λόγος), λέγεται **ὑποκείμενον**.

β) Κατηγορούμενον

Εἰς τὸ α) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου μαθητῆς; Λέγομεν ὅτι εἶναι ἐπιμελῆς. Εἰς τὸ β) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου κόρη; Λέγομεν ὅτι φαίνεται ἐργατική. Εἰς τὸ γ) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου σκύλος; Λέγομεν ὅτι τρέχει.

1. Έκεινο τὸ ὅποιον ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως λέγεται **κατηγόρημα**. Εἰς τὸ 1ον καὶ 2ον παράδειγμα τὸ κατηγόρημα ἐπιμελής καὶ ἐργατική εἶναι **ὅνομα**, εἰς τὸ 3ον παράδειγμα εἶναι **ρῆμα**.

2) Τὸ κατηγόρημα εἶναι ὄνομα ἢ ρῆμα. "Οταν τὸ κατηγόρημα εἶναι ὄνομα, λέγομεν αὐτὸν **κατηγορούμενον**" δταν τὸ κατηγόρημα εἶναι ρῆμα, λέγομεν αὐτὸν ἀπλῶς **ρῆμα**.

γ) Συνδετικὸν

Εἰς τὸ ἀνωτέρω 1ον παράδειγμα τὸ κατηγορούμενον ἐπιμελής συνδέεται μὲ τὸ ὑποκείμενον μαθητῆς διὰ τοῦ ρήματος **εἰναι**. Εἰς τὸ 2ον παράδειγμα τὸ κατηγορούμενον ἐργατικὴ συνδέεται μὲ τὸ ὑποκείμενον κόρη διὰ τοῦ ρήματος **φαίνεται**.

1) Τὸ ρῆμα τὸ ὅποιον συνδέει τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ ὑποκείνενον λέγεται **συνδετικόν**.

ΣΗΜ.— Τὰ συνθήστερα συνδετικὰ ρήματα εἶναι τὰ ἔξης: Εἰμαι, φαίνομαι, γίνομαι, λέγομαι, ἐκλέγομαι, καλοῦμαι, θεωροῦμαι.

Παραδείγματα:

‘Ο Πέτρος **εἰναι** ἀσθενής= ‘Ο Πέτρος **ἀσθενεῖ**
‘Ἐγώ **εἰμαι** ὑγιής= ‘Ἐγώ **ὑγιαίνω**

Τὸ συνδετικὸν **εἰναι** καὶ τὸ κατηγορούμενον **ἀσθενής** γίνεται ἐν ρήμα= **ἀσθενεῖ**. Τὸ συνδετικὸν **εἰμαι** καὶ τὸ κατηγορούμενον **ὑγιής** γίνεται ἐν ρήμα= **ὑγιαίνω**.

1) Πολλάκις τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸ συνδετικὸν συγχωνεύονται εἰς ἐν ρήμα:

Παραδείγματα:

Τὸ δένδρον εἶναι ὑψηλὸν
‘Ο ἥλιος λάμπει
‘Ὑγιαίνω (ἐννοεῖται ἐγώ)

Τὸ α) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ συνδετικὸν καὶ τὸ κατηγορούμενον. Τὸ β) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα καὶ τὸ γ) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ρήματος μόνον.

2) Ή πρότασις ἡ ὅποια ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ συνδετικὸν καὶ τὸ κατηγορούμενον ἢ ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα μόνον λέγεται **ἀπλῆ πρότασις**.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 134.— Σχηματίσατε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ τὰ ἀκόλουθα ὑποκείμενα.

ὅ οὐρανός, ἡ βροχή, ἡ γῆ, ὁ πίναξ, ὁ μαθητής, ὁ λέων.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 135.— Σχηματίσατε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ τὰ ἀκόλουθα κατηγορούμενα.

ἐπιμελής, σοφός, δίκαιος, ἡμερος, εὐτυχής, λαμπρός, ἐργατικός

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 136.—Γράψατε εις χωριστάς στήλας τοὺς κυρίους δρους τῶν κάτωθι προτάσεων.

‘Ο Πέτρος εἶναι ἥτυχος. Τὸ πρόβατον εἶναι ἡμερον. ‘Ο ἥλιος λάμπει. ‘Ο οὐρανὸς εἶναι καθαρός. Τὸ φύλλον εἶναι πράσινον. Τὸ μῆλον εἶναι ψριμων. ‘Η γῆ εἶναι στρογγύλη. ‘Ο πατήρ ἀσθενεῖ.

3. Σύνθετος πρότασις

Παραδείγματα :

‘Ο Πέτρος, ὁ Παῦλος, ὁ Χρῖστος καὶ ὁ Λεωνίδας εἶναι φίλοι. ‘Ο μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής, τακτικός, πρόσθυμος καὶ ὑπάκουος. ‘Ο Παῦλος ἥλθε, ἔφαγε, ἐμελέτησε καὶ ἔγραψε. ‘Ο Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἦσαν εὔτακτοι καὶ ἐπιμελεῖς. ‘Ο Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἐμελέτων καὶ ἔγραφον.

Τὸ πρῶτον παράδειγμα ἔχει πολλὰ ὑποκείμενα. Τὸ δεύτερον ἔχει πολλὰ κατηγορούμενα. Τὸ τρίτον πολλὰ ρήματα. Τὸ τέταρτον δύο ὑποκείμενα καὶ δύο κατηγορούμενα καὶ τὸ πέμπτον παράδειγμα δύο ὑποκείμενα καὶ δύο ρήματα. ‘Η πρώτασις ἡ δοποία ἔχει περισσότερα τοῦ ἐνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα ἡ ρήματα λέγεται **σύνθετος**.

4. Ἀντικείμενον

Παράδειγμα :

‘Ο κηπουρὸς καλλιεργεῖ τὸν κῆπον.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα τὸ ρῆμα καλλιεργεῖ φανερώνει, διτι τὸ ὑποκείμενον **κηπουρὸς** ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ μεταβαίνει εἰς τὸν κῆπον.

1) Τὰ ρήματα, τὰ δοποία φανερώνουν διτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργειά του αὐτὴ μεταβαίνει εἰς ἓν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **ἐνεργητικὰ ρήματα**. Τὸ δὲ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα εἰς τὸ δοποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια λέγεται **ἀντικείμενον**.

5. Ἐπηνξημένη ἢ πεπλατυσμένη πρότασις

Παραδείγματα :

‘Ο μαθητὴς γράφει
‘Ο Πέτρος εἶναι ἀτακτος } ‘Απλαῖ προτάσεις

‘Ο ἐπιμελῆς μαθητὴς γράφει δρθῶς
‘Ο μικρὸς Πέτρος εἶναι πολὺ ἀτακτος } Πεπλατυσμέναι προτάσεις

1. ‘Η πρότασις ἡ δοποία, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸ ρῆμα, ἔχει ἄλλας λέξεις αἱ δοποῖαι προσδιορίζουν αὐτά, λέγεται **ἐπηνξημένη** ἢ **πεπλατυσμένη πρότασις**.

6. Προσδιορισμὸς

Παραδείγματα:

‘Ο ἐπιμελὴς μαθητὴς γράφει δρόθῶς
‘Ο Γεώργιος εἶναι πολὺ τακτικὸς

”Αν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀνωτέρω παραδείγματος, δηλ. νὰ δρίσωμεν ποῖος μαθητὴς γράφει, θέτομεν τὴν λέξιν ἐπιμελῆς.

’Εάν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερον τὸ ρῆμα, δηλ. πῶς γράφει ὁ μαθητής, θέτομεν τὴν λέξιν δρόθῶς.

’Εάν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερον τὸ κατηγορούμενον τακτικός, θέτομεν τὴν λέξιν πολύ.

1) Αἱ λέξεις, αἱ δόποιαι προσδιορίζουν ἀκριβέστερον τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ ρῆμα ἢ τὸ κατηγορούμενον τῆς προτάσεως, λέγονται προσδιορισμοὶ.

a) Προσδιορισμὸς τοῦ ὑποκειμένου

Παραδείγματα:

‘Ο μικρὸς μαθητὴς εἶναι εὔτακτος
‘Αλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἡτο στρατηγὸς

’Η λέξις μικρὸς εἶναι ἐπίθετον καὶ προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον μαθητῆς. ’Η λέξις βασιλεὺς εἶναι ὄνομα καὶ προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον Ἀλέξανδρος.

1) Τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως προσδιορίζεται κυρίως ἢ δι’ ἐπίθέτου καὶ ὁ τοιοῦτος προσδιορισμὸς λέγεται ἐπιθετικός, ἢ δι’ οὐσιαστικοῦ καὶ λέγεται οὐσιαστικὸς ἢ παραδειτικὸς προσδιορισμός.

b) Προσδιορισμὸς τοῦ ρήματος

Παραδείγματα:

Τὸ αὐτοκίνητον τρέχει ταχέως
‘Ο Στέφανος κατοικεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας

’Η λέξις ταχέως εἶναι ἐπίρρημα καὶ προσδιορίζει τὸ ρῆμα τρέχει. ’Η φράσις εἰς τὰς Ἀθήνας εἶναι πλαγία πτῶσεις μὲ τὴν πρόθεσιν «εἰς» καὶ προσδιορίζει τὸ ρῆμα κατοικεῖ.

1) Τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως προσδιορίζεται κυρίως ἢ δι’ ἐπιρρήματος καὶ λέγεται ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμός, ἢ διὰ μιᾶς ὀν πλαγίων πτῶσεων μετὰ προθέσεως καὶ λέγεται ἐμπρόσθετος προσδιορισμός.

γ) Προσδιορισμὸς τοῦ κατηγορουμένου

Παράδειγματα:

‘Ο ἵππος εἶναι χρήσιμος εἰς τὸν γεωργὸν

‘Ο μαθητὴς εἶναι πολὺ ἐπιμελῆς

‘Ο Ὄλυμπος εἶναι ύψηλὸν ὅρος

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**χρήσιμος**» εἶναι ἐπίθετον καὶ προσδιορίζεται μὲ τὴν πρόθεσιν «εἰς» καὶ τὴν πλαγίαν πτῶσιν τὸν «γεωργόν». Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**ἐπιμελῆς**» προσδιορίζεται μὲ τὸ ἐπίρρημα **πολὺ**. Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**ὅρος**» εἶναι οὐσιαστικὸν καὶ προσδιορίζεται διὰ τοῦ ἐπιθέτου «**ύψηλόν**».

1) Τὸ κατηγορούμενον, ἔὰν εἶναι ἐπίθετον, λαμβάνει ἐπιρρηματικὸν προσδιορισμὸν ἢ ἐμπρόθετον. Ἐὰν εἶναι οὐσιαστικόν, λαμβάνει ἐπιθετικὸν προσδιορισμόν.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 137.—Διακρίνατε ποῖοι εἶναι οἱ προσδιορισμοὶ τῶν κάτωθι προτάσεων καὶ ποῖον ὅρον τῆς προτάσεως προσδιορίζει ἔκαστος.

‘Η δασώδης περιοχὴ εἶναι μεγάλη. ‘Ο ἴδιος μου πατὴρ ἀσθενεῖ. Τὸ δρός **”Ολυμπος** εἶναι ὑψηλόν. ‘Ο ἐργαζόμενος ἄνθρωπος εὔτυχε. ‘Ο μαθητὴς ἐργάζεται συνεχῶς. ‘Η Κρήτη εἶναι μεγάλη νῆσος. ‘Η ἔλαφος εἶναι ταχὺς εἰς τοὺς πόδας. ‘Ο προσέχων μαθητὴς μανθάνει. ‘Ο εὐθὺς δρόμος εἶναι συντομώτερος. Τὸ δάσος εἶναι χρήσιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Αὗτοι ἐτιμωρήθησαν δικαίως, ‘Ο χειμῶν εἶναι λίαν ψυχρός.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ

Παράδειγμα:

‘Ο Πέτρος εἶναι μαθητὴς τῆς 6ης τάξεως. Ξυπνᾶς πολὺ πρωῒ καὶ πηγαίνει ἐνωρὶς εἰς τὸ σχολεῖον. Εἶναι πάντοτε τακτικός, οὐδέποτε ἀνησυχεῖ τοὺς συμμαθητάς του καὶ τὸν ἀγαποῦν ὅλοι μέσα jeiς τὴν τάξιν.

‘Ο ἀνωτέρω λόγος χωρίζεται εἰς τρία μέρη. Τὸ ἔν μέρος ἀπὸ τὸ ἄλλο χωρίζεται διὰ τελείας καὶ λέγεται περίοδος.

‘Ο ἀνωτέρω λόγος ἔχει τρεῖς περιόδους. ‘Η πρώτη περίοδος ἔχει μίαν πρότασιν. ‘Η δευτέρα περίοδος ἔχει δύο προτάσεις. Ιη ξυπνᾶ πολὺ πρωῒ καὶ ή δευτέρα πηγαίνει ἐνωρὶς εἰς τὸ σχολεῖον. ‘Η τρίτη περίοδος ἔχει τρεῖς προτάσεις.

1) ‘Η περίοδος ἔχει μίαν ἢ περισσοτέρας προτάσεις αἱ διποῖαι χωρίζονται μεταξύ των μὲ κόμμα, ἢ συνδέονται διὰ συνδέσμου. ‘Η περίοδος ἔχει τόσας προτάσεις, δσα^ς εἶναι τὰ ρήματά της.

***Κυρία ἡ ἀνεξάρτητος καὶ ἐξηρτημένη
ἡ δευτερεύουσα πρότασις.***

Παραδείγματα:

- 1) Ὁ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον,
- 2) ἵνα μάθῃ γράμματα,

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἔχομεν μίαν περίοδον μὲ δύο προτάσεις, αἱ δόποιαι χωρίζονται μὲ κόμμα. Ἐὰν εἴπω τὴν πρώτην πρότασιν «δ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον» ἐκφράζω τέλειον νόημα. Ἐὰν εἴπω τὴν δευτέραν πρότασιν «ἵνα μάθῃ γράμματα» δὲν ἐκφράζω τέλειον νόημα. Ἐὰν δημως εἴπω καὶ τὰς δύο προτάσεις «Ο Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον, ἵνα μάθῃ γράμματα» μὲ τὴν δευτέραν πρότασιν συμπληρώνω τὴν πρώτην, ἐκφράζω δηλ. τὸν σκοπὸν διὰ τὸν δόποιον δ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον.

1) Ἡ πρότασις ἡ δόποια ἐκφράζει τέλειον νόημα λέγεται **κυρία ἡ ἀνεξάρτητος πρότασις.**

2) Ἡ πρότασις ἡ δόποια δὲν ἐκφράζει τέλειον νόημα καὶ χρησιμεύει διὰ νὰ συμπληρώνῃ τὸ νόημα τῆς πρώτης προτάσεως, δὲν δύναται νὰ τεθῇ μόνη τῆς εἰς τὴν δημιουρίαν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κυρία καὶ λέγεται **δευτερεύουσα ἡ ἐξηρτημένη πρότασις.**

3) Αἱ προτάσεις εἶναι δύο εἰδῶν· **κύριαι** ἡ ἀνεξάρτητοι καὶ **δευτερεύουσαι** ἡ ἐξηρτημέναι.

Σύνδεσις τῶν Προτάσεων

a) Σύνδεσις κατὰ παράταξιν

- 1) Ὁ Παῦλος γράφει.
- 2) Ὁ Παῦλος μελετᾷ
- 3) Τὸ ἀπόγευμα θὰ γράψω.
- 4) Τὸ ἀπόγευμα θὰ μεταβῶ εἰς τὸν κινηματογράφον

5) Ὁ Θεὸς τοὺς καλοὺς ἀμείβει. 6) Ὁ Θεὸς τοὺς κακοὺς τιμωρεῖ.

Αἱ ἀνωτέρω προτάσεις εἶναι κύριαι, διότι ἐκφράζουν τέλειον νόημα. Τὰς κυρίας αὐτὰς προτάσεις δυνάμεθα νὰ τὰς συνδέσωμεν ὡς ἔξῆς:

‘Ο Παῦλος γράφει **καὶ** μελετᾷ.

Τὸ ἀπόγευμα **ἢ** θὰ γράψω **ἢ** θὰ μεταβῶ εἰς τὸν κινηματογράφον.

‘Ο Θεὸς τοὺς **μὲν** καλοὺς ἀμείβει, τοὺς **δὲ** κακοὺς τιμωρεῖ.

‘Η πρώτη καὶ δευτέρα πρότασις συνδέονται μεταξύ των μὲ τὸν συμπλεκτικὸν σύνδεσμον **καὶ**, **ή** τρίτη καὶ **ή** 4η πρότασις συνδέονται μὲ τὸν διαζευκτικὸν σύνδεσμον **ἢ**. ‘Η 5η καὶ 6η συνδέονται αἱ τοὺς ἀντιθετικοὺς συνδέσμους **μέν**, **δέ**.

Αἱ κύριαι προτάσεις αἱ ὅποιαι συνδέονται μεταξύ των μὲ συνδέσμους συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς, ἀντιθετικούς καὶ συμπερασματικούς, πλὴν τοῦ ὡστε, λέγονται παρατεταγμέναι προτάσεις ὁ δὲ τρόπος αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν προτάσεων λέγεται σύνδεσις κατὰ παράταξιν.

β) Σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν

Παράδειγμα:

Θὰ γίνη τοῦτο, διότι εἶναι δίκαιον

'Η ἀνωτέρω δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει διατὶ θὰ γίνη τοῦτο (δηλ. τὴν αἰτίαν).

1) 'Η δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὅποια φανερώνει τὴν αἰτίαν λέγεται *αἰτιολογική* καὶ συνδέεται μετά τῆς κυρίας δι' αἰτιολογικῶν συνδέσμων: διότι, ἐπειδὴ κ. τ. λ.

Παράδειγμα:

'Εγύρισα ὁπίσω, ὅταν εἶδα ὅτι ἦτο ἄργα.

'Η δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει τὸ πότε ἐγύρισα δηλ. τὸν χρόνον, ὅταν ἦτο πλέον ἄργα.

2) 'Η δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὅποια φανερώνει τὸν *χρόνον* λέγεται *χρονική* καὶ συνδέεται διὰ τῶν χρονικῶν συνδέσμων ὅτε, ὅπότε, ὅταν, ἀφοῦ, ἐνῶ, ὅπόταν, ἔως ὅτου, μέχρις ὅτου, πρίν.

Παράδειγμα:

'Ἐβρεῖς τόσον, ὥστε ἐπλημμύρισε ἡ πόλις.

'Η δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει τὸ ἐπακολούθημα (τὸ ἀποτέλεσμα) τῆς βροχῆς δηλ. τὴν βροχὴν ἐπηκολούθησεν ἡ πλήμμυρα τῆς πόλεως.

3) 'Η δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὅποια φανερώνει τὸ *ἐπακολούθημα* (ἀποτέλεσμα) τῆς κυρίας προτάσεως λέγεται *προτάσις ἀκολουθίας* ἡ *συμπερασματική* καὶ συνδέεται μετά τῆς κυρίας διὰ συμπερασματικῶν συνδέσμων, ὡστε, πού.

Παράδειγμα:

'Ἐχω τὴν ὑποψίαν, δτι δὲν λέγεις τὴν ἀλήθειαν,

'Η δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει εἰδικώτερον ἕκεīνο τὸ ὅποιον ἔκφράζει γενικῶς ἡ κυρία πρότασις,

4) 'Η δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὅποια φανερώνει *εἰδικώτερον* ἕκεīνο τὸ ὅποιον ἔκφράζει γενικῶς ἡ κυρία πρότασις λέγεται *εἰδικὴ προτάσις* καὶ συνδέεται μετά τῆς κυρίας διὰ τῶν εἰδικῶν συνδέσμων ὅτι, πώς.

Παράδειγμα:

Ἐπραξα τοῦτο, ἵνα ἐπιτύχω ἔκεῖνο.

‘Η δευτερεύουσα πρότασις, ή δποία φανερώνει τὸ τέλος δηλ. τὸν σκοπὸν τῆς κυρίας προτάσεως, λέγεται τελικὴ πρότασις καὶ συνδέεται μετὰ τῆς κυρίας διὰ τῶν τελικῶν συνδέσμων ἵνα, δπως, διὰ νά, μή. μήπως.

Παράδειγμα:

Εἰπέ μου, Πέτρο, ποῖος ἐπραξε αὐτό.

‘Η δευτερεύουσα πρότασις διὰ τῆς δποίας ἐρωτῶμεν διὰ κάτι λέγεται πλαγία ἐρωτηματική.

Παράδειγμα:

Μή ἐμπιστεύεσθε ποτὲ εἰς ἔναν ἀνθρωπόν, δστις δὲν ἐμπιστεύεται τοὺς ἄλλους.

‘Η δευτερεύουσα πρότασις «δστις δὲν ἐμπιστεύεται τοὺς ἄλλους» ἀναφέρεται εἰς τὴν λέξιν τῆς κυρίας προτάσεως ἀνθρωπον.

6. ‘Η δευτερεύουσα πρότασις, ή δποία ἀναφέρεται εἰς μίαν λέξιν τῆς κυρίας προτάσεως, λέγεται ἀναφορικὴ πρότασις καὶ συνδέεται μετὰ τῆς κυρίας διὰ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν, δστις, δποίος, δποιος, δσος, δ,τι καὶ ἀναφορικῶν ἐπιρρημάτων δπου, πού κ. τ. λ.

Παράδειγμα:

Ἄντις πειρες, θά θερίσης.

‘Η δευτερεύουσα πρότασις, ή δποία φανερώνει ύπὸ τίνα δρον (ύπόθεσιν) θά γίνη κάτι, λέγεται ύποθετικὴ πρότασις καὶ συνδέεται μὲ τοὺς ύποθετικοὺς συνδέσμους ἄν, ἔάν.

Παράδειγμα:

Ἐγώ πεινῶ, άντις καὶ ἔφαγα πρὸ δλίγου.

8) ‘Η δευτερεύουσα πρότασις, ή δποία φανερώνει δτι τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς εἶναι ἀντίθετον μὲ τὴν πρᾶξιν τὴν δποίαν ἐκφράζει ή κυρία πρότασις, λέγεται ἐναντιωματικὴ πρότασις καὶ συνδέεται μετὰ τῶν ἀντιθετικῶν συνδέσμων ἄν καὶ.

Αἱ δευτερεύουσαι ή ἔξηρτημέναι προτάσεις δνομάζονται ἀναλόγως τοῦ συνδέσμου, δστις συνδέει αὐτὰς μὲ τὴν κυρίαν καὶ εἶναι αλτιολογικαί, χρονικαί, συμπερασματικαί, ειδικαί, τελικαί, ἀναφορικαί, ύποθετικαί καὶ ἐναντιωματικαί.

Ο τρόπος δὲ αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν ἔξηρτημένων προτάσεων μὲ τὰς κυρίας λέγεται *σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν*.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 138. Χαρακτηρίσατε τὰς κάτωθι δευτερευούσας προτάσεις :

"Ἐνα μόνον πρᾶγμα ποὺ κερδίζει ὁ φεύτης εἶναι νὰ μὴ τὸν πιστεύουν, δταν λέγει τὴν ἀλήθειαν. "Οστις ἐλπίζει, ποτὲ δὲν εἶναι δυστυχής. "Ο, τι πράττεις διὰ τὸν ἄλλον, τὸ πράττεις διὰ τὸν ἔαυτόν σου: "Αν ἔχῃς τύχη, διάβαινε. "Αν καὶ εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος, ὁ καιρὸς εἶναι ὠραῖος. "Ο Γεώργιος ἦτο τόσον καλὸς ἀθλητής, ὅστε ἐπῆρε τὸ πρῶτον βραβεῖον.

**Ἐνεργητικὴ καὶ Παθητικὴ Σύνταξις.*

Ποιητικὸν Αἴτιον

Παραδείγματα :

Ο μαθητὴς τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Τὸ δένδρον κόπτεται ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὰ ρήματα τιμωρεῖται καὶ κόπτεται σημαίνουν, δτι τὰ ὑποκείμενα μαθητὴς καὶ δένδρον πάσχουν ἀλλὰ τὸ πάθος αὐτῶν προέρχεται ἐξ ἄλλου προσώπου.

1. Τὰ ρήματα, τὰ δποῖα σημαίνουν δτι τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν πάσχει, λέγονται *παθητικά*. Τὸ δὲ πάθος τοῦ ὑποκειμένου συνηθέστερα προέρχεται ἐξ ἄλλου προσώπου, ζώου ἢ πράγματος.

2. Τὸ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα τὸ δποῖον παράγει τὸ πάθος λέγεται *ποιητικὸν αἴτιον*.

*Τροπὴ *Ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς Παθητικὴν*

*Ἐνεργητικὴ Σύνταξις

1. Ο διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς.

Ο κτίτης κτίζει τὴν οἰκίαν

Παθητικὴ Σύνταξις

Οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Η οἰκία κτίζεται ὑπὸ τοῦ κτίστου.

Η τροπὴ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν γίνεται ὡς ἔξῆς :

α) Τὸ ἐνεργητικὸν ρῆμα γίνεται παθητικόν.

β) Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνεργητικῆς προτάσεως γίνεται ὑποκείμενον εἰς τὴν παθητικήν.

γ) Τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐνεργητικῆς γίνεται ποιητικὸν αἴτιον.

Τροπὴ τῆς Παθητικῆς συντάξεως εἰς Ἐνεργητικὴν

Παθητικὴ σύνταξις	Ἐνεργητικὴ σύνταξις
‘Ο λαχός φανεύεται ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ.	‘Ο κυνηγός φανεύει τὸν λαχόν.
‘Ο στρατιώτης γυμνάζεται	‘Ο λοχίας γυμνάζει
ὑπὸ τοῦ λοχίου.	τὸν στρατιώτην.

‘Η τροπὴ τῆς παθητικῆς συντάξεως εἰς ἐνεργητικὴν γίνεται ως ἔξης :

- Τὸ παθητικὸν ρῆμα μεταβάλλεται εἰς ἐνεργητικόν.
- Τὸ ὑποκείμενον τῆς παθητικῆς γίνεται ἀντικείμενον.
- Τὸ ποιητικὸν αἴτιον γίνεται ὑποκείμενον τῆς ἐνεργητικῆς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 139.—Τρέψατε τὰς κάτωθι προτάσεις ἀπὸ τὴν ἐνεργητικὴν σύνταξιν εἰς τὴν παθητικήν.

‘Ο ἥλιος φωτίζει τὴν γῆν. ‘Ο Θεός ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον. Τὸν ἐπιμελῆ καὶ φρόνιμον μαθητὴν ἀγαπᾷ ὁ διδάσκαλος. Τὰ τέκνα τιμοῦν τοὺς γονεῖς των. ‘Ο λατρὸς θεραπεύει τοὺς ἀσθεγεῖς.

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 140.—Τρέψατε τὰς κάτωθι προτάσεις ἀπὸ τὴν παθητικὴν σύνταξιν εἰς τὴν ἐνεργητικήν.

‘Ο Ἀχιλεὺς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πάριδος. ‘Η Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1453 μ. Χ. Αἱ Θῆβαι κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸ 335 π.Χ. ‘Η φιλικὴ ἐταιρεία ιδρύθη εἰς τὴν Ὀδυσσόν τὸ 1816. Αἱ εἰδήσεις μεταδίδονται ὑπὸ τοῦ ραδιοφώνου.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

A. Μετοχαὶ ἐπιθετικαὶ

Παραδείγματα:

‘Ο ἀτακτῶν μαθητῆς τιμωρεῖται—ό μαθητῆς ὁ ὅποιος ἀτακτεῖ τιμωρεῖται—ό ἀτακτος μαθητῆς τιμωρεῖται.

‘Ο ἐργαζόμενος ἀνθρωπος προκόπτει—ό ἀνθρωπος ὁ ὅποιος ἐργάζεται προκόπτει.

‘Η μετοχὴ ἀτακτῶν τίθεται ώς ἐπίθετον μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ μαθητῆς, τὸ δόποιον προσδιορίζει καὶ ἀναλύεται διὰ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας «δόποιος» ἢ ισοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐπίθετον «δ ἀτακτος». ‘Η μετοχὴ ἡ δόποια ἀναλύεται δι’ ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ἢ ισοδυναμεῖ μὲ ἐπίθετον λέγεται ἐπιθετική.

B. Κατηγορηματικαὶ Μετοχαὶ.

Παραδείγματα:

‘Ο πατὴρ βλέπει τὸν υἱόν του ἐργαζόμενον—ό πατὴρ βλέπει ὅτι υἱός του ἐργάζεται.

‘Ο μαθητὴς εὐχαριστεῖται μελετῶν—ό μαθητὴς εὐχαριστεῖται νὰ μελετᾶ.

‘Η μετοχὴ «ἐργαζόμενον» τίθεται ώς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ δτι καὶ δριστικῆς (ὅτι ἐργάζεται).

‘Η μετοχὴ «μελετῶν» τίθεται ώς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ νὰ καὶ ύποτακτικῆς (νὰ μελετᾶ).

‘Η μετοχὴ, ἡ δόποια τίθεται ώς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ δτι καὶ δριστικῆς ἢ διὰ τοῦ νὰ καὶ ύποτακτικῆς, λέγεται κατηγορηματικὴ μετοχὴ.

Γ. Παραθετικαὶ ἡ ἐπιχειρηματικαὶ μετοχαὶ.

Παραδείγματα:

‘Ο πατὴρ ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησε—ό πατὴρ ἀφοῦ εἶπε ταῦτα ἀνεχώρησεν. ‘Η μετοχὴ «εἰπὼν» σημαίνει χρόνον.

‘Ο μαθητὴς ἀσθενήσας δὲν ἐμελέτησε—ό μαθητῆς ἐπειδὴ ἡσθένησε δὲν ἐμελέτησε. ‘Η μετοχὴ «ἀσθενήσας» σημαίνει αἰτίαν.

‘Ο μαθητής μανθάνει μελετῶν=ό μαθητής μανθάνει ἐὰν μελετᾷ.
‘Η μετοχὴ «μελετῶν» σημαίνει ὑπόθεσιν.

‘Ο πτωχὸς ζῆじ ἐργαζόμενος=ό πτωχὸς ζῆじ μὲ τὴν ἐργασίαν του.
‘Η μετοχὴ ἐργαζόμενος σημαίνει τρόπον.

Συμβούλευώ νιμᾶς γεώτερος ὁν=συμβούλευώ σᾶς ἀν καὶ εἴμαι
νεώτερος. ‘Η μετοχὴ «ῶν» σημαίνει δτι τὸ ἐπανολούθημα εἰναι ἐναν-
τίον πρὸς τὴν ἐκφραζόμενην πρᾶξιν τῆς κυρίας προτάσεως καὶ λέγεται
ἐναντιωματική.

Αἱ παραθετικαὶ ἢ ἐπιρρηματικαὶ μετοχαὶ αἱ δποῖαι τίθενται
ώς προσδιορισμοὶ ἐπιρρηματικοὶ διὰ νὰ φανερώσουν χρόνον,
αἰτίαν, ὑπόθεσιν, τρόπον καὶ ἐναντίωσιν, λέγονται χρονικαὶ,
αἰτιολογικαὶ, ὑποθετικαὶ, τροπικαὶ καὶ ἐναντιωματικαὶ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συμπληρωματικοὶ ναόνες τονισμοῦ

Ο τονισμὸς τῶν λέξεων στηρίζεται, ὅπως γνωρίζομεν, ἐπὶ τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ τονισμοῦ.

Ἡ ἑφαρμογὴ δῆμως τῶν κανόνων τοῦ τονισμοῦ εἰς τὰς λέξεις τῶν δποίων αἱ συλλαβαὶ ἔχουν τὰ δίχρονα *α*, *ι*, *υ* εἶναι δύσκολος· διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, πότε τὰ δίχρονα εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι μακρὰ ἢ βραχέα καὶ πότε εἰς τὴν παραλήγουσαν.

A'. Πότε τὸ α εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι βραχὺ

Τὸ *α* εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι *βραχύ*:

α) Εἰς τὰ θηλυκὰ εἰς *α* τῆς πρώτης κλίσεως τὰ δποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ *α* σύμφωνον π. χ. ἡ μοῦσα, ἡ γλῶσσα.

β) Εἰς τὰ θηλυκὰ δισύλλαβα εἰς -*ρα* τὰ ἔχοντα δίφθογγον πρὸ τοῦ *ρ* πλὴν τῆς -*αν*, π. χ. σφαῖρα μοῖρα.

γ) Εἰς τὰ θηλυκὰ *μαῖα*, *γραῖα*, *μυῖα*.

δ) Εἰς τὰ προπαροξύτονα θηλυκά, π. χ. ἡ πλήμμυρα, ἡ γέφυρα.

ε) Τὸ *α* ως κατάληξις εἰς τὰ οὐδέτερα τῆς β' κλίσεως, Π. χ. τὰ δῶρα, τὰ μῆλα.

Ϛ) Τὸ *α* καὶ *ας* ως καταλήξεις τῶν ὀνομάτων τῆς γ' κλίσεως. Π. χ. τὸ θαῦμα, τὸν ἰδρῶτα, τοὺς σωτῆρας.

ζ) Τὰ θηλυκὰ τῶν ἐπιθέτων τῶν δποίων τὸ ἀρσενικὸν εἶναι τριτόκλιτον. Π. χ. ὁ ταχύς, ἡ ταχεῖα.

η) Τὸ *α* εἰς τὰ ἀριθμητικά, τὰ ρήματα (ἐκτὸς τῶν συνηρημένων) καὶ τ' ἄλλα ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου. Π. χ., ἔξῆντα, ἥλθαν, εἶδαν, τὸ παιδεῦσαν.

B'. Πότε τὸ α εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι μακρὸν

Τὸ *α* εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι μακρόν:

α) Εἰς τὴν ὀνομαστικήν, αἵτιατικήν καὶ κλητικήν τῶν θηλυκῶν τῆς α' κλίσεως τῶν ἔχοντων πρὸ τοῦ *α* φωνῆν ἢ *ρ*. (τὸ καθαρὸν) π. χ. ἡ χώρα — τὴν χώραν, ἡ σημαία — τὴν σημαίαν.

β) Τὸ *ας* τῆς α' κλίσεως. Π. χ. τοὺς στρατιώτας, τῆς σφαίρας.

γ) Ἡ κατάληξις *ας* τῆς δνομαστικῆς τῆς γ'. κλίσεως ἡ ὁποία προέρχεται ἔξι ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως. Π. χ. δ λύσας (λυ-σαντ-ς), ἀδάμας.

δ) Αἱ καταλήξεις *α καὶ ας* εἰς τὰ περισπώμενα ρήματα εἰς *αω — ω*, διότι προέρχονται ἀπὸ συναίρεσιν. Π. χ. ἡρώτα-ες=ἡρώτας, ἡρώτα-ε=ἡρώτα, ἐπήδα, ἐνίκα, ἥγάπα.

ε) Τὸ *α* τῶν θηλυκῶν συνηρημένων δνομάτων τῆς α'. κλίσεως. Π. χ. Ἀθηνᾶ, Ναυσικᾶ, ἀμυγδαλῆ-ἀμυγδαλᾶς, συκῆ-συκᾶς, ἀλωπηκῆ-ἀλωπεκᾶς.

ζ) Τὸ *α* τῶν θηλυκῶν συνηρημένων ἐπιθέτων τῆς β'. κλίσεως *ο-ος = ους*. Π. χ. ἡ ἀργυρᾶ, ἡ χρυσῆ-τάς χρυσᾶς,

η) Τὰ *α* τῶν θηλυκῶν τῶν δευτεροκλίτων ἐπιθέτων. Π. χ. δι-καιος - δικαία.

*I'. Τὰ δίχρονα *ι καὶ υ*.*

Τὰ δίχρονα *ι καὶ υ* γενικῶς εἰς τὴν λήγουσαν τῶν λέξεων εἶναι βραχέα, ἔὰν δὲν προέρχονται ἐκ συναιρέσεως π. χ. δ πῆ-χυς, τῷ ἄγωνι. ἐρωτῶσι.

*Δ'. Πότε τὸ δίχρονο (*α,ι,υ,*) τῆς παραληγούσης εἶναι μακρόν.*

Τὸ δίχρονο (*α,ι,υ,*) εἶναι **μακρόν**:

α) Εἰς τὰ εἰς *-ατης -υτης -ιτης* δνόμανα τῆς α'. κλίσεως, δταν προέρχωνται ἔξι δνομάτων. Π. χ. (Σπάρτη) Σπαρτιάται, (πόλις) - πολῖται, (τέχνη) - τεχνῖται.

β) Εἰς ὀρισμένα δνόματα τῆς α'. κλίσεως. Π. χ. ἡ μᾶζα-αἱ μᾶζαι, ἡ νίκη-αἱ νίκαι, ἡ λύπη-αἱ λύπαι, ἡ ὄλη-αἱ ὄλαι, ἡ ζύμη αἱ ζύμαι, ἡ αἰσχύνη-αἱ αἰσχύναι, ἡ ἀξίνη-αἱ ἀξίναι, ἡ κνίσα, ἡ τρύπα.

γ) Εἰς τὰ εἰς *-ινος* ἐθνικὰ καὶ κύρια δνόματα. Π. χ. Κων-σταντῖνος, Ταραντῖνος, Βυζαντῖνος.

δ) Εἰς ὀρισμένα τῆς β'. κλίσεως. Π. χ. δ γρῖπος (σάκκος δι-κτύων) δ γρῖφος, δ ἀθλος, δ Χίος, δ τῦφος, δ Φρῖξος, δ μύθος, δ πῖλος, δ πρῖνος, δ σῖτος, δ στῦλος, τὸ σῦκον, τὸ φῦλον, ή Σῦρος, ή Σκύρος, τὸ πῦον.

ε) Εἰς μερικὰ θηλυκὰ τῆς γ'. κλίσεως λήγοντα εἰς *-αξ*. Π.χ. ή κλῖμαξ καθώς καὶ δ βλάξ-τὸν βλάκα, δ γύψ-τὸν γύπτα.

στ) Εἰς τὰ λήγοντα εἰς *-αν -ανος* π. χ. δ παιάν-τοῦ παιάνος δ τιτάν-άνος, δ Ἀκαρνάν-τοῦ Ἀκαρνάνος.

ζ) Εἰς μερικὰ ἔκ τῶν ληγόντων εἰς *-ις -ιδος*. Ταῦτα εἶναι: τὸ ἀψίς-ίδος, βαλβίς-ίδος, βλεφαρίς-ίδος, κηλίς-ίδος, κνημίς-ίδος, νησίς-ίδος, κρηπίς-ίδος, ραφανίς-ίδος, σφραγίς-ίδος, ψη-φίς-ίδος,

η) Εἰς τὰ λήγοντα εἰς **-μα** τὰ δποῖα παράγονται ἐκ ρημάτων. Π.χ. τὸ δρᾶμα, τὸ κρῆμα, τὸ κῦμα, τὸ θῦμα, τὸ κλῖμα, τὸ πρᾶγμα, τὸ χρῖσμα, τὸ τρῖμα.

θ) Εἰς δλίγα ἐκ τῶν εἰς **-ος** ούδετέρων γεν. ους. Π.χ. τὸ κῦρος, τὸ μῖσος, τὸ ρῆγος, τὸ σφρίγος, τὸ ξῖφος.

ι) Εἰς ὀρισμένα ἐκ τῶν εἰς **-ις** γεν, **εως**. Π.χ. ἡ πρᾶξις, ἡ θλῖψις, ἡ ψῆξις, ἡ ρῆψις, ἡ στόψις, ἡ μῖξις.

Ἐκ τῶν ρημάτων ἔχουν τὸ δίχρονον (**α**, **ι**, **υ**) τῆς παραληγούσης **μακρὸν** τὰ ἔξῆς :

α) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-ττ**, τὸ πράττω, κηρύττω καὶ φρίττω. Π.χ. πράττε, τὸ πράξαν, τὸ κηρῦξαν, φρίτε, τὸ φρίξον.

β) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-πτ** τὸ ρίπτω, πίπτω, καὶ κύπτω. Π.χ. πίπτε - τὸ πίπτον, ρίπτε - τὸ ρίψαν, κύπτε.

γ) Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀφωνολήκτων ἔχουσι τὸ δίχρονον **μακρὸν** τὸ θλίβω, πνίγω, τρίβω, φρίγω, ψύχω, Π.χ. τρίβε, φρίξον, ψῆξε, τὸ θλίβον.

δ) Ἐκ τῶν φωνηεντολήκτων εἰς **-ιω** καὶ **-νω**, δλα σχεδὸν ἔχουν τὸ δίχρονον μακρόν. Π.χ. τὸ δακρύον, τὸ ἵσχυον, τὸ λύον, τὸ ξύον, χρῖε, Ἐξ αὐτῶν τὸ λύω, φύω καὶ δύω, εἰς τὰ εἰς **-σις** παράγωγά των ἔχουν τὸ δίχρονον **βραχύν**. Π.χ. λύσις, δύσις, φύσις.

ε) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-υνω**, δσα γίνονται ἐκ τῶν εἰς **-υς** ἐπιθέτων. Π.χ. βραδύνω - τὸ βραδύνον, τὸ παχύνον, τὸ δξύνον, τὸ ταχύνον· καὶ δσα γίνονται κατ' ἀναλογίαν τούτων. Π.χ. τὸ λαμπρύνον, τὸ πρασύνον, τὸ φαιδρύνον.

στ) Τὰ ρήματα **κλίνω**, **κρίνω**, **πλένω** καὶ **τίνω** ἔχουν τὸ δίχρονον **μακρὸν** μόνον εἰς τὸν ἀόριστον καὶ εἰς τὰ εἰς **-μα** παράγωγά των, πανταχοῦ ἀλλοιο **βραχύν**. Π.χ. κλίνε - κλίσις ἀλλὰ τὸ κλίναν, κρίνε - κρίσις ἀλλὰ τὸ κρῆμα, πλύνε - πλύσις ἀλλὰ τὸ πλυνταν - πλύμα, τίνε - τίσις ἀλλὰ τὸ τίναν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

Λόγος — Πρότασις — Δέξεις	
Συλλαβαι — Φθόγγοι	5
Διαίρεσις γραμμάτων	6
Διφθογγοι	7
Συλλαβαι	8
Συλλαβισμός	9
Χρόνος τῶν συλλαβῶν	10
Πνεύματα	11
Τόνοι	12
Γενικοὶ καγόνες τονισμοῦ	13
Ἄτονοι λέξεις	14
Ἐγκλιτικαὶ λέξεις	14
Σημεῖα στέξεως	16
Ἐκθλιψις	18
Ἀφαίρεσις	19
Κράσις	19
Συναίρεσις	20
Εὐφωνικὰ σύμφωνα	20

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

Τὰ μέρη τοῦ λόγου	21
Ὀνδρικαὶ οὐσιαστικὰ	21
Διαίρεσις οὐσιαστικῶν	22
Ἄρθρα — παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων	23
ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ	
Ἄρσενικὰ τῆς α' κλίσεως	27
Θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως	30
Συνηρημένα οὐσιαστικὰ τῆς α' κλίσεως	34

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

Ἄρσενικὰ τῆς β' κλίσεως	37
Θηλυκὰ τῆς β' κλίσεως	38
Οὐδέτερα τῆς β' κλίσεως	39
Συνηρημένα τῆς β' κλίσεως	42
ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ	
A' Φωνητόληγκτα	44
α' » εἰς -ως	45
β' » » -υς	46
γ' » » -ις	47
δ' » » -υς -υ	
γεν. -εως	48
ε' » εἰς -ευς	
γεν. -εως	49
ς' » εἰς -αυς	
καὶ -ους	50
ζ' » εἰς -ω	51
B' Συμφωνόληγκτα	52
α' οὐρανισκοφωνόληγκτα	52
β' χειλοφωνόληγκτα	53
γ' δδοντοφωνόληγκτα	54
δ' τὰ ἔχοντα θέμα ντ	56
ε' ἐνρινόληγκτα	58
ς' ὑγρόληγκτα	61
συγκοπτόμενα	62
ζ' Σιγμόληγκτα	63
1. Οὐδέτερα εἰς -ος γεν. -ους	64
2. Οὐδέτερα εἰς -ας	65
3. Σιγμόληγκτα εἰς -ης	
γεν. -ους	65
4. Θηλυκὰ σιγμ. εἰς -ως	66
Τονισμὸς μονοσυλλάβων τρι- τοκλίτων	66
τοκλίτων	
Ανώμιαλα ὄνδρικα	67

ΕΠΙΘΕΤΑ		
α' Ασυναίρετα Ἐπίθετα		
τῆς β' κλίσεως	70	
β' Δικατάληκτα τῆς β' κλ.	72	
γ' Συνηρημένα Ἐπίθετα		
τῆς β' κλίσεως	73	
Ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως		
A' Φωνηστόληκτα	74	
α) Τρικατάληκτα Ἐπίθε-		
τα εἰς -υς γεν. -ους	74	
B' Συμφωνόληκτα		
1. Ἀφωνόληκτα ἔχοντα		
θέμα -ντ	76	
2. Ἐνρινόληκτα Ἐπίθετα	77	
α) Τρικατάληκτα ἔχοντα		
θέμα -ν	77	
β) Δικατάληκτα -ων ονος		
καὶ -ην -ενος	78	
3. Σιγμόληκτα δικατάλη-		
κτα εἰς -ης γεν. -ους	80	
ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ	81	
ΚΛΙΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ	84	
ΒΑΘΜΟΙ ΕΠΙΘΕΤΩΝ	88	
Παραθετικά Ἐπιθέτων	89	
Ἀνώμαλα Παραθετικά	91	
Παραθετικά Ἐπιρρημάτων	92	
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ	93	
ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ	97	
α' Προσωπικαὶ Ἄντων.	98	
β' Αὐτοπαθεῖς »	99	
γ' Ἀλληλοπαθεῖς »	101	
δ' Κτητικαὶ »	102	
ε' Δεικτικαὶ »	104	
ζ' Ἐρωτηματικαὶ »	106	
ζ' Ἀόριστοι »	106	
η' Ἀναφορικαὶ »	108	
ΡΗΜΑΤΑ	109	
Παρεπόμενα τοῦ ρήματος	110	
α' Διάθεσις »	110	
β' Φωναὶ τῶν ρημάτων	111	
γ' Ἐγκλισις	111	
Ὀνοματικοὶ τύποι τοῦ ρή-		
ματος	112	
δ' Χρόνοι τοῦ ρήματος	113	
Ἄξησις τῶν ρημάτων	115	
Ἀναδιπλασιασμὸς	117	
Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρη-		
μάτων	118	
Κλίσις βαρυτόνων ρημάτων	121	
Σχηματισμὸς συμφωνολή-		
κτων ρημάτων	128	
α) Οὐρανισκοφωνόληκτα	128	
β) Χειλοφωνόληκτα	128	
γ) Ὁδοντοφωνόληκτα	129	
δ) Υγρόληκτα	130	
ε) Ἐνριγόληκτα	130	
Ἀόριστοι β'	131	
Συνηρημένα ρήματα	133	
Σχηματισμὸς τῶν εἰς -αω	134	
» » » -εω	137	
» » » -οω	139	
Β' ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ		
ΛΟΓΟΥ		
α' Πρόθεσις	140	
β' Ἐπιρρήματα	142	
γ' Σύνδεσμοι	143	
δ' Ἐπιφωνήματα	144	
Ἀνώμαλα ρήματα	145	
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ		
Ἐτυμολογικὸν	147	
Ἀπλαῖ καὶ σύνθετοι λέξεις	147	
Παραγωγὴ	148	
1. Παράγωγα ρήματα	148	
2. Οδιαστικὰ παράγωγα	149	
3. Παράγωγα Ἐπίθετα	151	
4. » Ἐπιρρήματα	152	
ΣΥΝΘΕΣΙΣ		
Πρῶτον συγθετικὸν	154	
Δεύτερον »	155	

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

1. Πρότασις	157
2. Κύριοι δροι τῆς πρότασεως	157
3. Σύνθετος πρότασις	159
4. Ἀντικείμενον	159
5. Ἐπηρεξιμένη πρότασις	159
6. Προσδιορισμοί	160
Περίσσοι	161
Κυρία καὶ ἀνεξάρτητος πρότασις	162
Σύνδεσις τῶν προτάσεων	162
α) σύνδεσις κατάπαράταξιν	162

β) σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν	163
Ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ	
Σύνταξις	165
Ποιητικὸν αἴτιον	165
Τροπὴ Ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς Παθητικὴν	165
Τροπὴ Παθητικῆς συντάξεως εἰς Ἐνεργητικὴν	166
ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ	
Α' Μετοχαὶ Ἐπιθετικαὶ	167
Β' » Κατηγορηματικαὶ	167
Γ' Παραθετικαὶ ἢ Ἐπιρρηματικαὶ Μετοχαὶ	167

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

σελίς 29 στιχ. 18	ἀντὶ	υτυς	διάθαζε	-υτης
> 63 > 15 >	ῷ	θυγάτερ	>	θύγατερ
> 73 > 3 >	ἐγχείρισιν		>	ἐγχείρησιν

4080/612

22
1605

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΔΙΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 53016

* Αθήναι τῇ 19-6-1950

Πρός Τὸν κ.

I. Φουντᾶν

δόδος Στέντορος 1 — Τηλέφ. 72.900

* Ενταῦθα

'Ανακοινούμεν ύμῖν, δτὶ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 52974)50 ἀποφάσεως τοῦ 'Υπουργείου μετά σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς 'Εκπαιδεύσεως ἐνεκρίθη δπῶς χρησιμοποιηθῆ ώς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Γραμματικῆς διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπό τὸν τίτλον **ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ** βιβλίον ύμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν δθεν, δπῶς μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ 'Εκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποίησις:

Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

* Εντολῆ 'Υπουργοῦ

* Ο Διευθυντής

Χ. Μούστρης